
3 2044 057 043 564

Hungary

apr. 14

265

AZ

ELMEBETEGEK JOGVÉDELME

A MAGYAR TÖRVÉNYEK, MINISTERI RENDELETEK

ÉS A JOGGYAKORLAT ALAPJÁN

IRTA

BABARCZI SCHWARTZER OTTÓ TR.

A KIRÁLYI IGAZSÁGÜGYI ORVOSI TANÁCS ALELNÖKE, ORSZ. EGÉSZSÉGÜGYI TANÁCSOS,
A TÖRVÉNYSZÉKI ORVOSI VIZSG. BIZOTTS. ELNÖKHELYETTESE ÉS TAGJA,
A TISZTI ORV. VIZSGÁK ORSZ. BIZOTTS. TAGJA, A B.-PESTI K. T. EGYET. JOGI KARA ÁLTAL,
A TÖRVÉNYSZÉKI LÉLEK- ÉS ELMEKÓRTANBÓL KÉPESÍTETT MAGÁNTANÁR,
A BUDAPESTI MAGÁN ELME- ÉS IDEGGYÓGYINTÉZET IGAZGATÓJA.

(MAGÁNJOGI RÉSZ.)

BUDAPEST
KIADJA HORNYÁNSZKY VIKTOR
1895.

HORNYÁNSZKY V. BUDAPESTEN.

ELŐSZÓ.

PSYCHIATRIAI JEGYZETEIM II. kötetét, mely az egyes klinikai kórképek ú. n. fejlődési alapjával foglalkozó I-ső és a közigazgatási elmekórtannal foglalkozó III. kötettől teljesen függetlenül, tehát önálló munkában tárgyalja az ELMEBETEGEK JOGVÉDELMÉT, ezennel nyilvánosságra bocsájtom.

Az elmebetegek jogvédelméről szóló tan, törvényben vagy kormányrendeletben foglalt rendelkezéseket, valamint a joggyakorlat folyamán keletkezett mindazon határozatokat tárgyalja, melyek úgy magánjogi, mint büntetőjogi szempontból az elmebetegek oltalmát czélozzák; nem foglalkozik a psychiátriának azon részével, mely akár az

elmebetegség klinikai kimutatását, akár pedig a klinikai kórképnek és a törvényszéki elmekórtan tételeinek alkalmazását öleli fel, hanem az erre vonatkozó ismereteket feltételezve, az egyéni felfogástól és birálgatástól függetlenül azon intézkedéseket ismerteti, melyek az elmebetegek irányában magánjogi és büntetőjogi szempontból egyaránt foganatosítandók; tárgyalja tehát magánjogi szempontból: az elmebetegség birói megállapítását, a gondnoksági ügyet általában véve, az elmebetegek jogi cselekvési képességét, főleg a kötelmi jog, a házassági jog és az öröklési jog szempontjából és az elmebetegséget a törvénykezési rendtartásban, — valamint büntetőjogi szempontból: a jogvédelmet az anyagi büntetőjog terén, a büntető eljárás folyamán és a büntetés végrehajtása alatt, — végül pedig az igazságügyi igazgatásnak az elmebetegekre vonatkozó részét.

Az elmebetegek jogvédelméről szóló tan alapját a törvények képezik. Ezeknek lényeges kiegészítő része a kormányrendeletek és a joggyakorlat, mert utóvégre is a törvényhozó nem provideálhat minden irányban oly

téren, melyen minduntalan a fejlődő tudomány új meg új tételeivel találkozunk és melyen elementáris erővel hódítanak a természet örök igaz törvényei, melyekhez a véges emberi ész alkotta törvényeknek fokozatosan alkalmazkodni kell.

Az alkalmazkodás a nehézkes törvényhozói apparatus mellett, rendszerint lassú és hiányos; az igazságszolgáltatás érdekében fekszik tehát, hogy a törvények hiányossága a joggyakorlat által pótoltassék, mely az esetek többségében a judikaturának nemcsak megfelelő, hanem fontos kiegészítését is képezi, mert rendszerint nincsen megkötve a holt betű által és sokszor az emberi tudás vívmányainak döntő impressiója alatt jön létre.

Különösen áll ez a psychologia és a psychopathologia szempontjából, mely iránt hazai biróságainknál az érzék annyira kifejlődött, hogy számos esetben egy-egy megokolás psychologiai és psychopathologiai tanulmány számba megy. És épen ezért a magyar judikatura ezen kiváló fontosságú részének, a joggyakorlatnak ezen munkában is előkelő helyet kellett biztosítani.

Ezen kötet összeállításánál sem nélkülöztem a szakszerű segélyt.

Köszönettel tartozom Moravcsik Ernő Emil tisztelt barátomnak, a ki gazdag gyűjteményéből rendelkezésemre bocsájtotta a munkában közölt orvosi leleteket és véleményeket és köszönettel tartozom Térfy Gyula tisztelt barátomnak, a ki az anyaghalmaz rendezésében mindvégig segédkezet nyujtott és a gyakorlati életből is merített tudományos tapasztalataival és tanácsaival támogatott.

Budapest, 1895. márczius havában.

BABARCZI SCHWARTZER OTTÓ.

I. RÉSZ.

AZ ELMEBETEGSÉG BIRÓI MEGÁLLAPÍTÁSA.

AZ ELMEBETEGSÉG BIRÓI MEGÁLLAPÍTÁSA.

1876. XIV. t.-cz. 73. §. Állami elmegyógyintézetekre nézve a megfigyelési rendszer léptetendő életbe. *Megfigyelési rendszer.*

E szerint az elmegyógyintézetekbe érkező minden beteg csak ideiglenesen vehető fel s elmeállapota gondosan megfigyelendő. *Ideiglenes felvétel.*

Csak ha a megfigyelés útján azon meggyőződés szereztetett, hogy az illető egyén kétségtelenül elmekórban szenved, vétetik fel véglegesen az intézet igazgatójának személyes felelőssége alatt. *Végleges felvétel.*

Az intézeti igazgató tartozik a véglegesen felvett elmebetegről készítendő leletet és orvosi véleményt a beteg illetékes biróságának haladék nélkül megküldeni.

Magántébolydákba és a kórházakban levő tébolydai osztályokba az elmebetegek véglegesen csak akkor vétethetnek fel, ha az illetékes biróság az elmebetegséget megállapította, mely czélból az érkező betegek a biróságnak azonnal bejelentendők. *Ellenőrzési rendszer.*

Kétely esetén ujabb vizsgálat.

74. §. Ha az iránt: vajjon az elhelyezett egyén valóban elmebántalomban szenved-e? hozzátartozói részéről kétely merülne fel, szabadságukban áll azon időpontig, míg az illető beteg biróilag elmekórosnak nem nyilváníttatott, annak elmeállapotát saját költségükön orvosi szakértők által külön megvizsgáltatni.

A szakértők azonban csakis az egyetemi orvos-tanári testület vagy az országos közegészségügyi tanács tagjai közűl választhatók.

Elbocsátás.

76. §. Felgyógyult, úgyszintén a megfigyelés folytán elmekórosnak nem bizonyult egyének, azonnal elbocsátandók.

Jegyzet.

Az 1876. évi XIV. t.-cz. 71. §-a kötelezőleg elrendeli, hogy mindazon gyógyítható és gyógyíthatatlan elmebetegek, kik a közbiztonságra veszélyesek, gyógyítás, illetőleg eltartás végett tébolydába helyezendők.

A törvény ezen intézkedése által első sorban is, nemcsak a társadalmat óhajtja egyik reá nézve veszélyes tagjától megóvni, de védelmet nyújt az önmaga felett kormányozni nem képes elmebetegnek, igyekezik őt saját tetteitől megóvni és ezen intézkedéseket mindaddig gyakorolni, míg arra az elmebetegnek úgy saját személyét illetőleg, valamint a társadalmi rendre nézve, szüksége van.

Kötelezőleg elrendeli tehát a tébolydába való elhelyezést, egyben azonban oltalmába. védelmébe veszi az illető elhelyezendőt és a legszigorúbb mértékben felügyeletet gyakorol az elmebetegségnek megállapitására, melytől az illető személyes szabadságának korlátozása függ.

A jogvédelmet illetőleg, az óvintézkedések egész sorozata, a személyes szabadságot korlátozó intézeti elhelyezés előtt veszi kezdetét, a mennyiben az 1876. XIV. t.-cz. 72. §-a elrendeli, hogy az ideiglenes felvételre közhivatalban levő orvostudornak és a mennyiben az illető elhelyezendőnek kezelő orvosa már volt, ennek abbeli bizonyítványa, hogy az illető elmekórban szenved, szükséges.

A törvény ezen rendelete által, az ideiglenes felvételt a hivatott szakértők véleményétől teszi függővé, mert egyrészt nem akarja késleltetni úgy az elmebeteg, valamint a társadalmi rend érdekében szükséges intézkedéseket, másrészt meg eljárási alapot óhajt nyújtani az ideiglenes felvételt eszközlő intézetnek, illetőleg a felelős igazgatónak, a ki a felvétel perczében és az esetek bizonyos számában nincs azon helyzetben, hogy az elmebetegség tényleges fennállásáról, annak alakjáról, jelentkezési módjáról és jellegéről magának biztos meggyőződést szerezhessen,

a ki tehát úgy az orvosi bizonyítvány, valamint a kórtörténet nélkül, önhibáján kívül, eshetőleg oly valakit is, bár csak ideiglenesen, foszthatna meg személyes szabadságától, elmebetegség czímén, a kinél ezen alap tényleg nincs jelen.

Az orvosi bizonyítvány és eshetőleg a kórtörténet, az ideiglenes felvétel alkalmával tehát mindenkor szükséges, azok nélkül, még az elmebetegségnek kifejezett tünetei mellett sem vehető fel a beteg a gyógyintézetbe.

Az ideiglenes felvétel tehát csakis az orvosi bizonyítvány és a kórtörténet alapján és pedig az azokat kiállító orvostudorok felelősségére, eszközölhető.

A törvény azonban az ily módon gyógyintézetekbe ideiglenesen felvett és elhelyezett elmebeteg jogvédelmét, ez irányban kimerítve még nem látja és elrendeli, hogy tekintettel ama nagy korlátozásra, melyet a személyes szabadság, az elmegyógyintézetekbe való végleges felvétel által szenved és ezen felvétel messzeható következményeire, a végleges felvétel szigorú óvintézkedések mellett és kizárólag csakis az elmebetegségnek birói megállapitása alapján történjék.

Az eljárásra vonatkozólag a törvény különbséget tesz az állami és a magánelmegyógyintézetek, illetőleg a kórházakban levő

tébolydai osztályok között, a mennyiben az állami intézetekben elhelyezett elmebetegekre nézve a megfigyelési rendszert, a magánelmegyógyintézetekben, valamint a kórházak tébolydai osztályaiban elhelyezett elmebetegekre nézve pedig az ellenőrzési rendszert lépteti életbe, a végleges felvételt mindenkor az elmebetegségnek birói megállapításától téve függővé.

A megfigyelési rendszernél, a tébolydába felvett egyén, itt mindaddig csak ideiglenesen tartózkodik, míg a tébolyda igazgatója által megejtett gondos megfigyelés útján az elmebetegség minden kétséget kizárólag meg nem állapíttatott, mely utóbbi esetben az illető elmebeteg a tébolyda igazgatójának személyes felelőssége mellett, véglegesen felvétetik.

Az ellenőrzési rendszerből kifolyólag, a magánelmegyógyintézetekbe, valamint a kórházak tébolydai osztályába érkezett elmebeteg ideiglenes felvétele haladéktalanul azon biróságnak bejelentendő, a melynek területén a jelentést tevő magánelmegyógyintézet vagy kórház van.

Az illetékes biróság, kiküldöttjének jelenlétében, az ideiglenesen felvett egyént, a helyszinén, saját szakértői által megvizsgáltatja, azok által a vizsgálat eredményéről leletet és véleményt vétet fel és birói ítélet-

től teszi függővé az elmebetegségnek megállapítását, illetőleg az intézetbe való végleges felvételt.

Az orvosi lelet és vélemény a birói eljárásnak csakis informativ eszközét képezi.

Bár a jogelvből kifolyólag, általa a biró semminemű tekintetben megkötve nincsen, mégis nyilvánvaló, hogy a biró törvényszabta eljárását, a szakértői lelet és véleményre fogja helyezni. Szükséges tehát, hogy a lelet minden tekintetben pontosan viszszatükrözze a vizsgált egyén lelki állapotát, hogy az felölelje mindazon tüneteket, melyek a véleménynek indokolására szolgálnak és hogy a lelet, valamint a vélemény is, meggyőző értékkel birjon.

Szükségessé teszi a lelet és vélemény pontos kidolgozását annak eshetőleges felülvéleményezése is, mert a biróságnak minden foruma és az érdekelt felek is, az elmebetegre vonatkozó jogvédelmi eljárásnál, a felülvizsgálati testület, az igazságügyi orvosi tanács (1890. XI. t.-cz.) felülvéleményét kikérheti, illetőleg e tekintetben inditványnyal élhet, ezen testület pedig rendszerint csakis a periratokból, az orvosi véleményekből alkotja felülvéleményét.

De szükségessé teszi az orvosi lelet és vélemény pontos kiállitását az elmebetegség

birói megállapításának következménye is, a gondnokság alá helyezési eljárás egyrészt, másrészt a gondnokság alól való eshetőleges felmentés, mely újólag csakis orvosszakértői vizsgálat, illetőleg lelet és vélemény alapján eszközölhető. — Ha már most p. o. a gondnokság alól való felmentési eljárásnál, a vizsgáló orvosoknak rendelkezésére áll azon pontosan szerkesztett lelet és vélemény, mely az elmebetegség birói megállapításának alapjául szolgált, akkor az elmeépség megállapítására irányzott vizsgálat sokkal tökéletesebb lehet, mint azon esetben, ha vizsgálandó egyénről csak általánosságban tudjuk azt, hogy elmebeteg volt, a nélkül, hogy tudomásunk lenne a lepergett elmebetegség egyes tüneteiről, melyeknek kellő mérlegelése, illetőleg újabbi vizsgálata nélkül az elmeépség meg sem állapitható.

Csak az egyes *tébolyalakokra* utalok, melyeknél sokszor, az elmebetegség csakis a téves irányban működő szellemi apparatus megfelelő billentyűinek direkt érintésénél nyilvánul, avagy pedig a remissionalis alakokra és a periodikus alakokra, melyek lefolyásának nem tökéletes ismerete megnehezíti, sokszor lehetetlenné teszi a kórképnek kellő felismerését és megítélését.

Az elmondottak eléggé indokolják an-

nak szükségét, hogy az orvosi vizsgálatot pontosan eszközöljük, hogy a leletben az elmebetegség tüneteit tüzetesen közöljük és hogy a lelet önmagában foglalja a véleménynek indokait.

És mégis a tünetek felsorolásánál tapintattal és óvatossággal kell eljárnunk, mert nem szabad felednünk, hogy a jegyzőkönyv egy maradandó okmány, mely kézről-kézre jár és melynek adataiból a nem szakértő eshetőleg téves következtetéseket vonhat a beteg egyéniségére, annak moralitására nézve, a mi kiszámíthatlan kárt és felesleges lelki fájdalmat okozhat a gyógyult betegnek és hozzátartozóinak egyaránt. Kerülni fogjuk tehát mindazon, rendszerint nem is lényeges tünetek leírását, melyek félreértésekre adhatnak okot és ha oly kórképpel találkoznánk, melynél a jellegzetesség eshetőleg a lascivitás által külöltetik, akkor ezt megfelelő tapintatos körülírással fogjuk kifejezni oly alakban, hogy az a beteg individualitását ne sértse.

Tájékozás szempontjából szükségesnek tartom e helyen különböző kóralakokról leleteket és véleményeket közölni, melyek az elmebetegség birói megállapításánál felveendő jegyzőkönyvre nézve, mintául szolgálhatnak.

Casuistika.

Búskomorság.

Lelet: A. 32 éves —i születésű asszony, hivatalnok neje, közép termetű, elég jól fejlett, de hiányosan táplált. Arcza sápadt, homloka haránt irányban összeránczolt, szemei beesettek, kék gyürűvel öveztek, bal látája tágabb mint a jobb, mindkettő elég jól reagál. Ajkai kékesek, kezei hidegek.

Lehorgasztott fővel, összekulcsolt kezekkel, sóhajtozva ül egy helyen. A hozzá közeledőkre nem ügyel. Testmozgásai lassúk, vontatottak. Általában az összes szellemi és mozgási működések gátoltságát tünteti fel. A kérdéseket többször kell ismételni, míg egy-két szónyi rövid, nehézkes feleletet ad. Többnyire «Jaj Istenem!» «Édes Krisztusom!» szavakra fakad. Folyton egyoldalú társítási míveletek folytán támadt kínzó képzetek, kicsinységi és önvádlási deliriumok foglalkoztatják. A legszerencsétlenebbnek, legnyomorultabbnak mondja magát, vonakodik étkezni, megjegyezvén, hogy nem érdemli meg az ételt. Kéri környezetét, hogy ne törődjék vele, mert a részvétre sem érdemes. Vádolja önmagát, hogy nagy bűnt követett el, mert nem imádkozott elég sokat s az Isten ezért eltaszította magától. Tudja, hogy bünhődnie kell, kínos halállal fog kimúlni, megégetik, elevenen eltemetik. Miatta el kell pusztulnia férjének, gyerme-

keinek, az egész emberiségnek. «Csak azokat az ártatlan gyermekeket sajnálom» — jegyzi meg, mi alatt könyekre fakadva felkel s kezeit tördelve, fejét dörzsölve, kidülledt szemekkel, arczán a félelem és ijedtség kifejezésével kezd járni fel s alá. Majd hirtelen a környezet lábai elé veti magát s összekulcsolt kezekkel kér bocsánatot. Úgy érzi, hogy rá nézve teher az élet, könyörög, hogy hagyják meghalni, hadd menekűljön a gyötrelmek elől. Figyelmeztetve a bal alkar belső felületének alsó részén látható nehány haránt irányú hegre, beismeri, hogy öngyilkossági szándékból fel akarta metszeni ereit. Éjjel álmatlan, fejfájások gyötrik, hiányosan s csak erőltetve táplálkozik. Székletéte renyhe. Havi tisztulása két hó óta kimaradt.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy A. asszony búskomorságban (melancholia) szenved és ezen elmebetegségénél fogva ügyeinek önálló ellátására képtelen.

*
* *

Dühösség. *Lelet:* B. 19 éves, —i születésű egyetemi tanuló, elég jól fejlett és táplált, arcza kipirult, tekintete élénk, látái kissé tágabbak a rendesnél. Virágokkal s papirdarabokkal felczi-

czomázott kalappal fején, rendezetlen öltözékben fogadja a hozzá közeledő orvosokat s egész bizalmas hangon, mosolyogva, kezet nyujtva, szólitja meg azokat s kérdésekre sem várva, nagy bőbeszédűséggel kezd összevissza fecsegni, egyes családi ügyeit, diskrét természetű dolgait, élményeit teljesen leplezetlenül, minden tartózkodás nélkül tárja fel. Különös előszeretettel beszél szerelmi kalandokról, csínyekről. Szemérmetlenül vet oda egyes kétértelmű, triviális megjegyzéseket. Hangsúlyozza, hogy mily nagy szerencséje volt a nők körül s legközelebb nősülni készül, egy előkelő és gazdag nő kezét fogja megkérni, a ki szerencséjének fogja tartani, ha nőül veszi. Erre aztán nagy szóáradattal kezdi saját szép tulajdonságait felsorolni, kiemelvén, hogy mindenki szépnek tartotta, geniális elméjű, rövid idő alatt az ország első költője lett s ennek demonstrálására verseket kezd szavalni, majd hirtelen dalolásba csap át s rekedt hangon többféle dal motivumait keveri össze, mi közben testével himbálódzik. «De tánczolni is tudok ám, én vagyok a legjobb tánczos» megjegyzéssel minden felszólitás nélkül ugrálni kezd. Rövid idő mulva mesterkélt poseba vágja magát s kidüllesztett mellel, élénken gestikulálva szónokol, hogy a következő pillanatban

katonás lépésekkel mérje végig a szobát, mialatt hangos vezényszavakat kiabál. A körülötte levőkre gúnyos, élczes megjegyzéseket tesz. A látott tüneményeket, a hallott szavakat azonnal beleszövi élénk társítási míveleteinek keretébe, semmi sem kerüli el figyelmét. Általában a szellemi és mozgási míveletek kórosan fokozott élénkségét, a nagy eszmetolongás és gondolatcsapongás jeleit tünteti fel. Arczjátéka gyorsan változik. Homlokát ránczolgatja, száját huzogatja jobbra-balra, grimace-okat vág, felső végtagjaival szertelen gesticulatiókat végez. Folyton fészkelődik, egy pillanatra sem tud nyugodtan maradni. Gondolatmenete szakadozott, még mielőtt egy gondolatot befejezne, már a másikra fut át. Az észlelés folyamán egyre jobban belemelegedni látszik, mialatt psychicus izgatottsága annyira fokozódik, hogy beszéde egyre értelmetlenebbé válik. Önérzete fokozott. Öntudatát többnyire kellemes tartalmú képzetek töltik be. Kedélyhangulata azonban ingerlékeny, könnyen gerjed haragra, de már a másik perczben ismét felderül s mosolyogni kezd. Környezetét távozáskor eleinte marasztalni igyekszik s midőn az nem hajt szavára, éktelen káromkodásban, szitkozódásban tör ki s azt a legtriviálisabb szavakkal illeti. Éjjel álmatlan, az altató

szerek nagyobb adagjára sem nyugszik. Szerfelett falánk. Rendetlen, a szoba falait összekarczolja, különféle nagy hangzású mondatokat firkál s idomokat rajzol rá, olykor triviális tartalmúakat.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy B. dühösségben (mania) szenved s ezen elmebetegségénél fogva ügyeinek önálló ellátására képtelen.

* * *

Lelet: C. 16 éves, —i születésű, kereskedő leánya, gyengébben fejlett, homloka alacsony, felfelé szűkült. Ballátája tágabb, nyelve reszket, térdreflexe élénk. Tekintete zavart, téveteg. Arczkifejezése változó, néha félelmes, ijedtséges, máskor bámulatos vidámságot fejez ki. Öntudata homályos. Hangulata ingadozó, a derültség, borzalom, harag, exaltáltság sajátságos módon vegyül össze. Illusiók, hallucinatiók és deliriumok befolyása alatt áll, melyek tartalma és szinezete gyorsan változik. Környezetét félreismeri, jó ismerőseket, rokonokat, majd ellenszenves alakokat lát benne. Ingerülten kérdi: «Hova tettétek apámat?» aztán hallgatódzni kezd, mialatt megjegyzi, hogy a föld alá rejtették, hallja sírását, jajveszékelését. Összefüggéstelen, zavart meg- *Hallucinatorikus zavarodottság.*

jegyzéseket tesz Néha egy irány felé fordulva, nem létező alakokhoz beszél, majd segítségért kiáltoz, fél, hogy elviszik, megölik. Úgy tünik fel előtte, mintha az utcza közepén szobor állna, melynek élő szeme van s csodálkozva kérdi, hogy mikor került az oda. A tükörben fekete arczokat lát. Az ételtől, italtól fél, mert mindenütt méreg izét érzi. Olykor indulatosan kifakad, panaszkodik, hogy miért szidalmazzák, miért kiabálnak rá gúnyolódó, becsmérlő szavakat, mikor azt nem érdemelte meg. Egyszerre gyermekes mosolylyal s grimace-szal arczán futni kezd a szoba egyik sarka felé, simogató mozgásokat végezve a levegőben, enyelgő hangon mondogatja: «Kutyácskám, gyere ide! óh te kis majmocska, hol az öcséd? Hova futottál, az asztal alá? Néha szinészies, pathetikus hangon beszél, míg máskor félve huzódik a szekrény megé. A hozzá intézett kérdéseket csak homályosan fogja fel. A való élet benyomásait sokszorosan összetéveszti a hallucinátiókkal, mi által egyfelől adott feleletei szakadozottak, a logikai rendszert nélkülözők, másfelől tájékozódottsága zavart, tökéletlen. Figyelmét alig képes egy tárgyra rögzíteni. Cselekedetei, magaviselete a körülményekkel és viszonyokkal nem állnak összhangban, visszások. Éjjel álmatlan. Rosszul táplálkozik. Önmagát teljesen

elhanyagolja, hiányosan öltözködik, haját szétbontja, összekuszálja. Időnkint erőszakoskodó, környezetét megtámadja, míg máskor ijedten kiált segítség után.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy C. hallucinatorikus zavarodottságban szenved és ezen elmebetegségénél fogva ügyeinek önálló vezetésére nem képes.

*
* *

Lelet: D. 24 éves, —i születésű czipész mérsékelten fejlett és táplált, középtermetű. Látái tágabbak rendesnél. Nyelvében fibrillaris reszketés észlelhető. Térdreflexe renyhe. Fejét lehorgasztva, megnyúlt arczczal, bambán, apathikusan néz maga elé, szemei kifejezéstelenek. Szája félig tátott, orr- és szájváladéka önként távolodik el. Ajkai s körmei kékesek, végtagjai hidegek. Az összes szellemi és mozgási működések nagyfokú gátlását, meglassult lefolyását tünteti fel. Folyton egy helyen áll, vagy összekuporodva ül. Magától nem mozdul, megindíttatva, nehány lassú lépést tesz, aztán gépiesen megáll. Végtagjai s teste adott helyzetüket egy ideig megtartják, így pl. a felső végtagok mind addig felemelt állapotban maradnak, míg az izomzat önkéntes kifáradása be nem áll. Önként nem táplál- *Tompaság.*

kozik, de megétetve, készséggel nyeli le a falatokat. A hozzá intézett kérdéseket nehézkesen fogja fel, azokra bár lassú, de kielégítő és összefüggő feleleteket ad. A körülötte lefolyó események, tünemények egyáltalában semmit sem érdeklik. Soha semmiféle kivánságot sem nyilvánít. Hangulata közönyös, soha semmi megilletődést, részvétet, örömöt vagy bánatot, lehangoltságot nem nyilvánít. Néha napközben is alszik, mig máskor az éjjeleket csendesen bár, de ébren tölti. A testének különféle részére alkalmazott csipésekre nem reagál.

A környezettől nyert adatok szerint a vizsgált egy hónap óta beteg s jelenlegi állapotát ingerlékenységből, fejfájásból, álmatlanságból, zavart cselekedetekből, excessusokra hajlandó viselkedésből álló izgalmi tünetek vezették be. Nehézkóros rohamokban, vagy szédülésekben nem szenvedett.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy D. tompaságban (stupor) szenved s ezen elmebetegségénél fogva ügyeinek önálló vezetésére nem képes.

* * *

Tébolyodottság.

Lelet: E. 58 éves, —i születésű, özvegy, földbirtokosnő, alacsonyabb termetű, szikár, hajzata őszbe vegyült, arczbőre ránczos, látái egyenlők, de renyhébben reagálnak. Gerinczoszlopa elferdült. A hozzá közeledést bizalmatlanúl fogadja s bizonyos tartózkodással nyilatkozik. Később azonban felmelegszik s nagyon bőbeszédűvé válik, mialatt feltűnővé lesz, hogy igen élénk illusiók, hallucinatiók és üldöztetési irányú téveszmék befolyása alatt áll, melyek gondolkodását, ítélő-következtető míveleteit ferde irányba terelik. Elmondja, hogy X. özvegy asszony három fiával és két leányával több év óta zaklatja, üldözi. Hárfajátékkal, énekkel nyugalmát megzavarja, becsületsértő megjegyzéseket tesz rá s bárhova megy lakni, mindjárt utána költözik, ellene bujtatja a többi lakókat, sőt az utczai gyermekeket is, akik nagy hangon kiabálnak ablaka alatt s midőn kifut a szobából, hogy elűzze őket, már eltünnek. Minduntalan belesnek lakásába, kikutatják, mit főz s azt kifecsegik a szomszédok előtt. Minden lépését figyelemmel kisérik, beszédét kihallgatják, sőt még gondolatait is kitalálják. A temetőbe is utána mennek, ugyanazon társaskocsira ülnek, a melyikre ő. Egy ízben már morphiumot kevertek ételébe, a melytől rosszul lett, más alkalommal meg azzal fenye-

gették, hogy dynamittal, puskaporral fogják felrobbantani, vitriollal leönteni. Azzal gyanusítják, hogy hírneves államférfiak, képviselők járnak hozzá bujálkodni, hogy titkos kéjelgést folytat. Erre különféle czélzásokat tesznek a hirlapokban, sőt a szinházakban is oly darabokat adnak elő, a melyek rá nézve vonatkozással birnak. Az üldözés szálait annyira kiterjesztették, hogy már egész szövetkezet működik ellene. Az utczán kiköpnek előtte az emberek, háta megett becsmérlő szavakat kiáltanak utána, «szajhának» nevezik. Méltatlankodva fakad ki a gyanusitások ellen, a melyek — mint mondja — már koránál fogva sem illethetik. «Már az utczára sem merek menni» — jegyzi meg elkeseredett hangon. Szobáját éjjelre jól bereteszeli s még a szekrényt is az ajtó elé tolja, nehogy ellenségei éjjel rátörjenek. A kulcslikakat s a nyílásokat kóczczal tömi be, mert tapasztalta, hogy fojtó gőzöket is szoktak rá bocsátani. Az időt és helyet jól jelzi. Beszéde folyékony, társadalmi állásának megfelelő ismereteket árul el.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy E. tébolyodottságban szenved és ezen elmebetegségénél fogva ügyeinek önálló vezetésére nem képes.

* * *

Lelet: F. 35 éves, —i születésű, földmíves, jól fejlett és táplált, jobb szemével befelé kancsalít, arczizmait jól idegzi be. Koponyája rhachitikus, a jobb arczfél a balhoz képest hiányosabban fejlődött. *Tébolyodottság.*

Komoly arczkifejezéssel, lassú, büszke léptekkel jár-kel. A hozzá intézett kérdésekre nyugodtan, összefüggően felel. Előszeretettel beszél bizonyos oktató hangon s biblikus stylusban. Hangoztatja az emberiség romlottságát s annak szükségességét, hogy azt meg kell javítani. Végre előáll azzal, hogy ezen hivatás rá vár, mert az Úr «megnyilatkozott neki». A megfelelő kérdésekre aztán előadja, hogy három év előtt, midőn a mezőn aludt, valami rándulást érzett testében s felébredve, egy ősz ember állott előtte, a ki kezével felé intett s aztán eltünt. Később megtudta, hogy ez maga az Úristen volt. Más alkalommal pedig szántás közben felpillantva az égre, nagy világosságot látott, a melyből egy szárnyas galamb bontakozott ki s felé szállt. Erre különös érzés lepte meg, mintha valamit belé oltottak volna s mintha nem is ember lett volna s más világban járna. Ezt a «felmagasztaltságot» a szentlélek okozta. Ekkor adta belé az Úr az erőt, hogy diadalmaskodhassék a gonoszon és jó útra téríthesse az emberiséget. Ezen idő óta gyakran szólt

hozzá az Úr, folyton a jóra bíztatva s megígérte, hogy bűneit megbocsátja. Oly erőt kezdett magában érezni, hogy a sziklát is képes lett volna megmozdítani, de csak pusztán «az isteni igével». Éjjel és nappal több ízben voltak látományai. Így megjelent nagy fényesség közepett az Isten anyja és az Úr Jézus, szárnyas angyalok kiséretében, máskor meg egy teljesen fehérbe öltözött angyal aranyos koronát tett fejére, jeléül annak, hogy az Úr prófétája lett. Egy alkalommal, midőn a templomban hallgatta a papot, az oltáron álló szent szűz rázni kezdte fejét, mire ő azonnal megértette, hogy a pap nem az Úr akarata szerint beszél. Erre hangosan felkiáltva, meg akarta akadályozni a papot a további szónoklásban, de az emberek kituszkolták a templomból. Aztán még törvény elé is állították. «De én az Úr szent nevéért szivesen fel hagytam tenni fejemre a tövis-koszorút» — mondja. A gonosz kisértéseinek is ki volt már téve, de az Úr szava, a mely minden gondolatát és tettét vezérlé, visszatartotta a rossztól. Időnkint átszellemült arczczal tekint fel az égre s összekulcsolt kezekkel mormog magában, vagy figyelni látszik egy irányba. Midőn ez utóbbi magatartásának oka iránt kérdeztetik, azt válaszolja, hogy az égi harsonát hallja.

Minden gondolatát, figyelmét vallásos irányú illusiói, érzékcsalódásai és téveszméi foglalják le s a mellett saját körülményei, foglalkozási köre háttérbe szorulnak.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy F. tébolyodottságban szenved s ezen elmebetegségénél fogva ügyeinek önálló vezetésére nem képes.

*
* *

Lelet: G. 33 éves, —i születésű házaló, mérsékelten fejlett és táplált. Homloka alacsony, felfelé szűkült, a jobb falcsont hátsó részén egy 2 cm. hosszú, mozgatható bőrheg látható. Irise barna, a bal láta tágabb, mint a jobb. Nyelve reszket. Térdreflexe élénk. Behunyt szemmel ingadozik. Öt éves kora óta nehézkóros rohamokban szenved, melyek az utóbbi időben gyakran, néha naponta többször is ismétlődnek. A rohamok után többnyire nagyobbfokú izgalmak lepik meg, élénken hallucinál, környezetét megtámadja, ijesztő, majd vallásos tartalmú deliriumai vannak. — Arczkifejezése komor. Beszéd közben könynyen kipirul, csekély okra ingerlékenynyé, indulatossá válik. Testtartása görnyedt, felfogása nehézkes, itéletei ferdék, egyoldalúak, hamisak, az álokoskodás bélyegét hordják

Nehézkóros elmezavar.

magukon. Szeret badar dolgok felett vitatkozni s állításaihoz makacsul ragaszkodik, mialatt feltünik érveinek kicsinyessége. Nyilatkozataiban elhamarkodottságot árul el. A vele érintkezőkkel sokszor szerfelett goromba, kiméletlen, míg máskor félelmek lepik meg, a midőn arcza elhalványodik s kezei remegnek. Időnkint vallásos tartalmú álomképei s érzékcsalódásai vannak: az égieket látja maga előtt s beszédüket hallja. Hangulata gyorsan változik. A vizsgálat közben hirtelen elszédül, felsikoltva összeesik, eszméletét vesztve, egész testét görcsös rángások lepik meg, látái nem reagálnak, a csipésekre nem hat vissza, szája habzik. 5—7 percz mulva a görcsös összehuzódások megszünnek, egy ideig mereven fekszik, s aztán felemelkedve fekvő helyzetéből, kábultan néz szét maga körül. Egyszerre hirtelen felugrik, futni, kiabálni kezd, védelmi állásba helyezkedik, majd környezetének akar rontani, egész valójából kikelve, szitkozódik, jelen nem levő egyéneket szólít néven, gondolatmenete szakadozott, rendezetlen. A környezet bemondása szerint az ilyen zavartsági tünetek gyakran napokig is eltartanak s midőn a vizsgált magához tér, a vele történtekre semmit sem emlékszik vissza.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy G. nehézkóros elmezavarban szenved s ezen elmebetegségénél fogva ügyeinek önálló ellátására képtelen.

*
* *

Hysteriás elmezavar.

Lelet: H. 21 éves, hajadon, földbirtokos leánya, elég jól fejlett és mérsékelten táplált. Homloka alacsony, felfelé összetér, a homlokdombok közel állnak egymáshoz. Írise kék, a jobb láta tágabb, mint a bal, mindkettő elég jól reagál. Nyelvében fibrillaris reszketés észlelhető. Úgy a térd-, mint karreflex nagy mértékben fokozott, úgy, hogy annak kiváltásakor az egész test megrándul. Látása időnkint homályos. A látó tér mindkét szemen jelentékeny concentrikus szűkületet tüntet fel. A jobb fül hallása csökkent. A hangvilla zengését mindkét fülén nehezebben tűri. Az érintésekkel szemben nagyon érzékeny, összerázkódik. Behúnyt szemmel ingadozik. A petefészkek tája nyomásra érzékeny. Szívműködése gyors. Szédülésekben s öntudatlansággal járó görcsös rohamokban szenved, melyeket heves nevetés vagy sirás, élénk deliriumok szoktak befejezni. Gyakori fejfájásokról panaszkodik, úgy érzi, mintha gyomra és belei «lebegnének». Arcza halvány, szemei bágyadtak, a sclera kékesen

tünik át. Hangulata nyomott, könnyen sírva fakad. Csekély okra összerázkódik, indulatba jön. Öntudatát részint a testi állapota miatti aggodalmak, részint illusiók és hallucinátiók által támogatott phantastikus, részben erotikus tartalmú gondolatok töltik be. — Azt mondja, hogy tüdeje, agya telve van bacillusokkal s rövid idő mulva el kell pusztulnia. Máskor ismét egy csak híréből ismert egyént lát maga előtt s attól eroticus tartalmú nyilatkozatokat hall. Ezzel gyakran érintkezik «lelkileg», «gondolatban». Állítása szerint az utczán nem mer magában menni, mert a férfiak szemérmetlen tekintetükkel folyton azt jelzik, hogy viszonyt akarnak vele kötni. Előszeretettel igyekszik a figyelmet önmaga felé irányítani. Affectált hangon túloz, gyakran keveredik ellentmondásokba. Öltözékének megválasztásában keresi a feltünőt, kirívót. Itéleteinek megalkotásában felületességet, elhamarkodottságot árul el, Emlékező képessége gyakran cserben hagyja. Képzelete csapongó. A vele érintkező személyeket, a történeti eseményeket sokszorosan összecseréli, a hűség rovására nem megfelelő csoportositásba illeszti. Beszéde áradozó, ezalatt arcza könnyen kipirul, míg panaszainak említésekor elhalványodik. Akaratereje csökkent. Elhatározásában ingatag, habozó.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy H. hysteriás elmezavarban szenved s ezen elmebetegségénél fogva ügyeinek önálló vezetésére nem képes.

* * *

Hüdéses elmezavar.

Lelet: I. 45 éves, —i születésű magánzó, jól fejlett és táplált, magas termetű. Irise barna, mindkét látája, főleg pedig a jobb, szűkült, renyhén reagál. Jobb arczfelét hiányosabban idegzi be. Nyelve és keze reszket. A jobbkéz nyomó ereje csökkent. A térdreflex mindkét oldalon nagy mértékben fokozott, járása széles alapú, csoszogó, tisztátlan, vizeletét maga alá bocsátja. Beszédében nagy szótagbotlás észlelhető. Magaviselete bamba, minden ok nélkül sokat nevetgél. Felfogása igen nehézkes. — Gondolatait fogyatékosan, akadozva fejezi ki s ilyenkor ajkai körül erős rángások mutatkoznak. Beszéd közben gyakran elakad, a megfelelő kifejezés nem jut eszébe. Általában összes társitási míveletei nehézkesek, hézagosak. Helyre és időre nézve nem tájékozódik jól. A hónapok neveit nem képes kellő sorrendben elmondani. Az egyszerű számmíveletekben is hibákat ejt, s a 0-al úgy szoroz, hogy a szorzandó számsort egyszerűen leírja. Emlékezete igen gyengült. A nevek és számadatok megjelölésénél

lépten-nyomon botlik. — Hangulata labilis, könnyen elérzékenyedik. Önérzete kórosan fokozott. Magát igen eszes, erős embernek mondja s dicsekedve mutogatja karjait s kifeszitett mellét. Badar nagysági téveszmék befolyása alatt áll, azt mondja, annyi pénze van, hogy két szobába sem férne be; az egész Andrássy-út az övé, van sok ékszere, hajója, nagy birtoka; kilencz nyelvet beszél, egyet két hét alatt tökéletesen megtanul; minden hangszert játszik. Könnyen befolyásolható s bármire rávehető. Folyton tervez, azt mondja, hogy a Dunát levezeti Makóig, nagy utazásokat fog tenni, gyárakat épiteni. A nagysági téveszmékből azonban könnyen kizökkenthető. Az általa tett állitások megmotiválása igen kicsinyes, gyermekes. Irása bizonytalan, remegő, telve van hibákkal, a lediktált mondatokból egyes szavakat kihagy, vagy azokat csak félig írja le, egyes betűket, szótagokat összecserél.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy I. hüdéses elmezavarban szenved s ezen elmebetegségénél fogva ügyei önálló vezetésére képtelen.

* * *

Hűdéses elmezavar.

Lelet: K. 46 éves, —i születésű bányász, jól fejlett, hiányosan táplált. Koponyája ferde. Irise kék, bal látája tágabb, hiányosabban reagál. Nyelve reszket. A bal orrajki barázda elsimult, a bal szájzug lejebb fekszik, mint a jobb. Mindkét kéz nyomó ereje gyenge. Térdreflex egyik oldalon sem váltható ki. Testmozgásai lassúk, nehézkesek. Beszéde akadozik, sokszor érthetlen. Egyes szavakat összecserél egymással. Arczkifejezése komor. Hangulata nyomott, aggodalmas. Félig tátott szájjal, halk hangon panaszkodik, hogy el kell pusztulnia, vége van, nincs nyelve, torka, gyomra, bele, nem képes nyelni, egész teste összeaszott, feje megkisebbedett, szíve nem ver, minden vére elfolyt, sem beszélni, sem lélekzeni nem tud, két hónap óta nem volt széke. Ágyán végig feküdve, behúnyt szemmel, mozdulatlanul várja halálát, mely szerinte nehány percz mulva bekövetkezik. — Később ismét felkel. A hozzá intézett kérdésekre kelletlenül, vontatva válaszol. Rosszul tájékozódik. A nevek és datumok nehezen jutnak eszébe. Itélőképessége nagy mértékben korlátolt. Vonakodik étkezni. Szájából bűzös lehellet áramlik ki. Élénk hypochondriás és nihilistikus téveszméi közérzetét jelentékenyen befolyásolják s nyugalmát megzavarják.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy K. hűdéses elmezavarban szenved s ezen elmebetegségénél fogva ügyeinek önálló vezetésére képtelen.

* * *

Aggsági butaság.

Lelet: L. 65 éves,—i születésű kereskedő, elég jól fejlett és táplált. Irise kék, jobb látája kissé szűkebb, mint a bal. Arczizmai petyhüdtek. Homloka ránczos. Arczbőre száraz, halántéküterei kanyarulatosak, rigidek. Nyelvében erős fibrillaris reszketés észlelhető. Térdreflexe élénk. Feje s keze reszket. Járása nehézkes. Gyakori vizelési ingerben szenved. Magaviselete gyermekes. Hangulata néha szerfelett élénk, míg máskor nyomott. Sokat beszél, gondolatmenete csapongó, könnyen tér át egyik tárgyról a másikra, vagy jelentéktelen mellékkörülményekre. A legnagyobb indiskretióval tárja fel magánügyeit, folyton a kérdéshez nem tartozó dolgokat kever a beszéd fonalába. Dicsekszik azzal, hogy mily jó élete volt, semmije sem hiányzott. Magától is feltesz kérdéseket, hogy ezt vagy amazt nem óhajtják-e tudni. Időközben minden alkalomszerűség nélkül zsebébe nyul s 14 krt kivéve, eldicsekszik, hogy lóvonatra már 6 krt költött, mert 20 krt kapott feleségétől. Máskor ismét szófukar, lehangoltan ül egy

helyen, panaszkodik, hogy már nincs mit várnia az élettől, senki sem törődik vele, hozzátartozói elhanyagolják, éjjelenkint meglopják, nem adnak neki elég táplálékot, mindent elkövetnek, hogy eltegyék láb alól, teljesen elszegényedett, nincs miből megélnie. Gondolkodása fegyelmezetlen, ítélőkövetkeztető míveletei igen fogyatékosak. Emlékező képessége, különösen a közel mult eseményeire nézve igen hiányos, beszéd közben egy és ugyanazon dolgot többször ismétel. Úgy a fejbeli, mint írásbeli számmíveleteket tökéletlenül oldja meg. Hosszas gondolkodás után sem tudja megmondani, mennyi kamatot kap egy évre 500 forint után, ha 100 frt után 4% jár. Ingerlékeny, indulatos, könnyen haragra gerjed, avagy gyermek módjára sírva fakad. Kicsinyes dolgok felkeltik kiváncsiságát. Bamba nevetés közben mutogatja új czipőjét. Hiányosan orientálódik, az utczán gyakran eltéved s rendesen elkésve ér rendeltetési helyére. Éjjel álmatlan, időnkint indokolatlan aggodalmak és félelmek lepik meg, a midőn környezetét kiméletlen szavakkal utasítja el magától.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy L. aggsági butaságban szenved s ezen elmebajánál fogva ügyeinek önálló ellátására képtelen.

* * *

Alkoholos elmezavar.

Lelet: M. 51 éves, —i születésű, nős iparos jól fejlett és táplált. Koponyáján a bal homlokdomb táján egy cm. hosszú, a jobb falcsont mellső felső részén 3 cm. hosszú, ferde irányú mozgatható bőrheg látható. Irise kék, látái kissé szükebbek, fényre renyhén reagálnak. Nyelve bevont, rajta fibrillaris reszketés észlelhető. A bal arczfél beidegzéskor kissé visszamarad. Az arcz bőre fényes, felületes érhálózata tágult, úgy az orron, mint a pofán apró vöröses kiütések láthatók. A szem kötőhártyái belöveltek. Térdreflexe élénk. Behúnyt szemmel ingadozik. Hallása mindkét fülén csökkent, látása olykor homályos, az előtte levő tárgyak úgy tünnek fel előtte, mintha ködön át látná. A sziv és nagy vérerek hangjai tiszták, a tüdőkben szétszórtan hurutos zörejek hallhatók. A májtompulat rendesnél nagyobb, úgy a máj, mint gyomortáj nyomásra érzékeny. Testtartása hanyag, mozgásai bizonytalanok, kapkodók. Felfogása nehézkes, hosszabb idő kell hozzá, míg gondolatait kellőképen rendezni képes. Többnyire apathikus, semmi iránt sem érdeklődik. Emlékezete hézagos. Időnkint szorongó és félelmi érzetek lepik meg, a midőn arcza kipirul, homlokát verejték borítja, egész teste remeg. Esténkint kellemetlen látományok zavarják nyugalmát, állatokat, fekete kutyát,

patkányt, sok bogarat lát maga előtt, majd az ördög jelenik meg előtte hosszú vörös nyelvvel. Éjjel tűzről, vízről álmodik s heves szívdobogás s remegés közt riad fel álmából. Akadékoskodó, zsémber. 50 éven felül levő feleségét hűtlenséggel, másokkal folytatott viszonynyal vádolja, szidja. Azt mondja, gyakran hallja, hogy éjjel valaki kopogtat lakásuk ajtaján s nem sokára valami sötét alak jelenik meg a szobában s neje ágya felé tart. Ilyenkor fel is kelt, de mire felesége ágyához ért, a kérdéses férfialak már eltünt. Észrevette, hogy az emberek háta megett megjegyzést tesznek eme viszonyra s gúnyos mosolylyal fogadják, ha valahol megjelenik. Fenyegetődzik, hogy majd véget vet a szemérmetlen cselekedeteknek, ha mindjárt életébe kerül is. Gyakran lepi meg fejfájás, szédülés, fülzúgás, émelygés. Olykor úgy tünik fel előtte, mintha a harangok zúgnának. Felső és alsó végtagjaiban szaggató fájdalmat érez. A hozzá intézett kérdésekre hosszas nógatás után beismeri, hogy már évek óta nagyobb mennyiségben élvezi a szeszes italokat s naponta három literen felüli mennyiségű bort s azonkívül még nehány pohárka pálinkát fogyaszt el.

A beszerzett adatok szerint nehány év óta a szeszes italok mértékletlen élvezésének

adta át magát, rendes foglalkozását, családját elhanyagolva, a nap legnagyobb részét korcsmában vagy ismerősei körében a pinczékben töltötte, részegen tért haza, adósságokba keveredett. Feleségével, gyermekeivel durván bánt, az előbbit illetéktelenül hűtlenséggel vádolta, egyéb megszólítást sem használt vele szemben, mint «vén szajha».

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy M. alkoholos elmezavarban szenved s ezen elmebajánál fogva ügyeinek önálló vezetésére képtelen.

* * *

Veleszületett butaság.

Lelet: N. 26 éves, —i születésű, jómódú földmíves fia, foglalkozás nélküli, testileg elég jól fejlett és táplált. Koponyája kicsiny (körzete 528 mm.), homloka alacsony, lejtős. Bal arczfele a jobbhoz képest fejlődésében visszamaradt. Pofacsontjai kiállók. Ajkai vastagok, félig nyitottak. Fogazata apró, rovátkos. Fülczimpái odanőttek, durványosak, a helix elmosódott. Az áll alatti mirigyek dió-, egész gyermekökölnyire megnagyobbodtak. Bal látája tágabb, mindkét láta elég jól reagál. Térdreflexe renyhe. Ivarszervei fejletlenek.

Arczkifejezése bamba, minden ok nélkül nevetgél. Az előtte levő tárgyakat gyer-

mekes együgyűséggel megbámúlja. A megfelelő kérdésre azt adja elő, hogy nehány évig járt ugyan az iskolába, de írni és olvasni nem tanult meg, tanulótársai folyton gúnyolták, ostobának, butának nevezték, maga a tanító is végre hazaküldte az iskolából. Ezt ő különben nem bánta, mert inkább szeretett az utczán szaladgálni, köveket dobálni. Mosolyogva jegyzi meg, hogy most is szokott bujósdit játszani a gyermekekkel. Ismeretköre igen szűk, még a mindennapi élet legszükségesebb igényeit sem elégíti ki. Nem tudja egy évben hány nap, hány hónap, egy hóban, egy hétben hány nap van. Az óra jelzéseit nem ismeri s az elébe adott órát megbámulja. Az imádságból csak a keresztvetést tudja. Azon kérdésre: járt-e templomba? «igen»-nel felel. Midőn ennek oka iránt kérdeztetik, azt válaszolja, hogy azért ment a templomba, mert mások is mentek. Azt hallotta, hogy lopni, ölni nem szabad, de miért nem, azt egyáltalában nem tudja s azt hiszi, hogy ha senki sem látja, mindent szabad tenni. A legegyszerűbb fejbeli számmíveletet is hiányosan oldja meg. Azt tudja ugyan, hogy mennyi 2 × 1, de már azt nem, mennyi 2 × 3. Csak 30-ig tud olvasni. A pénznemeket a forintosig ismeri, de az 5, 10 forintost már nem. Egy forintban hány

krajczár van, nem tudja. Arra vonatkozólag sem képes felvilágosítást adni, mibe kerül ruhája. «Mindig az apám vette a gúnyámat» — jegyzé meg. Arról, kik vezetik a község ügyeit, mi az a takarékpénztár, mibe kerül egy ház, ló, tehén, mibe jöhet egy ember havi, évi ellátása — fogalma sincs. A megfelelő kérdésre azt válaszolja, hogy a bort és pálinkát szereti. Ha nem jutott hozzá, szülei gazdaságából vitt el valamit s azon vett pálinkát. Felfogása nehézkes. Gondolatait nagyon primitiv módon, igen csekély szóbőséggel s akadozva fejezi ki. Itélőképessége fogyatékos. Az elvontabb fogalmak jóformán teljesen ismeretlenek előtte. Sorsával, jövőjével szemben teljes apathiát árul el. Minduntalan csak arra hivatkozik, hogy majd ad az apja, a mire szüksége van. Helyet tökéletlenül, időt egyáltalában nem jelez. Arról van tudomása, hogy létezik karácsony és husvétünnep, de hogy ez mikor szokott lenni, mely időszakban, arra már nem képes felvilágosítást adni. Testtartása, járása ügyetlen. Karjait folyton lóbálja.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy N. veleszületett butaságban szenved s ezen elmebajánál fogva ügyeinek önálló ellátására képtelen.

A belügyministernek 1877. május 20-án 20.194. sz. a. valamennyi törvényhatósághoz intézett rendelete.

Az ideiglenesen felvett elmebeteg az illetékes biróságnak azonnal bejelentendő.

A közegészségügy rendezéséről szóló 1876. évi XIV. t.-cz. 73. §-ának 5. bekezdése szerint: magántébolydákba és a kórházakban lévő tébolydai osztályokba az elmebetegek véglegesen csak akkor vétetnek fel, ha az illetékes biróság az elmebetegséget megállapította, mely czélból az érkező betegek a biróságnak azonnal bejelentendők.

Tapasztaltatván azonban, hogy a magántébolydákba és a kórházak tébolydai osztályába érkező betegek az illető intézetek részéről a biróságnak nagyrészt be nem jelentetnek: felhivom a (czímet), hogy a területén létező magántébolydákat és kórházakat szigorúan utasítsa, miszerint ezután a fenhivatolt törvény 73. §-ának 5. bekezdése szerint járjanak el.

Az elmebetegség birói megállapitása orosz alattvalóknál.

1872. decz. 17-én 39.037. sz. a. az összes e. f. törvényszékek elnökeihez intézett igazságügyministeri körrendelet az elmebetegségbe esett oroszországiaknak a pesti orosz consulsági hivatalnokok előtti megvizsgálása tárgyában.

Az orosz birodalmi senatus egyik legújabb törvényében elhatározta, hogy az esetben, ha valamelyik orosz honos külföldön elmebetegségbe esnék: az elmebetegség az orosz császári hatóságok által csak az esetben tekintessék bebizonyitottnak, ha az orvosi vizsgálaton, mely azt megállapitja, az illető államban létező orosz császári követség vagy consulatus egyik valóságos hivatalnoka is jelen volt. Ezen szabály alól, az említett orosz törvény szerint csupán az esetben van kivételnek helye, ha a nevezett követség vagy consulatus székhelyének nagyobb távolsága miatt az orvosi vizsgálatnál magát külön meghatalmazott által volna kénytelen képviseltetni.

Igen természetes egyébiránt, hogy az orvosi vizsgálat csakis azon ország törvényei és szabályrendeletei értelmében lesz ezentúl is teljesitendő, a mely országban a megvizsgálandó egyén tartózkodik.

Felhivom ez okból Elnök urat, tudassa

a vezetése alatt álló kir. törvényszékkel, hogy minden ezentúl előfordulandó oly esetben, a melyben orosz államalattvalók elmeépségének orvosi megvizsgálását rendelné el, — ezen vizsgálat megtartásának napjáról a Budapesten székelő orosz császári főconsul is a végett értesitendő: hogy ez, vagy valamelyik hivatalnoka a vizsgálaton jelen lehessen, vagy pedig magát az orvosi vizsgálatnál képviseltethesse.

Felhivom egyszersmind Elnök urat arra is, hogy a kir. törvényszék területén létező valamennyi járásbiróságokat ezen rendeletem tartalmáról kellőleg értesítse.

II. RÉSZ.

AZ ELMEBETEGEK MAGÁNJOGI VÉDELME.

I. CZÍM.

A GONDNOKSÁGI ÜGY.

I. FEJEZET.

A GONDNOKSÁG ALÁ HELYEZÉS

ÉS AZ E TÁRGYBAN KÖVETENDŐ

BIRÓSÁGI ELJÁRÁS.

A) A gondnokság alá helyezés.

1877. XX. t.-cz. 28. §. Nagykorúak gondnokság alá helyeztetnek: a) *Gondnokság esetei nagykorúaknál.*

a) ha elmebetegek ...

b) oly gyengeelméjűek,

kik a bajuk miatt vagyonuk kezelésére képtelenek.

Jegyzet.

Az alkotandó polgári törvénykönyvnek a gyámság és gondnokságra vonatkozó részének indokolásában, a többiek között azt mondja: Azoknak, a kiknek értelmi fejlődése annyira elmaradt, vagy agyukat ért bántalom és betegség miatt elméjük

annyira eltompult vagy megzavarodott, hogy tetteik következményeit kellőleg belátni vagy magukat öntudatosan és önállóan valamire elhatározni többé-kevésbbé képtelenek, ép úgy védelemre van szükségük, mint azoknak, a kik életkoruk miatt a kellő belátást és szabad elhatározást nélkülözik.

A mennyiben a tett következményei belátásának és a szabad elhatározásnak hiánya a büntető törvények által büntetendőnek nyilvánitott cselekvényre nézve megállapitható, büntető törvényünk 76. §-a értelmében kizárja a kérdéses cselekménynek az elkövető rovására beszámithatóságát. Mindazáltal a magánjog szempontjából az ész tehetségének hiánya vagy rendellenes működése miatt az öncselekvéstől saját vagy mások érdekében eltiltandó egyének megjelölésére a büntető törvénykönyv 76. §-ában foglalt az a meghatározás, hogy «a cselekmény nem számitható be annak, a ki azt öntudatlan állapotban követte el, vagy a kinek elmetehetsége meg volt zavarva és e miatt akaratának szabad elhatározási képességével nem birt», ki nem elégitő.

A büntetőjogi beszámithatóság kérdése ugyanis mindig a tett elkövetésekor létezett állapotra tekintettel döntendő el, tehát egyes, esetleg mulékony állapotban előfordult esetre

vonatkozik, míg a magánjog szempontjából, különösen abból a szempontból, hogy kik legyenek a kellő belátás és a szabad elhatározás hiánya miatt a magánjog gyakorlatából kizárva, nemcsak a valamely cselekmény elkövetésekor volt lelki állapot, hanem a jövőben bekövetkezhető cselekményekre tekintettel valamely egyén lelki tehetségeinek előreláthatólag tartósan rendellenes állapota veendő kiválóan figyelembe.

Ha ez az állapot ugyanis előreláthatólag tartós, akkor előrelátható az is, hogy az ily egyén, értelmi tehetségeinek e tartós rendellenessége miatt, nem képes azt és úgy cselekedni, a mit és a mikép önjava megkivánná.

Egyrészt tehát a jogrend, másrészt az államnak tehetetlen polgárai irányában fennálló az a hivatása, hogy érdekeik megóvásáról gondoskodjék, megköveteli, hogy a nem a teljes kor hiánya, hanem más okokból tehetetlen polgárait szintén pártfogásába vegye. Csakhogy e pártfogás csak akkor valóban az, ha annak és csak annyiban nyujtatik, a kinek és a mennyiben reá valóban szüksége van. Mert bármily jóakarattal történjék is valakitől jogai gyakorlatának megvonása, reá a legfájóbb sérelem, ha e megvonás jogfosztás és nem jogsegély.

A törvénynek tehát gondoskodni kell

arról, hogy az, a kinek a jogsegélyre szüksége van, az azt megkapja, mihelyt szüksége van reá; attól pedig óvakodnia kell, hogy több jogot és tovább vonjon meg jogokat valakitől, mint a mennyinek és a meddig megvonására valakinek szüksége van.

Azok a személyek, kiket valamely testi vagy lelki hiba miatt különös oltalomban kell részesíteni, nagyjában s régóta majd mindenütt ugyanazok. Ezek az elmebetegek, az elméjük fejlődésében elmaradottak, vagy az értelmi tehetségeikben elgyengültek, a süketek, a némák és vakok, valamint a magukat vagy övéiket a jólét eszközeitől szántszándékkal megfosztani törekvő, azaz a józan előrelátás tehetségének sajátszerű megfogyásában szenvedő tékozlók.

Az oltalom, melyet nyujtani szoktak azoknak, a kikre bebizonyul, hogy életkoruk daczára ügyeik önnön kormányzására képtelenek, abban áll, hogy mint a kiskorúak gyámság vagy gondviselés alá helyeztetnek vagy eltiltatnak némely jogok önálló gyakorlásától; vagy némely jogcselekvények teljesítése alkalmával a maguk és mások érdekében s különösen szabad elhatározásuk megállapitása és biztosítása végett bizonyos kedvezményekben részesíttetnek.

De viszont, mert valakinek, a különben

őt megillető jogok gyakorlatában akadályozása és korlátozása egyéni értékének kisebbítését is képezi és sujtólag vagy zavarólag kihat egyéni, családi, állampolgári és társadalmi viszonyaira, sőt személyes szabadságára is, nehogy tehát a jogsegély súlyos jogsértéssé fajuljon, mindenütt kiváló gondot fordítanak arra, hogy a törvény szabatosan meghatározza, hogy mikor és mily mértékben legyen valaki öncselekvésre képtelenség jogczímén polgári jogaitól megfosztható vagy azok gyakorlatában korlátozható, s hogy e jogsegélyt czélzó megfosztásnak vagy korlátozásnak minden visszaélést kizáró törvényes eljárás mellett lehessen csak helye.

Abban, hogy az, a kiben az ész tehetsége teljesen hiányzik, különösen pedig, hogy akkor, ha ily állapotban van, kárával járó cselekvényt jogérvényesen véghez nem vihet és ez állapota miatt az állam hivatása érdekei megóvásáról, csak úgy, mint a kiskorúakéiról, gondoskodni, minden jogrendszer egyetért. *Az osztrák polg. törvénykönyv* (21., 269., 273. §§.) szerint a teljeskorú őrjöngők, tébolyodottak és hülyék (Rasende, Wahn- und Blödsinnige) gondnokság alá kerülnek, mint a hét éven aluli gyermeknek nincs cselekvési képességük. (865. §.)

A code civil (art. 489.) szerint a nagy-

korú személy, ki állandóan a bárgyúság, eszeveszettség és őrültség állapotában van (dans un état habituel d'imbecillité, de démence ou de fureur) önjogúságától megfosztandó, cselekvési képességre nézve olyanná lesz, mintha kiskorú volna és gyámság alákerül. (Art. 509.)

A porosz Landrecht (I. 1. tit. 27. §.) szerint őrjöngők és tébolyodottak (Rasende und Wahnsinnige) azok, a kik eszők használatától teljesen megfosztottak, mint ilyenek gyermekeknek, azaz hét éven alóliaknak (25., 29. §§.) tekintendők és ha nem állanak atyai vagy férji hatalom alatt, gyámság alá kerülnek. (II. 18. §. 12.) Már az újabb codificatiókban az ész hiányában szenvedők ilynemű osztályozására, nyilván az elmegyógyászat mai fejlődésének befolyása következtében nem találunk.

Az olasz polgári törvénykönyv (324. art.) szerint az, a ki elméjében állandóan oly beteg, mely miatt saját érdekeiről gondoskodni képtelen, önjogúságától megfosztandó, kiskorúnak tekintetik és gyámság alá kerül. (Art. 329.)

A szász polgári törvénykönyv (1981. §.) szerint az, a ki az ész használatától megfosztott, gyámság alá helyezendő. Igy szól *a weimári gyámi törvény* is. (85. §.)

A zürichi polgári törvénykönyv (730. §. 5.) szerint, ki elmebetegség vagy testi fogyat-

kozás miatt állandóan képtelen vagyonát kezelni, gyámság alá kerül. Ki tekintendő elmebetegnek, nem határozza meg, hanem szorgos nyomozást rendel annak megállapíthatása végett, vajjon elmebeteg-e a gyámság alá helyezendő. (737. §.)

A német polgári törvénykönyv tervezete szerint (28. §.) az, a ki eszét használni nem képes, elmebetegség miatt önjogúságától megfosztható, cselekvési képességére nézve hét éven aluli kiskorúhoz hasonló (64. §.) és gyámság alá helyezendő. (1726. §.)

Vannak azonban oly elmebeli fogyatkozásban szenvedők, kiknek az elméje tulajdonkép nem beteg, hanem a kiknél az agy fejlődésében beállott akadályok miatt a szellemi élet egészen, de különösen értelmi tevékenységében hiányos vagy a teljes kifejlődés előtt beállott akadályok miatt tovább nem haladhatott. Ilyenek nem ritkán az élet közönséges viszonyai között érdekeik megóvásáról gondoskodni ugyan még meglehetősen képesek, de korlátolt erkölcsi és értelmi látóhatáruk miatt akaratukban állhatatlanok, könnyen befolyásolhatók és e miatt mások őket könnyen rászedhetik és kizsákmányolhatják. Ugyanily állapotba jutnak nem szorosan vett elmebetegség miatt, a kiknek értelmi tehetsége elaggás, gutaütés, a koponyát ért sérü-

lések miatt meggyengült...... *Az osztrák polgári törvénykönyv* az elmebeli fogyatkozásban szenvedők közül, ha teljes korra jutottak már, csak a fentidézett 273. §-ban idézett őrülteket és hülyéket veszi pártfogás alá, sőt elismeri — ellenkező intézkedések hiányában — világos időközökben az őrültté nyilvánított cselekvési képességét is. Az, a ki nem őrült vagy hülye, bár értelmi tevékenysége fogyatékos is, az egyes esetekben általános elvek szerint az akarat-elhatározás tökéletességére alapítottan igénybe vehető kifogásokon kívül, az állam különös oltalmában, gyámkodásában nem részesül (270. §.). Csak a kiskorúra nézve, ki testi vagy lelki fogyatkozás miatt teljes kora elértével sem látszik képesnek ügyeit önmaga intézni, fentarthatónak jelenti ki az atyai hatalmat vagy a gyámságot a teljes koron túl is. (173. 251. §§.)....

Lényeges a különbség *a franczia* és *olasz jog* szerint a szorosan vett elmebetegek, azaz az ész nélkül szűkölködők és azok között, kik nem teljesen megfosztottak az ész használatától, de valamely testi vagy lelki fogyatkozás miatt ügyeikről gondoskodni még sem képesek.

Mind *a code civil* (art. 499.), mind *az olasz polgári törvénykönyv* (art. 339.) szerint

ugyanis az, a kinek elmebetegsége nem oly súlyos, hogy önjogúságától teljesen megfosztani kellene, vagy a törvény alapján megfosztani lehetne, de ügyei ellátásáról kellően gondoskodni még sem képes: csupán eltiltható attól, illetőleg alkalmatlannak nyilvánítható arra (olasz polg. tvk. 339. art.), hogy bizonyos fontosabb jogcselekvényeket (mint perbenállás, egyezség, kölcsönvétel, tőkék felvétele, ingatlan elidegenítése vagy megterhelése) önmaga jogérvényesen vihessen végbe, hanem azok jogérvényéhez a a melléje rendelt jogtanácsos (conseil judiciaire, curatore) beleegyezése szükséges.

A törvény által taxative felsorolt eseteken kívül egyebekben cselekvési képessége nem korlátoztatik.

Ez osztályban *a franczia jog* szerint helyet találhatnak a bármely testi fogyatkozásban szenvedők is..... ha értelmi fejlődésük miatta közel áll az együgyűséghez. (Indokolás.)

Hazai jogunk, nevezetesen az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-a szerint, a 33. §. értelmében a cselekvési képesség korlátozását maga után vonó gondnokság alá helyeztetnek: *a) az elmebetegek* .... *b) a gyenge elméjűek* .... Nem határozza meg a törvény, ki *az elmebeteg* és ki *az elmegyenge.*

Az elmebetegség feltételezni látszik, hogy az elme előbb egészséges volt s ekkép azok, kiknek elméje meg nem betegedett, de a természet észt, értelmet nem adott nekik, vagy csak oly gyenge felfogással látta el őket, hogy cselekedni képesek ugyan, de cselekvésüket meggondolni képtelenek, minők a hülyék, buták, az elmebetegek sorába számíthatók nem volnának; viszont azok, a kiknek elmegyengesége a test és vele az elme megbetegedésének következménye, feltétlenül az elmebetegek osztályába volnának helyezendők. (Sipőcz: A gyámsági törvény 97. lap.)

A két állapot közötti külömbség rendkívül fontos, nem ugyan a cselekvési képesség szempontjából, mely minden gondnokság alá helyezettre nézve egy tekintet alá esik, hanem azért, mert, míg az elmebeteg feltétlenül, az elmegyenge csak ama feltétel fenforgása után helyezendő gondnokság alá, ha e baja miatt vagyona kezelésére képtelennek bizonyul, a minek külön bizonyítása az elmebeteget illetőleg felesleges; — mert továbbá elmebetegség esetén rendszerint hivatalból, elmegyengeség esetén csak a hozzátartozók kérelmére inditandó meg a gondnokság alá helyezési eljárás. Általános szabályt e tekintetben nem lehet felállítani;

annak megállapitása, hogy elmebetegség vagy elmegyengeség forog-e fenn, minden egyes esetben a biróság részéről a körülmények gondos egybevetése és szakértő orvosok véleménye alapján szerzett meggyőződés folytán kimondott itéletnek képezi tárgyát.

b) *Gondnokság kiskorúaknál.*

1885. évi XI. t.-cz. 1. §. Valamely kiskorú ellen, ha elmebeteg vagy magát jelekkel megértetni nem tudó siketnéma (1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* pont) a gondnokság alá helyezési eljárás az e részben hatályban lévő eljárási szabályok szerint kiskorúságának idejében is megindítható.

A mennyiben az eljárás során az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* pontjában meghatározott eset bebizonyittatik: a biróság a kiskorúnak azon időponttól kezdve, a melyben nagykorúvá fog válni, gondnokság alá helyezését rendeli el.

Jegyzet.

Az 1877. XX. t.-cz. 28. és 29. §§-ainak egybevetéséből kitünik, hogy elmebeteg csak nagykorúvá válta után helyezhető gondnokság alá. E szerint a kiskorúságában elmebeteggé vált egyén, mivel a gondnokság alá helyezése iránti eljárás csak nagykorúvá válta után indítható meg, nagykorúságának elértétől fogva addig, míg a gondnokság alá helyezési eljárás tart, törvényes képviselet nélkül maradna.

Ezen a bajon kivánt a jelen törvény-

szakasz segíteni. A gondnokság alá helyezést azért kell az illetőnek nagykorúvá váltától fogva elrendelni, mert valaki gyámság és gondnokság alatt egyszerre nem állhat.

(L. alább a B. 34. §-nál előadottakat is.)

Kiskorúság meghosszabbítása.

1877. évi XX. t.-cz. 8. §. A kiskorúság meghosszabbítandó, ha az atyai hatalom vagy gyámság alatt álló személy testi vagy lelki fogyatkozásai miatt, életkora 24. évének betöltése után sem képes önmagát fentartani vagy ügyeiről kellőleg gondoskodni......

9. § A. kiskorúság meghosszabbítását a biróság rendeli el.

Az ez iránti kérelem a 4. §. 2. bekezdésében említettek által a biróságnál s rendszerint a kiskorú életkora 23. évének betöltése előtt adandó be. Ezen életkor betöltése után, mindazonáltal a teljeskorúság bekövetkezése előtt csak azon esetben kérelmezhető a kiskorúság meghosszabbítása, ha azon ok, mely a meghosszabbítást szükségessé teszi, a kiskorú életkora 23. évének betöltése után következett be. Ha a gyámhatóság a kiskorúság meghosszabbítása iránt a jelen törvény értelmében beadott kérvényt a 8-ik szakasz alapján a maga részéről indokoltnak találja, a kiskorúnak teljeskorúvá váltát ideiglenesen a biróság határozatának jogerőre emelkedéséig felfüggeszti. Ha megszünt az ok, a mely miatt a kiskorúság meghosszabbíttatott: a teljeskorúság szintén a biróság határozatával mondandó ki s e határozatnak jogerőre emelkedésével lép hatályba.

A 4. §. 2. bekezdésében említett személyek a szülők, nagyszülők s ezek nem létében a legközelebbi oldalrokonok s a gyám. Ezeken kívül a 3263/81. sz. i. ü. min. rendelet 3. §-a *c*) pontja az illetékes gyámhatóság rendelete folytán az árvaszéki ügyésznek is megadja a kiskorúság meghosszabbítása iránti kérelem előterjesztésének jogát, az *e*) pont szerint pedig e jog az oldalrokonokat csak az unokatestvérekig bezárólag s a 4. §. szerint a rokonokat általában csak akkor illeti, ha vagyonuk felett szabad rendelkezési joggal bírnak. A kiskorúság meghosszabbítása s a meghosszabbítás megszüntetése iránti eljárást ezen rendelet 2—16. §§-ai, illetve 17—20. §§-ai nagyban és egészben a gondnoksági eljáráshoz hasonlóan szabályozzák. *Jegyzet.*

A kiskorúság meghosszabbításának jogintézménye nem új hazai jogunkban; Verbőczy hármaskönyvének I. 55. és 124. czíme szerint az őrjöngők, kábák és eszeveszettek, mert a teljes kort sohasem érik el (quia nunquam ad annos discretionis et perfectae aetatis pervenisse existimantur), a teljes kor eléréséhez különben szükséges idő eltelte után is atyai hatalom vagy gyámság alatt maradnak.

Sipőcz (i. m. 28. l.) kifogásolja e jog-

intézményt és pedig ama jogilag fontos különbségnél fogva, a mely a kiskorú és a gondnokság alá helyezett között úgy a családjog, mint az illető személyes cselekvési képessége szempontjából létezik. Az atya, anya kiskorú gyermekének számadás nélkül kezelője és részben haszonélvezője lévén, ha a kiskorúság a teljes kor elérése daczára biróilag fennállónak mondatott ki, az atya, anya gyermeke teljeskorúsága után is vagyonának számadás kötelezettsége nélkül kezelője és haszonélvezője marad, a mi oly esetben, ha a kiskorú házasságra lépett, családja van, sok anomáliára vezethet. — A kiskorú nagyobb cselekvési képességgel bírván a gondnokság alá helyezett elmebetegnél, a kiskorúságnak elmebetegség miatt történt meghosszabbítása esetében, a meghosszabbítás elégtelen rendszabálynak mutatkozik. Ilyen viszásságokon segit részben az 1885. évi VII. t.-cz., bár nem mindenben egyformán állapitja meg azon eseteket, melyekben gondnokság alá helyezésnek és a kiskorúság meghosszabbításának van helye.

Siketnémák gondnokság alá helyezése.

A 20. §. *a*) pontja alapján az elmebetegeken kívül gondnokság alá helyeztetnek még a magukat jelekkel megértetni nem tudó siketnémák, a *b)* pont alapján pedig az elmegyengéken kívül a magukat jelekkel

megértetni tudó azok a siketnémák, a kik e bajuk miatt vagyonuk kezelésére képtelenek.

1877 XX. t-cz. 30. §. Gondnokságnak van még helye:

a) ha valamely gondnokoltnak érdeke... gondnokának vagy vele ugyanazon gondnok alatt állónak érdekével összeütközik.

31. §. A gondnokság alá helyezést a 28. §. *a), b)* pontja esetében a biróság mondja ki, még pedig a 28. §. *b*) pontja esetében csak akkor, ha ezt a gondnokság alá helyezendő maga vagy pedig fel- és lemenő ágbeli rokonai kérik.

A gondnokság alá helyezés elrendelésére illetékes hatóság, és az annak kérésére hivatott személyek. L. a B) 29. és 30. §-t és az azoknál közölt joggyakorlati eseteket is.

1885. VI. t.-cz. 3. §. Az 1877. évi XX. t.-czikk 28. §. *b*) pontjának esetében a gondnokság alá helyezést az 1877. XX. t.-cz. 31. §-ában említett jogosítottakon kívül, a gondnokság alá helyezendőnek házastársa is kérheti.

4. §. Ha az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *b)* pontjának esetében valakire nézve olyan körülmények forognak fenn, melyek folytán teljes elszegényedésétől s ennélfogva attól lehet tartani, hogy az illetékes község a tartás által való megterheltetésnek leend kitéve: az illetékes gyámhatóság utasítása folytán a gondnokság alá helyezést az árvaszéki ügyész is kérheti.

1877. XX. t.-cz. 31. §. u. kk. A 30. §. *a)* pontja esetében a gondnokság alá helyezést a gyámhatóság rendeli el.

A biróság a 28. §. *a*) *b*) pontja eseté-

ben a gondnokság alá helyezés elrendelése után gondnok kirendelése végett a gyámhatóságot hivatalból keresi meg.

Jegyzet. A gondnokság alá helyezés nagy hatályánál fogva, a törvényhozásnak mindenütt kiváló gondját képezte, hogy e nagy horderejű intézmény, jogosulatlan önérdek, nemtelen bosszú eszközeül ne szolgálhasson. Valakinek a törvény által biztosított önjogúságától megfosztása már azért is kiváló fontosságú, mert hatását azzal, kit a szerencsétlenség ért, még akkor is érezteti, midőn az ok megszünt, midőn jogaiba visszahelyeztetett. Ónsúlyként nehezedik rá a tudat, hogy lelki beteg volt; a félelem, hogy az örvénybe visszaeshetnék és embertársai magatartása józanságában kételkedhetnek, még jó ideig tétovázóvá, ingataggá teszik. Mint sötét árnyék, követi embertársai bizalmatlansága, kik egy-egy hevesebb szavát, egy-egy hibás lépését nagyon hamar hajlandók a még teljesen fel nem épült elme egyensúlya isméti megzavarodásának tulajdonítani. Nehezen képes családjában, a társadalomban megingatott tekintélyét helyreállitani, küzdenie kell érte; óvatos, meggondolt magaviselettel bizonyitania kell, hogy megriaszsza az előitéleteket, hogy még azt se gondolják róla, miszerint bogarai vannak.

A törvényhozások tehát mindenütt szi-

gorú óvintézkedéseket állapítanak meg, nehogy valaki valódi és jogos indok nélkül jogaitól megfosztassék. A személyes szabadság még a vagyoni érdeken is felül helyeztetik. E drastikus gyógyszerhez a társadalom csak akkor folyamodik, ha valakinek tehetetlensége saját létét vagy mások jogait veszélyezteti. Ezért az elmebetegek saját érdekükben szoktak öncselekvésre képteleneknek nyilváníttatni, elmegyengék oly hozzátartozóik óhajára, kiknek az illető vagyonára tartás, törvényes osztályrész czímén fennálló jogos igényeiket tehetetlen állapotuk vagy meggondolatlan cselekvésük által veszélyeztetik. Tüzetesen megállapíttatnak a jogok felfüggesztésének okai és nagy óvatossággal, nyilvánosan eszközölt eljárás mellett mondatik ki a jogok felett ítélő független biró által az egyénre végzetes határozat. (Sipőcz: I. m. 108—109. l.)

Az árvaügyeknek a közigazgatási közegekre lett átruházásánál azon eszme szolgált irányadóul, hogy a közegek a vagyonkezelés körüli intézkedésekre és a kezelés ellenőrzésére felügyelő és nyomozó eljárásukkal alkalmasabbak a polgári biróságoknál, melyek rendszerint csak panasz folytán és a felek által felhozott adatok alapján határoznak.

Ezen közigazgatási tevékenységet tehát épen ezen irányeszménél fogva ki kell terjeszteni oly esetekre is, midőn a vagyonkezelés a tulajdonos által nem kiskorúság, hanem más ok miatt eszközölhető nem lévén, állami gondoskodásnak van helye.

Ily esetek azok, midőn nagykorúak helyeztetnek gondnokság alá.

De valamint annak megítélését, hogy a vagyont ki kezelheti czélszerűen, vagyis a gondnok kiszemelését a gyámhatóságra kellett bízni, melyet a felügyelet és az eredmény iránti felelősség illet, úgy más részről a gondnokság alá helyezés kérdését, vagyis annak eldöntését, vajjon egy nagykorú önjogosultságától megfosztható-e, a biróságnak kellett fenhagyni (az 1877. XX. t.-cz. indokolása).

A gondnokság alá helyezés hatálya.

A gondnokság alá helyezésnek a cselekvési képességre való hatályát és a törvénykezési rendtartáshoz való vonatkozásait a II. czím tárgyalja, a büntetőjog szempontjából fontossággal bíró kérdéseket pedig a III. rész tünteti elő; az alábbiakban tehát a gondnokság alá helyezésnek, törvényeinkben feltalálható egyéb következményei soroltatnak fel:

Gondnokság alatt álló nem lehet közhivatalnok.

1883. I. t.-cz. 1. §. Állami vagy köztörvényhatósági tisztségre csak az nevezhető

ki, illetőleg csak az választható meg, s a kinevezés csak arra nézve tekinthető véglegesnek, a választás pedig érvényesnek, a ki:

b) gondnokság alatt nem áll . . .

1869. IV. t.-cz. 6. §. Birói hivatalt oly magyarországi polgár viselhet, a ki:

Gondnokság alatt álló nem lehet biró,

c) . . . gondnokság alatt nem áll . . .

4192/91. I. M. E. sz. a. igazságügyminiszteri rendelet 1. §. Joggyakornokká kinevezhető az, a ki az 1883. I. t.-cz. . . . *b*) pontjában meghatározott általános minősitéssel bir.

sem birósági vagy ügyészségi joggyakornok.

1871. XXXIII. t.-cz. 15. §. A kir. ügyészséghez csak az nevezhető ki, a ki az 1869. IV. t.-cz. 6. §-ában . . . foglalt képesitési kellékekkel bir.

Gondnokság alatt álló nem lehet a kir. ügyészség tagja.

1886. VII. t.-cz. 1. §. Közjegyző csak olyan teljeskorú magyar állampolgár lehet, a ki: *a*) . . . gondnokság alatt nem áll.

A gondnokság alatt álló egyén sem közjegyző, sem közjegyző-jelölt nem lehet.

2. §. Közjegyzői jelöltnek a közjegyzői kamara csak olyan, habár még nem teljeskorú magyar állampolgárt vehet fel, a ki az 1. §. *a)* pontjának intézkedése szerint kifogás alá nem jöhet . . .

1874. XXXV. t.-cz. 33. §. A közjegyzői állás megszünik:

Szellemi fogyatkozás, gondnokság alá helyezés folytán megszünik a közjegyzői állás.

c) ha . . . szellemi fogyatkozás miatt hivatalos kötelességeinek teljesitésére végképen képtelenné válik;

d) ha gondnokság alá kerül; . . .

35. §. A 33. §. *c)* esetében a kamara elnöke felszólitja a közjegyzőt, hogy bizonyos idő alatt adja be lemondását. Ha ezt a közjegyző nem teljesiti, az elnök a fegyelmi birósághoz tesz jelentést . . .

37. §. A 33. §. *d*) . . . eseteiben a kamara elnöke a fegyelmi birósághoz azonnal jelentést tesz . . .

A leltározás a gondnok közbenjöttével eszközlendő.

1886. VII. t.-cz. 16. §. A (közjegyzői állás üresedésbe jöttekor) törvényszéki kiküldött a közjegyzői iratokat, tárgyakat és könyveket . . . a közjegyző gondnokának . . . közbenjöttével leltározza . . .

Jogerős gondnokság alá helyezési határozat következtében a közjegyző elmozdítható.

46. §. Az elmozditást a közjegyzőségtől a fegyelmi biróság következő esetekben szabhatja büntetésül: *e*) ha a közjegyző jogérvényesen . . . gondnokság alá helyeztetett.

Ha a határozat nem jogerős, ideiglenes felfüggesztés mondandó ki.

47. §. A közjegyzőségtől való ideiglenes felfüggesztés kimondandó:

b) ha a közjegyző . . . gondnokság alá helyeztetett és a biróság ezen határozata még nem jogerejű; . . .

Gondnokság alatt álló nem lehet ügyvéd.

1874. XXXIV. t.-cz. 3. §. Megtagadandó a felvétel (az ügyvédi kamarába): ha a jelentkező . . . gondnokság alatt áll; . . .

Elmebeteg ügyvédnek az ügyvédi kamarába felvétele nem tagadható meg, ha az elmebetegség biróilag megállapítva és az ügyvéd gondnokság alá helyezve nincsen.

A kolozsvári ügyvédi kamara: L. J. ügyvéd az ügyvédi lajstromba felvétel iránti kérelmének hely nem adatik. Mert a kolozsvári királyi törvényszéknek, mint sajtóbiróságnak 1893. július 10-én 4314. sz. a. kelt határozata szerint orvosszakértők s az igazságügyi orvosi tanács véleménye alapján hivatalosan állapíttatott meg, hogy folyamodó perlekedési tébolyodottságban szenved, ezzel szemben pedig nincs kimutatva, hogy elmebetegségéből kigyógyult. A dr. B. M. által Pur-

kersdorfban 1893. augusztus 30-án kiállított orvosi bizonyítvány e tekintetben bizonyítékul nem fogadható el, mert nem is tekintve, hogy külföldön kelt, teljes bizonyító erővel biró okiratnak nem tekinthető . . .

A kir. Curia: A kamara választmányának határozata feloldatik és utasíttatik a kamara, hogy az illetékes biróságtól szerezzen felvilágosítást arról, hogy kérvényező elmebetegsége miatt gondnokság alá van-e helyezve, avagy nincsen, s az eredményhez képest a felvétel kérdésében hozzon új határozatot. Mert az 1877. XX. t.-cz. 28. és 31. §-ainak rendelkezéséhez képest az elmebetegség és ennek folytán a gondnokság alá helyezés birói úton állapítható meg; ezen megállapítás szolgálhat tehát irányadóul arra nézve, hogy a jelentkező ügyvéd az 1874. évi XXXIV. t.-cz. 3. §-a értelmében az ügyvédek lajstromába felvehető-e vagy nem? (1894. szeptember 7. 8736. sz. a. Joges. T. XIII. f. 207. l.)

Gondnokság alatt álló nem lehet törvényhatósági bizottsági tag.

1886. XXI. t.-cz. 23. §. Bizottsági tag általában nem lehet:

c) a ki gondnokság alatt áll . . .

Gondnokság alá helyezés miatt a törvényhatósági alkalmazott hivatalától felfüggesztendő.

1886. XXIII. t.-cz. 17. §. . . . Mindazon esetekben, a melyekben a (törvényhatósági, közigazgatási) hivatalos alkalmazott ellen a gondnokság alá helyezés jogérvényesen el-

rendeltetett, a felfüggesztés feltétlenül eszközlendő.

Gondnokoltak helyett azok gondnokai tagjai a községi képviselőtestületnek.

1886. XXII. t.-cz. 32. §... 4. bekezdés: A (községi) képviselőtestület felerészben a legtöbb egyenes államadót fizető községi lakos vagy nagykorú birtokosokból, illetőleg a község területén fekvő vagyonuk után legtöbb adót fizető... gondnokság alatt állók gondnokaiból... áll.

Gondnok képviseli a gondnokság alattiakat a községi választásnál.

38. §. A községben fekvő vagyonnal biró... gondnokság alattiakat... a gondnok képviseli a (községi) választásnál.

Gondnokság alatt álló nem választó a fővárosi törvényhatósi bizottságnál.

1872. XXXVI. t.-cz. 24. §. Választó azon honpolgár, a ki országgyűlési képviselőválasztási joggal bir...

Gondnokság alatt álló nem lehet országgyűlési képviselőválasztó, sem képviselővé nem választathatik.

1874. XXXIII. t.-cz. 10. §. Választói joggal nem birnak, kik atyai, gyámi vagy gazdai hatalom alatt állanak.

Jegyzet.

Habár a törvény e szakasza a gondnokság alatt állókat nem sorolja fel azok között, a kik képviselőválasztási jogosultsággal nem birnak, minthogy a törvény e rendelkezésében a socialis önállóság hiányát kivánja a választói jog e megszorítása okául megállapitani: nyilvánvaló, hogy az elmebetegség vagy elmegyengeség miatt gondnokság alá helyezett egyén képviselőválasztási joggal nem bir.

13. §. Választható mind az, a ki választó...

1885. évi VII. t.-cz. 11. §. Nem szünik meg a (főrendiházi tagsági) jog, de szünetel annak gyakorlata:...

A gondnokság bizonyos eseteiben szünetel a főrendiházi tagsági jog gyakorlata.

c) azokra nézve, a kik a tékozlás vagy a távollét alapján elrendelt gondnokságok eseteit kivéve, gondnokság alá helyeztettek, a gondnokság tartama alatt....

1881. XXXVIII. t.-c. 4. §. A kivándorlások közvetítésére az ügynöki engedélyt a belügyminister csak azoknak adhatja meg, a kik folyamodványukhoz csatolt hatósági bizonyítványnyal igazolják:

Gondnokság alatt álló nem lehet kivándorlási ügynök.

2. hogy ... gondnokság alatt nem állanak.

42. §. A 30. §. *a)* ... pontjában megjelölt érdekösszeütközésnél gondnokrendelés végett a ... gondnok tartozik a gyámhatóságnak jelentést tenni.

Gondnokság szükségességének bejelentése

1885. VI. t.-cz. 10. §. Mindazon esetekben, melyekben ... gondnokrendelés szüksége forog fenn, kötelesek a ... gondnokság alá helyezendőnek rokonai, vagy más, vele közel viszonyban álló egyének, úgy az illetékes községi elöljáróság is, az esetet a gyámhatóságnak bejelenteni.

33. §. A 28. §. *a) b)* pontja esetében a biróság által a gondnokság alá helyezés a hivatalos hírlapban a gondnok kirendelésének bevárása nélkül közzéteendő, s a menynyiben a gondnokság alattinak ingatlan vagyona van, a telekkönyvi feljegyzés eszközlendő ...

A gondnokság alá helyezés közzététele és a telekkönyvi feljegyzés.

Az 1886. XXIX. t.-cz. 14. §-a 2. pontja

Jegyzet.

rendelkezéséhez képest az újonnan szerkesztendő telekkönyvi betétbe is bejegyzendő a tulajdonosnak gondnokság alatt létele, a *B.* lapra.

A gondnokság nemzetközi vonatkozásai.

60. §. Gondnoknak rendszerint csak az rendelhető, a ki a magyar állam területén állandó lakhelylyel bír. Kivételnek csak a belügyminister jóváhagyása mellett van helye.

61. §. Azon kiskorú magyar honosoknak Magyarországon létező vagyonára, a kik külföldön állanak ... gondnokság alatt, az itteni gyámhatóság által külön gondnok rendelendő.

62. §. A magyar gyámhatóság által magyar honosokra elrendelt gondnokság — a mennyiben ezt nemzetközi szerződések, vagy egyéb okok nem akadályozzák — a gondnokoltaknak külföldön létező vagyonára is kiterjed.

63. §. Azon külföldieknek Magyarországon létező ingó, vagy ingatlan vagyonára, a kik külföldön állanak gondnokság alatt — a mennyiben nemzetközi szerződések az ellenkezőt nem rendelik — az itteni gyámhatóság rendel külön gondnokot.

65. §. A fentebbi 61. és 63. §-ok eseteiben rendelt gondnok a magyarországi gyámhatóság alatt áll s a gondnokságot a jelen törvény rendeletei szerint, s az ebben megállapitott felelősség mellett vezeti.

Jegyzet.

Gondnokul a 60. §. rendelkezése szerint az rendelhető ki, a ki a magyar állam területén (tehát Horvátországban vagy Fiumében is) állandó lakhelylyel bir; kirendelhető

akkor is, ha nem magyar állampolgár, hanem külföldi; viszont a magyar állampolgár, ha külföldön van állandó lakhelye, gondnokul rendszerint nem rendelhető ki. A külföldi azonban a gondnokság elfogadására nem kötelezhető, mert a gondnokság viselése honpolgári kötelesség. Nem tagadható, hogy a külföldi állampolgárnak, mint gondnoknak ellenőrzése, számadásra, esetleg felelősségre vonása nem csekély nehézségekbe ütközhetik. E szempontból helyesebb volna a gondnoki tisztséget a magyar állampolgári minőséghez kötni.

A 62. §. ama rendelkezésének, hogy a magyar gyámhatóság által magyar honosokra elrendelt gondnokság a gondnokoltnak külföldön lévő vagyonára is kiterjed, az volna a megfelelő folyománya, ha viszont a külföldön gondnokság alatt álló külföldinek Magyarországon lévő vagyonára a külföldi gondnokság kiterjedne. A 63. §. azonban ezzel ellentétben e vagyon tekintetében külön gondnok kirendelését szabja meg, a mi a külföldi gyámhatósággal összeütközéseket idézhet elő. Ez a külön gondnokság azonban, a mint az illetékes külföldi biróság a gondnokságot megszüntette, már ezen határozat folytán megszüntetendő. (Szántó: Nemzetközi magánjog 154. l.)

Gondnoksági államszerződés Szerbiával.

Ide vonatkozik a Szerbiával kötött s az 1882. évi XXXIII. t.-czikkel törvénybe iktatott államszerződés VIII. czikkének az a rendelkezése, mely szerint «ha Szerbiában tartózkodó osztrák vagy magyar alattvaló részére és viszont az osztrák-magyar monarchiában tartózkodó szerb alattvaló részére gondnok rendelendő ki, az illetékes helyi hatóság a területén működő főconsullal, consullal, alconsullal vagy consulsági ügynökkel, ezek hiányában a legközelebb lévő főconsullal, consullal, alconsullal vagy consulsági ügynökkel egyetértőleg rendezi a gondnokságot mindaddig, míg az állandó lakhely szerint illetékes hatóság e tekintetben másképp nem intézkedik». (L. a *B.* 28. §-nál a külföldiek gondnokságára vonatkozó joggyakorlatot.)

Vagyontalan gondnokoltak.

112. §. A . . . gondnok lépéseket tenni tartozik, hogy a vagyontalan . . . gondnokoltak a rokonok vagy más jóltevők által eltartassanak, hogy valamely jótékony intézetbe felvétessenek, vagy a község által eltartassanak mindaddig, míg . . . a gondnokolt alkalmaztatásával, vagy munkájával magát el nem tarthatja.

Jegyzet.

A vagyontalan kiskorúakat az 1877. XX. t.-cz. 11. §-ának rendelkezése szerint az apa, ha ő magában erre képtelen, vele együtt az anya, ha apa nincs, az anya, végre a nagyszülők kötelesek eltartani és neveltetni; vi-

szont a szülőknek és a nagyszülőknek is megvan az a joguk, hogy gyermekeiktől, vagy unokáiktól tartást követelhessenek. Hasonló kölcsönös jog és kötelezettség illeti egymás irányában a házastársakat is.

Az 1875. évi III. t-cz. 1. §-a szerint a nyilvános gyógy- és betegápolási költségeket és a szülházi költségeket a szülők gyermekeikért, a gyermekek szülőikért és a hitestársak egymásért viselni kötelesek az ápoltak vagyontalansága esetén. A községeknek a szegények eltartására vonatkozó kötelezettségét az 1886. XXII. t.-cz. 145. §-a mondja ki, e terhet a község képtelensége esetén a törvényhatóságra, ha az sem bírná meg, az államra hárítván.

258. §. Az árvaszék elmebetegek részére addig is, míg gondnokság alá helyezésük biróilag kimondatnék s a rokonok meghallgatásával a gyámhatóság által gondnok rendeltetnék, szükség esetében ideiglenes gondnokot rendel. *Gyámsági eljárás nagykorúak gondnoksága esetén.*

259. §. Az ideiglenes gondnok hatásköre csupán a gondnokolt személyi ügyeire s vagyonára való felügyeletre terjed ki.

Addig, míg ily ideiglenes gondnok rendeltetnék, a vagyon körüli felügyelet a fennérintett vagy más gondnoksági esetekben is a községi közgyámot illeti.

260. §. A gondnokrendeléssel egyidejűleg az árvaszék a fentebbi, valamint a nagy-

korúak egyéb gondnoksági eseteiben intézkedik, hogy a leltár a községi jegyző, valamely gyámhatósági közeg, vagy kir. közjegyző által a gondnok közbenjöttével felvétessék. *261.* §. A leltár beérkeztével az árvaszék tárgyalást tűz ki a gondnokolt személyi és vagyoni ügyeinek rendezése czéljából és a jegyzőkönyv alapján határoz a körülmények és jelen törvény szabályai szerint.

Jegyzet.

E gondnokrendelés előtt a gyámhatóságnak legalább az elmebetegség fenforgásának valószinűségéről meggyőződést kell szereznie tiszti orvosa által, kivéve, ha az elmebetegnek állított személy valamely közkórházba vagy közkórházi jelleggel biró kórházba felvétetett. E gondnok hatásköre csupán az állítólag elmebeteg egyén személyére és vagyonára való felügyeletre, annak őrizetére terjed ki, a mennyiben azonban a vagyontalan elmebeteg kórházban van elhelyezve, vagy a vagyonnal biró elmebetegnek házastársa, nagykorú gyermekei vannak, az ideiglenes gondnok kirendelésére nincsen szükség. E gondnok hatásköre és kirendelése csak a gondnoksági ügyben a biróság által hozott ítélet jogerőre emelkedéséig tart.

Joggyakorlat. Az elmebeteg részere kinevezett ideiglenes gondnok hatásköre a gondnokoltnak személyes

K. J. és neje — D. L., mint állítólag Zs. F. elmebeteg, gondnoka ellen felperesek nevén álló szőlőre bekeblezett váltságösszeg kitörlése iránt indított perben *a szegzárdi*

kir. törvényszék felpereseket keresetükkel elutasította azon alapon, mert felperesek nem bizonyították, hogy az illető, mint elmebeteg az 1877. évi XX. t.-czikk 31. §-a szerint illetékes biróság által gondnokság alá helyeztetett volna, másrészt D. L. azt nem is képviselhetné, mert kinevezése az 1877. XX. t.-cz. 258. §-ára van fektetve, tehát csak ideiglenes minőségben történt.

ügyeire és vagyonára való felügyeletre is kiterjedvén; őt ideiglenes gondnoksága tartamáig gondnokoltja perbeli képviseletére is hivatottnak kell tekinteni.

A m. kir. Curia, mint semmitőszék: a törvényszék ítéletét hivatalból megsemmisíti s azt az ügy érdemleges eldöntésére utasítja. Indokok: Tekintve, hogy a perrend. 246. §-a szerint ítélet által a per érdeme döntendő el, minden más kérdésben pedig végzéssel kell határozni s e szerint az elsőbiróság, midőn felperest keresetével azért utasította el ítéletileg, mivel alperest az elmebetegsége miatt árvaszékileg kirendelt ideiglenes gondnok által a perben törvényesen képviseltnek nem találta: nemcsak a fentebb idézett §. ellenére, hanem azért is helytelenül határozott, mivel az 1877. XX. t.-cz. 258. §. szerint az elmebeteg részére kinevezett ideiglenes gondnok hatásköre a 259. §. szerint a gondnokoltnak személyi ügyeire s vagyonára való felügyeletre terjedvén ki, őt ideiglenes gondnoksága tartamáig gondnokoltja perbeli képviseletére is hivatottnak kell

venni. (1880. július 6. 13,578. sz. a. Dt. r. f. XXVI. k. 18. l.)

Ügyvédi képviselet a gyámhatóság előtt

Ügyvédi meghatalmazások gyámhatósági gondnoksági ügyekben.

Arra a kérdésre, hogy nem örökösödési, hanem egyéb gyámsági és gondnoksági ügyekben, a hol pénz és pénzérték felvételéről nincs szó, kivánjon-e a gyámhatóság az ügyvédtől hitelesített meghatalmazást, vagy sem, — a kir. igazságügyminister 11,110. 1894. I. M. sz. a. a következőképen válaszolt: Az 1868. évi LIV. t.-cz. életbeléptetése idején az árva- és gyámhatósági ügyek az idézett törvény 23. §-a szerint birói hatáskörbe tartoztak, mihez képest azok ezen törvény 553. §-a szempontjából törvénykezési ügyleteknek tekintendők, minthogy pedig az 1868. évi LIV. t.-cz. 553. §-a csak azoknak az ügyvédi megbízásoknak hitelesítését írja elő, a melyek nem törvénykezési ügyletekre s azoknak, a melyek az országon kivüli használatra állíttattak ki: ennélfogva az ügyvédektől oly esetben, midőn pénz vagy pénzérték felvételéről nincs szó, sem örökösödési, sem egyéb gyámsági és gondnoksági ügyben hitelesített meghatalmazás nem kivánható és ily ügyekben az 1868. évi LIX. t.-cz. 88. §-a értelmében az ügyvédi megbizatás kellőleg igazoltnak tekintendő, ha a meghatalmazási okirat a prts. 167. és 168. §§-aiban előirt alakban van kiállítva. (Igü. K. III. 368. l.)

1868. LIV. t.-cz. 167. §. Magánokirat, melynek tartalmát tagadja az ellenfél, úgy szolgál bizonyítékul: *Jegyzet.*

a) ha azt sajátkezűleg írta és írta alá, vagy

b) ha az idegen kézzel írt okiratot két előttemező tanú jelenlétében írta alá, vagy azok előtt utóbb az aláírást sajátkezű aláírásának ismerte el a kiállító;

c) ha a kiállító, a ki írni nem tud, két előttemező tanú jelenlétében — kiknek egyike által a kiállító neve is aláírandó — szokott kézjegyével látta el az okiratot.

168. §. Ha a kiállító se írni, se olvasni nem tud, vagy az okirat nyelvét nem érti: az előbbi §-ban érintett szabály megtartása mellett szükséges még az is, hogy a jelenlevő tanúk az okirat tartalmát mind maguk ismerjék, mind a kiállítónak az általa értett nyelvben megmagyarázzák s hogy ez megtörtént: az okiraton bizonyítsák.

1872. évi január 30-án 3091. sz. a. kelt bel- és igazságügyministeri szabályrendelet a birói és árvaszéki hatáskörök megjelölése tárgyában. *A birói és árvaszéki hatáskörök megjelölése.*

I. czikk . . . Elmebetegek részére gondnokot az árvaszék nevez ki.

Ezen intézkedés azon esetben is áll, ha a biróságok börtönében létező fegyencz va-

gyonának gondnoki kezelése vagy a törvény, vagy a fennálló szabályok szerint szükségessé válik.

II. czikk. Nagykorúaknak gondnokság alá helyezése iránt azonban a határozati jog a biróságot illeti . . .

V. czikk. Ha az 1868. évi LIV. t.-cz. 587. §-a értelmében a gondnokság alatt állók utasíttatnak per útjára, a perre utasító végzés az árvaszéknek kézbesítendő s ez köteles a gondnokoltak gondnokát a szükséges intézkedések megtételére utasítani. — Gondnok nem létében köteles a gondnokoltak jogainak megvédésére a törvényhatóság ügyészét utasítani.

B) A gondnokság alá helyezés tárgyában követendő birósági eljárás.

Gondnokság alá helyezési eljárás.

(1881. évi november 1-én 3263/81. J. M. E. sz. a. kibocsátott igazságügyministeri rendelet.)

Illetékesség.

28. §. Nagykorúnak gondnokság alá helyezésére kizárólag az a törvényszék illetékes, mely alá a gondnokság alá helyezendő személyes birói illetőség szerint (1868. LIV. t.-cz. 30—32. 34. §§.) tartozik.

1868. LIV. t.-cz. 30. §. Személyes keresetekben a birói illetőséget . . . rendszerint az alperesnek rendes lakhelye, vagy állandó szállása szabályozza.

31. §. Ha az alperes felváltva különböző helyeken lakik, vagy tartózkodik: ezen he-

lyek biróságai közt szabadon választhat a felperes.

32. §. Ha az alperesek különböző törvényhatóság területén laknak: felperes az alperesek illetékes biróságai közül bármelyiket választhatja.

Nem határozza meg a törvénykezési rendtartás azt, hogy mi értendő rendes lakhely és állandó szállás alatt. Az általános magánjog szerint lakhely az a hely, a hol valaki állandó ottmaradás szándékával tartózkodik; ettől az állandó szállás abban különbözik, hogy az utóbbihoz az állandó ottmaradás szándéka nem szükséges. *Jegyzet.*

Egyes személyeket illetőleg, életviszonyaik kényszerű lakhelyet állapitanak meg; ilyenek a nők, az önálló lakhelylyel nem biró gyermekek, katonák, hivatalnokok stb. A törvénykezési rendtartás ebben a tekintetben sem tartalmaz szabályokat, azonban útmutatásul szolgálhatnak a magyar polgári perrendtartás legújabb előadói tervezetének következő intézkedései:

A hadsereg, hadi tengerészet és honvédség tettleges szolgálatban álló tagjainak, valamint a katonai igazgatásnál tényleges szolgálatban álló és a katonai büntető biráskodásnak alávetett katonai személyeknek lakhelyéül az állandó elhelyezési állomáshely tekintendő. E lakhely illetékessége az állo-

más változása esetében az új állandó elhelyezési állomáshelyre való megérkezésig fennáll. E szabály nem alkalmazható azokra, kik csak védkötelezettségüket teljesítik, valamint azokra sem, kik maguknak önállóan lakhelyet nem alapíthatnak (22. §.). Magyar állampolgárok, kiknek a jelen törvény érvényességi területén van községi illetőségük, ha külföldön területenkívüliséget élveznek, vagy ha mint a magyar állam. vagy az osztrák-magyar monarchia hivatalnokai vannak külföldön alkalmazva, az illetékesség tekintetében megtartják utolsó belföldi lakhelyüket, ennek hiányában pedig úgy tekintendők, mintha a főváros IV. kerületében laknának (23. §.). A feleségre, birói illetékesség szempontjából, férjének lakhelye csak akkor terjed ki, ha férjével közös háztartásban él (24. §.). A törvényes és ezekkel egyenlő tekintet alá eső gyermekek az atyai hatalmat gyakorló atyjuknak, a törvénytelen gyermekek pedig anyjuknak lakhelyét követik és mindaddig megtartják, míg azt jogérvényesen el nem hagyják. Ha az atya lakhelyét a 22. §. értelmében az állomáshely határozza meg, gyermekei atyjuk lakhelyét csak akkor követik, ha vele közös háztartásban élnek. Ezen eseten kívül az ily gyermekek általános illetősége önállóan ítélendő meg (25. §.). — (Fodor és

Márkus: A polgári törvénykezési rendtartás kézikönyve I. 95.)

A lakhely és a községi illetőség közt fennálló kapocsnál fogva a községi illetőséget szabályozó 1886. XXII. t.-cz. intézkedéseiből is vonható következtetés a kényszerű lakhelyre: 6. §. Törvényes, vagy törvényesített gyermekek atyjuk illetőségét követik. Törvénytelen ágyból származott gyermekek azon község kötelékébe tartoznak, melybe születésük idején anyjuk tartozott. Az örökbefogadott kiskorú gyermekek az örökbefogadónak illetőségét követik. 7. §. A nő férje illetőségét követi és azt, mint özvegy is megtartja mindaddig, míg önjogúlag más községi illetőséget nem szerez.

A birákra, birósági hivatalnokokra és szolgákra kényszerű lakhelyet állapít meg a birói ügyviteli szabályok 30. §-a, mely szerint az ítélőbirák, a birósági hivatalnokok és szolgák állandóan a biróság székhelyén lakni kötelesek.

Joggyakorlat. Illetékességet nem állapit meg az a hely, a hol valaki csak nappal tartózkodik.

Semmitőszék: A perrendtartás 31. §-a értelmében a birói illetékesség megállapítására alperes igazolt lakhelye ellenében alapul nem szolgálhat azon hely, *hol valaki csak nappal, habár foglalkozása következtében egész napon át is tartózkodik.* (710/869. sz. Fodor s Márkus id. m. 96. l.)

Országgyűlési felsőházi tagság a budapesti kir. törvényszék illetékességét nem állapitja meg.

Semmitőszék: Ha valaki *az országgyűlés felsőházának tagjaként* hosszabb ideig is tartózkodik Budapesten, ezen tartózkodása az illetékesség megállapitására semminemű befolyással sem bír, következőleg az ellene intézendő személyes keresetekre nézve a budapesti törvényszék illetékességét meg nem állapithatja. (4999/69. sz. a. L. u. ott.)

Országgyűlési képviselő irányában a budapesti biróságok illetékesek.

Semmitőszék: Országgyűlési képviselő személyes keresetekben azon alapon, hogy ezen hivatásánál fogva Budapesten kell bizonyos ideig laknia, a perrendtartás 30. §-a értelmében a budapesti biróságok, mint ezen lakhelyéhez képest illetékes biróság előtt beperelhető. (12,380/1876. D. t. r. f. XVI. 22.)

Ellenkező határozat.

Ellentétes határozat: D. t. r. f. XIX. 11.

Szolgálatban lévő katonák lakhelyéül az a hely tekintendő, a hol ezredük fekszik.

A kir. Curia: A személyes birói illetőséget nem a származási hely, hanem a perrendtartás 30. s köv. §-ai értelmében a lakhely és állandó szállás szabályozza; *szolgálatban lévő katonák lakhelyéül* és állandó szállásául rendszerint azon hely tekintendő, a hol ezredük fekszik. (1889. nov. 28. 8769/p. 89. sz. a. Joges. T. 89. 202.)

Képviselőházi tag budapesti lakos.

A kir. Curia: P. D. mint az 1887—92. *országgyűlés képviselőházának* tagja, hivatásánál fogva budapesti lakosnak tartandó és ez ellenében sem az, hogy Vasmegye G. községében is rendes lakással bír, sem az a

körülmény, hogy Budapesten a rendőrségnél bejelentett lakása nem volt s egy ízben a fogadóban, mint szállóvendég jelöltetett, az iránt, hogy lakással Budapesten nem bírt, bizonyítékul el nem fogadható. (1892. febr. 9. 480. Dt. u. f. XXXI. k. 301. l.)

Az állandó lakást a ker. elöljáróság bizonyítványa bizonyítja.

A kassai törvényszék: Az illetékességet leszállítja, a felperes t. ügyészt elutasítja, a perköltséget megszünteti. Indokok: a 3263/81. sz. i. ü. m. rend. 28. §-a szerint nagykorúak gondnokság alá helyezésére az a kir. törvényszék illetékes, mely alá a gondnokság alá helyezendő személyes birói illetőség szerint tartozik. Minthogy pedig a felperes keresetében önmaga beismeri, hogy alperes jelenleg Budapesten tartózkodik s ezenfelül alperes a 2. sz. a. csatolt *kerületi elöljárósági bizonyítványnyal* kimutatta, hogy ő 1889. október hó óta *Budapesten* lakik s ott *rendes, állandó lakással bír*, nyilvánvaló, hogy alperes a kir. törvényszék személyes birói illetősége alá nem tartozik. Ennélfogva az illetékességet leszállítani, a perköltséget azonban kölcsönösen beszüntetni azért kellett, mert felperes felettes hatóságának utasítására nyujtotta be itt keresetét s mert alperes részéről nem bizonyíttatott, hogy felperes tudomással bírt volna arról, miszerint alperes Budapesten hosszabb idő óta állandóan lakik. *Budapesti*

kir. tábla. Helybenhagyja indokaiból. (1890. decz. 2. 52,932/90. p. sz. a.)

A községben nem állandóan, hanem rövidebb-hosszabb ideig tartózkodás az illetékességet megállapítja.

A miskolczi törvényszék: A birói illetőség megállapíttatik. Indokok: Minthogy S. Gy. Tiszakeszi község elöljáróságának 1886. nov. 2-án kelt s N. a. csatolt bizonyítványa szerint időközönkint rövidebb-hosszabb ideig különböző helyeken s ezek között Tisza-Kesziben is állandóan lakik, jelenleg is oda való illetőségű: a törvényszék illetősége megállapitandó volt. *Budapesti kir. tábla*: Helybenhagyja indokaiból és még azért is, mert panaszlott a felperes tagadásával szemben azon körülményt, hogy ő állandóan balkányi lakos volna, nem bizonyította és így T.-Keszi községének az iránti helyhatósági bizonyítványát, mely szerint nevezett az említett *községben gyakran rövidebb-hosszabb ideig tartózkodik*, bizonyítási alapul elfogadni és mint különböző helyen tartózkodó egyénre vonatkozólag az eljárt törvényszék illetőségét megállapitani kellett. (1887. máj. 4-én 17,865/87. p. sz. a.)

Illetékességi összeütközés hazai biróságok között.

1881 LIX. t.-cz. 7. §. Hazai biróságok között felmerült illetőségi összeütközések elintézése a m. kir. Curia jogköréhez tartozik.

Jegyzet.

Illetékességi összeütközés felmerülhet: 1. *negativ alakban*, a mikor valamely ügyben való eljárást egyik biróság sem tartja a maga

illetékessége alá tartozónak; 2. *positiv alakban*, a mikor két vagy több biróság ugyanarra az ügyre vonatkozólag megállapítja illetékességét.

Illetékességi összeütközés birói és közigazgatási hatóságok között.

1869. IV. t.-cz. 25. §. A birói és közigazgatási hatóságok közt felmerült illetőségi összeütközések elintézésére, a törvényhozás további intézkedéseig, a ministerium felhatalmaztatik.

Ministerium alatt az összministerium, illetve a ministertanács értendő.

Joggyakorlat. Illetékességi összeütközésre vonatkozó eset.

A m. kir. Curia: Azon illetőségi összeütközésre vonatkozólag, mely elmebeteg K. Mátyásné gondnoksági ügyében a zala-egerszegi kir. törvényszék s a nagy-kanizsai kir. törvényszék között felmerült, a nevezett elmebetegnek gondnokság alá helyezésére a zala-egerszegi kir. törvényszéket mondotta ki illetékesnek; mert az 1881. évi november 1-én 3263. sz. a. kelt igazságügyministeri rendelet 28. §-ához képest nagykorúak gondnokság alá helyezésére kizárólag azon törvényszék illetékes, a mely alá a gondnokság alá helyezendő személyes birói illetőség szerint tartozik. K. Mátyásné pedig személyes birói illetőség szerint az 1868. évi LIV. t.-cz. 30. §-ához képest *a zala-egerszegi kir. törvényszék alá tartozik, mert ennek területén fekszik Alsó-Lendva, a hol nevezettnek évek óta ren-*

des lakhelye van. (1883. jan 26. 4013/82. sz. a. Dt. Uj f. V. k. 228. l.)

Illetékességi összeütközésre vonatkozó eset. A községi illetőséget az állami tébolydai igazgatósági átirat is bizonyitja.

A kir. Curia: Azon illetőségi összeütközésre vonatkozólag, mely elmebeteg M. Ignácz gondnokság alá helyezési ügyében az erzsébetvárosi és a szegedi kir. törvényszékek közt felmerült . . . az eljárásra és határozathozatalra az erzsébetvárosi kir. törvényszéket mondta ki illetékesnek. Mert nagykorúnak gondnokság alá helyezésére az 1881. LIX. t-cz. 107. §-ában nyert felhatalmazás alapján 3263/81. sz. a. kelt i. ü. min. rend. 28. §-ához képest kizárólag azon törvényszék illetékes, mely alá a gondnokság alá helyezendő személyes birói illetőség szerint tartozik. M. Ignácz pedig a nagyszebeni országos tébolyda igazgatóságának m. é. ápril 6. 653. sz. a. kelt átiratából kitetszőleg az erzsébetvárosi kir. törvényszék területéhez tartozó Csapó községi illetőségű. Azt elismerte a nevezett törvényszék is, midőn az emlitett tébolydaigazgatóság átirata folytán ügygondnok kinevezése mellett az ügy tárgyalására határnapot rendelt. *Azon körülmény pedig, hogy a gondnokság alá helyezendőnek anyja Csanádmegyében tartózkodik és ugyanannak apai hagyatéka a most nevezett megye árvaszéke által kezeltetik, az idézett* min. rendelet 28. §-ában meghatározott *illetőség alól kivételt*

nem állapithat meg. (1886. november 17-én 6801/86. sz. a. Dt. Uj f. XVI. k. 115. l.)

A kir. Curia: Azon illetőségi összeütközésre vonatkozólag, mely F. L. gondnokság alá helyezése iránti ügyben a budapesti és nagyváradi kir. törvényszék között felmerült, a budapesti kir. törvényszék mondatik ki illetékesnek, mert F. Lajos, a gondnokság alá helyezendőnek férje, Váncsod községnek hatáskörébe tartozó és így közokiratot képező jelentése szerint Budapest főváros kötelékébe lett felvéve, a nő pedig férje illetőségét követi; továbbá, mert elmebetegek gondnokság alá helyezése iránti eljárásra *illetékes biróság alatt az 1868. évi LIV. t.-cz. 23. és 37. §-ai értelmében nem a «locus originis», hanem a «locus domicilii» tekintetében illetékes biróság értendő*, ez utóbbi tekintete alatt pedig a fentebbiek és az ügyiratok adatai szerint csakis a budapesti törvényszék értendő, minélfogva az utóbbinak feladatához tartozik annak kipuhatolása is, hogy a netán előfordult lakhelyváltoztatás esetében az új lakhelyhez képest mely más biróság lehet illetékes? (1891. febr. 5-én 479. sz. a. Dt. U. f. XXIX. 24.)

Illetékességi összeütközésre vonatkozó eset.

Illetékes biróság nem a «locus originis», hanem a «locus domicilii».

1868. LIV. t.-cz. 34 §. Idegenek, a mennyiben az országban megperelhetők, ren-

des szállásuk, vagy netáni birtokuk illetősége alá tartoznak.

Illetékességi összeütközés bel- és külföldi biróságok között.

1869. IV. t.-cz. 25. §. Ha valamely állam reclamatiója folytán bel- és külföldi biróságok közt merülne fel illetőségi összeütközés: ez esetben az igazságügyminister fog intézkedni.

Jegyzet.

A nemzetközi magánjog általános elvei szerint valamely egyén személyes jogállapotát (status) érintő jogviszonyok s így a gondnokság alá helyezésnek kérdése is, annak az országnak törvényei szerint és annak az országnak birósága által birálandók meg, a melyhez az illető egyén, mint alattvaló tartozik, a melynek az állampolgára. A menynyiben különböző államok biróságai közt e tekintetben illetékességi összeütközés merülne fel, a kérdés diplomatiai úton intézendő el, mert a különböző két államhoz tartozó biróság fölé egy fölöttes vegyes biróságot, az államok souverainitásuk épségben tartása miatt, nem helyeznek. Ez azonban épen nem zárja ki azt, hogy addig, míg az illetékes külföldi hatóság a gondnokság alá helyezés tárgyában véglegesen intézkedik, az illető személyének és vagyonának biztosítása végett szükségesnek mutatkozó halaszthatatlan intézkedéseket a hazai hatóság vagy biróság megtegye, mert «minden culturállamnak kötelessége a gondnokoltakat, ha külföldiek is, pártfogásába

venni és védelme alá helyezni, de a külföldiekre nézve ennek a védelemnek csak ideiglenesnek kell lenni és csak addig tartani, a míg a külföldire nézve illetékes hatóság a gondnoksága alá helyezettnek védelmét át nem veszi». (Szántó: Nemzetközi magánjog 144. L. alább a 26,474/88. számú kir. táblai határozatot.)

Joggyakorlat. Bécsben lakó magyar honos gondnokság alá helyezésére illetékes a budapesti törvényszék, ha az budapesti illetőségű.

A budapesti törvényszék: M. A. budapesti illetőségű *magyar honos, bécsi lakos* elmebetegség miatt *gondnokság alá helyeztetik.* — Indokok: Az 1889. évi 25,670. sz. a. iktatott magy. kir. országos budapest-lipótmezei tébolyda igazgatóságának átirata szerint alperes tébolyodottságban szenvedvén s ezen elmebetegség miatt ügyei önálló ellátására képtelen lévén, az 1877. évi XX. t.-czikk 28. §-ának *a)* pontja alapján gondnokság alá helyezni . . . kellett. *Budapesti tábla:* Indokai alapján helybenhagyja.

Külföldi állam alattvalójának gondnokság alá helyezésére a magyar bíróságok nem illetékesek.

A pancsovai kir. törvényszék: S. Vásza a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet 35. §-a és az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-a *a)* pontja alapján hivatalból ezennel gondnokság alá helyeztetik. Indokok: Tekintettel arra, hogy az iratokhoz csatolt orvosi vélemény tanusága szerint S. Vásza elmebeteg; tekintettel továbbá arra, hogy a tartott tárgyalás alkalmával az ügygondnok, valamint a városi

árvaszéki ügyész S. V. gondnokság alá helyezését kérték, ennek folytán S. V. hivatalból gondnokság alá helyezendő volt. Tekintettel továbbá arra, hogy S. M., S. Vászának édesatyja Pancsován lakik, Pancsován vagyonnal bír és így a magyar törvények magánjogilag is hatálylyal bírnak reá nézve, a mennyiben ezen törvényeknek összes kedvezményeit is élvezte: ennek folytán S. M., mint a gondnokság alá helyezett vagyontalan S. Vászának édes atyja, az okozott költségek megfizetésében elmarasztalandó volt. *Budapesti kir. ítélőtábla:* Az elsőbirósági ítéletet az azt megelőző eljárással együtt az 1881. évi LIX. t.-cz. 39. §-ának *e)* és *o)* pontjai alapján megsemmisíti. Mert Pancsova szab. kir. város tanácsának 1887. évi november 24-én 11,452. sz. a. kelt átirata szerint elmebeteg *S. Vásza szerb alattvaló és így az eljárt kir. törvényszék* a 3263 81. sz. i. ü. m. rendelet 28. §-ából kifolyólag *annak nem illetékes birája* és ekként nevezettnek gondnokság alá helyezése iránt intézkedni, illetve az említett elleni gondnoksági ügyben való eljárásra hivatva nincs . . . *Kir. Curia:* A másodbiróság végzése indokolásánál fogva annyival inkább helybenhagyatik, mert Pancsova törvényhatósági város hivatalának 1887. nov. 27-én 11,452. sz. a. kelt hivatalos értesíté-

sével szemben azon körülmény alapján, hogy S. V. elmebetegnek atyja, S. M., több mint 20 év óta Pancsován tartózkodik s ott ingatlan vagyonnal bir, s maga S. Vásza is több, mint 10 év óta Pancsován lakott; nevezetteket honositott magyar állampolgároknak az 1879. évi L. t.-cz. 48. §-ának második bekezdése végsorai értelmében tekinteni és irányukban a hazai biróságok illetőségét gondnokság, illetőleg személyes jog korlátozására vonatkozó ügyben megállapítani még az idegenek beperelhetéséről rendelkező 1868. évi LIV. t.-cz. 34. §-a alapján sem lehet. (1888. évi augusztus 13-dikán 6637. sz. a. Dt. U. f. XXI. k. 130. l.)

A gondnokság alá helyezendő egyén állampolgársága vitássá tételetvén, ennek diplomatiai úton leendő megállapitásáig a végleges gondnokság alá helyezés el nem rendelhető, a halasztást nem tűrő gondnoki teendők végzésére gondnok kirendelése végett azonban a magyar gyámhatóság megkeresendő.

A budapesti törvényszék: L. J. elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztetik, az irodaigazgató a hirdetménynek az irodaátalány költségén közzétételére utasíttatik. A budapesti török császári főconsulatus azon kérelmével, hogy az összes iratok a gondnok kirendelése és a további teendők megtétele végett áttétessenek, elutasíttatik. Az irodai átalányból előlegezett 25 frt vizsgálati költségnek alperes vagyonából idejuttatása, vagy alperes vagyontalanságának igazolása végett a fővárosi árvaszék megkerestetik. Indokok: A budapesti török császári főconsulatus azon kérelmével, hogy az összes ira-

tok a gondnok kirendelése és a további intézkedések tekintetéből hozzá áttétessenek, el volt utasítandó, mert azon állítását, hogy az elmebeteg, ki már öt év óta Budapesten bír állandó lakással, török állampolgár, illetve alattvaló lenne, egyáltalában nem igazolta, mert a konstantinápolyi cs. és kir. osztrák-magyar consulatus 1660/88. sz. átirata szerint az elmebeteg osztrák alattvalónak van feltüntetve. *Budapesti kir. tábla*: Helybenhagyja. Indokok: Elmebeteg L. J. *állampolgársága*, jelesül, hogy ő magyar vagy török alattvaló-e, vitássá tétetvén, ennek megállapítása tekintetéből, *diplomatiai tárgyalás vált szükségessé*, melynek befejezte előtt azon körülmény, hogy nevezett elmebeteg az említett államok közül melyiknek kötelékébe tartozik és hogy ennek folytán az említett elmebeteg részére leendő végleges gondnokkinevezés és a további eljárás melyik ország törvényes hatóságát illeti véglegesen, meg nem határozható; minthogy azonban *a gondnoksági ügy*, illetve a gondnokság alá helyezett vagyona feletti intézkedés s ekként a nevezett elmebeteg részére gondnok kinevezése *halasztást nem szenvedhet* s az ez iránti intézkedés a gondnokság alá helyezett honosságának említett úton leendő megállapításáig függőben nem hagyható, annálfogva

tekintettel arra, hogy L. J. öt éven át Budapesten lakott, *a nevezett részére a jelzett kérdés eldöntéséig is gondnok kinevezése és a további gondnokhatósági teendők eszközlése végett a Budapest fővárosi árvaszék helyesen lett az elsőbiróság által megkeresve.* (1888. évi június 12-én 26,474/p. 88. sz. a.)

A gondnokság alá helyezési eljárás megindításának kérelmezésére jogosítottak, a) *elmebetegség esetén.*

29. §. Az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* pontja esetében a gondnokság alá helyezést az elmebetegnek . . . fel- vagy lemenő ágbeli rokonai és az unokatestvérekig bezárólag oldalrokonai, illetőleg, ha ezen rokonok kiskorúak, törvényes képviselőjük továbbá a gondnokság alá helyezendőnek házastársa, végre az árvaszéki ügyész vagy együttesen, vagy külön kérelmezhetik.

b) *gyengeelméjűség esetén.*

30. §. Az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja esetében a gondnokság alá helyezést a gondnokság alá helyezendő, vagy ennek felmenő, vagy pedig lemenő ágbeli nagykorú rokonai, továbbá a lemenő ágbeli kiskorú rokonok törvényes képviselője, illetőleg az 1877. évi XX. t.-cz. 30. §-ának *a)* pontjában foglalt érdekösszeütközés esetében a kiskorú részére kirendelendő külön gondnok úgy együttesen, valamint külön kérelmezhetik.

Jegyzet.

A gondnokság alá helyezési eljárás megindítását az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *b)* p. esetében az itt felsoroltakon kivül kérelmezhetik még az 1885. VI. t.-cz. 3. §-a szerint

1) a gondnokság alá helyezendőnek házastársa, 2) az árvaszéki ügyész, azonban csakis az 1885. VI. t.-cz. 4. §-ának esetében. (l. fentebb *A.* a.) A jelen szakasz ama benső viszonyra és érdekközösségre való tekintettel, a mely a házastársak között van, adta meg a házastársnak is a gondnokság alá helyezés kéréséhez való jogosultságot.

Annak, hogy a gyenge elméjű egyén gondnokság alá helyezése csak az ő felmenő vagy lemenő ágbeli rokonai vagy házastársa kérelmére mondható ki, míg az elmebeteg gondnokság alá helyezésének kérésére oldalrokonai és a tiszti ügyész is jogosultak, az az oka, hogy míg az utóbbi esetben kiválólag az elmebeteg védelmének szempontja az irányadó, addig az előbbi esetben főkép azoknak vagyonjogi igényeit kivánja a törvény a gyenge elméjű egyén cselekedetei ellen biztositani, a kik az ő vagyonára, mint szükségörökösök, öröklési, illetőleg mint házastárs, tartási joggal birnak.

Keresetlevél.

31. §. A gondnokság alá helyezés, a 35. és 39. §-ban szabályozott esetek kivételével, keresetlevélben kérelmezendő, mely két példányban a szükséges számú felzetekkel adandó be.

Tárgyalás kitűzése.

32. §. Ha a keresetlevél a kérelmezőnek ez iránti jogosulatlansága miatt nem utasittatik vissza, az ügynek tárgyalására legalább

15 napra határnap tűzendő ki, melyre a gondnokság alá helyeztetni kért nagykorú, a kereset egyik példányára vezetendő végzés által, a kérelmező, valamint az árvaszéki ügyész is, ez utóbbi azon esetben is, ha a keresetet nem ő terjesztette elő, felzetre vezetendő végzés által megidéztetnek s a kereset egy. példánya a tárgyalást vezető birónak kiadatik.

Ügygondnok.

33. §. Az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* pontjának esetében annak részére, a ki gondnokság alá helyeztetni kéretik, a törvényszék által ügygondnok rendelendő s a tárgyalásra ez is megidézendő.

Joggyakorlat.

Semmiségi esetek a gondnoksági eljárásban.

A kir. Curia: Hivatalból észlelendő semmiségi esetet képez, ha az árvaszéki ügyésznek az elmebetegség miatt gondnokság alá helyezés iránti külön keresete visszautasittatik; ha elmebetegség miatti gondnokság alá helyezésénél ügygondnok nem rendeltetik; vagy ha ily gondnokság alá helyezési kérdés végzésileg döntetik el. (Dt. r. f. XXVI. 12.)

A gyermek jogosult szülője gondnokság alá helyezésének kérelmezésére.

A keresetlevél csakis a felperesnek az eljárás kérelmezésére jogosulatlansága okából utasitható vissza.

A kecskeméti törvényszék: A kereset hiánypótlás végett visszaadatik, mert az A) a. keresztelési anyakönyvi kivonatból nem tünik ki az a körülmény, hogy a gondnokság alá helyeztetni kért Cs. J.-nak egyedüli leszármazója a felperes lenne és mert a felperes az egyszerű állitás mellett nem teszi valószinűvé,

hogy az 1877. XX. t.-cz. 28. §-a *b)* pontjában érintett gyengeelméjűség fenforog.

Budapesti kir. tábla: Megváltoztatja, a keresetlevelet elfogadja. — Mert B) a.-val igazolta a felperes, hogy *a gondnokság alá helyeztetni kért Cs. J.-nak gyermeke,* tehát a 3263/81. sz. i. ü. m. rend. 30. §-a értelmében a gondnokság alá helyezési eljárás kérelmezésére jogosult és mert a hiv. rend. 32. §-a értelmében *a keresetlevél csakis akkor utasítandó vissza, ha a felperes az eljárást kérelmezni nem jogosult.* (1889. évi október 7-én. 43,319/89. p. sz. a.)

A gondnokság alá helyezendőnek sógora és testvére nincsenek jogosítva a gyenge elméjűség miatti gondnokság alá helyezés kérésére.

A budapesti kir. tábla: A kereset annak tartalma szerint alperesnek *gyenge-elméjűség miatti* gondnokság alá helyezésére van irányozva. Az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja esetében, vagyis gyenge-elméjűség miatt a gondnokság alá helyezést az 1877. évi XX. t.-cz. 31 §-a s az 1881. nov. 9-én 3263. eln. sz. a. kelt i. ü. m. rend. 30. §-a értelmében a gondnokság alá helyezendő maga, vagy ennek felmenő, vagy pedig lemenő ágbeli nagykorú rokonai, továbbá a lemenő ágbeli kiskorú rokonok törvényes képviselője és az 1885. évi VI. t.-cz. 3. §-a értelmében pedig ezeken felül a házastárs kérelmezheti. Minthogy pedig Sz. G. *gondnokság alá helyezését* a benyújtott kereset-

levélből, illetve ennek csatolmányaiból kitetszőleg a gondnokság alá helyezendőnek *sógora és testvére* kérelmezték, ezek pedig a fentebb hivatkozott törvények és rendeletek szerint *arra nincsenek jogosítva*, és minthogy a törvényszék ennek daczára a keresetet elfogadta, annak alapján az eljárást folyamatba tette és az ügyet eldöntötte: semmiséget követett el, — minélfogva ítélete az egész eljárással együtt megsemmisítendő volt. — *Kir. Curia:* Helybenhagyja. (1887. július 12. 4939. Ü. L. 87. 31.)

Azonos a budapesti kir. tábla: 38,338/84. (Ü. L. 84. 19.) és *Budapesti kir. tábla* 1890. decz. 2-án 54,709/90. szám a. 1885. április 28. 16,226/85. p. sz. — *Kir. Curia*: 1885. nov. 10. 6804/85. p. sz.

Az árvaszéki ügyész kérheti az értelmiséggel nem biró siketnémának gondnokság alá helyezését.

Az aradi kir. törvényszék: G. Szavéta, mint siketnéma gondnokság alá helyeztetik. Indokok: A gondnokság iránti keresetnek hely adandó volt, mert az árvaszéki ügyész fel- és lemenő rokonok hiányában, mint jelen esetben, a 3263/81. sz. i. ü. min. rendelet 29. §-a értelmében igen is illetékes gondnokság alá helyezés iránti keresetnek beadására, érdemileg pedig azért, mert a keresethez 2/. a. csatolt főorvosi jelentés és a jelen szám alatt beiktatott orvosi szemlejegyzőkönyv tartalma által kétségtelenül be-

igazolva van, hogy G. Szavéta oly testi és szellemi fogyatkozásokban szenved, hogy vagyonának önálló kezelésére egyáltalában és magát megértetni alig képes, a keresethez ·/. a. csatolt jegyzőkönyv igazolása szerint pedig a gondnokság alá helyezésbe az összes oldalági rokonok és az orvosszakértői szemle-jegyzőkönyv szerint maga az ügygondnok is beleegyeztek, következőleg G. Szavéta az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §. *a)* pontja értelmében gondnokság alá volt helyezendő. — *Nagyváradi kir. itélőtábla:* Az elsőbiróság ítéletét megváltoztatja, a felperest keresetével elutasítja. Indokok: A birói szemle által az lett megállapítva, hogy G. Szavéta a legközelebbi rokonaival, a kikkel együtt él, jelbeszéd útján hiányosan képes magát megértetni, s így az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* pontjában felsorolt személyek köze nem tartozik. Felperes azonban a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet 29. §-a értelmében csak úgy volna jogosítva fellépni, ha G. Szavéta elmebeteg, vagy magát jelekkel megértetni nem tudó siketnéma volna. Azonban G. Szavéta az 1877. évi XX. t-cz. 28. §-ának *b)* pontjában felsorolt személyek közé tartozik, mert gyenge elméjű siketnéma Ennek gondnokság alá helyezése iránt azonban az 1877. évi XX. t.-cz. 31. §-a értelmében csak

ő maga és a felmenő vagy lemenő rokonok, az 1885. évi VI. t.-cz. 4. §-a értelmében pedig a gyámhatóság vannak jogosítva fellépni s így felperest erre nézve a gyámhatóság utasítása nélkül kereseti jog nem illeti. Azt pedig felperes nem is állította, annál kevésbbé bizonyította, hogy ilyen utasítást kapott volna. Ezért kellett felperest keresetével elutasítani. — *Kir. Curia:* A másodfokú biróság ítéletének megváltoztatásával a felperes főügyész kereshetőségi joga tekintetében az elsőbiróság ítélete hagyatik helyben és a kir. ítélőtábla utasíttatik, hogy az ügy érdemében hozzon ítéletet. Indokok: A 2/. a. orvosi jelentés, valamint a póttárgyalás folyamán kihallgatott szakértők véleménye szerint a gondnokság alá helyeztetni kért *G. Szavéta nem tekinthető oly siketnémának, a ki magát jelekkel megértetni tudná, mert attól, hogy megszokott környezetével azt tudja megértetni, hogy éhezik vagy fázik, a rendes eszmecserének jelekkel való közvetítése még távol áll.* Hozzájárul, hogy az idézett adatok szerint a kérdéses siketnéma *teljesen elhanyagolt értelműségű egyén,* ki nyilván fogalmával sem bír a pénz és vagyon jelentőségének, s így *az 1877. XX t.-cz. 28. §-ának az értelmiség bizonyos fokát feltételező b) pontja alá nem sorozható, hanem annak a) pontja alá esik, mi-*

nek alapján az elsőbirósági itéletben idézett igazságügyministeri rendelet nyomán jogosan lépett fel keresetével a tiszti főügyész. (1893. évi július 25. 7851/p. sz. a. — Dt. XXXVI. K. 249. l.)

Az árvaszék nem kérheti gyenge elméjű egyénnek gondnokság alá helyezését.

A nyitrai kir. törvényszék: A megyei árvasz. keresetével elutasíttatik s a költségben elmarasztaltatik. Indokok: Az árvasz. ügyész az 1885. évi IV. t.-cz. 4. §-a szerint csak akkor van jogosítva a gondnokság alá helyezést kérelmezni, ha a gondnokság alá helyezendő elszegényedésétől és így az illetékes község megterheltetésétől lehet tartani. Miután pedig az árvaszék nem az ezen t.-cz. által adott feljogosítvány alapján lépett fel, keresetével elutasítandó volt. — *Budapesti királyi tábla*: Megsemmisíti s a keresetlevél visszaadását rendeli el. Mert a keresetlevélből kitetszőleg *az árvaszék* kérelmezte a gondnokság alá helyezést, ez pedig az 1877. XX. t.-cz. 31. §-a, az 1885. évi VI. t.-cz. 3. §-a s a 3263/81. sz. *i. ü. m. rend. 30. §-a értelmében arra nincsen hivatva.* (15,327/87. p. sz. a.)

Gyenge elméjű egyén gondnokság alá helyezésének kérésére a t. ügyész nem jogosult. Keresete elutasíttatván, a perköltsé-

A nagykikindai kir. törvényszék: A felperes t. ügyész keresetével elutasíttatik és az összes költség és díjak megfizetésére köteleztetik. Indokok: Tekintve, hogy a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet 34. §-a értelmében esz-

közölt orvosi szemle alapján a megfigyelő orvosok által adott vélemények szerint *P. I. gyengeelméjűnek*, s így nem az 1877. XX. t.-cz. *a)* pontja, hanem *b) pont ala esőnek találtatott*, ez esetben pedig a gondnokság alá helyezést a 30. §. értelmében *a t. ügyész kérelmezni nem jogosult*, ez okból a keresetet elutasítani s a t. ügyészt az 55. §. alapján az összes költségek és díjak megfizetésében marasztalni kellett annyival inkább, mert a keresethez becsatolt orvosi bizonyítvány sem igazolja P. I. elmebetegségét, hanem csak gyengeelméjűségét s így a tiszti ügyész keresetének helytelenségéről már ekkor meggyőződhetett. *Budapesti kir. tábla:* Az ítéletnek a perköltségre vonatkozó részét indokolásánál fogva és azért is helybenhagyja, mert külön kijelentés nélkül is önként érthető, hogy a mennyiben a felfolyamodó tiszti ügyész hivatalos megbízásból jár el, *a perköltségben való elmarasztalás nem reá személyileg, hanem a megbízó hatóságra vonatkozik.* (1887. márcz. 1. 28873/86. p. sz. a.)

get a megbízó hatóság viseli.

A budapesti törvényszék: Sz. S. felperesnek özv. M. I. elleni gondnokság alá helyezés iránti ügyében a további eljárás beszüntettetik, mert a 22667/89. szám a. felvett vizsgálati jegyzőkönyvben foglalt orvosszakértői vélemény szerint *alperes* nem elmebeteg,

Ha a tárgyalás folyamán alperes gyengeelméjűsége derül ki s a felperes gyermek keresetét visszavonja: érdekelt fél nem létében a gondnok-

ságalá helyezési eljárás beszüntettetik.

hanem csak *gyengeelméjűnek* véleményeztetik, mert továbbá az 1877. évi XX. t.-cz. 31. s az 1885. évi VI. t.-czikk 3. §-a értelmében gyengeelméjűek csak akkor helyezendők gondnokság alá, ha ezt vagy maguk, vagy fel- és lemenő ágbeli rokonaik, vagy végre a házastárs kéri, s mert végre *a felperes* a 34871/89. sz. a. beadott kérvényében *keresetét visszavonván, alperes másik leánya* pedig annak gondnokság alá helyeztetését *ellenezvén*: a gondnokság alá helyezés *kérelmezésére jogosult érdekelt fél jelenleg már nem létezik*. Az ügygondnoki díj alperes ellenében megállapíttatik. *Budapesti tábla:* Helybenhagyja. (1889. deczember 16-án 56485/89. p. sz. a.)

Határozatlan tartalmú orvosi bizonyítvány alapján gyengeelméjű egyén gondnokság alá helyezése iránt beadott keresetével a t. ügyész elutasittatott. A perköltség viselésére a megbízó árvaszék köteleztetett.

A veszprémi törvényszék: A felperes tiszti ügyész keresetével elutasíttatik és a költség megfizetésére köteleztetik. Mert alperes az egyetem orvoskari tanártestületének szakvéleménye szerint az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *b) p. alá* tartozó gyengeelméjűségben szenved, *a tiszti ügyésznek* pedig ez esetben gondnokság alá helyezés iránti *kereseti joga nincs... Budapesti tábla:* Helybenhagyja, mert a kereset mellé becsatolt *A.* a. orvosi vélemény alapján ennek határozatlansága mellett, *miután ez az elmebetegséget, mint ilyent tüzetesen meg nem állapítja*, a kereset a tiszti ügyész által meg sem volt indítható és mert

ily körülmények között a felperes kérelmére kirendelt ügygondnok úgy, mint a felperes által megindított eljárás folyamán meghallgatott törvényszéki orvos díjainak viselésére mást, mint a pervesztes felperest, kötelezni nem lehet. *Kir. Curia:* Helybenhagyatik oly változtatással, hogy a megállapított költség fizetésére nem a felperes tiszti ügyész, hanem a veszprémmegyei árvaszék köteleztetik, mert felperes *tiszti ügyész a kereset inditására az árvaszék által utasítva volt*, ő tehát a felmerült költségben, mint megbízásban eljárt tisztviselő nem marasztalható, hanem *marasztalandó a megbízó hatóság.* (1887. márcz. 9-én 6285/p. 87. sz. a.)

Az 1885. évi VI. t.-cz. 4. §-dban irt feltételek fenforgásának kimutatása nem a keresetlevélben, hanem csak a tárgyalás folyamán kivántatik.

A szatmári törvényszék: A gondnokság alá helyezést az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §. *b)* pontja esetében a biróság csak akkor mondja ki, ha azt a gondnokság alá helyezendő maga vagy pedig fel- és lemenő ágbeli rokonai kérik. Az 1885. évi VI. t.-czikk 4. §-ának értelme szerint az idézett §. *b)* pontja esetében, ha valakire nézve olyan körülmények forognak fenn, melyek folytán teljes elszegényedéstől s ennek folytán attól lehet tartani, hogy az illetékes község a tartás által való megterheltetésnek leend kitéve, az illetékes gyámhatóság utasítása folytán a gondnokság alá helyezést az árvaszéki ügyész is kérheti;

úgy de a felperes árvaszéki ügyész a most idézett §-ban foglalt körülmények fennállását keresetében nem is állította, ekként a jelen kereset beadására illetékes sem lehet, s miután felperes anyakönyvi kivonattal nem igazolta G. J. életkorát és családi állapotát, keresete hivatalból visszautasíttatik. *Budapesti kir. tábla:* Az elsőbiróság végzése megváltoztatik, a kereset elfogadtatik, mert *a kereset az 1885. évi VI. t.-czikk 4. §-a alapján indíttatott,* annak *kimutatása* pedig, hogy e szakasz feltételei fenforognak, *a tárgyalás alkalmával is eszközölhető.* (1886. okt. 26. 33267/86. p. sz.)

Ha a gondnokság alá helyezési eljárás a 35. §. alapján hivatalból inditandó meg: a t. ügyész keresete visszautasitandó s ő a kórházi jelentés kieszközlésére hivandó fel.

A komáromi kir. törvényszék: Minthogy a kereset és *B.* alatti bizonyítvány szerint N. J. Rév-Komárom sz. kir. város törvényhatósági *kórházában mint elmebeteg lett felvéve* s így a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet 35. §-a értelmében *az eljárás nem kereset folytán,* hanem a kórház igazgatósága által teendő jelentés alapján *hivatalból inditandó meg,* ennélfogva a kir. törvényszék ezen kereset visszautasítása mellett felhívja a v. tiszti ügyészt, hogy *az említett hivatalos jelentés tételét eszközölje ki. Budapesti kir. tábla:* Az elsőbiróság végzését indokolása alapján és tekintettel arra, hogy a 3263/81. sz. min. rendelet 31. §-a értelmében a 35. §. eseteiben kivételes eljárás

van szabályozva, helybenhagyja. (1886. okt. 12. 29439/86. p. sz.)

A nyiregyházi törvényszék: V. A. az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja alapján gondnokság alá helyeztetik. Indokok: A keresethez beadott orvosi bizonyítványnyal és az ennek alapján Hevesmegye árvaszéke által hozott határozattal igazolva van V. A. gyengeelműsége. Miután a gondnokság alá helyezést a kinevezett ügygondnok sem ellenzi, az ítéletileg kimondandó volt. *Budapesti kir. tábla:* Minthogy az alperes az 1877. évi XX. t.-cz. *28. §-ának b) pontja alapján* kéretett gondnokság alá helyeztetni; minthogy továbbá ilyen esetben a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet szerint a gondnokság alá helyezendő részére *ügygondnok kirendelése előszabva nincsen;* minthogy továbbá a 32. §. szerint *a gondnokság alá helyezendő a tárgyalásra megidézendő;* minthogy a 34. §. szerint az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja esetében köteles a törvényszék a gondnokság alá helyeztetni kért egyén *elmebeli állapotát,* illetve azt, hogy az képes-e vagyonát kezelni, *orvosi szemle útján kideríteni;* minthogy a jelen esetben az alperes részére hivatalból rendeltetett ügygondnok; minthogy a keresetre hozott végzés alperesnek saját kezéhez nem kézbesíttetett, alperes a tárgyaláson sem személyesen, sem

Gyengeelméjű egyén számára ügygondnok kirendelése előszabva nincs, az alperes személyesen idézendő. Orvosi szemle.

képviselő által meg nem jelent; minthogy elmebeli állapotának orvosi szemle útján kiderítése elmulasztatott: az elsőbiróság ítélete megsemmisíttetik. (1890. okt. 20. 44211/90. p. sz., 1887. decz. 7. 51.653/p. 87. sz. a.)

Alperes a tárgyalásra megidézendő; ennek elmulasztása semmiségi ok.

A szatmárnémeti törvényszék: A. Zs. elmebeli állapotának megvizsgálására orvosszakértőként kirendelt dr. V. I. jelentése szerint a nevezett többszöri megfigyelést igényelvén, a folyamodók képviseletében N. E. ügyvéd utasíttatik, hogy ennek teljesíthetése végett A. Zs.-t vagy e városban helyezze el, vagy az orvosszakértőt két izbeni megfigyelés végett. költséggel lássa el. *Budapesti kir. tábla:* Feloldja s az elsőbiróságot utasítja, hogy A. Zs. *személyes megidéztetése mellett tartson a felekkel,* illetve a t. ügyészszel és az ügygondnokkal új tárgyalást, azokat úgy a kereset érdemére, mint A. Zs. elmebeli állapota megfigyelésének módjára nézve hallgassa meg s hozzon új határozatot. Indokok: Tekintve, hogy az 53/90. sz. végzéssel elrendelt tárgyalásra a 3263/81. sz. i. ü. m. rend. 32. §-a ellenére A. Zs. egyáltalán meg sem hivatott, a 4603/90. számú végzés pedig neki kézbesíthető nem volt és így ez utóbbi ezideig szabályszerűen perbe nem vonatott; tekintve továbbá, hogy a t. ügyész az eljárás folytatását azért ellenezte, mert a folyamodó valószinűvé sem

tette, hogy A.Zs. elmebeteg: mindezeknél fogva a végzést feloldani kellett. (1890. decz. 15-én 49762/90. sz. a.)

A temesvári törvényszék: Dr. R. J. törvényszéki orvos és dr. F. csákovai orvos a szakértői véleményt beterjesztik. Végzés: ... A fél további szorgalmazásáig irattárba teendő. A szakértői vélemény szerint M. L. épelméjűnek találtatván, a kereset feletti további eljárás beszüntettetik. *Budapesti kir. tábla:* ... Az elsőbiróság tárgyalás kitűzése előtt *előleges vizsgálatot rendelve, ennek alapján a további eljárást beszüntette,* a nélkül, hogy ezt felperes kérte volna, mi által nyilván mellőzte és megsértette a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet vonatkozó szabályait (32., 34., 38., 10–14. §§-ai); minek folytán ama szabályrendelet 16. §-a, illetve az 1881. évi LIX. t.-cz. 39. §-ának *o)* pontja alapján a neheztelt végzést az eljárással *együtt megsemmisiteni* s egyszersmind az eljáró biróságot megfelelő eljárásra utasitani kellett. (1890. aug. 18. 40417/90. p. sz.)

Tárgyalás kitűzése nélkül, előleges vizsgálat alapján, az eljárás beszüntetése a nélkül, hogy ezt a felperes kérte volna: semmiségi ok.

34. §. Az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* és *b)* pontjainak eseteiben a törvényszék köteles annak, a kinek gondnokság alá helyeztetése kéretik, elmebeli állapotát, illetőleg azon tulajdonságát, hogy magát megértetni, esetleg vagyonát kezelni képes-e, orvosi szemle által kiderittetni s e végett egy vagy több orvost

Az elmebeli állapot orvosi szemle által kiderítendő. Az orvosi vélemény felülvéleményezése.

a megfigyeléssel és véleményadással megbízni; a szükség- vagy czélszerűséghez képest pedig jogában áll az orvosi vélemény felett az egyetem orvosi karát, vagy pedig az országos közegészségügyi tanácsot felülvéleményezés végett megkeresni.

Jegyzet. 1890. évi augusztus 15-ike óta az itt említett szakértői vélemények felülvizsgálata az 1890. évi XI. t.-cz. rendelkezése következtében felállított igazságügyi orvosi tanács hatáskörébe tartozik.

A szakértői vélemény hatálya. *1868. évi LIV. t.-cz. 217. §.* Mennyiben legyen a szakértői vélemény a per eldöntésénél irányadó, minden egyes esetben a biróság határozza meg.

Szakértőkül nem alkalmazhatók. *1893. évi XVIII. t.-cz. 94. §.* ... Olyan személyek, kik a per kimenetelétől közvetlenül vagy közvetve kárt vagy hasznot várhatnak; továbbá, kik a felek valamelyikével a 86. §. 1. és 2. pontjában megjelölt viszonyban állanak, az ügyben a felek valamelyikét képviselik vagy képviselték, a felek valamelyikével perben vagy ellenségeskedésben állanak, végre hamis tanúzás, hamis eskü vagy nyereségvágyból elkövetett bűntett vagy vétség miatt el voltak itélve, szakértőkül nem alkalmazhatók.

86. §. 1. ha a tanú a felek valamelyikének fel- vagy lemenő ágbeli rokona, házastársa vagy jegyese;

2. ha a kérdésre adandó felelet bűnvádi eljárás alapjául szolgálhatna a tanú ellen; továbbá fel- vagy lemenő ágbeli rokonai, unoka-

testvérei és ezeknél közelebbi oldalrokonai, házastársa és jegyese, fel- vagy lemenő ágbeli sógorai, házastársának testvére, testvérének házastársa, örökbefogadó vagy nevelőatyja, örökbefogadott vagy nevelt gyermeke, gyámja, gondnoka, gyámoltja vagy gondnokoltja ellen, még pedig a házassági és sógorsági viszonyban lévőkre nézve, tekintet nélkül arra, hogy fennáll-e még a viszony alapját képező házasság vagy sem.

Orvosi lelet és vélemény.

Az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §. *a)* pontja értelmében teljesített orvosszakértői vizsgálat miben sem különbözik az 1876. évi XIV. t.-cz. 73. §. értelmében megejtett orvosszakértői vizsgálattól, mert mindkettő kizárólagos feladata megállapítani az elmebetegséget és a vizsgálat eredményeit közölni az orvosi lelet és véleményben, melynek alapján az egyik esetben az elmebetegség eshetőleg ítéletileg megállapíttatik, a másik esetben pedig eshetőleg elrendeltetik a gondnokság alá helyezés; avagy pedig az elmebetegségnek birói megállapítása alapján, hivatalból elrendeltetik a gondnokság alá helyezési eljárás megindítása.

Ezen okok folytán feleslegesnek látszik e helyütt az orvosszakértői lelet és véleményre vonatkozólag külön eseteket közleni és elégségesnek mutatkozik egyszerűen hivatkozni az első fejezetben közölt és az 1876. évi XIV. t.-cz. 73. §-a értelmében kidolgozott orvos-

szakértői leletekre és véleményekre, melyek a lényegre és alakra nézve is, miben sem különböznek az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-a *a)* pontja értelmében felveendő orvosszakértői lelet és véleményektől.

Azonban részben másképen ítélendő meg az eljárás, ha a lelet és vélemény az 1877. évi XX. t.-czikk 28. §-a *b)* pontja értelmében állitandó ki, a midőn tehát arról van szó, orvosszakértőileg megállapitani az elmegyengeség fokát, annak intensitását és ebből következtetést vonni arra nézve, hogy a vizsgálandó egyén ügyeinek önálló vezetésére képes-e vagy nem?

Ugyanis, míg az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-a *a)* pontja értelmében teljesített vizsgálat eredményéhez képest, az elmebetegség megállapitása esetén, a törvény szerint feltétlenül kimondandó a gondnokság alá helyezés, az orvosszakértői véleménynek tehát a száraz tényálladék megállapitásán kívül egyéb feladata nincsen, addig az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-a *b)* pontja értelmében megejtett vizsgálatnál nem elegendő egyedül annak megállapitása, hogy az illető vizsgált egyén tényleg elmegyenge, hanem feltétlenül szükséges az elmegyengeség fokának constatálása is, mert az idézett törvény szakasza szerint, a gond-

nokság alá helyezés azon feltételtől függ, hogy az illető vagyonának kezelésére képes-e?

Az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-a imígy szól:

Nagykorúak gondnokság alá helyeztetnek:

a) ha elmebetegek;

b) oly gyengeelméjűek, *kik e bajuk miatt vagyonuk kezelésére képtelenek.*

És én úgy vélekedem, hogy a törvénynek ezen megkülönböztetése nemcsak helyes és a gyakorlati életből merített, hanem egyúttal tapintatos és praeventiv szempontból fontos is, mert hová vezetne a törvény rideg szavának alkalmazása, ha a gyenge elméjűek gondnokság alá helyezése nem lenne egy, a gyakorlati életnek legmegfelelőbb feltételéhez kötve?

Eltekintve minden más alaktól, az elmének gyengülése egy, physiologikus törvény, mely előbb-utóbb, átlag a 60. életév körül beáll és fokozatos csökkenést mutat, a feledékenységtől egész az elbutulásig.

A csökkenés fokozatos, és habár a legfinomabb nuance is a hanyatlási folyamatnak határain belül foglal állást, mégis attól, az önrendelkezési képességet már is alteráló hanyatlásig, vagy a teljes dekadentiáig, az út oly felette hosszú, a fokozatok száma annyi, a dekadáló folyamatok lefutása oly különböző, hogy orvosi szempontból nem lehet ezen

physiologikus folyamatot egy szempontból megítélés alá venni.

A tudományos tapasztalat szerint ismerünk oly elmegyengéket, a kik hivatásuknak és hivataluknak derekasan megfelelnek és a kik a rendszerint előbb dekadáló ellenőrzési képzetek kiesése folytán, sokszor a fokozottabb intelligentiának látszatát nyujtják, azután ismerjük a hanyatlási folyamatnak hullámzását, mely rendszerint az önmegfigyelés ellenőrzése alatt áll, és ismerjük a hanyatlási folyamatnak azon súlyos alakját, melyet elföd a társadalmi modor máza, a társaságban való forgolódási képesség, az üres alakoskodás, mely azonban a szellemi képesség megfelelő billentyűjének leggyengébb érintésénél egész valójában előttünk áll, mint rom.

Ismerjük továbbá az elmegyengülésnek azon alakjait, melyeknél a morális sphära alterálva nincsen és azokat az alakokat, melyeknél a morális sphära dekadentiája úgyszólván jellegzi a physiologikus hanyatlási folyamatot. S mindezeket a szélsőségeket összekötik az átmeneti alakok. Nyilvánvaló, hogy ezen állapotokat egy szempontból megítélni nem lehet. De miután az orvosi tudomány az egyes alakok és phásisok között minden kételyt eloszlató, éles határvonalakat húzni nem képes, ennélfogva bölcsen járt el a törvény-

hozó, midőn a fontos kérdés eldöntését oly gyakorlati feltételhez kötötte, mely utóvégre is az individuum életében döntő: hogy képes-e önmagát eltartani, vagyonát kezelni, hogy ez préda ne legyen s hogy az individuum a társadalom gondjait ne szaporítsa.

A törvényes intézkedések tehát határozott irányban és alakban megszabják a vizsgáló szakértő orvos feladatát, melytől eltérnie nem szabad.

A könnyebb áttekintés végett, az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja értelmében szerkesztett orvosi leleteket és véleményeket a szakasz szellemének megfelelőleg mindkét irányban közlöm, tehát: egy esetet, a melyben az elmegyengeség a gondnokság alá helyezést nem indokolja, és egy másik esetet, a melyben az elmegyengeség a gondnokság alá helyezést szükségessé teszi.

*
* *

Casuistika.

Elmegyengeség. Ügyeinek önálló vezetésére nem képes.

Lelet: O. 25 éves, —i születésű, foglalkozás nélküli, földbirtokos fia. A beszerzett adatok szerint atyja ideges, nagyatyja, egy édes és egy unokatestvére elmebetegségben szenvedett. Ő maga három gymnasiumi osztályt végzett, de figyelmetlensége, hanyagsága, a komoly munkához való csekély kitartása miatt több izben megbukott s inkább

csak kegyelemből bocsátották át. Már korán tanúsított indulatos, erőszakoskodó, csínyek, tiltott cselekvények elkövetésére való hajlamot. Nyolcz éves korában egy gyermeket le akart dobni a második emelet ablakából. Később krajczárokat koldult össze a házban s játékokat vásárolván össze, azokkal csereberélt, könyveit elzálogosította. Szemérmetlenül viselkedett, erkölcstelen dalokat énekelgetett, a leányok ruháit felemelgette. Testvéreivel folyton veszekedett, azokat bántalmazta, egyik testvérét haragjában légyölő papirossal akarta megmérgezni; más alkalommal a házat készült felgyújtani. A család békéjét és nyugalmát folyton megzavarta, szüleit meglopta. Később különféle mesterségeket próbáltattak meg vele, de sehol sem volt maradása, részint elszökött, részint elkergették. Végre katonának adták, de a katonaságnál sem boldogultak vele, sem pirongatás, sem szidás, sem büntetés nem használt. Néha hetekig elkóborolt, útközben lopva, koldulva, míg teljesen elrongyosodva tért vissza a szülei házhoz. A család ismerőseitől atyja nevében pénzt kunyorált ki s azt ledér nők társaságában elmulatta.

O. testileg elég jól fejlett és táplált. Koponyája rhachitikus. Irise barna, látái közép tágak, egyenlők, fényre jól reagálnak. Fül-

kagylója durványos. Bal arczfele hiányosabban fejlett, mint a jobb. Fogai szabálytalan növésűek, likacsosak. Az általános társadalmi formákat szem előtt tartva, jelenik meg. Bizonyos felületes közönyösséggel beszél. Végig dőlve az elébe adott karszékben s lábait keresztbe téve, élénk gestikulálás közben adja feleleteit, melyek összefüggők. Helyre, időre nézve jól tájékozódik. A behatóbb vizsgálat azonban a szellemi élet bizonyos jól körvonalozható fogyatkozásait tünteti elő, mely főleg az ítélő-következtető míveletek felületességében, elhamarkodottságában, sokszor gyermekes korlátoltságában, az elvontabb fogalmak nem eléggé tág és öntudatos voltában, az ethikai érzésnek jóformán teljes hiányában, az önkritikának igen töredékes és laza gyakorlásában, a viselt dolgokba való igen tökéletlen belátásban s a szűkebb látkörben nyilvánul. Minden gêne nélkül beszéli el pikáns természetű kalandjait s bizonyos öndicsekvéssel említi fel, hogy szedte rá szüleit, embertársait, mily ravasz utakon kerített magának pénzt, hogy siklott ki az adósok keze közül. Szülei és testvérei iránt a szeretet és vonzalom legkisebb jelét sem árulja el s bizonyos elkeseredéssel említi fel, hogy még mindig nincs azon helyzetben, hogy atyja után örökölhessen. Atyját szívtelen embernek

mondja, a ki nagy vagyona mellett megengedi, hogy pénz nélkül csavarogjon. Rossz körülményei, mostoha sorsa okát nem saját életében, de atyja abbeli magatartásában keresi, hogy nem bocsát rendelkezésére kellő mennyiségű pénzt. Bizonyos gyűlölettel szól testvéreiről, kik a családi körben minden kényelmet élvezhetnek. Azt állítja, hogy őt mindig megröviditették, senki sem szerette. Cynikus hangon beszéli el, mily nagy lumpolásokat rendezett, mennyi pénzt költött el egy este, mennyi szeszes italt képes egy este elfogyasztani s mily nagy a nemi potentiája. Azt mondja, már arra is gondolt, hogy jó lesz betyárnak felcsapni, de nem akadtak társai. A komoly, czéltudatos törekvések legkisebb jelét sem árulja el. Jövője, sorsa iránt teljesen közönyös. Egyáltalában nem genirozza őt az, hogy semmi tanulmányokat nem végzett. Nagy tájékozatlanságot árul el a vagyon- és pénzkezelést illetőleg. Nem tudja kiszámítani, hogy ha 100 frt után egy évre 4% kamatot kap, mennyi esik 15,000 frt után. A szorzási míveletet is csak nagy erőlködéssel, hibákkal oldja meg. A megfelelő kérdésre azt válaszolja, hogy országos képviselő mindenki lehet, a kit a vidék megkedvel. Azt sem tudja még megközelíthetőleg sem megjelölni, kik választhatnak képviselő-

ket. Nagy mértékben befolyásolható, elhatározásaiban ingatag, majd elhamarkodott.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy O. oly kóros elmegyengeségben szenved, hogy ügyeinek önálló vezetésére nem képes.

*
* *

Elmegyengeség. Ügyeinek önálló vezetésére képes.

Lelet: Q. 45 éves, —i születésű, nős magánzó a beszerzett adatok szerint három év előtt agyvérzést állott ki, a midőn jobb oldala bénult lett. Egy hó mulva végtagjainak mozgékonysága csaknem teljesen helyreállott, azonban az azelőtt igen élénk és gyorselméjű egyén szellemi működése tompulttá lett. Ügyeit bár jól, de nehézkesebben végezte. Hosszabb időre volt szüksége, míg valamely kérdést helyesen megoldott; magaviseletében bizonyos félszegség s ügyetlenség volt észrevehető. Kedélyi élete ingerlékenyebbé vált. Mindamellett saját maga kezelte vagyonát s azzal oly takarékosan bánt, hogy még az utóbbi időben is gyarapította.

Q. jól fejlett és táplált, középtermetű. Koponyája szabályos. Irise barna, látái egyenlők, középtágak, jól reagálnak. Arcza kissé congestionált. Nyaka rövid. Nyelvében kis fibrillaris reszketés észlelhető. Térdreflexe jobboldalt kissé élénkebb. Behúnyt szemmel nem

ingadozik. Mindkét felső végtagját jól mozgatja, a jobb kéz nyomóereje, daczára annak, hogy jobb kezes, kisebb mint a balé.

Magatartása kissé bátortalan, könnyen elfogódzik s elérzékenyedik. Maga is azt jegyzi meg, hogy a gutaütés óta «puhaszívű» lett s észreveszi, hogy nem oly agilis, mint volt azelőtt. Gyakran «elügyetlenkedi a dolgot». Félszeg magaviselete miatt nem is szeret nagyobb társaságba járni. Beszéde nem akadozik ugyan, de kissé vontatott; felfogása lassú. A mindennapi élet szükségleteiből s foglalkozása köréből merített társalgás közben elég tájékozottságot árul el s bizonyos érdeklődéssel kiséri a beszélgetés fonalát. Az önálló nézetek nyilvánítása közben némi tartózkodást s habozást mutat. Rövid-hosszabb megfontolás után azonban eléggé talpraesett feleleteket ad. Az elvontabb fogalmak körében mozgó thémák könnyen kifárasztják s ezek elől szeret kibújni s ilyenkor hallgataggá válik. Mondatképzései egyszerűek s gyakran nem találván meg a megfelelő kifejezést, ismétlésekbe keveredik. Helyet és időt jól jelez. A felfogott benyomásokat kissé nehézkesen rögzíti emlékezetében, mialatt figyelmét erősebben megfesziteni törekszik. Ismeretköre egyébként társadalmi állásának megfelelő. A társadalmi és politikai viszonyok felől álta-

lánosságban eléggé tájékozódott. A vagyonszerzés és kezelés módját és eszközeit ismeri. Tudja, miként gyümölcsöztethető valamely pénzösszeg legczélszerűbben, mily értékpapirok vannak forgalomban, mily százalékot kapni a takarékpénztárban, mibe kerül egy kisebb-nagyobb földbirtok, ház, a gazdaságnál mily beruházások szükségesek, miként mívelendők a földek, mily jövedelmet hozhat a ház, a földbirtok, a marhatenyésztés? Papiroson, habár lassabban, de jól kiszámítja, mily kamatot kap 25,000 forint után egy évre akkor, ha 100 frt után 4 % jár. — Illedelmesen viseli magát. Erkölcsi és illemérzete öntudatos. Érzékcsalódások, illusiók, téveszmék, kóros hangulatbeli zavarok nem mutatkoznak nála.

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy Q. kisebb fokú elmegyengeségben szenved ugyan, de ügyeinek önálló ellátására képes.

* * *

A szolnoki törvényszék: Felperes keresetével elutasíttatik. Mert: Alperes ellenében az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ában előszabott esetek egyike sem forogván fenn, miután a gondnokság alá helyezést nem maga alperes, hanem a városi árvaszék megbízásából az árvaszéki ügyész kérte: annak akarata ellenére

Joggyakorlat. Alperes elmebeli állapota orvosi szemle által kideríttessék; a rokonok meghallgatandók. L. részben a 30—33. §-oknál közöl határozatokat is.

a 31. §. értelmében nem helyezhető gondnokság alá. Személyesen nyilatkozott alperes a tárgyalás alkalmával tett előterjesztéséből és tanusított magaviseletéből következtethetőleg gyengeelméjűnek találtatott ugyan, de mégsem oly testi, szellemi fogyatkozásban, melynél fogva a 28. §-ban előszabott esetek egyike is alkalmazásba vétethetett és alperes elmebeli állapotára nézve a szakértői vizsgálat szükségeltetett volna... *Budapesti kir. tábla:* Feloldja s az elsőbiróságot utasítja, hogy *az alperes elmebeli állapotát, illetőleg azt a tulajdonságát, hogy a vagyonát kezelni képes-e, orvosi szemle által derittesse ki,* s a mennyiben a gondnokság alá helyezendőnek *szülei,* illetve *nagyszülei* életben volnának, ezeket és *esetleg az oldalrokonokat* is a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet 38. s 11. §§-ai értelmében *hallgassa meg* s új határozatot hozzon. (1890. aug. 11. 32559/90. p. sz. a.) *Azonos: Budapesti kir. tábla:* (1887. decz. 7. 51653/p. 87. sz. a.)

Azon körülmény, hogy a kereset az 1877. XX. t.-cz. 28. §. b) p. alapján indittatott, akadályul nem szolgálhat arra, miszerint alperes a 28. §. a) p. alapján helyeztessék gondnokság alá.

A budapesti kir. tábla: Tekintve, hogy az alperes részére kinevezett ügygondnok felebbezésében olyan tényeket vagy körülményeket nem hozott fel, melyek alapján megállapitható lenne, hogy az eljárás alperesre nézve annak következtében sérelmes lett volna, mert részére az orvosi vélemény folytán nyomban ügygondnok nem neveztetett ki, s te-

kintve, miszerint *azon körülmény, hogy a kereset az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának b) pontja alapján indittatott, akadályul nem szolgálhatott arra, miszerint alperes a 28. §. a) pontja alapján helyeztessék gondnokság alá,* midőn a budapesti angyalföldi m. kir. országos elmebetegápoldának 265. sz. a. kelt értesítése alapján a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet 35. §-a értelmében a gondnokság alá helyezés iránti eljárás hivatalból is folytatandó lett volna: a kir. tábla az elsőbiróság ítéletét indokainál fogva helybenhagyja. (1887. május 12. 13993/87. p. sz.)

A magát megérteni nem tudás nem képezi elmebetegeknél sem a gondnokság alá helyezés előfeltételét, sem az elmebetegség kizárólagos ismérvét. Alperes különcz magaviselete adván a perre okot, a perköltségben ő marasztalandó.

A kir. Curia. (P. B. mint Jász-Nagykun-Szolnokmegye tiszti ügyészének S. Z. ügyvéd által védett B. A. elleni gondnokság alá helyezési perében, melyben a jászberényi kir. törvényszék és a budapesti kir. tábla felperest keresetével elutasították.) A budapesti királyi ítélő táblának ítélete érdemleges részében helybenhagyatik azért, mert az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* pontja értelmében gondnokság alá helyezendők az elmebetegek, azaz oly értelemzavarodásban szenvedők, kik ezen állapotuknál fogva vagy állandóan vagy koronként öntudatos beszámítható cselekvésre képtelenek. A magát megértetni nem tudás a törvény ezen rendelkezése szerint nem képezi sem a gondnokság alá helyezés előfeltételét, sem az elmebetegség kizárólagos

és egyedüli ismérvét, mert létezik az elmeháborodás számos oly neme, mely mellett a beteg esetleg kóros eszmemenetét teljesen megértetni képes, hanem a dolog természete szerint képezi a gondnokság alá helyezés előfeltételét azon siketnémákkal szemben, kik magukat jelekkel sem képesek megértetni, azaz különben józan akaratuknak érthető kifejezést semmiképen sem tudnak adni. Minthogy pedig jelen esetben az orvosi leletről felvett jegyzőkönyvben elősorolt tények még akkor is, ha teljesen bizonyítva volnának, B. Alajossal szemben, különczködései mellett is, a józan észlelés, eszmélés és akaratnyilvánítás hiányát nem igazolják, hanem legfeljebb izgatott kedélyállapotra engednek következtetni; ezen okokból a kir. ítélő tábla ítélete érdemleg, a perköltségekre nézve pedig azért volt helybenhagyandó, mert alperes többrendbeli túlkülönczködő magaviseletével maga szolgáltatott okot a gondnokság alá helyezési eljárás megindítására, mely is ellene kétségtelenül jóhiszemben és csakis saját, úgy családja érdekében tétetett folyamatba. (1883. márcz. 27. 8732/p. sz.) (Dt. Uj f. IV. k. 286. l.)

A gondnokság alá helyezés kérdésének megoldásánál lényeges körülmény az, milyen a gond-

Az egri kir. törvényszék: Az árvaszéki ügyészt ama keresetével, hogy M. P. az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *b*) pontja alapján elmegyengeség miatt gondnokság alá helyeztessék,

elutasítja. *Budapesti kir. tábla:* Helybenhagyja. Indokok: ... Dr. K. J. közhórházi igazgató-főorvos az *NB.* alatti szakértői véleményében azt adja elő, hogy M. P. 1887. évben «*agyvérbőségben, izgatottsági rohamokkal*» szenvedett ugyan, de ez az állapot megszűnt s hogy ez idő szerint tényleg olyan elmebajt nem árul el, a mely M. P. gondnokság alá helyezését indokolná, s hogy a nevezett vagyonának kezelésére képes. A felperes részéről kereseti állításainak begyőzése tekintetéből *B. D.* alatt csatolt orvosszakértői vélemények a gondnokság alá helyezés elrendelésére alapul elfogadhatók nem voltak azért, mert *ezek a vélemények sokkal korábbi keletűek a NB. alatti szakértői véleménynél,* a mennyiben a *D.* alatti 1887. ápril 12-én, a *B.* alatti pedig 1887. aug. 6-án s így az egyik 19, a másik pedig 15 hónappal korábbi állapotokról tesz tanúságot, mint a *NB.* alatti vélemény, s mert *a gondnokság alá helyezés kérdésének megoldásánál lényeges körülmény az, milyen a gondnokság alá helyezendőnek jelenlegi elmebeli tehetsége, nem pedig az, milyen volt az elmebeli állapota 19, illetve 15 hónappal megelőzően.* A *B.* és *D.* a. orvosszakértői vélemények a *NB.* a.-val ellentéteseknek nem tekinthetők, mert az előbbiek épen arra az időre vezethetők vissza, a mely időben a gondnokság alá helyezendő az *NB.*

nokság alá helyezendő jelenlegi állapota.

tanusága szerint is agyvérbőségből származó elmebeli bántalmakban szenvedett, mely utóbbi tünetek *NB.* szerint is teljesen megszüntek. (1889. július 29-én 22134. p. 89. sz. a.)

Kisebbfokú elmegyengeségben szenvedő egyén gondnokság alá helyezése iránti kereset elutasitása.

A nagyszebeni kir. törvényszék: A. A. ügyvéd által képviselt H. Pál, P. J. ügyvéd, mint ügygondnok által képviselt H. Pálné, szül. G. M. ellen, ez utóbbinak gondnokság alá helyezése iránti perében ítélt: H. Pálné, szül. G. M. az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja alapján gondnokság alá helyeztetik. Okok: Az orvosszakértői vélemény szerint H. Pálné, szül. G. M. elmebetegségben nem szenved, értelmisége azonban a pórnépnél megszokott mértéken alul áll. Magát szavakkal megértetni képes. Rendes foglalkozását azonban csak akkor képes űzni, ha alkalmi okok elmeműködését időlegesen meg nem zavarják, ennélfogva az orvosi véleménynek azon eredménye, hogy nevezett vagyona kezelésére nem képes, csak feltételesen kimondottnak volt tekintendő, és így a vizsgálatnak vált feladatává annak megállapítása, hogy az elmeműködésre zavaró alkalmi okok fordulnak-e elő és azok oly gyakoriak és természetűek-e, melyek a szakértők feltételesen adott véleményéből vont következtetést igazolják. Maga H. Pálné elismeri, hogy férje H. Pállal igen gyakori verekedés- és egyenet-

lenségben van, mit különben a kihallgatott tanuk nagyobb része is igazol. Ezen veszekedések H. Pálné feladása szerint még tettleges bántalmazások is, kétségtelenül oly alkalmi okok, melyek az orvosok szerint az értelmesség alsóbb fokán lévő egyénnél az elmeműködésre befolyással kell, hogy legyenek. A kihallgatott tanuk annyiban összehangzóan bizonyítanak, hogy H. Pálné részint kora, részint szokatlansága miatt egyedül a gazdasága folytatására nem képes, V. Phl. A. és unokatestvére Schn. J. pedig ezenkivül azt is igazolják, hogy nem okszerűen gazdálkodik, a gazdaság szükséges folytatása főleg annak rendelése iránt tett czélszerű ajánlatokat indokolatlanul mellőzi s a gazdálkodást gyengesége daczára sem férje, sem hozzátartozóival megosztani óvakodik. Miután pedig a gondnokság alá helyezés czélja a helytelen kezelés által veszélyeztetett vagyon megtartása, azt pedig a többször nevezett nőről egyfelől az elmeműködésre befolyó s fentebb igazolt külső ok hatása alatt az orvosi vélemény szempontjából, valamint a többi fentebbi okok figyelembe vételénél fogva már feltenni nem lehet, ennélfogva a gyengeelméjűség azon fokában levőnek, melyben vagyona önálló kezelésében meg nem tartható, kimondani kellett. Azon kérdés, hogy az egyenetlenségek előidézőjéül melyik fél tart-

ható, tekintettel arra, hogy házassági viszonyuknál fogva együttélésre vannak utalva, elbirálás tárgyát nem képezi, hanem csak annak következményével kellett számolni és miután az egyenetlenségek jobbára a vagyonkezelés, valamint a gazdálkodásból származnak, a gondnokság alá helyezést mindkét fél nyugalma és érdeke szükségessé teszi, szóval czélszerű indokok is igazolják. (1889. febr. 7. 5708/1889. p. sz.)

A marosvásárhelyi kir. itélő tábla: A kir. törvényszék itéletét indokainál fogva helybenhagyja. *A magyar kir. Curia:* Mindkét alsóbiróság itélete megváltoztattatik, felperes keresetével elutasittatik. Indokok: Felperes keresetével elutasitandó volt, mert felperes alperest (nejét) mint elmebeteget és vagyonának kezelésére képtelent kérte gondnokság alá helyeztetni; azonban minthogy az alperes elmebeli állapotának szakértők által történt megvizsgálásáról a szakértők által beadott lelet szerint alperesnél elmebetegség egyáltalán nem állapíttatott meg és így az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-nak *a)* pontja alá vonható eset nem forog fenn; ez alapon alperesnek gondnokság alá helyezését elrendelni nem lehetett. Ugyanazon törvényczikk 28. §-ának *b)* pontja alapján pedig a keresetnek szintén nem volt hely adható, mert tekintettel egyrészt a tanuk által

előadott ténykörülményekre, másrészt a szakértők véleményére, alperes ellenében olyfokú elmegyengeséget sem lehetett megállapitani, mely őt vagyonának kezelésére képtelenné tenné. De végre oly körülmények sem forognak fenn, melyek miatt alperes teljes elszegényedésétől és ennélfogva attól lehetne tartani, hogy alperes a község terhére fogna esni s igy az 1885. évi VI. t.-cz. 4. §-ának esete sem forog fenn. (1889. aug. 14. 5708/p. sz. a. I. T. 1889. f. 141. l.)

Alperes testvérei részéről az elmegyengeség bizonyitásdra felhozott tények, az orvosszakértői véleménynyel szemben, az elmegyengeség megállapitására alapot nem szolgáltatnak.

A kaposvári törvényszék: Felperes keresetével elutasittatik. Indokok: A kir. törvényszéki orvos által teljesitett szakértői szemle alapján adott vélemény szerint M. É.-nál sem elmebetegség, sem elmegyengeség meg nem állapitható, a testvérek részéről, a kik a gondnokság alá helyezés iránt előterjesztett keresethez csatlakoztak, az elmegyengeség bizonyitására felhozott azon tény, hogy M. É. mindig azt tette, a mit neki parancsoltak, előbb az apja, most M. J., az idősebb testvér gazdaságában, ***hogy a maga fejéből, a maga eszéből semmit sem tudott végezni;*** hogy az apa végrendeletében elmebajosnak nyilvánitotta és úgy intézkedett, hogy osztályrésze fejében J. testvére tartsa el: *az orvosszakértői véleménynyel szemben az elmegyengeség megállapitására alapot nem szolgáltat.* A tár-

gyalás alkalmával M. É. által a gondnokság alá helyezésre nézve tett nyilatkozat épen nem bizonyit annak hülyesége vagy elmebetegsége mellett, inkább azon következtetésre jogosit, hogy nevezett ép észszel és a saját ügyei ellátására megkivántató szellemi képességgel bir. *Budapesti kir. itélőtábla:* Helybenhagyja. (1890. jún. 23. 28058/90. p. sz. a.)

Alperes látszólagos rendes feleletei daczára, állandó félelmi érzetei miatt gondnokság alá helyeztetik. (Melancholia ?).

Az ügygondnoki dij és orvosi költség az irodaálalányból előlegeztetik.

A soproni törvényszék: G. J. elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztetik s az eljárási költség megfizetésére köteleztetik, e költség előlegezésére a t. ügyész köteleztetik. Indokok: Jóllehet dr. V. J. járási orvos, úgy az orvosi megfigyeléssel megbízott dr. R. V. és dr. S. J. orvosok által kiállitott véleménynyel igazolva van, hogy S. J. a megfigyeléssel megbízott orvosok és közötte folytatott beszélgetés közben a hozzá intézett kérdésekre *oly feleleteket adott, melyek a tiszta, természetes és egyszerű emberi ész törvényeivel ellentétben nem állanak;* jóllehet ez a kihallgatott tanuk vallomásával is megerősitést nyert; tekintettel arra, hogy nevezett G. J. a már megnevezett szakértő orvosok megfigyelése és a tanuk vallomása szerint, *az emberi társaságot és az emberekkeli érintkezést kerülve, napját részint az istállóban, részint a pajtában összezsugorodott állapotú heveréssel és alvással tölti,* hogy a vele érintkezésbe jövő emberek irá-

nyában oly mérvű rettegő és félős magaviseletet tanusit, miszerint a megfigyeléssel megbizott orvosok észlelete szerint *folyton az őt uraló félelem- és rettegésnek oly mérvű befolyása alatt áll*, és az annyira gyakorolja felette hatalmát, hogy annak bilincseiből rövid időre sem tudván szabadulni, *oly lelkinyugalomra és kedélyhiggadtságra vergődni nem képes*, *mely érdekei fentartására és előmozdítására megkivántató elhatározásokhoz szükségeltetik,* tekintettel arra, hogy az orvosszakértők *ezen igazolt tünetet a legkülönbféle alakban nyilvánuló elmebetegség megállapítására alkalmasnak találták* — S. J.-t az 1833. XX. t.-cz. 28. §. *a)* esete, elmebetegség miatt gondnokság alá helyeznünk és az eljárás alatt felmerült költség megfizetésére elitélnünk ... és a felperes tiszti ügyészt az ügygondnoki és szakértői díjnak előlegezésére köteleznünk kellett. *Budapesti kir. itélő tábla:* Akként változtatja meg, hogy az ügygondnoki díj és az orvosi költségek, a 3263/81. sz. i. ü. m. rend. 53. §-a értelmében, a mennyiben az árvaszéki ügyész által nem előlegeztettek, az irodai átalányból előlegezendők, önként értődvén: hogy az 54. §-hoz képest az irodai átalányból előlegezett költség megtérítése iránt kellő intézkedés teendő. (1887. febr. 15. 3690/87. p. sz. a.)

Alperes nem helyeztetik gondnokság alá, mert az elmebetegséget bizonyító orvosi bizonyítvány hiányos és mert az elmebetegség a törvényszéki orvos által nem konstatálható, a tanúvallomások pedig a szakértői véleményt nem pótolhatják.

A perköltségben az árvaszék marasztaltatik.

A kalocsai kir. törvényszék: Felperes tiszti ügyész keresetével elutasíttatik, a költség az árvaszék terhére megállapíttatik. Indokok: Jóllehet a keresethez csatolt orvosi bizonyítvány és a kihallgatott tanuk vallomása azt a kereseti tényállást támogatja, hogy M. I. elmezavarban szenved és így gondnokság alá helyezése szükséges, mindazonáltal a kereset ezúttal megállapítható nem volt, mert *a fent hivatkozott orvosi bizonyítvány nélkülözi az abban foglalt vélemény alapját, a megfigyelés tüneteinek elősorolását s magát a megfigyelés megtörténtének igazolását, de ezenkívül nem terjeszkedik ki az állított elmezavar közelebbi meghatározására, a tanuk pedig vallomásukat csupán az egyéni véleményre alapítják*, melyet a gondnokság alá helyezendő egyén cselekményeiből következtetnek s ekként szakértői véleményt nem pótolhatnak; a törvényszéki orvos pedig elmekórállapotot nem constatálhatván, benyujtott szakvéleményében indokoltan újabbi s az elmezavar idejében eszközlendő megvizsgálásnak szükségét adja elő. Minthogy pedig ezen újabbi megvizsgálás a felperesi előadás szerint azon okból, hogy *nevezett egyénnek ily elmezavart állapota rövid ideig tartván, az idő rövidsége miatt nem eszközölhető,* ezen körülmény a felülvéleményező orvos abbeli állítását támogatja,

hogy *a gondnokság alá helyezésnek szüksége fenn nem forog;* és magának M. S.-nek ez ügy folyamán történt kihallgatása alkalmával sem mutatkozott oly tünet jegyzőkönyvbe vett előadásában és magaviseletében, a mely az elmezavartságra engedne következtetni, s egyáltalában a tanuk előadásából sem tünik ki olyfokú elmezavart állapot fenforgása, mely a személy és vagyon felett való rendelkezésre szükséges képességet kizárná; mindezeknél fogva az ügy oly bizonyítékot fel nem mutatott, mely elegendőnek találtatnék a nevezett gondnokság alá helyezésére, minélfogva a kereset ezúttal meg nem állapíttathatott. A díjak megállapítása az árvaszék terhére azért történt, mert a kereset árvaszéki utasításból indíttatott meg. *Budapesti kir. ítélő tábla:* Helybenhagyja. (1887. jan. 11. 55023/81. p. sz. a.) *Kir. Curia:* Helybenhagyja. (1887. márcz. 22. 1639/p. 87. sz.)

Alperes a kir. törv. orvos véleménye és a biróság személyes tapasztalatai folytán, a járásorvos véleménye daczára nem helyeztetik gondnokság alá. Nem minden alap nélkül inditott eljárás költségeinek

A debreczeni törvényszék: Az árvaszéket keresetével elutasítja. Indokok: 1. F. L. a kihallgatás alkalmával a gondnokság alá helyezésnek *ellentmondott*, kijelentvén, hogy ő nem olyan gyenge elméjű, hogy gondnokság alá helyezésének szüksége lenne. 2. Feleleteiből, beszédjéből, *magaviseletéből a biróság* a kihallgatás alkalmával *gyengeelméjűséget felfedezni nem tudott.* 3. A kir. törvényszéki

viselésére a felperes — daczára pervesztességének — nem köteleztetett; az ügygondnok díja a gondnokolt ellenében állapíttatik meg.

orvos a járási orvos bizonyítványának megtekintése után az alperest megvizsgálás alá vevén, bizonyítványában azt írja, hogy alperesnél *a gyengeelméjűség nem fejlődött olyan fokra, hogy e miatt esetleges vagyona kezelésére képtelen lenne.* 4. Alperes *testvére,* J. P. utolsó kihallgatásakor maga azt nyilvánítja, hogy *nem kivánja a gondnokság alá helyezést.* 5. *Az ügygondnok sem látja a gondnokság alá helyezés szükségét... Budapesti kir. itélő tábla:* Helybenhagyja. Mert az árvaszék az ügygondnok díjaiban nem marasztalható a 3263/81. sz. i. ü. m. rend. 55. §-a értelmében, mert a kereset az *A.* alatti orvosi bizonyítvány alapján tétetvén folyamatba, nem tekinthető minden alap nélkül inditottnak. Az ügygondnok díja azonban a gondnokolt ellenében megállapitandó volt, mert az ügygondnok működése a gondnokolt érdekében történt. (1889. ápril 9. 11185/89. p. sz. a.)

A határozatlan orvosi vélemény miatt alperes elmebeli állapota három szakértő által ujólag megvizsgálandó.

A budapesti kir. itélő tábla: Tekintve, hogy a járási orvosnak bizonyítványában alperes kifejezetten elmegyengének mondatik és a törvényszéki orvos ezen állapotot első nyilatkozatában szintén bizonyítja, az utóbbinak pótnyilatkozata pedig olyan határozatlan, hogy annak alapján egyáltalában *nem állapitható meg, vajjon elmebetegség, vagy elmegyengeség esete forog-e fenn:* az elsőbiróság, itéletének

feloldása mellett, utasíttatik, hogy annak kiderítése czéljából, vajjon az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* vagy *b)* esete áll-e fenn, ***három szakértő orvosnak véleményét*** szabályszerűen ***vegye ki*** s a kifejtendőkhöz képest hozzon új határozatot. (1886. nov. 2. 37811/p. 86. sz.)

Alperes elmebeli állapota szakértők által vizsgáltassék meg. Vélemény-különbség esetén kikérendő a felülvélemény. A szakértői megvizsgálás módja.

A székesfehérvári kir. törvényszék : M. J. az 1877. évi XX. t.-czikk 28. §-ának *b)* pontja alapján elmegyengeség miatt gondnokság alá helyeztetik. Indokok: A Fehérmegye árvaszékétől beszerzett, 1886. nov. 3-án kelt tiszti főorvosi szakértői vélemény s az ezt követő, a tárgyalás folyamán adott törvényszéki orvosi szakvélemény határozottan megállapítják, hogy alperes fejlődő agybántalomban s ezzel kapcsolatos olymérvű elmegyengeségben szenved, mely őt vagyona önálló kezelésére képtelenné teszi. E szakvéleményeket megelőző, 1886. okt. 23-iki keletű kezelőorvosi nyilatkozat sem képez oly okmányt, mely keletkezése idejénél fogva a fenti vélemények megdöntésére alkalmas volna, sőt az is a fenforgó kóros állapotról tanuskodik. Ezek alapján tehát alperes elmegyengének tekintendő, s mint ilyen, gondnokság alá helyezendő volt, annál is inkább, mert amaz alperesi kifogás, hogy ez utóbbi orvosi vélemény szerint a javulás remélhető, a mai állapot megállapított lételét ki nem zárja, sem a tör-

vényszerű intézkedés ez időszerinti felesleges voltát nem bizonyítja; a tényleges és teljes javulás beállta esetén pedig a gondnokság megszüntetése törvényszerűen szinte kieszközölhető. *Budapesti kir. itélő tábla:* Feloldja s a kir. törvényszéket arra utasítja, hogy M. J.-et a 3263/81. sz. a. kelt rendelet 34. §-a értelmében *szakértők által figyeltesse meg akkép, hogy a szakértő orvosok a nevezettet többszörösen vizsgálják meg, viseletét észleljék s a nevezett egyénen tapasztalt tüneteknek pontos leirása mellett adjanak véleményt és a mennyiben netán ezen orvosok véleménye egymástól eltérő lenne: annak felülvéleményezését eszközöltesse* s annak utána a kifejlendőkhöz képest hozzon új határozatot. Indokok: M. J. elmebeli állapota a törvényszék részéről szabályszerűen szakértők által nem figyeltetett meg és a kir. törvényszék ítéletét a kezelő orvos véleményével szemben a törvényszéki orvos és megyei főorvos által eszközölt egyszeri megvizsgálás alapján ezek által kimondott s a kezelő orvosétól eltérő véleményre alapitá... ennélfogva a fenti határozat volt hozandó. (1887. május 11. 18.261/p. 87. sz.)

Alperes a tárgyalásra meghivott szakértők véleménye és az országos közegészségi Tanács

A kalocsai kir. törvényszék: Az árvaszék megbízottjának az a keresete, hogy Gy. P. gondnokság alá helyeztessék, elutasíttatik. Indokok: a tb. tiszti ügyész, mint az árvaszék ez iránti

felülvéleménye alapján, a járásorvosi bizonyítványban foglaltak daczára, gondnokság alá nem helyeztetik, mivel a kereset nem merőben alaptalan: a perköltség viselésére alperes köteleztetik.

megbizottja, a keresetlevélhez *A.* a. csatolt járásorvosi vizsgálat és vélemény alapján Gy. P.-t, mint vagyona gondozására képtelen elmebeteget, az 1877. XX. t.-cz. 28. §-a, p. alapján gondnokság alá helyezni kérte. Az *A.* a. orvosi vélemény szerint Gy. P. vagyonának kezelésére korlátolt elmeállapota miatt képtelennek nyilvánittatott. A tárgyalás folyamán meghallgatott orvosszakértők és az utóbb felülvéleményezésre megkeresett orsz. közegészségügyi tanács a járásorvosi véleménynyel ellentétes nyilatkozatokat adtak. Az előbbiek egybehangzó véleményük szerint Gy. P.-ről, mint épelméjűről és úgy saját személye, mint vagyona felett önállóan rendelkezésre képes egyénről nyilatkoztak s az orsz. közegészségügyi tanács eme véleményhez csatlakozott, kijelentvén, hogy *a járásorvosi vélemény hiányossága és önmagával ellentétes tartalmánál fogva további vélemény alapjául nem szolgálhat.* Minthogy az imént hivatkozott vélemények, mint az ügy eldöntésére főbefolyással biró adatok szerint Gy. P. *vagyona kezelésére alkalmas egyénnek tekinthető* s minthogy a nevezettnek *a gondnokság alá helyezésbe való belenyugvása iránt tett nyilatkozata* a 3263/81. sz. i. ü. min. *rend. 39. §-a értelmébeni kérelemnek fel nem ismerhető* s gondnokság alá ily czimen sem helyezhető:

a megyei tb. ügyész keresetét elutasítani kellett. Mivel azonban a kereset merőben alaptalannak nem tekinthető, Gy. P. a keresetnek különben elutasítása mellett is kötelezendő volt azok megfizetésére. (1889. évi decz. 17-én 2803/p. sz.)

Budapesti kir. tábla: Helybenhagyja indokai alapján. (1890. április 14-én 7035/90. sz.)

Azonos: Kir. Curia. (1887. júl. 12. 5155/87. p. sz. a.)

Az országos közegészségi tanács véleménye daczára az első birósági itélet feloldatik és az eljáró törvényszék pótnyilatkozat beszerzésére utasíttatik, mely az elmegyógyintézetnek, hol alperes ápoltatott, igazgatójától kérendő. A rokonok meghallgatása.

A debreczeni kir. törvényszék: R. L. gyógyszerészt az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* p. alapján gondnokság alá helyezi. Indokok. Dr. N. Gy. és dr. B. K. budapesti elmegyógyászok, majd dr. K. D. és dr. V. M. kirendelt szakértő orvosok megfigyelésére s ezekből merített szakértői véleményekre alapított felülvéleményében *kimondta az országos közegészségügyi tanács, miszerint R. L.-t ügyei önálló vezetésére mindaddig nem képesítheti, míg teljes egészségi állapotát szakértő elmegyógyászok által nem igazoltatja;* s minthogy *nevezett* az ez irányban utasító 4815/90. p. számú végzésnek eleget nem tett, sőt a neje által utóbb e bírósághoz nyújtott beadványában *azt egyenesen megtagadta:* tekintettel különösen az ezek után elmebetegnek vehető R. L. foglalkozására, őt gondnokság alá helyezni kellett. *Budapesti kir. tábla:* Feloldja s a

törvényszéket utasítja, hogy *kivánjon be dr. Sch. O.-tól, kinek elmegyógyintézetében R. L. elhelyezve volt, nyilatkozatot az iránt, hogy a nevezett mikor hagyta el az intézetét és milyen állapotban, felgyógyultan-e, vagy betegen?* ezután rendeljen tárgyalást és *hallgassa* meg R. L. *szüleit, nagyszüleit, esetleg oldalrokonait* az iránt, hogy szükségesnek, vagy kivánatosnak tartják-e R. L. gondnokság alá helyezését, a mennyiben még ezek után további nyomozás látszik szükségesnek, azt is foganatosítsa s ezek után új határozatot hozzon.

Indokok: A megvizsgált ítéletet az 1868. évi LIV. t.-cz. 108. §-a alapján feloldani s a további eljárást elrendelni kellett, mert a dr. Sch. O.-nak a rendelkező részben jelzett körülményekre vonatkozó nyilatkozata az ügy alapos eldöntése tekintetéből szükséges, a felmenők esetleg a rokonok meghallgatását pedig a 3263/81. sz. i. ü. m. rend. 38., illetve 11. §-a rendeli. (1891. jan. 20. 169/91. sz. a.)

Az orvosi vélemények felülvéleményezése elrendeltetik, annak megállapítása végett, hogy alperes elmegyenge-e vagy elmebeteg?

A budapesti kir. törvényszék: P. V.-t elmebetegség miatt gondnokság alá helyezi. *Budapesti kir. tábla*: Tekintve, hogy a keresetben előterjesztett kérelem arra van irányozva, hogy P. V. mint gyenge elméjű (1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja) az 1877. évi *XX. t.-cz. 28. §-ának a) pontja*

alapján elmebetegség miatt helyeztessék gondnokság alá; tekintve továbbá, hogy az 1890. május 27-én eszközölt szakértői vizsgálat alapján keletkezett orvosi véleményben az van kimondva, hogy P. V. *butaságban szenved* és emez elmebetegségénél fogva ügyei önálló vezetésére képtelen, tekintve ezek szerint, hogy a per emez ellentétes adatai folytán *minden kételyt kizáróan meg nem állapitható, vajjon P. V. elmebeli állapotára nézve az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának a) avagy b) pontjának esete* forog fenn: az első biróság itélete feloldatik s az orvosi véleménynek *az igazságügyi orvosi tanács elé terjesztése* rendeltetik el. (1890. decz. 15-én 55065/90. p. sz.)

Alperes elmebeli állapotának felülvizsgálata mellőztetik, mert a kérelem indokául alapos ok fel nem hozatott és mert a tébolydai igazgatói jelentés szakértői vélemény hatályával bir.

A nagyváradi kir. törvényszék: S. L. gondnokság alá helyeztetik. Indokok: Bárha az ügygondnok S. L.-nak orvosi *felülvizsgálását kérelmezte*, s ezen kérelmet a kirendelt tiszti ügyész nem ellenezte, mégis tekintettel egyrészről arra, hogy *ezen kérelem indokául semmi alapos körülmény fel nem hozatott,* másrészről pedig arra, hogy a 3263/81. sz. i. ü. m. rend. 36. §-a az ezen gondnokság alá helyezési eljárás alapjául szolgált *tébolydai igazgatósági jelentést szakértői vélemény hatályával birónak minősiti*, a gondnokság alá helyezést kimondani kellett annyival inkább

mert a további megfigyelésnek szükségessége indokolva nem lévén, annak foganatosítása a gondnokság alá helyezettnek szükségtelen költséget eredményezne. ***Budapesti kir. tábla:*** Indokaiból helybenhagyja. (1887. júl. 26-án 32781/83. p. sz. a.)

Az intézeti igazgató jelentése alapján hivatalból indítandó meg az eljárás.

a) Nagykorúaknál.

35. §. Ha a törvényszék az állami elmegyógyintézetnek, vagy valamely állami törvényhatósági vagy közkórházi jelleggel felruházott kórháznak igazgatósága által hivatalosan értesíttetik arról, hogy valamely nagykorúra nézve az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* pontjában meghatározott esetek egyike fenforogni találtatván, az gyógykezelés végett az intézetbe bevétetett, a mennyiben a törvényszék illetékességét a jelen rendelet 28. §-a szerint megállapítottnak találja, a gondnokság alá helyezési eljárást hivatalból köteles megindítani s az illető személy részére ügygondnokot rendelvén, a kitűzendő tárgyalásra ezt és az árvaszéki ügyészt hivatalból megidézi s erről az illetékes gyámhatóságot hivatalból értesíti.

b) Kiskorúaknál.

1885. VI. t.-cz. 7. §. . . . Ha pedig a biróság az állami elmegyógyintézetnek, vagy állami törvényhatósági, vagy közkórházi jelleggel felruházott kórháznak igazgatósága által hivatalosan értesíttetik arról, hogy valamely kiskorúra nézve az 1877. XX. t-cz. 28. §-ának *a)* pontjában meghatározott esetek egyike látszik fenforogni s az gyógykezelés végett az intézetbe bevétetett, az eljárást hivatalból

megindítani s erről az illetékes gyámhatóságot hivatalból értesíteni köteles.

Jegyzet.

Az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* pontjában meghatározott esetek egyike az elmebetegeknél, másika pedig ama siketnémáknál forog fenn, a kik magukat jelekkel megértetni nem tudják.

Az intézeti igazgatói jelentés szakértői vélemény hatályával bir.

36. §. A 35. §-ban megjelölt igazgatói jelentés, illetőleg az orvosi vélemény, szakértői vélemény hatályával bír, mely mindazonáltal az esetben, ha a további megfigyelés vagy felülvizsgálat szükségesnek mutatkozik, a 34. §-ban ez iránt megállapított intézkedések elrendelését nem zárja ki.

37. §. Ha a törvényszék, a melyhez a 34. §-ban megjelölt jelentés küldetett, magát az eljárásra illetéktelennek tartaná: a jelentést és annak mellékleteit, szabályszerű intézkedés végett az illetékes törvényszékhez teszi át.

1874. évi május 29-én 16.080/k. i. g. sz. a. valamennyi elsőfolyamodású kir. törvényszékhez intézett igazságügyministeri körrendelet.

Az országos tébolyda igazgatóságának jelentése alapján a gondnokság alá helyezés kimondandó.

Tudomásomra jutván, hogy némely kir. törvényszék s az orsz. tébolyda-igazgatóság s az illető árvaszékek között a budai orsz. tébolydába felvett elmebetegeknek gondnokság alá helyezésére vonatkozólag, részint az ez iránt követendő eljárás módjára nézve, részint az illetékesség tekintetében véleménykülönbség merült fel, figyelmeztetem a kir.

törvényszéket, hogy az 1871. évi június 3-án 9745. sz. a. az összes törvényhatóságokhoz intézett körrendelet szerint: az országos tébolydába szállított egyének véglegesen csak az esetben vétetnek fel azon intézetbe, ha az oda érkeztüket nyomban követő idő után hosszabb ideig gondosan megfigyeltetvén, az intézet igazgatója által valósággal elmebetegeknek nyilváníttatnak; az intézet igazgatója által e tekintetben kiadott lelet az 1868. évi LIV. t.-cz. 165. §-a szerint közokirat lévén, a gondnokság alá helyezés czéljából újabb vizsgálat el nem rendelhető.

Minthogy azonban az elmeháborodottság oly kórállapot, mely jogi tekintetben rendkívüli fontossággal bír s melynek ürügye alatt, más országok tapasztalatai szerint gyakran a legveszedelmesebb üzelmek vitethetnek végbe s minthogy az 1872. évi jan. 30-án 3091. sz. a. kelt bel- s igazságügyministeri rendelet II. czikke szerint (most az 1877. évi XX. t.-cz. §-a szerint) nagykorúaknak gondnokság alá helyezése iránt a határozati jog a biróságot illeti: ezeknél fogva az 1869. évi IV. t.-cz. 25. §-a értelmében felhívom a kir. törvényszéket, hogy a többször nevezett budai orsz. tébolyda-igazgatóságnak valamely elmekóros gondnokság alá helyezése iránt hozzá intézendő megkeresvényeknek a fen-

nebbiek értelmében minden további vizsgálat elrendelése nélkül eleget tegyen s a gondnokság alá lett helyezésnek birói kimondása után az illető elmeháborodott részére leendő gondnok kinevezése iránt a hivatkozott bel- és igazságügyminiszteri rendelet I. czikke értelmében az illetékes árvaszéket keresse meg s tett intézkedéseiről egyszersmind a tébolyda igazgatóságát értesítse.

Jegyzet.

1868. évi LIV. t.-cz. 165. §-a: közokiratok, melyek a kiállítók által törvényes illetőségük köréhez tartozó tényekről adatnak ki, teljes bizonyító erővel birnak mindaddig, míg az ellenfél azok hamisságát, vagy szabálytalanságát be nem bizonyítja.

Joggyakorlat.

Alperes az országos tébolyda igazgatóságának jelentése alapján, nagykorúsága idejétől számitandó joghatálylyal, gondnokság alá helyeztetik. L. részben a 34. §.-nál közölt határozatokat is.

A szegedi kir. törvényszék: Ifj. J. J. az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* pontja alapján gondnokság alá helyeztetik. Indokok: *A budapesti lipótmezei orsz. tébolyda igazgatóságának megkereséseiben foglalt hivatalos értesítések* szerint J. J. szerzett butasággal párosult *tébolyodottságban szenved,* a mely miatt önálló cselekvési képességgel egyáltalán nem bir; tekintve, hogy az apa, úgy a meghallgatott rokonok által is J. J.-nak beismert elmebeli fogyatkozása annak nagykorúsága idejére leendő gondnokság alá helyezését szükségképen indokolja s ezt a kinevezett ügygondnok, úgy az árvaszéki ügyész is, nem ellenezvén, kérel-

mezte: J. J.-nak nagykorúsága idejétől számított joghatálylyal, igazolt elmebetegség miatt gondnokság alá helyezése elrendelendő volt. *Budapesti kir. itélő tábla:* Helybenhagyja. (1889. ápril 15. 6530/89. p. sz. a.)

Az 1876. évi XIV. t.-cz. 73. §. alapján biróilag elmebetegnek nyilvánitott ellen, hivatalból inditandó meg a gondnokság alá helyezési eljárás a magán-elmegyógyintézet igazgatójának jelentése alapján.

A pécsi kir. törvényszék: D. J. elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztetik. Okok: Az 1876. évi XIV. t.-cz. 73. §-ának 5. bekezdése értelmében a magántébolyda az elmebeteget véglegesen csak akkor veheti fel, ha az illetékes biróság az elmebetegséget megállapitotta, mely czélból a betegek a biróságnak azonnal bejelentendők. A tárgyalás folyamán úgy az ügygondnok, mint a gondnokság alá helyezendő neje beismerték azt, hogy D. J. csakugyan a dr. Schwartzer-féle elmegyógyintézetben van ideiglenesen elhelyezve; miután pedig ezen intézetnek a hivatkozott törvényszakasz értelmében a beteg felvételét a törvényszéknek azonnal bejelenteni kellett, az elmebetegség megállapitása végett s miután a budapesti kir. törvényszék kiküldöttjének közbenjöttével az 1881. évi 3263. sz. i. ü. m. r. 34. §-ának megfelelően két szakértő orvos által megállapittatott az elmebetegség fenforgása, a hivatkozott törvényszakasz és az 1888. évi 40484. sz. a. közölt min. rend. alapján a gondnokság alá helyezési eljárás hivatalból volt megindítandó. A szakértői véleménynyel

megállapíttatván az, hogy D. J. terjedő hüdéses butaságban szenved, az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* pontja alapján gondnokság alá helyezése elrendelendő volt. *A budapesti kir. itélő tábla:* Helybenhagyja. Indokok: Az 1881. évi nov. 1-én 3263. i. ü. m. e. szám alatt kelt i. ü. m. rendelet 35. §-a rendelkezéséhez képest ***helyesen inditotta meg hivatalból a kir. törvényszék az eljárást, mert*** a budapesti kir. törvényszék részéről az 1889. jun. 15-én 25501. sz. alatt felvett jegyzőkönyv szerint *D. J. a Schwartzer-féle budapesti magángyógyintézetbe, mint elmebeteg gyógykezelés végett felvétetett és mert ez a gyógyintézet közkórházi jelleggel bír* . . . (1890. márcz. 4. 3896/90. p. sz.)

Az elmebetegség megállapítására, állami gyógyintézeti közegek igénybe vétele nem szükséges, ha ezt az ügygondnok kifejezetten nem kivánja. A rokonok meghallgatandók.

Az aradi kir. törvényszék: K. B. hivatalból gondnokság alá helyeztetik s a költségnek a nevezett vagyonából leendő behajtása iránt az árvaszék megkerestetik. Indokok: *Dr. Sch. O. budapesti magánelmegyógyintézetébe gyógykezelés végett felvett* és a budapesti kir. törvényszék 42852/89. sz. végzése folytán törvényszékileg megvizsgált *K. B. elmebetegnek lett nyilvánítva.* Minthogy az ennek folytán a 3263/81. sz. i. ü. m. r. 35., illetve 10. §-a értelmében tartott sommás tárgyalás alkalmával nevezettnek elmebetegsége kétség tárgyát nem képezte, csakis ama kifogás emel-

tetett a hivatalból kirendelt ideiglenes gondnok részéről, hogy az elmebetegség nem állami gyógyintézet közegei által lett megállapítva, a kifogás azonban birói figyelembe veendőnek nem találtatott, mert nevezettnek elmebetegsége kir. törvényszékileg törvényesen alkalmazott szakértők által törvényszéki biró közbenjöttével lett megállapítva, miért is őt az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* p. alapján gondnokság alá helyezni kellett. *Budapesti kir. itélő tábla:* Feloldja s az elsőbiróságot utasítja, hogy a 3263/91. sz. i. ü. m. r. 38., illetve 11. §§-ai értelmében a gondnokság alá helyezendő *szüleit, nagyszüleit s oldalrokonait hallgassa meg* a gondnokság alá helyezés szükségessége, *az ügygondnokot* pedig az iránt, hogy a budapesti kir. törvényszék kiküldöttei által felvett *leletet felülvizsgáltatni* kivánja-e, mert e hiányok pótlása nélkül az ügy alaposan felül nem birálható. (1890. júl. 1-én 29247/p. 90. sz. a.)

A debreczeni kir. törvényszék: R. L. az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-a *a)* pontja alapján gondnokság alá helyeztetik. Indokok: Jólehet dr. Sch. O., kinek gyógyintézetében R. L. gondnokság alá helyeztetni kért elmebajos gyógykezeltetett, a kir. törvényszékhez beadott jelentésében oda nyilatkozott, hogy nevezett R. L. intézetét 1889. aug. 25-én

Ha az 1876. évi XIV. t.-cz. 73. §. alapján hivatalból megindított gondnokság alá helyezési eljárás közben, a gondnokság kimondása előtt, a gondnokság alá helyezendő az intézetből eltávozik,

akkor a további eljárás beszüntetik. A 29. §-ban megnevezetteknek joga azonban érintetlen marad, s ezek a gondnokság alá helyezés iránt keresettel fellépni jogositvák.

elmebetegségéből javultan hagyta el s jólehet a szintén kihallgatott oldalrokonok mindhárman oda nyilatkoznak, hogy testvérük gondnokság alá helyezését, a mennyiben a viszonyokat ismerik, szükségesnek nem tartják, a gondnokság alá helyezést mégis el kellett rendelni;

Mert ama vélemény, melyet az első vizsgálatot teljesített dr. N. Gy. és dr. B. K. elmeorvosok R. L. elmeállapotáról az 1889. aug. 17-én felvett vizsgálati jegyzőkönyvben adtak, a kir. törvényszék rendeletéből ujabb megfigyelésre felhívott dr. K. D. és dr. V. M. h.-böszörményi orvosok által kétségtelenül meg lett állapítva s igazoltatott az utóbbi szakértői nyilatkozatokban, hogy R. L. hüdéses butaságban szenved s ezért őt önrendelkezési képességgel nem birónak jelentették ki. *Kir. itélő tábla:* Helybenhagyja. *Kir. Curia:* Mindkét alsóbiróság ítélete megváltoztatik és R. L. gondnokság alá helyezése ezúttal mellőztetik. Indokok: A jelen eljárás a gondnokság alá helyezés kérdésében követendő birósági eljárás tárgyában 3263/881. sz. a. kibocsátott i. ü. min. rend. 35. §-a alapján hivatalból és annak következtében rendeltetett el, mert R. L. a Schwartzer-féle gyógyintézetbe, mint elmebeteg vétetett fel.

Tekintve azonban, hogy az idézett 35.

§-ban azokra nézve, *kik az ezen szakaszban megjelölt valamely kórházba vagy gyógyintézetbe, mint elmebetegek vétettek fel, azon kivételes intézkedés foglaltatik, hogy a gondnokság alá helyezési eljárás hivatalból eszközlendő*, az ilyen tekintet alá nem eső elmebetegek pedig csak azon esetre helyeztethetők gondnokság alá, ha ezt az említett min. rendelet 29. §-ában felsoroltak valamelyike kéri: *okszerűen következik, hogy azon esetre, ha az illető egyén a gondnokság alá helyezésnek kimondása előtt a gyógyintézetből elbocsáttatott és így azon feltétel, melytől függőleg a hivatalbóli eljárás megindíttatott, megszűnt, a további eljárás megszüntetendő, érintetlenül maradván a 29. §-ban megnevezetteknek az a joguk, hogy a gondnokság alá helyezést kérjék. Minthogy pedig R. L. a Schwartzer-féle gyógyintézetnek jelentése szerint a gyógyintézetből javult állapotban elbocsáttatott,* a jelen eljárás pedig csakis az idézett 35. §. alapján, sőt R. L. nejének kifejezett ellenzése daczára folytattatott, ennélfogva mindkét alsó biróság ítélete megváltoztatandó *és a gondnokság alá helyezés ezúttal mellőzendő volt.* (1893. márcz. 21-én 928. sz. a.)

A gondnokság alá helyezési eljárás közben a tébolydából javult állapot-

A szombathelyi kir. törvényszék: A tiszti ügyész Z. J. gondnokság alá helyezése érdemében támasztott keresetével elutasíttatik; a

ban elbocsátott alperes gondnokság alá nem helyeztetik.

költség megfizetésére a gondnokság alá helyezendett Z. J. köteleztetik. Indokok: a budapesti m. kir. országos tébolyda-igazgatóság 1886. nov. 8-án 9129. sz. a. kelt átiratában a végett kereste meg a kir. törvényszéket, hogy az országos tébolydában elhelyezett, dühösségben szenvedő Z. J. gondnokság alá helyeztessék. Ez átirat folytán az eljárás hivatalból megindíttatván, a megejtett tárgyalások, valamint a megfigyelés után kiállított orvosi bizonyítvány begyőzik, hogy *Z. J. mint javult az országos tébolydából elbocsáttatván, egy évet meghaladott idő óta rajta a tébolyodottság jelei nem mutatkozván, jelenleg meggyógyultnak tekintendő*, miért is annak gondnokság alá leendő helyezése érdemében támasztott kérelmével a tiszti ügyész elutasítandó volt. *Budapesti kir. itélő tábla:* Helybenhagyja ... a költségre vonatkozó részében azért, mert az ítéletből kitetszőleg annak megfizetésére Z. J. köteleztetett és ez az ítéletet magára nézve sérelmesnek nem találta. (1888. április 24-én 18312/p. 88. sz. a.)

Azonos: Budapesti kir. itélő tábla: (1887. jún. 22-én 320/87. sz. a.)

Az eljárás menetének szabályai.

38. §. A további eljárásra és a perorvoslatokra nézve, akár kereset alapján, akár a 35. §. értelmében hivatalból indíttatott meg az eljárás, a 10—16. §§-nak rendelkezései a

jelen ügynek megfelelő értelemben alkalmazandók.

A gondnokság alá helyezést elutasító ítéletnek jogerőre emelkedése után, a körülmények változtával, az eljárás ismételve megindítható.

A 38. §-ban idézett 10—16. §-oknak szövege.

10. §. A tárgyalásnál a sommás eljárásra vonatkozó szabályok követendők.

A tárgyalás a törvényszéki biró által vezetendő.

A tárgyalást vezető biró köteles a felek nyilatkozatának jegyzőkönyvbe vétele után mindazon körülményekre nézve, melyek a tényállás teljes kiderítésére szükségesek, a felekhez pótkérdéseket intézni és ezeket, valamint az ezekre adott feleleteket a jegyzőkönyvbe bejegyezni, végre a felek hivatkozása folytán, valamint hivatalból is, a megfelelő bizonyitékokat beszerezni, tanúkat és szakértőket hihallgatni.

11. §. A gondnokság alá helyezendő szülői, illetve ezek nem létében nagyszülői, ha a kérelem nem általuk terjesztetett elő, a mennyiben ez nagyobb mérvű késedelem nélkül történhetik, a kérelem tárgya felett hivatalból meghallgatandók. Az oldalrokonok meghallgatása csak annyiban eszközlendő, a mennyiben ez a tárgyalás felderítése szempontjából szükségesnek mutatkozik.

A meghallgatandó egyéneket, a tanúkat és szakértőket, a törvényszék nevében a tárgyalást vezető biró idézi meg, illetőleg, a

mennyiben az költség- vagy időkimélés végett czélszerűnek mutatkozik, a kihallgatások eszközlése végett az illetékes biróságokat ő keresi meg.

Ezen felül jogában áll a tárgyalást vezető birónak, a tárgyalást szükség esetében hivatalból is elhalasztani s ujabb tárgyalási határnapot kitűzni.

12. §. Ha a kitűzött tárgyalásra a megidézett ügygondnok, a gyám és az árvaszéki ügyész nem jelennek meg: a tárgyalás a törvényszéki biró által hivatalból tartandó meg s a tényállás hivatalból hozandó tisztába.

Ha pedig a tárgyalásra az nem jelenik meg, a ki a keresetet inditotta, hivatalból meghallgatandók azok, a kiket a 29. és 30. §. szerint a kérelem-előterjesztési jog megillet és ha ezek valamelyike a kérelemhez csatlakozik, az eljárás folytatandó.

13. §. Ha a kérelmezőnek a kérelem előterjesztésére való jogosulatlansága a tárgyalás folyamán derül ki: a tárgyalás vezetésével megbizott biró a tárgyalást felfüggeszti és az iratokat a törvényszéknek előterjesztvén, ez utóbbi, a mennyiben az említett eset csakugyan fenforog, a tárgyalást végzés által megszünteti, a kérelmezőt az eddigi eljárás összes költségeiben elmarasztalja és erről az árvaszéket a végzés jogerőre emelkedése után értesíti.

14. §. Ha a 13. §. szerinti megszüntetés esete nem forog fenn, a törvényszéknek jogában áll a tárgyalás befejezése után újabb körülményeknek kiderítését, újabb bizo-

nyitékok felvételét és szükség esetében a feleknek újabb meghallgatását is elrendelni.

15. §. A kérelem érdeme fölött itélet hozandó. Az itélet a tárgyalásra megidézettek mindenikének kézbesitendő és pedig akkor is, ha ők a tárgyalásra meg nem jelentek.

16. §. A felebbvitelre nézve az 1881. évi LIX. t.-cz. rendelkezései alkalmazandók.

Az itélet ellen, annak kézbesitésétől számitott 15 nap alatt, felebbezéssel élhetnek mindazok, a kiknek az a 15. §. szerint kézbesitendő.

Igazolásnak csupán a felebbezési határidő elmulasztása esetében, az elmulasztott határnaptól számitott 15 nap alatt van helye.

Perujitásnak és semmiségi keresetnek helye nincsen; ujabb ténykörülménynek és bizonyitékok alapján azonban az eljárás ismételve megindítható.

Az itélet jogerőre emelkedése után, hiteles példányban az illetékes árvaszéknek megküldendő, a gondnokság alá helyezés a hivatalos lapban egyszer közzéteendő és telekkönyvi feljegyzése hivatalból eszközlendő. A gondnokság alá helyezést tárgyazó hirdetmény ezenfelül a törvényszéknél kifüggesztendő és a törvényszék területén szabályszerüen közhirré teendő.

A budapesti kir. itélő tábla: Minthogy a 3263/81. sz. i. ü. min. rend. IV. fejezete s az ebben hivatkozott 10—16. §§. rendelkezései szerint *a tárgyalás a sommás eljárásra vonat-*

Joggyakorlat. A tárgyalás a sommás eljárásra vonatkozó szabályok szerint biró által

vezetendő s a tényállás hivatalból hozandó tisztába. L. részben a 29—33., 34. és 35. §-oknál közölt határozatokat is.

kozó szabályok szerint a törvényszék által megbizott biró által vezetendő, emez eljárásnál tehát *alakszerű perbeszédeknek helye nincsen*, hanem a felek nyilatkozatainak a biró részéről történt jegyzőkönyvbe vétele után a biró a felekhez intézendő kérdésekkel a tényállás tisztába hozatalára szükséges körülményeket tisztába hozni, *a bizonyítékokat esetleg hivatalból is megszerezni* s a tanukat kihallgatni köteles; minthogy továbbá a jelen perben megtartott tárgyalás az eljárás eme kutató szabályának meg nem felel, mert *a biró által a peres felek személyesen meghallgatva* és a hivatkozott tanuk kihallgatva nem lettek és a tényállás kideritve nincs: a kir. itélő tábla az itéletet feloldja s a kir. törvényszéket szabályos eljárásra s új itélet hozatalára utasitja. (1888. október 23. 19126/88. p. sz.)

A tárgyalás megtartandó és a tényálladék hivatalból hozandó tisztába, ha arra az ügygondnok, a gyám és az árvaszéki ügyész meg nem jelennek.

A budapesti kir. itélő tábla: Az elsőbiróság végzését megsemmisiti s az elsőbiróságot szabályszerű eljárásra utasitja. Mert a 3263/81. i. ü. m. rendelet 38., illetve 12. §-a szerint, ha a tárgyalásra az ügygondnok, a gyám és az árvaszéki ügyész *meg nem jelennek, a tárgyalás megtartandó és a tényállás hivatalból hozandó tisztába;* az 1885. márcz. 12-ére kitűzött tárgyalásra pedig a kirendelt ügygondnok megjelenvén, a tárgyalás elhalasztását kérte és ennek következtében a tár-

gyalásra újabb határidő volt kitűzendő; az elsőbiróság azonban e helyett az eljárást — a felek kérelme nélkül — szabályellenesen beszüntette. (1885. ápril 28. 16663/85. p. sz. a.) *Azonos: Budapesti kir. itélő tábla:* 16664/85. p. sz. a.

A gondnoksági ügyek hivatalból felül nem vizsgálandók.

A budapesti kir. itélő tábla: H. J. gondnoksági ügyére vonatkozó iratokat — tekintve, hogy az elsőbirósági itélet ellen felebbezés be nem adatott és hogy *a gondnoksági ügyek hivatalból meg nem vizsgálandók,* megvizsgálatlanul visszaküldi. (1889. április 16-án. 14377/89. p. sz. a.)

Gondnokság alá helyezés a gondnokság alá helyezendő kérelmére.

39. §. Ha az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *b)*... pontjában meghatározott valamely körülmény alapján valaki önmagának gondnokság alá helyeztetése iránti kérelmet terjeszt elő: a törvényszék, a mennyiben a kérelem a biróság előtt felvett jegyzőkönyvben foglaltatik, vagy közjegyző által kiállitott oly felhatalmazás nem mellékeltetett volna, a mely a kérelmet beadó személyt erre különösen és határozottan felhatalmazza: azon körülményre, vajjon a kérvény az által, vagy annak beleegyezésével adatott-e elő, a kinek nevében beterjesztetett, tárgyalást rendel s erre a kérvényezőt személyesen megjelenés végett megidézteti.

Ha a személyazonosság vagy felhatalmazás iránt kétely nem forog fenn, vagy ha a fenforgott kétely a tárgyalásnál a kérelmező

személyes nyilatkozata által vagy közhitelességű okiratban a törvényszékhez időközben benyujtott nyilatkozat által eloszlattatott: a gondnokság alá helyezés minden további eljárás nélkül s az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja esetében a 34. §-ban előírt szakértői megvizsgálás mellőzésével végzés által rendelendő el.

Jogában áll mindazonáltal a kérelmező fel- és lemenő ágbeli rokonainak ez esetben a törvényszéknél kérelmezni, hogy a gondnokság az ő kérelmükre is elrendeltnek nyilváníttassék.

Ezen esetben az eljárásra nézve a 31—34. és 38. §§. intézkedései megfelelően alkalmazandók.

Jegyzet. Nem helyeselhető a 39. §-nak az a rendelkezése, mely szerint abban az esetben, ha valaki önmaga kéri gondnokság alá helyezését, ez minden vizsgálat nélkül elrendelendő. Ez visszaélésekre vezethet. Nincs kizárva annak lehetősége, hogy valaki azért kéri gondnokság alá helyezését, hogy ez által kötelezettségektől szabaduljon, vagy pedig hogy valaki hypnotikus befolyások alatt kérve a gondnokság alá helyezést, vagyonilag is ki lesz szolgáltatva egy harmadik egyénnek.

Az itélet közlése. *40. §.* Az ítélet vagy végzés, melylyel a gondnokság alá helyezés elrendeltetik, jogerőre emelkedése után, további intézkedés végett, az árvaszékkel is hiteles példányban közlendő.

A gondnokság elrendelésének közzétételére nézve a 16. §. szabályai alkalmazandók.

1886. évi márczius hó 15-én 9372. sz. a. kelt igazságügyministeri körrendelet.

Főrendiházi tag ellen hozott gondnokság alá helyezési ítélet a főrendiház elnökségével közlendő.

Felhívom a kir. törvényszékeket és kir. járásbiróságokat, hogy azon jogerőre emelkedett birói ítéleteket és végzéseket, melyek az 1885. évi VII. t.-cz. 10. §-ának *a)* és *d)*, úgyszintén 11. §-ának *a), b)* és *c)* pontjai értelmében a főrendiház valamely tagjára nézve a tagsági jog elvesztését, vagy felfüggesztését vonják maguk után, a főrendiház elnökségével esetről-esetre közöljék.

A főrendiház tagjának minden országgyűlés kezdetén az 1885. évi VII. t.-cz. 21. §-ához képest összeállítandó névsora, valamint az országgyűlés tartama alatt jogosultságot nyert minden új tag neve a hivatalos lapban közzététetik.

Jegyzet.

Az 1885. VII. t.-cz. 11. §. *c)* p. szerint a gondnokság tartama alatt szünetel a főrendiházi tagsági jog gyakorlata azokra nézve, kik nem tékozlás vagy távollét miatt helyeztettek gondnokság alá.

1886. évi július 21-én 25313. sz. a. kelt igazságügyministeri körrendelet.

A közigazgatási tisztviselők ellen hozott gondnokság alá helyezési ítélet

A közigazgatási tisztviselők s a segéd- és kezelő-személyzet tagjai elleni fegyelmi eljárásról szóló 1886. XXIII. és a községek-

a közigazgatási bizottsággal, illetve annak felsőbb hatóságával közlendő.

ről szóló 1886. XXII. törvényczikkek hatálybalépése alkalmából, az 1886. XXIII. t.-cz. 16., 17. és 18. §-aiban és az 1886. XXII. t.-cz. 106., 107. és 108. §-aiban foglalt határozmányokra való tekintettel, a következőket rendelem:

I. A kir. biróságok tartoznak a közigazgatási tisztviselők, a községi elöljáróság tagjai, továbbá a törvényhatósági és községi segéd- és kezelőszemélyzet tagjai ellen hozott következő ... itéleteket a közigazgatási bizottságokkal közölni és pedig ...

B) a polgári biróságok:

2. a jogerőre emelkedett gondnokság alá helyezési itéleteket.

II. Ha ... a tisztviselő a közigazgatási bizottságról szóló 1876. évi VI. t.-cz. 1. §-a és az ezt részben módosító 1882. évi XX. t.-cz. értelmében a közigazgatási bizottság tagja, vagy ... az 1876. évi VI. t.-cz. 42. §-a és a Budapest fővárosi rendőrségről szóló 1881. évi XXI. t.-cz. 41. §-a a közigazgatási bizottság életbeléptetése iránt kiadott rendeletek alapján első sorban a közigazgatási bizottság fegyelmi hatósága alatt áll: úgy az I. p. *A)* betű alatt felsorolt végzések, határozatok, itéletek szintén közlendők a közigazgatási bizottsággal. A közigazgatási bizottság fegyelmi hatósága alatt álló ily

állami tisztviselő ellen az I. pont *B)* betű alatt felsorolt és jogerőre emelkedett csődnyitási határozat és gondnokság alá helyezési itélet azonban az illető tisztviselő felsőbb hatóságának küldendő meg.

Minden más tényleges államszolgálatban levő, valamint vagy segélyben részesülő tisztviselő ellen, nemkülönben az állami törvényhatósági és községi szolgák ellen megindított büntető eljárásról ... szintúgy az I. p. *B) b)* a. felsorolt és jogerőre emelkedett ... gondnokság alá helyezési itéletekről az illető tisztviselőnek, illetőleg szolgának felsőbb hatósága az ... itélet áttétele mellett értesitendő ...

1876. évi VI. t.-cz. 1. §-a: A közigazgatási bizottság tagjai: a főispán, a fővárosban a főpolgármester, az alispán, illetőleg a polgármester, a főjegyző, a fővárosban e helyett az I.-ső alpolgármester, a tiszti ügyész, az árvaszék elnöke, illetőleg, a hol külön elnök nincsen, a közgyűlés által kijelölendő tagja, a főorvos, a kir. adófelügyelő, a kir. államépitészeti hivatalnak a törvényhatóságban lévő első hivatalnoka, a tanfelügyelő, a kir. ügyész. A fővárosban tagja ezen kívül a fővárosi államrendőrség főkapitánya és a második alpolgármester. A törvényhatósági közgyűlésnek tíz választott tagja.

1882. évi XX. t.-cz. 1. §-a: ... A köz-

igazgatási bizottságba a . . . közgazdasági előadó vétetik fel; ellenben a posta és távirdai kerület igazgatójának a közigazgatási bizottságban való részvétele megszüntettetik . . . 1876. évi VI. t.-cz. 42. §. Mint elsőfokú hatóság eljár — a főispán, illetőleg a budapesti főpolgármester kivételével — saját hivatalnok vagy tisztviselő tagjai irányában és a többi közegekre nézve azon esetekben, a melyekre nézve ezt a tötvény rendeli. A kir. ügyész feletti fegyelmi hatóságot, illetőleg az 1871. évi VIII. t.-cz. rendelkezései érintetlen hagyatnak.

1881. évi XXI. t.-cz. 45. §-a: A fővárosi rendőrség fegyelmi hatósága:

I. a tiszti személyzetet illetőleg első fokon:

a) a főkapitányra nézve a közigazgatási bizottság fegyelmi bizottsága.

A vámszedési jog engedélyezése ellen elrendelt gondnokság a kereskedelemügyi ministernek bejelentendő.

1890. I. t.-cz. 96. §. . . . Ha a (vámszedési jog) engedélyese ellen gondnokság rendeltetnék el: ezen változás . . . az illetékes biróság által a kereskedelemügyi ministernek bejelentendő.

1890. évi okt. 22-én az összes elsőfolyamodású kir. törvényszékekhez intézett igazságügyministeri körrendelet.

Az ítélet az elmegyógyintézet igaz-

Hivatalos úton tudomásomra jutott, hogy a magán elmegyógyintézetek által a felvett

elmebetegekről kötelességszerűleg vezetett kimutatásokban azon körülmény, hogy az elmebetegség biróilag megállapíttatott s az illető elmebeteg gondnokság alá helyeztetett-e azon okból nem tüntethető ki, mert az eljáró törvényszékek, bár velök a betegek felvétele esetről-esetre közöltetik s bár ennek alapján a szakértői vizsgálatok meg is ejtetnek, határozatukat az elmegyógyintézeti igazgatóságokkal nem közlik. Minthogy ily eljárás mellett a csak ideiglenesen felvett elmebetegek végleges felvétele az 1876. évi XIV. t.-cz. 73. §-ának végbekezdése értelmében nem eszközölhető s úgy az ezen irányban, valamint a biróilag épelméjűnek megállapított személyek elbocsátása körül szükséges ellenőrzés a kérdéses elmegyógyintézetek felügyeletére hivatott hatóságok által hatályosan nem gyakorolható: az 1874. évi május hó 29-én 16,080. szám alatt kelt igazságügyministeri rendelet végpontjában foglalt intézkedés kapcsában felhivom a kir. törvényszékeket, hogy ha akár állami elmegyógyintézetnek, vagy állami, törvényhatósági, vagy közkórházi jelleggel felruházott kórháznak igazgatósága, akár magántébolydák, vagy a kórházakban lévő tébolydai osztályok részéről valamely gondnokság alá helyezendő elmebeteg felvételéről a gondnokság alá helyezési eljárás

gatóságával köz-lendő.

befejezése előtt értesíttetnek, az ügy érdemében hozott jogerős birói határozatot az illető gyógyintézeti igazgatósággal is közöljék.

Gondnoksági zárlat.

1885. VI. t.-cz. 5. §. Az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §. *a) b)* pontjainak eseteiben, ha a gondnokság alá helyezési eljárás folyamatba tétetett és hitelt érdemlőleg olyan körülmények igazoltatnak, a melyekből a gondnokság alá helyezés esetének fenforgása valószinűséggel következtethető s hogy a késedelem veszélylyel jár: a biróság jogosítva van az ítélet hozatala előtt bármikor az érdekeltek valamelyikének kérelmére és szükség esetében a többi érdekeltek meghallgatása után, ha pedig az eljárás hivatalból indíttatott meg, hivatalból is zárlatot rendelni s azt telekkönyvileg feljegyeztetni.

6. §. Ha a gondnokság alá helyezés az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *a) b)* pontjai alapján elsőbiróságilag elrendeltetett és ezen ítélet ellen felebbezés adatott be: a zárlat az érdekeltek valamelyikének kérelmére s ha az eljárás hivatalból indíttatott meg, hivatalból is a veszélyre való tekintet nélkül elrendelendő és annak telekkönyvi feljegyzése eszközlendő.

7. §. Mindkét esetben a zárgondnok kinevezése s a zárlat foganatosítása végett a gyámhatóság keresendő meg, egyszersmind az elrendelt zárlat a hivatalos lapban egyszer haladéktalanul közzéteendő és a mennyiben utóbb a gondnokság alá helyezés jogerőre emelkedett ítélet által kimondatik: ennek a

cselekvési képességre vonatkozólag az 1877. évi XX. t.-cz. 33. §-ában megállapitott joghatálya a zárlat elrendelését tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapba először történt beiktatását követő naptól számittatik.

8. §. Az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* pontjának eseteiben az, hogy a gondnokság alá helyezésnek, vagy az elrendelt zárlatnak hirlapi első közzétételét követő nap előtt kötött jogügylet érvényesnek tekinthető-e, vagy nem, az e részben fennálló anyagi jogszabályok értelmében itélendő meg.

9. §. A zárlatot rendelő végzés ellen felfolyamodásnak van helye, melynek azonban az elrendelt zárlat foganatositására, telekkönyvi feljegyzésére és közzétételére halasztó hatálya nincsen.

Egyébként a biróság előtti eljárás, jelesen a zárlat elrendelése, annak feloldása és a végzések elleni felfolyamodás tekintetében, az 1881. évi LX. t.-cz. IV. czim 2. fejezetének rendelkezései, ellenben a zár alá helyezett vagyon kezelésére a zárgondnok jogaira és kötelességeire, kinevezésére és elmozditására, úgy számadásaira és dijaira az 1877. XX. t.-cz.-nek a nagykorúak gondnokságára vonatkozó rendelkezései a dolog természetének megfelelően alkalmazandók.

Az 1877. XX. t.-cz. 33. §-a szerint a gondnokság alá helyezés joghatálya az erről szóló hirdetménynek a hivatalos lapban történt első beiktatásától veszi kezdetét. Minthogy azonban a gondnokság alá helyezési *Jegyzet.*

eljárásnál a jogbiztonság érdekében két egyenlő birósági határozat ellenében is meg kell a a felebbvitelt a harmadbirósághoz engedni, többnyire hosszú idő telik el addig, míg a gondnokság alá helyezés jogerőre emelkedett birósági határozattal kimondatik. Ez okból szükséges intézkedni az iránt, hogy ha veszély bizonyíttatik s egyszersmind a gondnokság alá helyezés esetének fenforgása valószinű, már előzetesen lehessen intézkedni az iránt, hogy az utólag elrendelendő gondnokság czélja meg ne hiusíttassék. Ilyen ideiglenes intézkedést tartalmaznak a fentírt törvényszakaszok, melyek a gondnokság alá helyezendőnek vagyona felett való szabad rendelkezését már eleve megakadályozzák.

II. FEJEZET.

A GONDNOKI TISZT.

1877. XX. t.-cz. 40. §. A 28. §. eseteiben a gondnokság első sorban a házassági közösségben levő házastársat, másodsorban az atyát, ezután a 35. és 39. §-okban megjelelt rokonokat illeti. *Gondnokságra hivatott személyek.*

A 35. §-ban az anya; a 39. §-ban az atyai nagyatya, utána az anyai nagyatya és ez után a finembeli oldalrokonok jelöltetnek meg, az unokatestvérig bezárólag. Az oldalrokonok közt a rokonsági fok közelsége dönt. Több hasonló fokú rokon között a gyámhatóság választ.

41. §.... Az anyát és az atyai és anyai nagyatyát csak a 43. és 44. §-okban megállapított okokból, az oldalrokonokat és házastársat pedig a gyámhatóság más fontos okból is kizárhatja.

42. §. Ha a 40. 35. 39. 41. §-ok intézkedései szerint a ... gondnokságra hivatottak nem lennének, a rokonok meghallgatásával

alkalmas és megbízható gondnokot a gyámhatóság rendel.

Jegyzet. Figyelmet érdemel, vajjon nem volna-e czélirányos a gyógyintézetek igazgatóit, vagy igazgatóságait az azokban ápolt elmebetegek törvényes képviseletével megbízni, legalább arra az időre, mig az intézetben vannak, vagy míg valamely okból nem mutatkozik szükségesnek külön gyám kirendelése. Igy Francziaországban külön törvény (nevezetesen a la loi du 30. juin, 1838. elmegyógyintézetben elhelyezettekre, míg elmebetegségük birói megállapitása után a családtanács gyámot rendel részükre) rendeli, hogy az ily közintézetekben elhelyezettnek törvénynél fogva gyámja az intézet igazgatósága vagy felügyelőbizottsága. Azonban, a mi az intézetben elhelyezettnek személyét illeti, magának az intézetnek amúgy is hivatásánál és czéljánál fogva kötelessége róla gondoskodni; gyámmá kirendelése ebbeli kötelességei erősbítését elő nem segitené. Ha más irányban merül fel az intézetben ápolt képviseletének szüksége, erre az intézet igazgatósága, mint testület, épen nem, ha pedig egyes ember kezében van a vezetés, ez esetleg csak a saját hivatalos kötelessége rövidségére járhatna el ily ügyekben; másrészt az elmebetegeknél az ápolt érdekeinek az intézet irányában való képviseletének szüksége is me-

rülhet fel; nem tekintve arra, hogy a köz-hivatal jellegével biró közintézet igazgatóságát részben hivatalos működése tekintetében a gyámhatóságnak alárendelni czélszerűnek nem mutatkozik. (A magyar polgári törvénykönyv gyámsági része tervezetének indokolásából.)

1877. évi XX. t.-cz. 43. §. Gondnokságot nem viselhetnek: *Gondnokságot nem viselhetnek.*

a) a nők — az anya és a házastárs kivételével —;

b) a gyámság vagy gondnokság alatt állók;

c) ... kik valamely gyámság- és gondnokságtól megbízhatlanság miatt a gyámhatóság által elmozdíttattak;

d) a szerzetesek;

e) botrányos életűek;

f) csőd alatt állók.

Botrányos életűek Sipőcz szerint (i. m. 141. l.) azok, a kik erkölcstelenségük miatt megbízhatatlanok. Ilyenek, kik concubinatusban élnek, bordélyházakat tartanak, vagy oly üzlettel foglalkoznak, mely a társadalom erkölcstelen elemei látogatásából tartatik fenn (pl. tolvajok, kéjnők gyűlhelye); iszákos, kártyás vagy uzsorás egyének. *Jegyzet.*

A *g)* pontot az *1880: XXXVII. törvényczikk 25. §-a* hatályon kívül helyezte. Helyette az *1878: V. törvényczikk 55. §-a* alkalmazandó, mely szerint az, a kit a biró-

ság mellékbüntetésként hivatalvesztésre ítélt, elveszti: 3. a gondnokságot, 5. a gondnokság elnyerésére való képességet a biróság által meghatározott idő tartamára. Az 59. §. szerint: az elítélt a szabadságvesztés büntetés tartama alatt az 55. §-ban felsorolt ... állásoktól ... a törvény erejénél fogva fel van függesztve a nélkül, hogy ez az ítéletben külön kimondatnék.

A gondnokság viselésében korlátozás a biróra s a kir. ügyészségi tagra nézve.

1869: IV. t.-cz. 13. §. ... Gondnokságot, melylyel vagyonkezelés, számadás vagy a hatóságok előtti képviselet van egybekötve, csak azon esetben viselhet a biró, ha őt a ... gondnokság a törvénynél vagy végrendeletnél fogva illeti.

1871: XXXIII. t.-cz. 16. §. Az 1869: IV. t.-cz. 13. §-ának rendeletei a kir. ügyészség tagjaira is kiterjesztetnek.

Jegyzet.

Vagyontalan elmebeteg feletti gondnokságot, melylyel vagyonkezelés, számadás vagy a hatóságok előtti képviselet egybekötve nincs, a biró s a kir. ügyészség tagja is minden esetben viselhet.

44. §. A jelen szakaszban megjelölt személyek:

b) a kik vagy a kiknek házastársa, szülei, gyermekei vagy testvérei ... a gondnokolttal perben állanak;

c) a kik, illetőleg kiknek a *b)* pontban megjelölt valamelyik rokona és a ... gondnokolt között az utóbbi személyes állását

vagy vagyonát érintő vitás viszony forog fenn, ki vannak zárva azon gondnokság viseléséből, a melyre az itt meghatározott esetek valamelyike vonatkozik.

45. §. Azon személyek, a kik a gondnokság alatt oly viszonyokba jutottak, melyek őket a 43. és 44. §-ok értelmében gondnokság viselésére képtelenekké teszik, ebbeli tisztöktől a gyámhatóság által, a mint annak ily körülmények tudomására jönnek, felmentendők.

Ily esetet kötelesek a rokonok, községi elöljárók, továbbá maguk a gondnokok, a gyámhatóságnak bejelenteni és az utóbbiak felmentésüket kérni.

46. §. A gyámhatóság határozza meg, vajjon az ily felmentés végleges legyen-e, vagy csak azon időre és körülményre terjedjen ki, mely alatt és mely miatt az illető... gondnokság viselésére képtelen.

47. §. Nagykorú testvér testvérei felett, ha vagyon létezik, csak akkor viselheti a gondnokságot, ha közöttük az örökség vitássá nem vált, vagy a vitás kérdés elintéztetett *Gondnokságot feltételesen viselhet.*

48. §. Gondnokság viselése polgári kötelesség, azt a törvényben megállapitott esetek és okok kivételével elutasitani nem lehet. *Gondnokság viselése polgári kötelesség.*

49. §. Gondnokságot viselni nem tartoznak, illetőleg a gondnokság folytatásától kérelmükre felmentendők: *Gondnokságot viselni nem tartoznak.*

a) kik 60. évüket már betöltötték;

b) kik már egy terhesebb vagy két kisebb gyámságot vagy gondnokságot viselnek;

c) kik öt gyermeknek viselik gondját;

d) a ministerek;

e) az országgyűlési képviselők;

f) a hadsereg (hadi tengerészet) és a honvédség tettleges állományához tartozó katonai személyek, továbbá közhivatalnokok, köztisztviselők, világi papok és tanítók, ha elöljáróik bizonyítványával igazolják, hogy állásukkali teendőik a . . . gondnoki kötelességek teljesítésével össze nem egyeztethetők;

g) kik a gondnokoltak lakhelyétől és birtokától oly távol laknak, hogy a gondnokságot csak nagy költséggel és sok nehézséggel viselhetnék.

Ezen felül az anya gyermekei és a nő férje felett gondnokságot viselni nem köteles.

50. §. A gyámhatóság a 49. §-ban érintetteken kívül oly személyeket, kik jelentékeny testi bajban vagy kedélykórban szenvednek, . . . a gondnokság elvállalásától kérelmükre felmenthet.

51. §. Azon . . . gondnok, kire e tiszt, mint legközelebbinek vélt rokonra bízatott, jogosítva van maga helyett egy később kitudott közelebbi rokont ajánlani és felmentesítését kérni; az ily közelebbi rokonok közül csak a fivér követelheti, hogy ha a 43., 44. és 47. §-ok esetei fenn nem forognak, a . . . gondnokság részére átengedtessék.

A gondnokság el nem vállalásának oka bejelentendő.

52. §. Az, a ki a reá ruházott . . . gondnokságot elvállalni nem akarja, tartozik erre vonatkozó okait azon időtől számítva, melyben ez tudomására jutott, vagy melyben a gyámhatósági határozat neki kézbesíttetett,

nyolcz nap alatt a gyámhatóságnak bejelenteni és igazolni.

Pénzbirság.

53. §. Az, a ki a gondnokságot törvényes okok hiányában el nem fogadja, a gyámhatóság által 200 frtig terjedő pénzbirságban marasztalható.

A gondnoki tiszt megszünése.

55. §. A gondnoki tiszt megszűnik:

a) a gondnok halála által;

b) a gondnokolt halála által;

c) felmentés útján, ha a gondnokság megszüntettetik;

d) a gondnok kérelmére a 49. §. esetében, vagy a 45. és 46. §-ok alapján hivatalból történt felmentés által;

e) elmozdítás által.

Elmozdítás a gondnoki tiszttől.

57. §. A ... gondnok a 45. és 46. §-okban foglalt felmentés esetein kívül tisztétől elmozdítható, ha ezen tisztében kötelességellenesen jár el.

Különösen elmozdításnak van helye: ha a gondnok a gondnokolt vagyonát hűtlenül vagy hanyagul kezeli, ha a gondnokolt képviseletének elmulasztása folytán kárt okoz, vagy gondnoki számadásának beadása körül nagyobb mérvű hanyagsággal jár el.

A gondnoki tisztről és az ezzel egybekötött felelősségről.

A gondnokság átvétele.

1877. XX. t.-cz. 66. §. A gondnokság csak gyámhatósági intézkedés alapján vehető át.

68. §. Azon ideig, míg a gondnok, a gyámhatóság intézkedése alapján, működését megkezdhetné, az elhalaszthatlan gondnoki teendőket a községi közgyám hivatalból teljesíti.

69. §. A gyámhatóság fel van jogosítva, hogy fontosabb esetekben a községi közgyám e részbeni mellőzésével ideiglenes gondnokot rendeljen ki.

70. §. A gyámhatóság a törvényes gondnokokat, ha a 41., 43. és 44. §-aiban felsorolt kizárási esetek fenn nem forognak, megerősíti, az általa választandókat kirendeli.

71. §. A gyámhatóság ebbeli végzése az illetőnek írásban adandó ki, melyben a gondnok hatásköre körvonalozandó, egyúttal jelen törvénynek a gondnoki jogok és kötelességekről szóló kivonata annak kézbesítendő.

72. §. E végzés kézbesítése után tartozik a gondnok működését nyolcz nap alatt, mely határidő azonban kérelme folytán 14 napra terjeszthető, megkezdeni vagy az 52. §. értelmében felmentésért folyamodni.

Ha ezen folyamodvány elutasíttatott, az illető a gondnokságot nyolcz nap alatt átvenni tartozik.

A gondnok felelőssége.

73. §. A gondnok e tisztéből folyó teendőiben a szorgalmas családapa gondosságával tartozik eljárni és felelős mindazon kárért, melyet szándékosan vagy gondatlanságból akár cselekvés, akár mulasztás által okozott.

A gondnok rendszerint csak saját hibájáért felelős, de ha kellő óvatosság nélkül nem alkalmas személyeket alkalmaz, az ebből eredt kárért is felelős.

A kártérítés iránt a biróság határoz.

74. §. A gondnoki felelősség a gondnokság átvételétől kezdődik.

Ha azonban az átvétel a 72. §-ban kitett határidőn belül a gondnok hibája miatt nem történik meg, a felelősség az e mulasztásból eredő károkra is kiterjed.

75. §. Ha több gondnok rendeltetett ki együttes vagyonkezelésre: ezek mindnyájan egyetemlegesen felelősek, ellenkező esetben pedig mindegyik csak a gyámhatóság által reá bízott vagyon kezeléseért felelős.

76. §. Ha azok közül, kik a gondnokságra törvénynél fogva hivatvák, vagy kik erre ajánlatba hozatnak, valaki a gondnoki tisztet jutalom nélkül, vagy a törvényesnél csekélyebb jutalomért, ajánlkozik elvállalni, a gondnokságra csak annyiban bír előnynyel, a mennyiben a hozzá hasonló jogon gondnokká lehető egyénnel hasonló megbízhatósággal és alkalmassággal bír.

A gondnok költsége.

77. §. A gondnok azon költsége, melyet a gondnokolt érdekében és ügyeiben tett, ennek vagyonából megtérítendő.

78. §. Ha a gondnok oly szolgálatokat tett gondnokoltja részére, melyek saját hivatásához vagy üzletéhez tartoznak, úgy ezen szolgálatok díjazását a törvényes illetékek vagy a szokásban levő díjak vagy árak legkisebb mértéke szerint követelheti.

Gondnoki jutalom.

79. §. A gondnokot működése idejére a gondnokoltnak jövedelméből rendszerint jutalom illeti s ezt a gyámhatóság állapítja meg.

80. §. Ha a jövedelmet a tartási és nevelési költségek felemésztik: a gondnokot jutalom nem illeti, de tisztének bevégzésével, a mennyiben ez nagyobb fáradsággal volt

egybekötve, részére a gyámhatóság végjutalmat állapíthat meg.

81. §. Midőn a gondnoki jutalomnak helye van, a gondnok az évi tiszta jövedelem tíz százalékánál többet nem igényelhet jutalmul, azonban a házbér tiszta jövedelméből csak egy százalék, a haszonbérlet tiszta jövedelméből két százalék, ha pedig a jövedelem tisztán házbér vagy haszonbérből állana, vagy annak túlnyomó részét képezné, a tiszta jövedelem öt százaléka illeti a gondnokot.

82. §. Ha az ekként járó évi jutalom a gondnok teendőihez képest csekély összegre rúgna, a gyámhatóság a gondnok fáradozásai és a vagyoni viszonyokhoz képest e jutalomösszeget felemelheti. A felemelt jutalom összege azonban 5000 forintot felül nem haladhat.

83. §. Tiszta jövedelmül tekintetik azon összeg, mely a gazdaság, kereskedés vagy üzlet fentartása és folytatásához, az érték és jövedelem biztosításához szükséges rendes kiadások fedezésére és a netaláni adósságok kamatain, valamint mindennemű adófizetésre szükséges költségeken felül a jövedelemből fenmarad.

Tőketörlesztés, új építkezés és a meglevő felszerelési állománynak szaporítása a rendes kiadások közé nem számítandó.

84. §. A több évre előlegesen bevett jövedelem a tiszta jövedelem kiszámításánál ugyanannyi évekre osztandó fel.

85. §. Gyámpénztárilag, a gondnok fáradsága nélkül kezelt érték jövedelméből a gondnok semmit sem igényelhet.

Ugyanez áll akkor is, ha a gondnok kezéhez, tartási díjak, ösztöndíjak, évjáradékok, segélyek folynak be, vagy oly vagyon vagy követelések után szed be jövedelmet, melyeket sem a gyámpénztár, sem maga nem kezel; például valamely ingatlan vagyonnak kezelése végrendelet vagy egyéb intézkedés folytán nem a gondnokot illeti, de a tiszta jövedelem mégis az ő kezéhez foly be, vagy a követelésről kötelezvény nem létezik (például hagyomány) vagy az érték birói hatósági vagy magán-letétben van, törvényes okokból. (Sipőcz i. m. 177. l.) Mindezek az értékek olyan tekintet alá esnek, mint a gyámpénztárban kezelt értékek. A jövedelem létesítésére vagy gyarapítására egyik esetben sincs a gondnoknak befolyása. *Jegyzet.*

A gondnokok jogai és kötelességei.

1. A gondnokoltak képviselésére nézve: *A gondnokoltak képviselete.*

87. §. a 28. §. *a) b)* pontjai esetében a gondnok képviseli a gondnokoltat minden peres és azon nem peres ügyekben, melyekben a képviselet nincs kizárva.

A gondnok a képviseletnél nem saját, hanem gondnokoltja nevében jár el.

88. §. A hatóságok által gondnokoltak

nevében a 87. §-ban megjelölt képviselők idézendők.

89. §. A képviselő gondnok fel van jogosítva, a képviseletet felhatalmazott által gyakorolni.

Jegyzet. A 87. §. szabálya kivételt szenved a következő esetekben:

1. Ha a gondnok és az általa képviselt közt érdekösszeütközés áll elő, a mikor a gondnokolt részére a 30. §. értelmében külön gondnok rendeltetik.

2. Ha a gyámhatóság egyes esetekben a gondnokoltnak a biróság előtti képviseletével a t. ügyészt bizza meg.

3. A gondnokolt nevében házasságot nem köthet, azonban a házassági szerződésnek megkötésénél a képviselet a gondnokot illeti. Válópert gondnokoltja nevében nem indíthat, mert valamint a házasság lényegénél fogva magának az érdekelt személynek akarata nélkül nem keletkezhetik, úgy a házasság felbontását is magának a gondnokoltnak kell akarnia; ha tehát ily akaratot maga a gondnokolt elmegyenge nem nyilvánít, vagy mint elmebeteg nem nyilváníthat, a gondnok a hiányzó akaratot a saját akaratnyilvánításával nem pótolhatja. (Lásd e tekintetben a II. czímben közölt curiai határozatokat.) Eredetileg már semmis házasság érvénytelenítését azon-

ban a törvényes képviselő kezdeményezheti, mert ily esetben az érvényes házasság keletkezéséhez szükséges akaratát gondnokoltja vagy természeti okokból nem nyilvánította, vagy nem nyilváníthatta. A törvényes képviselő tehát nem az érdekelt fél akaratát képviseli, hanem nevében jogai érvényesítéséről gondoskodik, kivévén, ha az eredetileg érvénytelen házasság az érdekelt személy utólagos nyilt vagy hallgatag beleegyezése által érvényessé vált. Például ha az elmebeteg a házasság kötésekor már eszének használatával nem bírt, gondnok a házasság érvényességét megtámadhatja, de az elmebeteg gondnoka gondnokoltja érvényes házasságának felbontását gondnokoltja nevében nem kezdeményezheti. Ha azonban a gondnokolt a válópert megindította, vagy a másik fél ellene válópert inditott, a perbeli képviselet a gondnokot illeti, mert akkor már nem a gondnokolt akarata nyilvánításáról, hanem érdekei megvédéséről van szó. (Lásd a házassági jog tekintetében a II. czímben előadottakat.)

4. A gondnok gondnokoltját valamely gyermek atyjául el nem ismerheti, de a nejétől született gyermek törvényességét nevében megtámadhatja, de csak azon esetben, ha a gondnokolt a gyermeket magáénak határozottan el nem ismerhette, mert elmebeteg.

5. A gondnok gondnokoltja nevében végrendeletet nem alkothat.

6. Ha a cselekvési képességel biró gondnokolt (elmegyenge) büntetendő cselekményt követ el, az ellene megindított büntető vagy rendőri eljárás folyamán gondnok gondnokoltját nem képviselheti, de a végtárgyalásnál vagy maga vagy ügyvéd által védelmezheti. (Sipőcz: i. m. 179. 180. l.)

Joggyakorlat. A gondnokoltak képviseletét, illetve az azok érdekében való perelhetőségi jogosultságot az illetékes gyámhatóság meghatalmazása állapitja meg.

Nagyváradvidéki kir. járásbiróság: Felperest keresetével elutasitja. Indokok: . . . felperes perelhetőségét le kellett szállitani, mert a gyámi törvény értelmében a községi árvapénztárnak érdekei körül az árvaszék utasításához képest a tiszti ügyészek vannak hivatva fel- vagy alperesenkénti fellépésre; ezzel szemben pedig K. S. köri közgyám, túllépve az 1877. évi XX. t.-cz. 170. s következő szakaszaiban körvonalozott hatáskörét, mivel sem igazolja a szent-andrási árvapénztár érdekében történt megbizatását. A 2788/81. sz. a. bemutatott 2672/81. sz. árvaszéki végzés világosan kiskorú Sz. E. és I. képviseletében hagyja meg a perelhetőséget s mégis az árvapénztár képviseletében folytattatik a per s e tekintetben kereseti kiigazítással sem élt K. S. . . . *Budapesti kir. itélő-tábla:* Az elsőbiróság itélete azon részében, melyben felperes keresetével elutasíttatott, helyben-

hagyatik. Indokok: mert felperes keresetét, mint a szent-andrási árvapénztárt állítólag képviselő közgyám inditotta, ily minőségben pedig az 1877. évi XX. t-cz. 170. §-a értelmében kereshetőségi joggal nem bír; mert továbbá a 2788. sz. kérvényéhez becsatolt árvaszéki végzés tartalma szerint is a perelhetőség Sz. E. és I. kiskorúak javára lévén átruházva, ezen határozat által sincsen felperesnek fentebbi minőségbeni kereshetőségi joga támogatva. *Kir. Curia:* Mindkét alsóbirósági itélet a perelhetőség kérdésében megváltoztattatik; felperesnek perelhetőségi joga megállapittatik s a másodbiróság jelen perügy érdemleges megbirálására utasittatik; mert a kiskorúak vagy gondnokoltak és az árvapénztárak képviseletét, illetve az azok érdekébeni perelhetési jogosultságot az illetékes gyámhatóság meghatalmazása állapítja meg, felperes pedig ily meghatalmazást 2788/81. sz. a. bemutatott; s mert már a pertárgyalás során kiemeltetett, hogy a szent-andrási gyámoltak pénzei és igy Sz. E. és I. kiskorúak pénzei is összesítve árvapénztárban kezeltetnek; az sem szenved kétséget, hogy a jelen per tárgyát képező követelés a nevezett árvákat illeti, a kiknek érdekében felperes perinditásra megbizva lett; a dolog ily állásában tehát felperes fentérintett meghatalma-

zásánál fogva a pert az árvapénztár nevében, mint a kiskorúakéban megindíthatván, kereshetőségi jog hiánya indokából elutasítható nem volt... (1883. január 14-én 3865/82. sz. a. Dt. uj f. VII. k. 7. l.)

Vagyonkezelés.

2. Vagyonkezelésre nézve.

98. §. A gondnok a vagyont kezelés végett leltár mellett veszi át, melynek készítésénél — ha csak akadályozva nincs — jelen lenni tartozik.

99. §. A leltár elkészítése után, a szülők és nagyszülők, esetleg rokonok meghallgatása mellett javaslatot készít a gondnokolt személyi, vagyoni és vagyonkezelési ügyeire nézve s ezt a gyámhatóságnak jóváhagyás végett bemutatja.

100. §. Ékszerek, drágaságok, értékpapirok és adóslevelek, úgy jogviszonyokra vonatkozó fontos okiratok a gyámhatóságnak adandók át.

101. §. Az ékszerek és drágaságok, vagy azok egy része, a gondnokolt használatára gyámhatósági engedélylyel átvehetők.

102. §. A vagyon átvétele alkalmával készpénzből csak annyit tarthat a gondnok kezei között, mennyi a gazdaság vagy üzlet folytatására és netaláni adósságok törlesztésére szükséges, a fölösleg valamint később a jövedelemfölösleg a gyámhatóságnak adandó át, ez utóbbi az évi számadás eredménye szerint és azok benyujtása alkalmával, vagy a számadás benyujtására kitűzött határidő alatt adandó át. (121. §.)

103. §. E határidő elteltével a gondnok a saját mulasztásából be nem adott pénztől a gyámhatóság által 8% kamat fizetésére kötelezendő.

104. §. A gyámhatóság intézkedése előtt is oly követelésekről, melyeknek bizonyítására okiratok nem léteznek, tartozik a gondnok lehetőség szerint okiratokat szerezni; a mely követelések pedig biztosítva nincsenek, azokat biztosítani, ellenkező esetben felmondani.

105. §. A nélkülözhető ingó vagyon a gondnok által, a szülők és nagyszülők, esetleg a rokonokkal egyetértőleg, a gondnok felelőssége mellett értékesítendő.

Ha egyetértés köztük létre nem jönne, a gyámhatóság határoz.

106. §. A vagyon kezeléséből kifolyó eladásokat a gondnok saját felelősségére teljesíti, e joga azonban erdővágásoknál csak a rendes évi vágást meg nem haladó famennyiségre terjed ki.

107. §. Az ingatlan vagyon kezelésénél köteles a gondnok arra ügyelni, hogy a kezelés folytán a törzsvagyon értékében s távolabb időbeni jövedelmezőségében ne csonkíttassék. *Az ingatlan vagyon kezelése.*

108. §. A földbirtok rendszerint haszonbérbe adandó.

A haszonbérbe adás rendszerint nyilvános árverés, írásbeli ajánlat, vagy mindkettő útján eszközlendő, s annak feltételei tüzetesen megállapitandók.

A haszonbérbe adás iránt a gondnok,

szülők vagy nagyszülők, esetleg a rokonokkal egyetértőleg intézkedik, ahhoz azonban, hogy valamely birtok szabad kézből haszonbérbe adathassék, előleges gyámhatósági jóváhagyás szükséges.

Ingatlan házi kezelése.

109. §. A gondnok csak oly esetben kezelheti házilag a vagyont, ha az ahhoz megkivántató gazdasági és egyéb kezelési eszközök nem hiányoznak; ha haszonbérlő a vidéken szokásos árakért kétszeri árverezés folytán sem jelentkezett, vagy ha a birtok természete és a fenforgó viszonyoknál fogva értékcsökkenés nélkül haszonbérbe adható nem volna.

E két utóbbi esetben gyámhatósági jóváhagyás szükséges.

110. §. Épületeket a gondnok tűzkár ellen biztosítani köteles.

Kivételnek csak a gyámhatóság beleegyezésével van helye.

111. §. A gondnokoltak tulajdonához tartozó oly helyiségek és eszközök, melyek a gondnoki tiszt gyakorlatához, illetőleg a vagyon kezeléséhez szükségesek, ez eset alkalmára a gondnok által igénybe vehetők.

3. A gyámhatósági jóváhagyás eseteire nézve.

Gyámhatósági jóváhagyás esetei.

113. §. A gondnok köteles a gyámhatóság jóváhagyását következő esetekben kikérni:

6. ha a gondnokolt részére ipar-, gyár- vagy kereskedői üzletet nyitni, valamely átháramlott ily üzletet átvenni vagy meg-

szüntetni, kereseti vagy betéti társasági szerződést kötni vagy megszüntetni kiván;

7. ha a gondnokolt részére ingatlant vagy tőkebefektetésül ingó vagyont venni vagy egyébként szerezni, tőkepénzét felvenni, engedményezni vagy zálogjog törlését megengedni;

8. új építkezést vagy új gazdasági vagy üzleti felszerelést létesíteni;

9. ha a gondnokoltnak ingatlan vagyonát adásvevés, csere útján vagy másként elidegeníteni avagy megterhelni, úgyszinte ha a tőke befektetéseül szolgáló ingóságokat elidegeníteni, vagy egyébként a gondnokolt törzsvagyonának állagát megváltoztatni szándékozik;

Jegyzet. A gondnokoltak javára ingatlanok iránt kötött jogügyletek, gyámhatósági jóváhagyás végett minden esetben bemutatandók.

Az 1881. évi deczember 26-án 58759. sz. a. kelt belügyministeri rendelet szerint a gondnokoltak javára ingatlanok iránt kötött jogügyletek, még ha vissztehertel nem járnak is, gyámhatósági jóváhagyás végett bemutatandók.

10. A földbirtok kezelésére vonatkozólag a 108. és 109. §-ok eseteiben;

11. biróság előtt kötött vagy biróságon kivül egyezségek esetében, a mennyiben az egyezség által a gondnokoltnak tőke-vagyona kevesbednék vagy az egyezség folytán vállalandó kötelezettség a gondnokoltnak rendszerinti évi jövedelméből nem fedeztetnék;

ha az épületeket tűzkár ellen biztositani (110. §.) nem akarja:

13. czégvezetői meghatalmazás esetében.

Ezenfelül arra, hogy a gondnok e minő-

ségben váltói kötelezettséget vállalhasson, a gyámhatóság általános felhatalmazása szükséges.

A szokásos alkalmi ajándékozások kivételével azon jogügyletek, melyek által a gondnokolt viszteher nélkül köteleztetnék vagy jogokról viszteher nélkül lemondana, továbbá a kezességvállalás, valamint általában azon jogügyletek, melyek által a gondnokolt idegen kötelezettségeket vállalna el, a gondnokság alatt állóra nézve gyámhatósági jóváhagyás esetében sem kötelezők.

114. §. A 113. §. esetében gondnok által a gyámhatóság jóváhagyása nélkül kötött jogügylet érvénytelen és azonfölül a gyámhatósági jóváhagyás nélkül eszközlött intézkedésekből származott károkért a gondnok felelős.

Jegyzet

1879. évi L. t.-cz. 24. §. A magyar állam kötelékéből való elbocsátás béke idején más okokból, mint a melyek a 22. §-ban foglalvák, nem tagadható meg annak, a ki kimutatja hogy 1. . . . kérelméhez . . . gondnoka gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével járul.

A 22. §. intézkedése a katonai kötelezettségben álló egyénekre vonatkozik.

Az állampolgári kötelékből való elbocsátást tehát magának a gondnokoltnak kell kérni. Cselekvő képességgel nem biró gondnokoltak, mivel az elbocsátás iránti szándékot belátás hiányában nem nyilváníthatják, gond-

nokuknak a gyámhatóság által jóváhagyott engedélye mellett sem bocsáthatók el az állami kötelékből.

1881. évi XLI. t.-cz. 55. §. 3. bekezdés: A kiküldött biró előtt kötött egyezségek ... ott, hol gondnokság alattiak vannak érdekelve, jóváhagyás végett az erre illetékes hatósághoz átteendők; ... az erre illetékes hatóság által jóváhagyott egyezséget a biróság végzésileg elfogadja ... Ha jogerejű egyezség nem jött létre, a törvényszék ... határoz. E határozatról ... ott, hol gondnokság alattiak is érdekelvék, a gyámhatóságot is értesíti.

A 113. §-ban felsorolt esetek nem példaképen, hanem taxative vannak felsorolva, a miből következik, hogy egyéb — itt elő nem sorolt esetben — a gondnok a gyámhatóság jóváhagyását kikérni nem tartozik. Kimondotta ezt a kir. Curia a következő határozatában.

Joggyakorlat. Az 1877. évi XX. t.-cz. 113. §-ában felsorolt esetek nem példaképen, hanem taxative vannak felsorolva.

Budapesti kir. itélőtábla: A gondnokot csődnyitási kérelmével elutasítja; mert a gondnoknak az 1877. XX. t.-cz. 87. §-án alapuló azon joga, hogy a gondnokoltat annak minden peres és perenkívüli ügyében képviselje, korlátozva van ugyanazon törvény 113. §-a által, melylyel a gondnokolt vagyonát érdeklő minden lépés joghatálya, a gyámhatóság beleegyezésétől tétetik függővé s a

mely §-ban felsorolt esetek csakis példaképen előszámláltaknak tekinthetők, mert továbbá a gondnokolt elleni csődnyitás annak vagyonjogi viszonyaira legfontosabb jogkövetkezményeket maga után vonó intézkedést képez; mert ennélfogva a felhívott törvény joghasonlatosságához képest az illetékes gyámhatóság beleegyezésének kikérése nélkül a gondnok a csődnek a gondnokoltja vagyonára elrendelését kérni jogosítva nincs. *A legfőbb itélőszék* az elsőbiróság határozatát hagyja helyben a következő indokokból: Az 1877. évi XX. t.-cz. 87. §-a szabályul állítja fel, hogy a gondnokoltat minden peres s azon nem peres ügyekben, melyekben a képviselet nincs kizárva, a gondnok képviseli. A felhívott t.-cz. 113. §-a a szabályul felállított gondnoki képviselet korlátozását tartalmazza, felsorolván azon cselekményeket és jogügyleteket, melyekre nézve a gondnok a gyámhatóság jóváhagyását a jogügyletek különbeni érvénytelenségének következménye alatt (114. §.) kikérni tartozik. Az ama szakaszban foglalt esetek nem — mint a másodbirósági itélet indokaiban mondatik — példaképen, hanem tüzetesen, egyéb eseteket kizárólag (taxative) vannak felsorolva; nyilván tanusítják ezt a 113. §. első bekezdésének azon szavai: «a gondnok köteles a gyámhatóság

jóváhagyását a következő esetekben kikérni», mely határozott kifejezés nem engedi meg azon értelmezést, hogy a felsorolt esetek csak példaképen lennének felállítva, következve nem engedi azt sem, hogy ezen §-nak a 87. §-ban foglalt szabályt korlátozó rendelkezése, állítólagos joghasonlatosság alapján, egyéb ama §-ban nem foglalt esetekre kiterjesztessék. Miután pedig a többször idézett eme törvényszakaszban a 87. §-ból folyó jogosultsága, hogy a gondnokoltja képében ennek vagyoni elégtelenségét a biróságnak bejelentve, a csőd elrendelését kérelmezhesse, előleges gyámhatósági jóváhagyástól függővé téve nincs, az eljáró elsőbiróság a gondnok ilyen bejelentése s kérelme alapján, a csődöt törvényesen rendelte el..... (1879. deczember 15-én 938. sz. a. Dt. r. f. XXIV. k. 117. l.)

6. A számadásra nézve. *Számadás.*

115. §. A gondnok, a mennyiben vagyont kezel, számadással tartozik.

116. §. Oly vagyon kezeléséről, melynek jövedelme fejében a gondnokolt tartása és nevelése elvállaltatott, számadás nem követelendő.

117. §. A bevételek és kiadások akként jegyzendők fel, hogy azok alapján a vagyon kezelése minden időben megvizsgálható legyen.

118. §. Számadás minden naptári évről készítendő.

119. §. A számadás alapját a leltár, tartalmát a bevételek és kiadások, melyek rendszerint okmányokkal bizonyitandók. képezik.

A számadáshoz, annak eredményéhez képest, két példányban új leltár csatolandó, mely a számadás vizsgálatánál megállapíttatik s a jövő számadás alapját képezendi.

A számadáshoz csatolandó egyúttal a gondnokolt személyes ügyeire vonatkozó jelentés (96. §.).

120. §. Számadás készítésében járatlan gondnokok a 121. §-ban megszabott első határidő alatt a községi közgyám vagy jegyző előtt, okmányaik átadása mellett, szóbelileg számolhatnak; a közgyám vagy jegyző erről, valamint a szülők és nagyszülők, esetleg a rokonok észrevételeiről jegyzőkönyvet vesz fel s az okiratokkal együtt a gyámhatóságnak beküldi.

A felelősség azonban a számolón marad.

121. §. A rendes számadás (118., 119. §§.) a számadási év lefolyta után, kisebb számadásoknál pedig két hó alatt a számadó által a gyámhatóságnak bemutatandó.

E határidőt a gyámhatóság kisebb számadásoknál két hóig s nagyobbaknál négy hóig meghosszabbíthatja.

122. §. A szülőknek, a nagyszülőknek s esetleg a rokonoknak joguk van a számadást és a számadási okmányokat úgy a gondnoknál, mint a közgyámnál és a gyám-

hatóságnál megtekinteni s észrevételeiket megtenni.

123. §. A gyámhatóságnak jogában áll aggályos esetben a szülőket és nagyszülőket, esetleg a rokonokat maga elé idézni s a számadásra nézve kihallgatni.

124. §. Ha a gondnok számadását a 121. §-ban érintett határidő alatt be nem nyujtja, a gyámhatóság őt megidézi s a tárgyalás útján a számadást elkészítteti.

Ha ily úton ez nem sikerülne, vagy a gondnok a tárgyalásra meg nem jelennék, a gyámhatóság őt a körülmények szerint tisztétől felfüggeszti vagy elmozdítja és az ideiglenesen kirendelendő gondnokot, esetleg a tiszti ügyészt (179. §.), a felhívási per megindítására utasítja, egyúttal a meglevő vagy beszerzendő adatokból megállapítja azon összeget, melyet veszélyeztetettnek vél; ha pedig a számadás be nem adásából vagy más büntetendő cselekmény alapos gyanúja merülne fel, a büntető biróságot a tényállás közlése mellett értesíti.

125. §. A gondnokra nézve a számadási kötelezettség kérdés tárgyát nem képezhetvén: a biróság által a felhívási kereset alkalmából a gondnok — kellő határidő kitűzésével — a számadás előterjesztésére kötelezendő.

Ha a gondnok a kitűzött határidőben a számadást előterjesztette, a per befejezettnek tekintendő és a számadás a biróság által a gyámhatóságnak további intézkedés végett átadandó.

Ha a fentebbi módon a számadás elő nem terjesztetnék a kitűzött határidőben, a felhívó követelését legjobb tudomása szerint felszámítja, melynek érdemére nézve a biróság határoz.

126. §. Felhívási kereset vagy büntető biróság értesítése esetében a veszélyeztetett összeg erejéig a gondnok ellen, a veszélyeztetés további bizonyitása nélkül, biztositásnak van helye.

A gyámhatóság fentebbi esetekben a biztositást ingóságokra nézve a biróság útján, ingatlanokra pedig előjegyzés által a telekkönyvi rendtartás szerint eszközölteti.

127. §. A gyámhatóság a hozzá benyujtott számadások folytán vagy egyébként netalán szükségessé vált biztositást ingatlanokra nézve a fentebbi módon, ingóságokra nézve pedig saját közegei által az 1876: XV. t.-cz. 54. §-a szerint teljesitteti, a lefoglalás alóli kivételekre nézve azonban a polgári törvénykezési szabályok alkalmazandók.

A kiküldött közeg eljárásának szabályszerűsége ellen felmerült panasz felett a gyámhatóság, az igény és elsőbbségi ügyekben pedig a biróság határoz.

128. §. Ha a gondnokot a számadás benyujtásánál a hanyagságon kivül semmi más kötelességsértés vagy mulasztás nem terhelné, ellene 100 forintig terjedhető pénzbirság alkalmazandó.

129. §. A gyámhatóság a számadást megvizsgálja arra nézve: vajjon a bevételek és kiadások helyesen és teljesen vétettek-e

föl? vajjon azok a törvénynek s a gyámhatóság határozatainak megfelelnek-e? megvizsgálja továbbá a kezelés czélszerűsége és takarékossága szempontjából, valamint az okmányok, összegek helyessége és az új leltár összeállítására nézve. (119. §.)

Kisebb szokásos kiadások okmányolásának hiánya, ha e tekintetben a szülők és nagyszülők, esetleg a rokonok részéről észrevétel nem tétetett, a gyámhatóság által nem kifogásolandó.

130. §. A gyámhatóság a számadás körül a 265. §. szerint eljárván, a számadót a számadás helyessége esetében felmenti vagy a körülményekhez képest őt valamely összeg lefizetésére, valamely cselekmény letételére vagy abbahagyására kötelezi.

Ha a számadó az első fokú gyámhatósági határozatban meg nem nyugszik, a felsőbb gyámhatóságokhoz felebbezéssel élhet, ha pedig a jogerőre emelkedett felsőbb gyámhatósági határozatokat is sérelmesnek tartaná, jogában áll a számadás azon tételeire nézve, melyek alapján pénz fizetésére köteleztetett, a jogérvényre emelkedett felsőbb gyámhatósági határozat kézbesítésétől számítandó három hó alatt a gondnokolt ellen, birtokon kívül a törvény rendes útján orvoslást keresni.

131. §. Ha a gondnok a gondnokság tartama alatt tisztétől felmentetett vagy elmozdíttatott, tartozik az általa kezelt vagyont utódának haladéktalanul átadni, számadását pedig a felmentési vagy elmozdítási határo-

zat kézbesítésétől számítva, a 121-ik §-ban megszabott határidő alatt a gyámhatósághoz benyujtani.

132. §. Ha a gondnokolt a gondnokság alól felszabadult, vagy a gondnokság tartama alatt meghalt, a gyámhatóság az önjogosulttá vált egyént, illetőleg annak nagykorú jogutódait, esetleg a kiskorú jogutódok képviselőit felhívja, hogy a számadásokat a gyámhatóságnál megtekintvén, arra nézve, hogy a gondnokot felmentik-e? nyilatkozzanak.

Ez alkalommal az önjogosult, illetőleg a jogutód vagy képviselők a 133., 134. §-ok határozataira figyelmeztetendők.

133. §. Az önjogosult, illetőleg annak jogutódai a számadásokat és okmányait másolatban kivehetik.

134. §. Felmentés esetében az utolsó számadás alapján készített leltár az önjogosultnak, illetőleg a jogutódoknak kiadandó.

135. §. Ha az önjogosultnak, illetőleg a jogutódnak a számadás ellen kifogásai vannak, tartozik a felhívás kézbesítésétől számítandó hat hó lefolyása alatt észrevételeit a gyámhatóságnak bejelenteni, mely a volt gondnok és a volt gondnokolt, illetőleg jogutódok között a kiegyenlítést megkisérti, a mennyiben pedig az ügy ily úton elrendezhető nem volna, a feleket a birói útra utasítja.

136. §. Ha az önjogosult vagy annak jogutódai a felhívás kézbesítésétől számítandó hat hó alatt a számadásra nézve a gyámhatóság előtt nem nyilatkoztak, a gyámható-

ság erről a gondnok részére bizonyítványt állít ki, mely a felmentés jogerejével bír.

137. §. Az önjogosult vagy jogutód tartozik kártérítési igényét a volt gondnok ellen a 135. §-ban érintett gyámhatósági határozat kézbesítésétől számítandó egy év alatt, a gyámhatósági tagok ellen pedig az előbbi perben hozott ítélet jogérvényességétől számítandó egy év alatt a biróság előtt érvényesíteni.

E határidők elmulasztása miatt a kereseti igény elévül.

Ha azonban büntetendő cselekmény forogna fenn, ennek és ezzel kapcsolatos kártérítési jognak elévülése az erre vonatkozó törvény szerint itélendő meg.

7. A gondnokok jogai és kötelességei egyéb tekintetben. *Egyéb jogok és kötelességek.*

139. §. A gyámhatóság a gondnok jogait a gondnokolt személyi és vagyoni ügyeiben előterjesztett terv (250. §.) vagy az évi számadások vizsgálata alkalmával, bizonyos ügyek tekintetében megszoríthatja.

140. §. A gondnokok a sérelmesnek vélt gyámhatósági határozatok ellen a felsőbb fokú gyámhatósághoz felebbezéssel élni jogosítvák. (130. §.)

III. FEJEZET.

A ROKONOK KÖZREMŰKÖDÉSE
A GONDNOKOLT
ÜGYEINEK ELINTÉZÉSÉNÉL.

A) A rokonokról.

A rokonok jogai.

1877. XX. t.-cz. 142. §. A gondnokoltnak férfi- és nőágon levő rokonai negyedízig, ha az országban tartózkodnak, szülők és nagyszülők nem létében, vagy ha ezek ellen oly okok forognak fenn, melyek őket a gondnokságból kizárják, követelhetik, hogy gondnokság alatt álló rokonaik ügyeinek elintézésénél meghallgattassanak és közreműködhessenek. (149. §.)

Ebbeli jogukat azonban nem gyakorolhatják:

1. ha jelen törvény 34. §-ának *b), c)* és *e)* pontjai szerint gondnokságból kizárvák;

2. a kik hamis vagy vétkes bukás vagy oly bűntett miatt elítéltettek, melynek alapján a gondnokoltra való befolyás gyakorlására alkalmatlanságuk alaposan feltehető, habár büntetésüket kiállották is;

3. ha a gondnokolttal perben állanak, vagy köztük és a gondnokolt közt az utóbbi

személyes állását vagy vagyonát érintő vitás viszony forog fenn, mindaddig, míg ezen akadály fennáll.

143. §. Nagyobb számú rokonok e czélból magok közül, lehetőség szerint az atyai és anyai rokonok közül, egyenlő számban legfeljebb négy tagot választanak és kijelölik azt, kivel a gondnok érintkezik.

144. §. Rokonok hiányában a községi közgyám ajánlatára oly férfiú helyettesíthető, ki a gondnokolt családjával jó viszonyban áll. Ha ilyen sem léteznék, a rokonok jogait a községi közgyám gyakorolja.

145. §. Ha a gondnok és a rokonok által az érintkezésre kijelölt egyén közt e tekintetben nehézségek fordulnának elő, az érintkezést a községi közgyám közvetíti.

146. §. A rokonok a gondnokolt ügyében tett e részbeni fáradozásaik és netaláni költségeik megtérítésére nem számíthatnak.

Azon esetek, melyekben a rokonok beleegyezése pótolja a gyámhatósági jóváhagyást.

147. §. A rokonok beleegyezése következő ügyekben a gyámhatósági jóváhagyást mellőzhetővé teszi:

1. a gondnokolt tartása, nevelése, képzése, szolgálatba adhatása;

2. a gondnokolt 18 éven túli fiú, vagy 16 évet meghaladott leány házassága;

3. ingóságok eladása; (105. §.)

4. a vagyonkezelés módja (108., 109. §-ok) iránt.

148. §. A rokonok írásban is nyilatkozhatnak.

Ha a rokonok többsége a gondnok

javaslata mellett nyilatkozott, az egyetértés létrejöttnek tekintendő, ellenkező esetben, ha a gondnok javaslatához ragaszkodik, a gyámhatósághoz kell előterjesztést tennie.

Ha a rokonok 15 nap alatt nem nyilatkoznak, a gondnok a 147. §. eseteiben saját felelősségére intézkedhetik.

149. §. A rokonok a gondnok által mindazon esetekben, melyek gyámhatósági jóváhagyást (113. §.) igényelnek, meghallgatandók.

A gyámhatóságnak jogában áll a rokonokat kétely esetében, vagy ha nem nyilatkoztak, maga elé idézni vagy meghallgatásuk iránt más úton intézkedni, s a gondnokolt ügyében kihallgatni.

Köteles pedig azokat a gondnok személyét illető ügyekben meghallgatni.

150. §. A 145—149. §-okban foglalt határozatok azon esetekben is alkalmazandók, midőn a gondnoknak a szülők vagy nagyszülőkkel kell érintkeznie.

B) A családtanácsról.

Családtanács felállítása.

152. §. Családtanács felállítását az anya, nagyszülők vagy rokonok kérelmére, melylyel a családtanács tagjai is javaslatba hozandók, az alantas gyámhatóságok meghallgatásával oly esetekben, midőn a gondnokoltra terjedelmes s kezelésének felügyeletére nézve gyors és szakszerű eljárást kivánó vagyon birtokában van, a belügyminister megengedheti.

Az anya ugyanez iránti kérelmét végrendeletileg is kifejezheti.

153. §. A családtanács az elnökön kívül 4 tagból áll. *Tagjai.*

154. §. A családtanács elnöke azon árvaszék elnöke, illetőleg elnöki helyettese, mely a kiskorú illetékes gyámhatósága lenne. *Elnöke.*

155. §. Oly ügyekben, melyek rendszerint a gondnok és a szülők és nagyszülők, esetleg rokonok egyetértő intézkedésétől függnek (147. §.), családtanács felállítása esetében a gondnok és a családtanács elnöke intézkednek.

156. §. A családtanács tagjai rendszerint csak rokonok lehetnek, egy tag azonban a gondnokolt családjával jó viszonyban élő és ügyeit ismerő nem rokon is lehet.

A rokonok közül, a mennyiben lehetséges, egynek az atyai, egy másiknak pedig az anyai részről kell lenni.

157. §. A családtanácsnak általában csak azok lehetnek tagjai, kik a gondnokságra jelen törvény szerint alkalmasak; nőrokonok azonban, ha egyébként akadály fenn nem forog, a családtanácsba beválaszthatók.

158. §. A családtanács létszámában időközben felmerült hiányok betöltését, az illető gyámhatóság és családtanács meghallgatása mellett, a belügyminister eszközli.

159. §. A kijelölt tagok arra nézve, hogy a tagságot elvállalják-e? tartoznak a hatósági felszólítás kézbesítésétől számítandó nyolcz nap alatt nyilatkozni.

Az elvállalt tagságtóli felmentés a bel-

ügyminister által a 49. §. határozatai szerint történhetik.

Felelőssége. *160. §.* A családtanács tagjai a gondnokolt vagyonának fentartásáért felelősek.

Jogköre. *161. §.* A családtanács gyámhatósági jogkörrel bír; ha azonban határozatainak végrehajtásánál a közhatósági tisztviselők igénybe vétele szükséges, ez iránt az illetékes gyámhatóságot keresi meg.

A gondnokrendelés, leltározás, nemkülönben a birságolás és fegyelmi jog az illetékes gyámhatóságnak tartatik fenn.

162. §. A családtanács a gondnokolt ügyeiben szótöbbséggel határoz. (188. §.)

Érvényes határozathozatalra az elnökön kívül legalább két tag jelenléte szükséges.

Felebbezés. *163. §.* Felebbezésnek a családtanács határozatai ellen a gondnok vagy a tanács valamelyik tagja részéről csak oly esetben van helye, midőn a gondnokolt törzsvagyona megváltoztatnék és ha ezt az illető a gondnokolt érdekeire hátrányosnak vagy nagy koczkáztatással járónak tartaná.

A gondnok azonban a reá nézve sérelmesnek vélt határozatot felebbezheti.

164. §. A felebbezés a belügyministerhez történik.

A felállítás közzététele. *165. §.* Családtanács felállítását a hivatalos hirlapban közzéteszi a belügyminister.

166. §. A családtanács működése ezen közzétételtől kezdődik, ellenkező esetben a gondnokolt ügyében az I. rész VI. fejezetének határozatai alkalmazandók.

167. §. A családtanács felügyelete alatt

álló gondnokoltak drágaságai, kötvényei és értékpapirjai megőrzés végett, a szokásos őrzési díjak fizetése mellett, bármely gyámpénztárba letehetők.

Feloszlatása.

168. §. A családtanács tartozik a gondnokolt vagyoni állásáról a belügyministernek évenként jelentést tenni.

A belügyminister, ha e jelentésből vagy az első fokú gyámhatóság, a rokonok vagy a gondnok indokolt előterjesztéséből arról győződnék meg, hogy a családtanács működése vagy mulasztásai folytán a gondnokolt szellemi vagy anyagi érdekei veszélyeztetnének, a családtanácsot feloszlathatja.

Jegyzet.

A rokonoknak az örökösödési eljárásban való közreműködéséről I. a II. czímben előadottakat.

IV. FEJEZET.

A GONDNOKSÁG MEGSZÜNTETÉSE

ÉS AZ E TÁRGYBAN KÖVETENDŐ

BIRÓSÁGI ELJÁRAS.

A) A gondnokság megszüntetése.

Gondnokság megszüntetésére illetékes hatóság.

1877. XX. t.-cz. 56. §. Azon esetekben, a melyekben a biróság rendelte el a gondnokságot, annak megszüntetését a biróság, minden más esetben a gyámhatóság mondja ki.

A 28. §. *b)* pontja esetében, ha gondnokság egyedül a gondnokolt saját kérelmére rendeltetett el, az ő kérelmére azonnal megszüntetendő, kivéve, ha csak időközben a gondnokolt fel- és lemenő ágbeli rokonai kérelmére kimondatott, hogy a gondnokság fennállása az ő érdekökben is történt.

1885. VI. t.-cz. 3. §-a esetében a gondnokolt saját kérelmére elrendelt gondnokság a gondnokolt kérelmére azonnal hasonlóan meg nem szüntethető, ha időközben a házastárs kérelmére kimondatott, hogy a gondnokság az ő érdekében is fennáll.

1877. XX. t.-cz. 56. §. A 30. §. *a)* p. esetében megszünik a gondnokság, ha elenyészett azon ok, mely a gondnokságot szükségessé tette.

Jegyzet. Nem határozza meg a törvény, hogy mely esetekben szünik meg a gondnokság; a dolog természetéből következik azonban, hogy a jogerősen elrendelt gondnokság mindaddig fennáll, míg annak megszüntetését az elrendelő biróság jogérvényesen ki nem mondotta. Részletesen megállapítja a törvény és a rendelet, hogy kik jogosultak a gondnokság megszüntetése iránti eljárás folyamatba tételének kérelmezésére. Ez eljárásnak czélja annak megállapítása, hogy azok a feltételek, melyek a gondnokság elrendelését szükségessé tették, többé már nem forognak fenn, hogy az elmebeteg meggyógyult, vagy az elmegyenge vagyona önálló kezelésére képessé vált.

B) A gondnokság megszüntetése tárgyában követendő birósági eljárás.

Illetékesség. *I. M. R. 3263—1881. 41. §.* Gondnokság alá helyezett nagykorúak fölötti gondnokságnak megszüntetésére ugyanazon törvényszék illetékes, a mely a gondnokságot elrendelte.

A megszüntetés kérésére jogosultak. *42. §.* A gondnokság megszüntetését a gondnokolt, vagy ennek gondnoka kérelmezheti.

A gondnokolt ezen kérelmét szóval (18. §.) vagy írásban terjesztheti elő.

18. §. A kérelem szóval is előterjeszthető, mely esetben az elnök a kérelemnek jegyzőkönyvbe foglalására egy birót bíz meg.

43. §. A gondnokolt által előterjesztett kérelem folytán a törvényszék a kérelmező részére ügygondnokot rendel, a ki a gondnokság megszüntetése iránt, legfeljebb három hó alatt, keresetlevelet köteles beadni.

Ha pedig a gondnok kéri a gondnokság megszüntetését: az ez iránti keresetlevél a gondnok által terjesztendő elő, mely esetben előző kérelemnek s ügygondnok kinevezésének nincs helye.

Jegyzet. A gondnokság alá helyezési eljárás nyomozó rendszeréből és különösen a 32. §. rendeletéből következik, hogy a biróság a gondnokság megszüntetése iránt előterjesztett kérelmet csak akkor utasíthatja vissza, ha azt olyan személy terjeszti elő, a ki arra nincs jogosítva, t. i. sem nem gondnokolt, sem nem gondnok. Ha ellenben a kérelem a gondnokolttól magától, vagy a gondnoktól ered, köteles a biróság azt a további eljárás alapjáúl akkor is elfogadni, ha a gondnokság megszünését eredményező ok fenforgását a kérelmező semmivel sem igazolja, vagy valószinüvé sem teszi. A tárgyalás folyamán terjeszthetik elő a felek erre vonat-

kozó bizonyítékaikat, a mennyiben pedig ezt nem tennék, az eljáró biró hivatalból köteles a való tényállást kideríteni.

Ha az elmebeteg gondnokolt vagy annak gondnoka kérelmezi a gondnokság megszüntetését, nem szükséges, hogy akár szóbeli, akár írásbeli kérelmét eshetőleg orvosi bizonyítványnyal, vagy tanúvallomással indokolja és az sem szükséges, hogy a tárgyalásnál elmeépségét ő maga bizonyítsa, mert ha a biróság az elmeépség megállapítását, szakértők útján szükségesnek tartja, akkor hivatalból fogja a tényálladékot megállapítani és pedig akár szakértők, akár tanúk meghallgatása alapján, oly módon, a mint azt jónak és szükségesnek tartja. Az elmeépség megállapításánál az eljáró biróság szakértők személyéhez és azok véleményéhez kötve nincsen, a biróság kimondhatja a gondnokság megszüntetését szakértők közbenjötte nélkül saját meggyőződése alapján és kimondhatja azt akármely szakértő orvosi bizonyítványa alapján, mert a gondnokság megszüntetésénél is csorbítatlanul fennáll azon jogelv, hogy a biróság saját meggyőződése alapján ítél és informátióit akként szerzi be, a mint azt szükségesnek és jónak látja.

Az elmebeteg gondnokolt azonban, eshetőleg ennek gondnoka, a gondnokság

megszüntetésére irányzott kérelmének hathatósabb támogatására jogosult az elmeépséget bizonyító orvosi véleményt az eljáró biróságnál bemutatni.

Az orvos, a kihez az érdekelt fél a bizonyítvány kiállítása végett fordul, sokszor a legkellemetlenebb kényszerhelyzetbe jut; családi összeköttetések, régi barátság, humanismus czímén kérik tőle az orvosi bizonyítványt azon tapasztalatok alapján, hogy «köztudomás szerint is a gondnokolt ép eszű, ügyeit kellően végzi, magát értelmesen viseli» stb.

Ha az orvos inkább enged a szív sugallatának, mint az ész parancsszavának, akkor az esetek többségében, készsége által nem használni, de ártani fog az ügynek, a jogvédelemnek, mert a psychopathikus vizsgálatok terén, a teljes objectivitást igénybe vevő legnehezebb kérdés az elmebeli épség megállapítása, melyet lelki megnyugvással csakis tüzetes vizsgálat, az előzmények pontos ismerete, egybevetése és az egyén lelki állapotának a legkülönbözőbb időben megejtett megfigyelése után mondhatunk ki. Tévútra jutunk, ha az ügy elbirálásánál érzelmi alapokra helyezkedünk, mert mi sem képes a tiszta látást befolyásolni, mint az egyoldalú törekvés a kitűzött czél felé.

És ezért azt a tételt merem felállítani, hogy a jó barát, vagy a jó rokon, a legigazságosabb intentiók mellett sem lesz képes objectivitását fentartani és a kérdés elbirálásánál mérlegelni fog eshetőleg oly körülményeket is, a melyek a teljesen objectiv szakértő mérlegében súlylyal nem bírhatnak. Hisz az élet tapasztalata mutatja például azt, hogy a psychikus aberrátiók kezdődő tüneteit rendszerint legkésőbben veszi észre a közvetlen környezet, sokszor csak oly időben, melyben már városszerte suttognak az illetőnek abnormitásai felett. Ezen késői észrevevésnél nagy szereppel bír, a többiek között, az együttélés continuitása is, melyben a lassanként és fokozatosan fel-feltünő psychikus aberrátiók nem domborodnak ki oly élesen, hogy befolyásolnák p. o. a házastárs megfigyelését, ítéletét.

Hasonlóképen szól a tapasztalat az elmebetegségből gyógyulóra nézve. Oly időben, a melyben a szakértő orvos az elmebetegségnek még számos tüneteit kimutatni képes, a jó rokon, a jó barát ilyeneket már nem lát, azon egyszerű oknál fogva, mert jó szivének, önzetlen baráti érzésének befolyása alatt, a legjobbat szereti hinni és ennélfogva, öntudatlanul is, egyoldalúan törekszik a czél felé.

Teljesen letérnénk tehát az objectivitás útjáról, ha az elmeépség megbirálásánál magunkat az érdekelt fél közvetlen környezete által befolyásoltatni, eshetőleg vezetni engednénk, mert ekkor cselekményeinkben suggerálva lennénk.

Az elmeépség megállapitására irányzott vizsgálatnál a lehető legtökéletesebb objectivitással kell birálnunk a jelen állapotot és egybevetni azt a multakkal, a gondnokság alá helyezés alkalmával constatált tényekkel, a lelettel és ez alapon alkotni véleményt, melyet minden ízében indokolnunk kell. Nehéz, fáradságos munka az, mely kitartást, óvatosságot és mindenek felett a speciális szaktudományban való teljes tájékozottságot, széles alapú gyakorlati tapasztalatokat feltételez.

S ép ezért, ha szabad a speciális szakmától eshetőleg távolabb álló gyakorló orvosnak tanácscsal szolgálni, úgy az röviden abban foglalható össze: bízza az elmeépség megállapítását az illetékes biróságra, melynek minden út nyitva áll az igazság kiderítésére.

És még egy körülményt kell érintenem.

Sokszor megesik, hogy az érdekelt fél a czél elérésére ármánykodáshoz nyúl, hogy elhallgatja a multat és az elmeépséget, eshetőleg a jövőben véghez viendő cselekmény

érdekében óhajtja megállapíttatni. Ezek a legnehezebb esetek, mert eltekintve attól, hogy az anamnestikus adatokba betekintésünk nincsen, rendszerint oly egyénekkel állunk szemben, a kik vesanikus szinezetű elmebajban szenvednek és palástolni képesek.

Az elmegyógyászat terén való működésem ideje alatt, tudtommal egy esetben váltam egy ilynemű elmebeteg ármánykodásainak áldozatává. Rövid szavakban az eset a következő: X. Y., a ki azonosságát okmányilag igazolta, azon kérelemmel fordult hozzám, vizsgálnám meg elmebeli állapotát, abból a czélból, hogy ő ügyeinek rendezésére képes-e, mert vagyonát illetőleg messzeható intézkedéseket akar tenni, melyek esetleges megtámadhatóságának elkerülése végett szükségesnek tartja elmebeli állapotának előzetes, és a mi a fődolog, oly időben való elbirálását, melyben intézkedéseit megteszi. Tagadó válaszomra X. Y. annyi érvvel és oly éles logikával replikált, hogy utóvégre is engedtem kérésének és ismételten megejtett tüzetes vizsgálatok után, melyek alatt szellemi abnormitásra utaló tüneteknek, még csak gyanúja sem merült fel, kiállitottam egy oly értelmű bizonyítványt, hogy X. Y. «ez idő szerint» ép elméjű. Az általam megvizsgált egyén, orvosi bizonyítványomat szá-

mos kartársnak bemutatta, a kik mindmegannyian, teljesen megbízva véleményem határozottságában, azt szintén aláírták.

Ezzel az okmánynyal felfegyverkezve, *folytatta* X. Y. a biróság előtt fekvő ügyének védelmezését és miután biztosnak hitte a talajt lábai alatt, egyben mint vádló is fellépett.

Azonban főleg ezen minőségében kifejtett működése, gyanút ébresztett szellemi épsége ellen. A biróság, az összes periratok kiadása mellett ezen ügyben nem érdekelt szakértő által, *Moravcsik* i. t. barátom által, megvizsgáltatta az alperest és felperest egy személyben, és ime, *Moravcsik* az anamnestikus adatok révén, rövid idő alatt, minden kétséget kizárólag bebizonyította azt, hogy X. Y. *krónikus tébolyban* szenved. Az általam és számos kartárs által épelméjűnek nyilvánított egyén tehát vizsgálatunk megejtése idejében is, kétségkívül tébolyodott volt, de én a kórismét megállapitani képes nem voltam, mert a vizsgálat folyamán, az ügynek nem kellő ismerete folytán, nem érintettem a szellemi apparatusnak azt a billentyűjét, mely a psychikus disharmoniát kimutathatta volna.

Mulasztásomon okuljunk mindnyájan.

* * *

Elmebetegségéből kigyógyult. Ügyeinek önálló vezetésére képes.

Lelet: R. 28 éves, —i születésű asszony, hivatalnok neje, koponyája eléggé szabályos. Irise barna, látái egyenlők, jól reagálnak, nyelve, keze nem reszket, térdreflexe rendes. Érzékszervei jól működnek. Testmozgásai biztosak, arczizmait jól idegzi be. Beszéde folyékony, nem akadozik. Nyugodtan, illedelmesen viseli magát, az általános társadalmi conventionalis formák szemmeltartásával fogadja a hozzá közeledőt. A hozzá intézett kérdésekre nyugodtan, értelmesen válaszol, gondolatait kellő logikai rendbe képes sorakoztatni. Felfogása élénk. Ugy általános, mint saját körülményeit és viszonyait, a helyet és időt illető tájékozódása kifogástalan. A közel és távol mult eseményeire jól emlékszik, Elmondja, hogy hat hónap előtt elmegyógyintézetben volt, de három hónap mulva elbocsáttatott s azóta folyton jól és nyugodtan érzi magát. Kiállott betegségébe teljes belátást tanusit s azt mint kórosat, elmebetegséget kellőképen elbirálni képes. Tudja, hogy zavart, izgatott és nyugtalan volt, sokat beszélt, nevetett, ugrált, nem aludt s e miatt vitték az elmegyógyintézetbe, a hol meggyógyult. Ismeretköre társadalmi állásának megfelelő. Itélő-következtető míveletei szabatosak. Hangulata a körülményeknek és helyzetnek megfelelő. Érzékcsalódások,

illusiók, téveszmék s egyéb kóros sensatiók nem mutatkoznak nála. Táplálkozása, alvása jó. Szédülésekben, nehézkóros rohamokban nem szenved.

Az elmegyógyintézetben — az intézeti bizonyítvány szerint — dühösségben (mania) szenvedett s három havi gyógykezelés után gyógyultan bocsáttatott el.

* * *

Vélemény: A vizsgálatból kiderül, hogy R. elmebetegségéből felgyógyult s ez idő szerint szellemi állapota olyan, hogy ügyeinek önálló vezetésére képes.

* * *

Elmebetegségéből nem gyógyult ki.

Lelet: S. 42 éves, —i születésű, hivatalnok, középtermetű, jól fejlett és táplált. Irise barna, mindkét látája szűkebb, a jobb renyhébben reagál. Nyelve reszket, csúcsa jobbra tér. Kinyujtott kezeiben remegés észlelhető. Térdreflexe mindkét oldalon hiányzik. Járása kissé széles alapú. Behunyt szemmel inog. Beszédében szótagbotlás észlelhető.

Hangulata derült, magát teljesen egészségesnek, erősnek mondja. A hozzá intézett kérdéseket helyesen és gyorsan fogja fel, azokra összefüggő választ ad. Helyre és

időre nézve jól tájékozódik. Emlékező tehetsége itt-ott botlásokat tüntet fel. Irása tartalmilag kifogástalan, de vonásai reszketők. A hónapok neveinek fordított sorrendben való elsorolása közben többszörös hibát követ el. Elmondja, hogy hat hónapig volt elmegyógyintézetben, ott ugyan kissé izgatott volt, de elmebetegségben nem szenvedett, miért is nem kellett volna őt odavinni. Általában elmebajába belátással nem bír. Az elébe tett számmíveleteket kisebb-nagyobb hibákkal oldja meg. Beszéd közben nagyon felmelegszik, kipirult arczczal, élénken gesticulálva s nagy hangon mond el egy és mást, sokszor nem épen a tárgyhoz tartozó dolgokat. Bizonyos abnormis euphoria tünik ki nyilatkozataiból s cselekedeteiből.

Az elmegyógyintézetből beszerzett adatok szerint hét hónapig állott intézeti gyógykezelés alatt mint hüdéses elmezavarban szenvedő s javult állapotban bocsáttatott el.

*
* *

Vélemény: Tekintettel arra, hogy a vizsgált S-nél a súlyosabb agyi elváltozásra valló objectiv tüneteken kívül a kedélyi életnek bizonyos kóros ingerlékenysége s az ítélőképesség fogyatkozása constatálható;

tekintettel arra, hogy a vizsgáltnak kiállott izgalmaiba, elmebajába semmi belátása sincsen: megállapítható, hogy elmebetegségéből nem gyógyult ki.

*
* *

oggyakorlat. A testi nyomorékság és gyengeség a gondnokság fentartására (a gondnokolt akarata ellenére) indokul nem szolgálhat.

Az egri kir. törvényszék: M. V., mint M. M. gondnokának Hevesmegye árvaszéki ügyésze elleni perében az M. M. ellen kimondott gondnokságot megszünteti. Indokolás: M. M. a járási és törvényszéki orvosnak véleménye szerint testileg el van ugyan nyomorodva, azonban teljesen rendes elmeállapotban van, nevezettnek értelmi, öntudati és emlékező képessége helyes, ítélete és felfogása jó és teljes képességgel van felruházva magát jogilag megértetni és ez alapon vagyonát kezelni. Ezen egyező orvosi vélemények alapján, tekintetbe véve még azt is, hogy a gondnokság alá helyezés kimondása, illetve fentartása alkalmával dr. F. A. véleményében M. M. szellemi tehetségében szintén nem fedezett fel semmi nevezetes zavart s a gondnokság fentartását csakis a testi nyomorúság és gyengeség fentléte miatt tartotta indokoltnak; tekintetbe véve továbbá, hogy az orvosi vélemények szerint M. M.-nél az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* vagy *b)* pontjában *jelzett elmebetegség vagy csak gyengeelméjű-*

ség sem forog fent, a testi nyomorékság és gyengeség pedig a gondnokság fentartására nézve indokul nem szolgál; s végül tekintve, hogy gondnokolt a gondnokság megszüntetését maga is kivánja: mindezeknél fogva a gondnokság megszüntetendő volt. *Budapesti kir. itélő tábla:* Helybenhagyja. (1888. ápril 18. 5580/88. p. sz. a.)

A gondnokság megszüntetését kérő gondnokolt a kórházból elmezavar tünetei közt bocsáttatván el: a megszüntetés iránti eljárás, mint tárgytalan, abbanhagyatott. A gondnokolt terjesztvén elő a megszüntetési kérelmet: a perköltség viselésére a gondnok saját személyében nem kötelezhető.

A budapesti kir. törvényszék: H. Gy. gondnoksági ügyében tekintettel arra, hogy *nevezett a Szt.-János kórházból terjedő hüdéses elmezavar tünetei között bocsáttatott el,* ennélfogva a 35264/92. sz. a. keresettel *megszüntettetni kért gondnokság iránti további eljárás tárgytalan lévén, ezennel megszüntetik.* Egyidejűleg B. B. ügyvéd ügygondnok díja a gondnokolt, valamint hozzátartozója, H. S. ellen 65 frtban megállapíttatván, ezen összegnek 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett leendő megfizetésére utóbb nevezett, mint az elmebeteg gondnoka is köteleztetik. *Budapesti kir. itélő tábla:* A végzésnek az a rendelkezése, mely szerint *az ügygondnoki díj fizetésére H. S. a saját személyében is köteleztetett, megváltoztatik* s a felfolyamodó fél e kötelezettség alól felmentetik. Mert: a gondnokság megszüntetése iránti kérelmet a gondnokolt, nem pedig H. S. terjesztvén elő, az 1875. III. t.-cz. 1. §-a pedig a jelen eset-

ben alkalmazást nem nyerhetvén, ugyanő az eljárási költségnek saját vagyonából leendő megtérítésére nem kötelezhető. (1894. jan. 16. 13363/93. p. sz. a.)

Ha a gondnokság alá helyezés idült alkoholismusból eredt iszákossági elmezavar miatt lett kimondva s a beteg állapota annyira javult, hogy az elmebetegségnek semmiféle tünetei nem észlelhetők, a gondnokság még sem szüntethető meg, ha a szakértői vélemény a javulást és az alkoholismus okozta őrültség tüneteinek elmaradását a jövőre nézve attól teszi függővé, hogy a gondnokolt továbbra is gondos felügyelet alatt marad.

A pozsonyi kir. törvényszék: Dr. N. J. mint R. Ernő herczeg ügygondnoka felperesnek, dr. M. J. Pozsony város árvaszéki ügyésze és R. Albin herczeg alperesek ellen gondnokság megszüntetése iránti perében következőleg ítélt: Felperes herczegre nézve az 1887. nov. 2-án 11588. sz. a. kelt ítélettel elrendelt gondnokság alá helyezés oly kijelentés mellett szüntettetik meg, hogy ezen megszüntetésnek hatálya a jelen ítéletnek valamennyi érdekeltre nézve történt jogerőre emelkedésével veendi kezdetét.

Indokok: Az 1881. évi nov. 1-én 3263. sz. a. kelt igazságügyministeri rendelet 44—46. §-aiban előírt és folyamatba tett eljárás alatt, jelesül a gráczvidéki csász. kir. járásbiróság előtt eszközölt vizsgálat folytán 1893. aug. 22-én kiállított orvosszakértői határozott vélemény szerint igazolást nyert azon körülmény, hogy gondnokolt felperes, a ki gyengeelméjűségi alapon fejlődött idült alkoholismusból eredt iszákossági őrültség miatt gondnokság alá helyeztetett, jelenleg többé nem elmebeteg, gondozásra nem szorul és vagyonának saját kezelésére képes.

Minthogy pedig ezek szerint azon ok, mely miatt felperes gondnokság alá helyeztetett, ez idő szerint többé fenn nem forog, a gondnokságot biróilag megszüntetni és miután valamely elmebeteg állapota megvizsgálásának egészségi helyes voltát nem az eszközölt szakértői megfigyelések mennyisége, hanem a betegség felismert minőségéhez képest a vizsgáló által szükségesnek talált s alkalmazandott észlelések után előadott vélemény határozottsága állapítja meg, miután továbbá a jelen esetben kihallgatott tanuk előadásai felperesnek nem a jelenlegi egészségi állapotára, hanem korábbani magaviseletére tettek vallomást, az alperesi árvaszéki ügyésznek a jelen ügyben előterjesztett orvosi szakértői véleményre vonatkozólag felhozott azon kifogása, mely szerint a szakértői vélemény, mert csak két ízbeni megvizsgáláson alapszik, hiányos; de különben is a tanuvallomásokkal ellentétben áll, figyelmen kívül hagyni kellett stb.

A pozsonyi kir. itélő tábla (1894. jan. 9. 6009. sz. a.) az elsőbiróság ítéletét megváltoztatja, a 11588. sz. a. ítélettel elrendelt gondnokság alá helyezést meg nem szünteti.

Indokok: A gondnokság alá helyezést elrendelő ítéletnek alapul szolgáló véleményben a szakértő orvosok azt jelentették ki,

hogy R. Ernő herczeg gyengeelméjűségi alapon fejlődött idült alkoholismusból eredt iszákossági őrültségben szenved. Ezt a véleményt megerősíti a vizsgálat folyamában kihallgatott tanuk vallomása és a dr. Schwartzer Ottó által 1893. május 14-én kiállított kórrajz. Mindezek az adatok azt igazolják, hogy az őrültség az idült alkoholismusnak a következménye és hogy a beteg, daczára az 1887. aug. 29-től 1892. május 15-ig tartott gyógykezelésnek, nem volt képes az önállóságnak és akaraterőnek ama fokára emelkedni, a mely alkalmassá tette volna arra, hogy az ivási szenvedélynek ellentálljon. Igaz ugyan, hogy a kórrajz szerint a beteg állapota 1892. május 12-ike utáni időben javult és beteg az intézetet 1892. évi július 5-én titokban ugyan, de javult állapotban hagyta el; az is igaz, hogy a megkeresett gráczi cs. kir. járásbiróság útján teljesített orvosi vizsgálat eredménye szerint R. herczegen az elmebetegségnek semmiféle tünetei nem észleltettek, tekintettel azonban arra, *hogy a szakértői vélemény ezt a javulást és az alkoholismus okozta őrültség tüneteinek elmaradását a jövőre nézve attól teszi függővé, ha a gondnokolt továbbra is egy gondos barát felügyelete alatt maradand; tekintettel továbbá arra, hogy a megállapított javulás nyomban a be-*

tegség idült természeténél fogva még sokkal rövidebb ideig tartott, mintsem annak hátrányára és ekként a gondnokság alá helyezésre alapul szolgált kóros állapot megszűnésére az adott körülmények között már most biztonsággal következtetni lehetne, a kir. ítélő tábla az orvosszakértői véleményt ez idő szerint a gondnokság megszüntetésére alkalmas alapul el nem fogadta. Ez oknál fogva stb.

A m. kir. Curia: annak megjegyzésével, hogy a felebbezéshez *B.* alatt csatolt orvosi bizonyítványt az 1881. évi LIX. t.-cz. 29. §-a értelmében figyelembe venni nem lehet, a másodbiróság ítélete indokai alapján helybenhagyatik. (1894. ápril 18. 3298/p. sz. a. I. T. 1891. f. 89. l.)

44. §. A kereset az árvaszéki ügyész ellen intézendő és annyi példányban nyujtandó be, hogy az árvaszéki ügyésznek, a gondnoknak és ha ügygondnok neveztetett ki, ennek is egy teljes példány jusson. *Az eljárás menete.*

45. §. A kereset fölötti tárgyalásra megidézendők mindazok, a kik a gondnokság alá helyezési tárgyalásra megidézendők voltak. A 26. §. rendelkezései a jelen esetben is megtartandók.

26. §. Az idéző végzéssel egyidejűleg, s a keresetlevél egy példányának közlése mellett, megkeresendő a gyámhatóság azon

iratoknak és határozatoknak a tárgyalási határnapig a törvényszékhez való áttételére, melyek a kérdéses esetre vonatkozólag előtte folytatott eljárásban felmerültek, illetőleg keletkeztek.

Az árvaszék köteles ezen iratokat és határozatokat eredetben, a legrövidebb idő alatt, a törvényszékhez áttenni, mely iratok azonban a birói eljárás végbefejezte után a törvényszék által visszaküldendők s a gyámhatóság a birósági eljárás erdményéről az itéletek, illetőleg határozatok hitelesitett példányainak közlésével értesitendő.

46. §. A további eljárásra vonatkozólag, a kérelem tárgyának megfelelő értelemben — a mennyiben a 47. és 48. §-ok kivételt nem állapitanak meg — *ugyanazon szabályok* követendők, melyek a nagykorúaknak gondnokság alá helyezésére nézve megállapittattak.

47. §. Ha a gondnokság alá helyezés az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *b)* pontja alapján a gondnokolt kérelme folytán rendeltetett el, a mennyiben az a fel- és lemenő rokonok (és a házastárs) kérelmére is kimondottnak nem nyilvánittatott: a gondnokság megszüntetése a gondnokoltnak egyszerű kérelmére, mindazonáltal a szükséghez képest a 34. §-ban (l. 1. fejezet) meghatározott intézkedések megtartása mellett, végzéssel rendelendő el.

A végzés ellen, mely a kérvényezőn

kivül a gondnoknak és az árvaszéki ügyésznek is kézbesítendő, halasztó hatálylyal biró felfolyamodásnak, és ha a másodbiróság az elsőbiróság végzését megváltoztatta, a harmadbirósághoz további felfolyamodásnak van helye.

A 47. §. ama rendelkezése, mely szerint a gondnokság megszüntetése iránt a gondnokolt részéről előterjesztett kérelem felett esetleg a 34. §-ban foglalt intézkedések megtétele, vagyis szakértői orvosi vizsgálat megejtése után hozandó határozat, nyilván ellenkezik a 39. §. ama rendeletével, hogy a gondnokság alá helyezés az illető egyszerű kérelmére minden vizsgálat nélkül elrendelendő. *Jegyzet.*

48. §. Azon esetekben, melyekben a gondnokság alá helyezés a gondnokolt kérelmére rendeltetett el, de az intézkedés hatálya a rokonok vagy házastárs kérelmére is kimondottnak nyilváníttatott: a gondnokság megszüntetése a gondnokolt vagy a gondnok által az árvaszéki ügyész ellen intézendő keresetlevéllel kérelmezendő, a tárgyalásra azonban azon rokon (illetve házastárs) is megidézendő, a kinek kérelmére a gondnokság alá helyezés hatálya kiterjesztetett.

49. §. A nagykorúakra nézve elrendelt gondnokság megszüntetésének hatálya azon napon veszi kezdetét, a mely napon a gondnokság megszüntét kimondó ítélet vagy vég-

zés valamennyi érdekeltre nézve jogerőre emelkedett.

50. §. A gondnokság megszüntetése iránti eljárás befejezése után a jogerőre emelkedett ítélet vagy végzés a gyámhatósággal hiteles példányban közlendő.

A gondnokság megszüntetése iránti keresetet elutasító ítéletnek jogerőre emelkedése után, a körülmények változtával, az eljárás ismételve megindítható.

Joggyakorlat. A gondnokság megszüntetése a gondnokolt egyszerű kérelmére kimondatott.

A budapesti kir. ítélő tábla: . . . A 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet 47. §-a értelmében azon esetben, ha a gondnokság alá helyezés a gondnokolt kérelme folytán rendeltetett el, a mennyiben az a rokonok kérelmére is kimondottnak nem határoztatott, *a gondnokság megszüntetése a gondnokoltnak egyszerű kérelmére elrendelendő*, ily esetben a gondnok meghallgatása nem szükséges. (1887. jan. 4. 53642/86. sz.)

A 47. §-ban szabályozott kivételes eljárás csak a 28. §. b) vagy c) pontja alapján, a gondnokolt egyszerű kérelmére elrendelt gondnokság megszüntetése esetén, alkalmazandó; más esetben 43., 44. §-okban írt eljárás követendő.

A temesvári kir. törvényszék: Miután a gondnokság gyenge elméjűségért N. M. ellen tulajdonképen az ő kérelmére rendeltetett el és ő meggyöngült elmebeli állapotából a csatolt orvosi bizonyítvány szerint teljesen kigyógyult: az N. M. ellen elrendelt gondnokság megszüntettetik a nevezettnek kérelmére. *Budapesti kir. ítélő tábla:* A kir. törvényszék végzését az 1881. évi LIX. t.-cz. 39. §-ának *o)* p. alapján megsemmisíti s a kir.

törvényszéket szabályszerű eljárásra utasítja. Mert a 3263/81. sz. i. ü. m. rend. *47. §-ában szabályozott eljárásnak egyedül akkor van helye, ha a gondnokság alá helyezés az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának b) vagy c) pontja alapján, még pedig egyedül a gondnokoltnak kérelmére rendeltetett el,* egyébként a gondnokság megszüntetésére nézve a 43., 44. és következő §-okban szabályozott eljárás tartandó meg. Miután pedig N. M. mint gyengeelméjű a f. év 918. sz. ítélet szerint első sorban a temesvári közkórháznak 1888. decz. 19. 230. sz. alatt a törvényszékhez intézett jelentése alapján, valamint a felesége hozzájárulása következtében is helyeztetett az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja értelmében gondnokság alá, a gondnokság megszüntetésére nézve a 43., 44. és a következő §-okban szabályozott eljárás alkalmazandó és így a kir. törvényszék azzal, hogy a 47. §-beli kivételes eljárást alkalmazta, oly lényeges eljárási szabályt sértett meg, hogy e miatt a jelen ügy alapos eldöntése lehetetlenné vált. (1889. nov. 5-én 50.696/89. sz. a.)

A gondnoksági ügyek soron kívül intézendők el és a felsőbiróságoknál a törvénykezési szünidő hatálya alól kivételnek.

Az 1891. évi aug. 19-én 4291. I. M. E. sz. a. kelt igazságügyministeri rendelettel kiadott birói ügyviteli szabályok 159. §.: Soron kívül elintézendők: (a törvényszékeknél) 7. p. A gondnokság alá helyezést és a

gondnokság megszüntetését tárgyazó ügyek; 16. p. mindazok az ügyek, melyek a 7. p. alatt felsorolt ügyekkel oly szorosan függnek össze, hogy azok eldöntése nélkül az utóbbiak alaposan el nem dönthetők.

1887. XXX. t.-cz. 5. §-a 2. pontjában foglalt rendelkezés szerint a gondnokság alá helyezést és a gondnokságnak megszüntetését tárgyazó ügyek a kir. ítélő tábláknál és a kir. Curiánál a törvénykezési szünidő (júl. első vasárnapjától számított nyolcz hét) tartama alatt is elintézendők, de csak feltételesen, a mennyiben a feltétlenül elintézendőknek kimondott ügyek mennyisége megengedi.

A birói ügyviteli szabályok 344. §-ának rendelkezése szerint ezek az ügyek a kir. Curiánál és a kir. ítélőtábláknál a szünidőn kívül sürgősen (soron kívül) intézendők el.

V. FEJEZET.

A GONDNOKSÁGI ELJÁRÁSBAN FELMERÜLT KÖLTSÉGEK ÉS DÍJAK.

3263—1881. sz. I. M. R. 52. §. A jelen rendeletben szabályozott eljárás körül felmerült költségeket, ide értve a tanúk vagy szakértők járandóságait és a hirdetményi díjakat is, az tartozik előlegezni, a kinek kérelmére az eljárás megindíttatott. *Eljárási költségek és díjak.*

1868. LIV. t-cz. 218. §. A szakértők járandósága, a szemlét teljesítő biró által határoztatik meg, s azt a bizonyító fél, az igazolt szegénység esetét kivéve, előlegezni tartozik. *Jegyzet. (A szakértők járandósága.)*

A törvénykezési rendtartásnak ez a szabálya a gondnoksági eljárásban — legalább a budapesti kir. törvényszék gyakorlata szerint — annyiban nyer alkalmazást, hogy a kiküldött szakértők a szemlét teljesítő biró előtt számítják ugyan fel költségeiket és díjaikat, a megállapítás azonban a kiküldött birónak előadása és véleménye alapján a

törvényszék határozatának képezi tárgyát. A díjak összegét a biróság a teljesített munka kellő méltatásával, belátása szerint állapítja meg.

Az eljárási költségek az irodaátalányból előlegezendők.

53. §. Ha a gondnokság alá helyezés és a gondnokság megszüntetése iránt az eljárás a jelen rendelet 29. és 43. §-ai szerint az árvaszéki ügyész vagy ügygondnok kérelmére indíttatott meg; a mennyiben a költségek az árvaszéki ügyész, illetőleg az ügygondnok által nem előlegeztetnek, az eljárás folyamán felmerülő költségek az irodaátalányból előlegezendők. Ugyanez áll akkor is, ha a gondnokság alá helyezés iránt az eljárás a 35. §. értelmében hivatalból indíttatik meg.

Az eljárási költségek a gondnokoltat terhelik.

54. §. Ha a gondnokság elrendelésének, úgy a gondnokság megszüntetésének hely adatik, az eljárási költségek a gondnokoltat terhelik.

Az 53. §. szerint az irodai átalányból előlegezett költségeknek a gondnokolt vagyonából leendő megtérítése iránt a törvényszék a kérdés érdemében hozott véghatározattal egyidejűleg az illető árvaszéket keresi meg. Ezen előlegezett költségek a birói ügyviteli szabályok értelmében nyilvántartandók és a gondnokoltnak netáni vagyontalansága szegénységi bizonyítványnyal igazolandó.

A gondnokság alá helyezést vagy meg-

55. §. A biróság jogosítva van azt, a ki a gondnokság alá helyezés, vagy a gondnok-

ság megszüntetése kérdésében alaptalan kérelmet terjesztett elő, az összes eljárási, valamint a megidézett feleknek okozott költségek és díjak megfizetésében elmarasztalni.

szüntetést alaptalanul kérelmező az összes költségekben elmarasztalható.

1879. 17-én 33786. sz. alatt kibocsátott igazságügyministeri körrendelet a tiszti ügyészeknek elmebetegek gondnokság alá helyezése körüli ügyekben tett munkálataikért járó illetményeik tárgyában.

Közelebb azon eset adta elő magát, hogy egy törvényhatóság árvaszéki ügyésze egy elmebetegnek gondnokság alá helyezése körüli eljárása alkalmából, a bélyegkiadásoktól eltekintve, a napidíj és utazási költségeken kívül a kereset szerkesztéseért s az annak felszerelése és beadása körül felmerült irodai munkákért külön díjakat számított fel s miután ezen díjak a gondnokolt vagyontalanságánál fogva be nem hajtathattak, az árvaszék ezen díjaknak a törvényszéki irodai átalányból való megtérítése iránt a gondnokolt vagyontalanságát igazoló szegénységi bizonyítvány közlése mellett az illető törvényszéki elnököt kereste meg.

Tiszti ügyészt díj a székhelyen tett eljárásért nem illeti.

Tekintve, hogy a tiszti ügyész a törvény által hatáskörébe utalt ügyekben hivatalból tartozik eljárni, továbbá: hogy a gondnokság alá helyezés az 1877. XX. t.-cz. 28. §-a *a)* pontja esetében az államnak, mint

legfőbb gondnoki hatóságnak hivatásánál fogva és így köztekintetből történik s az egész e körüli eljárás a közérdek megóvásának jellegével bír, végül, hogy az árvaszéki ügyész úgy azon esetben, midőn nagykorú elmebeteg gondnokság alá helyezése iránt keresetet indít, valamint a 3263/81. sz. i. ü. m. rend. által hozzáutalt ügyekben a közérdeket képviseli s hivatalos minőségben jár el, a belügyminister úrral egyetértőleg értesítem elnök urat, hogy a tiszti ügyészt ily ügyekben tett munkálataiért az állam vagy a törvényhatóság irányában, tiszti fizetésén és készkiadásán kívül — milyen p. o. a hirdetési költségek — csak a szabályrendeletileg megállapított napidíj és mértföldpénz illetheti meg, az utóbbiak is csak azon esetben, ha székhelyéről távozik. Hogy tehát az állam illetéktelen kiadásokkal ne terheltessék, felhívom elnök urat, hogy jelen rendeletemet miheztartás végett a vezetése alatti kir. törvényszékkel közölje.

Végül megjegyzem, hogy a törvényhatóságok a belügyminister úr által f. év decz. 1-én 51836. sz. a. hason értelemben utasíttattak.

1884. évi november 22-én 51.583. sz. a. kibocsátott igazságügyministeri rendelet.

Több ízben tapasztaltam, hogy a 3263/81. sz. i. ü. m. rendeletben szabályozott eljárás körül felmerülő költségek czímén illetéktelen kiadások fedeztetnek a törvényszéki irodaátalányból.

Rendelet az eljárási költségeknek az irodaátalányból előlegezése tárgyában.

Az idézett rendelet 52. §-a előírja, hogy az eljárási költségeket az tartozik előlegezni, a ki az eljárás megindítását kérelmezte, az 53. §. pedig meghatározza az eseteket, a mikor a költségek az irodaátalányból előlegezendők.

Ezen határozott rendelkezéssel szemben is fordult elő eset, hogy magánfél kérelmére indított eljárás költségei az irodaátalányból előlegeztettek.

Magánfél kérelmére indított eljárás költségei az irodai átalányból nem előlegezendők.

Az 1879. évi decz. 17-én 33786. sz. alatt kiadott körrendelet szerint a tiszti ügyészt ez ügyekben eljárásáért csak a szabályrendeletileg megállapított napidíj és fuvarköltség illeti meg, de csak az esetben, ha székhelyéről távozik; mégis azt tapasztaltam több ízben, hogy a törvényszékek az árvaszéki ügyésznek, vagy az őt helyettesítő tiszteletbeli tiszti ügyésznek, ha a törvényszék székhelyén laktak is, az irodaátalányból és pedig sokszor a szabályrendeletben megállapítottnál magasabb díja-

kat előlegeztek, illetve annak terhére megállapitottak.

A tiszti ügyész helyettesitése.

Ezen felmerült esetek alkalmából tett kezdeményezésemre és azon indokból, hogy a kérdéses ügyekben a megyei és városi törvényhatóságok és a rendezett tanácsú városok ügyészei a székhelyükön kívül eső törvényszékek által kitűzött tárgyalásokra utazással egyrészt helyi teendőiktől el ne vonassanak, másrészt a napidíjakkal és fuvarköltségekkel az államot indokolatlanul ne terheljék, a belügyminister úr f. év nov. 14-én 61060. sz. a. kiadott rendeletében felhívta a törvényhatóságokat, hogy tiszti ügyészeiket, valamint a rendezett tanácsú városok, illetve ezek árvaszékeinek ügyészeit utasíttassa, miként a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet 53. §-ának felsorolt eseteiben, ha az ügy a törvényhatóság, illetve a városi árvaszék székhelyén kívül, vagy más megye területén lévő törvényszéknél tárgyaltatik, magukat minden esetben a törvényszék székhelyén lakó tiszteletbeli megyei ügyészszel, illetve a társtörvényhatóság ügyészével, esetleg az ottani árvaszéki ügyészekkel és viszont helyettesíttessék.

Ezen intézkedés következtében tehát jövőre az árvaszéki ügyésznek eljárásáért mi sem lesz előlegezendő.

Az ügygondnoknak

Hasonlókép tapasztaltam, hogy az ügy-

gondnokok részére a törvényszékek az iroda-átalányból munkadíjat előlegeztek, illetőleg annak terhére megállapitottak.

az irodaátalányból munkadíj meg nem állapitható.

Az 1874. XXXIV. t.-cz.-ből folyólag az ügyvéd köteles a gondnoki megbizatást elfogadni és az ügyvédi tiszt természetéből folyik, hogy az ügyvéd, ha közérdekű ügyekben gondnokká neveztetik ki, munkadíjelőleget nem követelhet az irodaátalányból s ilyen részére nem utalványozható.

Azt is tapasztaltam, hogy a kérdéses ügyekben az ítélet teljes szövege és pedig nem egyszer, hanem háromszor tétetik közzé.

A hirdetménynek száz szót meghaladnia nem szabad.

Miután ezen eljárás az idézett redeletem 38. és 40. §-ainak intézkedésével ellenkezik és miután úgy a fél, mint az állam érdeke kivánja, hogy felesleges kiadásokkal ne terheltessék: a hirdetménynek a fennálló díjszabályra való tekintetből is, 100 szót annyival kevésbé szabad meghaladnia, mert annak úgyis csak az ítélet tényét szükséges tartalmaznia.

A nagyváradi kir. törvényszék: N. Gy. gondnokság alá helyeztetik. A tiszti ügyész részére díj nem állapíttatik meg. Indokok.... A tiszti ügyész hivatalos minőségében járván el részére e munkálatért díjat megállapítani nem lehetett. *Budapesti kir. itélő tábla...* Indokából helybenhagyja. *Kir. Curia.* Helybenhagyja, mert a tiszti ügyész a fenforgó eset-

Joggyakorlat.

A tiszti ügyész részére díj nem állapittatik meg.

L. részben a 3263/81. sz. rendelet előbbi szakaszainál közölt határozatokat is.

ben közérdeket képviselvén, az i. ü. min. *1879. decz. 17-én 33786. sz. a. kibocsátott rendelet értelmében napidíjat nem követelhet.* (1890. ápril 15. 2396/p. sz. a.)

A tiszti ügyész részére díj nem állapíttatik meg.

A nagykanizsai kir. törvényszék: P. V. gondnokság alá helyeztetik. *A t. ügyész* részéről felszámított *munkadíjak az 1879. decz. 17-iki 33786. I. M. sz. a. kelt i. ü. m. rendelet értelmében nem állapíttatnak* meg. *Budapesti kir. ítélő tábla* és *kir. Curia:* Indokából helybenhagyja. (1887. aug. 23. 6413/p. 87. sz. a.)

Az ügygondnok díja, gondnokoltja ellenében állapíttatik meg; az nem tartozik az irodai átalanyból előlegezhető költségek közé.

A békésgyulai kir. törvényszék: D. M. elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztetik. Az ügygondnok díja gondnokoltja ellenében megállapíttatik. Indokok . . . . Az ügygondnok díja a gondnokolt ellenében találtatott megállapíttatni azért, mert a 3263/81. sz. i. ü. min. rend. 54. §-a szerint az eljárás alkalmával felmerült költségek a gondnokolt terhére rovandók. *Budapesti kir. ítélő tábla:* Az ügygondnoki díjra vonatkozó felebbezett részében indokolásánál fogva és még azért is helybenhagyja, mert a 3963/81. sz. i. ü. min. rend. 53. §-a értelmében *az irodai átalányból csak az eljárás folyamán felmerült költségek, vagyis oly tényleges kiadások előlegezendők, melyeknek (pl. szakértők és tanuk járandóságának, esetleges fuvardíjak-*

nak stb.) fedezése az eljárás sikeresítése czéljából válik szükségessé, ezek közé azonban magának az ügygondnoknak, mint ügyfélnek saját munkadíja nem sorozható. (1877. jún. 22. 4355/p. 87. sz. a.)

A budapesti kir. itélő tábla: . . . . A gondnokság alá helyezési eljárás folyamán felmerülő *költségek* a 3263/81. sz. i. ü. min rend. 53. §-a értelmében *az irodai átalányból csak előlegezendők* és csak akkor, ha ezek az árvaszéki ügyész, illetve az ügygondnok által nem előlegeztetnek, következve tehát ezek *más felmerült kiadások, mint a tiszti ügyész és az ügygondnok díjai és kiadásai; az eljárási költségek és díjak azonban az 54. §. értelmében véglegesen a gondnokoltat terhelik,* illetve az ellenében lévén megállapítandók: a kir. törvényszék tehát a tiszti ügyész díját és kiadását ítéletével a gondnokolt ellenében helyesen állapította meg. (1888. márczius 20-án 11184/88. p. sz. a.)

A tiszti ügyész díja és kiadása a gondnokolt ellenében állapittatik meg, az irodai átalányból sem a t. ügyész, sem az ügygondnok díjai és kiadásai nem előlegezhetők.

A nagykikindai kir. törvényszék: Miután az orvosok egyhangú véleménye szerint F. L. elméje ép, egészséges s ez alapon a felperes a keresettől elállott, a per megszüntnek nyilváníttatik; miután azonban a per megindítására alapul szolgáló 887. sz. jegyzőkönyvek és főispáni átirat az elmebetegség fenforgására alapot nem szolgáltat s így *felperes*

Az eljárási költségeket az árvaszék fizeti, mert alaptalanul indította meg az eljárást.

keresetének megindítása alkalmával *a gondnokság alá helyezést az utólagos orvosi vizsgálat szerint is alaptalanul kérte, ugyanazért a költség megfizetésére ő köteleztetik. Budapesti kir. ítélő tábla:* Helybenhagyja oly változtatással, hogy a díjak megfizetésére *az árvaszéket kötelezi*, mert a keresetből kitünőleg a tiszti ügyész a gondnokság alá helyezés iránti eljárásra az árvaszék által lett felhíva, illetve megbizva, a tiszti ügyész tehát az árvaszék képviseletében járt el; ennélfogva az eljárással felmerült költség viselésére a tiszti ügyészt megbízó megyei árvaszék volt kötelezendő. (1888. márczius 12-én 8908/88. p. sz. a.)

A költségek viselésére kötelezett árvaszék helyett a megyei hatóság köteles fizetni.

A budapesti kir. ítélő tábla: Azon gondnoksági ügy, melyben a végrehajtási kérvény és neheztelt végzés alapját képező, jogerőre emelkedett ítélet hozatott, *Torontálmegye árvaszéke részéről, illetve ennek megbízása folytán tétetett folyamatba;* minthogy pedig az ítélet szerint a megítélt költséget és eljárási díjakat ama hatóság köteleztetett viselni, melynek részéről az ügy folyamatba lett téve és minthogy az említett *megyei árvaszék Torontálmegye hatóságának közege*, melynek eljárásáért a megyehatóság felelős, a kir. törvényszék *a végrehajtást nevezett megye hatósága ellen helyesen rendelte el.* (1888. ápril 9. 16029/88. p. sz. a.)

A pestvidéki kir. törvényszék: A t. ügyész keresetével elutasíttatik. A per- és vizsgálati költség megfizetésére köteleztetik. Indokok: Felperes a keresethez *A)* alatt csatolt orvosi bizonyítvány alapján az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* p. értelmében kéri gondnokság alá helyeztetni alperest. Tekintve azonban, hogy az *A)* a. bizonyítvány annak megállapítására, hogy alperes oly gyengeelméjű lenne, miszerint vagyonának kezelésére képtelen, nem alkalmas, sőt az alperes részéről 2/. a. csatolt orvosi bizonyítvány és a f. é. márczius 6-án tartott tárgyaláskor tett törvényszéki orvosi vélemény szerint alperes épelméjű és vagyonának kezelésére képes, ennélfogva alperesnek gondnokság alá helyezése el nem rendelhető. Egyúttal elmarasztalandó volt *a felperes* a 3263/81. sz. rendelet 55. §-a értelmében ***nemcsak az alperesnek méltatlanul okozott, hanem a törvényszéki orvosi vizsgálatért felmerült eljárási költségeknek megfizetésében is.*** (1891. évi márczius 13-án 1501/p. 91. sz. a.)

Az eljárási költségeket a t. ügyész fizeti, mert alaptalanul indította meg az eljárást.

Budapesti kir. itélő tábla: A perköltségre vonatkozó felebbezett részét indokaiból helybenhagyja. (1891. máj. 26-án 21625/91. sz.)

A budapesti kir. itélő tábla: Minthogy a szakértők meghallgatása a felperesek ama kereseti állításának bebizonyítása végett ren-

A szakértő bizonyíték-költségeit a felperes tartozik előlegezni.

deltetett el, hogy az alperes elmebeteg; minthogy *tehát a szakértő-bizonyíték költségei a felperesek érdekében merültek fel s így azokat a felperesek tartoznak elölegezni;* végre, minthogy eme költség *elölegezéseért a felperesi ügyvéd*, mint *ilyen felelős:* a kir. tábla az elsőbiróság végzésének neheztelt azt a részét, mely szerint a felperesi ügyvéd a 206 frtban felmerült szekértői díjnak elölegezésére és a törvényszéknél való bemutatására köteleztetett, helybenhagyja. (1890. márczius 4-én 8388/90. sz. a.)

A magán elmegyógyintézet igazgatója az orvosi vizsgálati díjakat elölegezni köteles, ha az ő jelentése alapján tétetett az eljárás folyamatba.

A budapesti kir. törvényszék: A magán-elmegyógyintézet igazgatóját az orvosi vizsgálat költségeinek fizetésére kötelezi. *Budapesti kir. ítélő tábla:* Helyhenhagyja. Indokok: Tekintettel arra, hogy az elmebetegeknek a felfolyamodó magángyógyintézetébe való felvétele önkéntes és a felfolyamodótól függ és ekként a felfolyamodónak minden egyes esetben módjában áll, hogy a vizsgálati költségre nézve magát eleve biztosítsa: az elsőbiróság végzését helybenhagyni kellett annyival inkább, mert a jelen ügyben a felfolyamodónak 1884. aug. 13-án 1095. sz. a. kelt s a budapesti kir. törvényszéknél 23902/84. sz. a. iktatott jelentése és az ebben előterjesztett kérelem alapján tétetett az eljárás folyamatba; a 3263/81. sz. i. ü. m. rendelet

52. §-a pedig minden megkülönböztetés nélkül rendeli, hogy a gondnokság alá helyezési eljárás körül felmerült költségeket, ideértve *a szakértők járandóságát is, az tartozik előlegezni, a kinek kérelmére az eljárás megindíttatott.* Egyébiránt az előlegezés természetéből folyik, hogy az előlegező részére fenmarad a visszkereset az anyagi jog szerint kötelezettekkel szemben. (1890. jún. 18. 13217/90. p. sz. a.) *Kir. Curia:* A végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye. (90. okt. 21. 8251.) *Azonos: Budapesti kir. itélő tábla:* (1890. jún. 18. 13226. sz.) és 1890. okt. 13-án 1347/p. 90. sz. a.

1880. évi júl. 2-án kelt 20,791. sz. pénzügyministeri rendelet.

Bélyegilletéki kötelezettség a gondnoksági eljárásban.

Felmerült kételyek eloszlatása végett kijelentetik, hogy a gondnokság alá helyezésnél ...... követendő birósági eljárásban a kir. törvényszékhez intézett beadványok s a törvényszékeknél felvett jegyzőkönyvek ivenkint 50—50 kr. bélyeg alá, a mellékletek és felzetek pedig ivenkint, illetőleg darabonkint 15 kr. bélyeg alá esnek. A tárgyalás folyamán hozott birói itéletektől és végzésektől, valamint ezek indokaitól semmiféle illeték sem jár, a birói határozatok ellen beadott felebbezések és semmiségi panaszok az első ivtől 1 frt, a többi ivtől 50—50 kr. bélyeg alá, az esetben

pedig, ha két egybehangzó ítélet vagy végzés ellen adatnak be, az első ívtől 2 frt, s többi ívtől 50—50 kr. bélyeg alá esnek. Ezen bélyegilletéki kötelezettség az árvaszéki ügyészekre, valamint a ..... kir. törvényszék által rendelt ügygondnokokra nem terjed ki, miután ezek az általuk benyujtott keresetekre, felebbezésekre, semmiségi panaszokra, egyéb periratokra s mindezek mellékleteire s felzeteire nézve is, az eljárás egész folyamában személyes bélyegmentességben részesülnek. Hasonlóképen személyes bélyegmentességet élveznek azon magánfelek is, kik az illetékszabás 85. tételének 12. pontja értelmében szegénységüket az iratokhoz csatolandó hiteles szegénységi bizonyítványnyal igazolják. De oly beadványok, mellékletek és felzetek bélyegét, melyek egyrészt az ügygondnok, árvaszéki ügyész, vagy a bélyegmentességben részesített felek, s másrészt a bélyegmentességben nem részesített felek által közösen nyujtatnak be, valamint oly jegyzőkönyvek bélyegét, melyek bélyegmentességben nem részesített felek kérelmére (kezdeményezésére) vétetnek fel, egészben az illetékkötelezett felek tartoznak viselni.

II. CZIM.

AZ ELMEBETEGEK JOGI CSELEKVÉSI KÉPESSÉGE.

ÁLTALÁNOS BEVEZETÉS.

Bevezetés.

Magyarország területének egy részén ez idő szerint is az ausztriai általános polgári törvénykönyv van érvényben s így ez képezi a magánjog főforrását. Horvát-, Szlavon-, Dalmátországokon kívül, mely országok a polgári magánjog tekintetében autonomiával bírnak, hatályban van e törvénykönyv Magyarországnak a Királyhágón túli részében az 1868. évi XLIII. t.-cz. 12. §-a, a polgárosított magyar határőrvidéken az 1872. évi június 9-én kelt királyi leiratnak 10. §-a, valamint az 1873. évi XXVII. t.-cz. 2. §-a *c)* pontja, végül Fiume városában és kerületében a magyar ministerelnök, az igazságügyminister és a Horvát-, Szlavon-, Dalmát-

országok bánja által 1871. évi szeptember 14-én kiadott rendelet 3. és 11. §-ai alapján. Az ország egyéb részeiben a telekkönyvi intézménynyel kapcsolatos határozmányok tekintetében ugyan-e törvénykönyv, egyébként azonban a régi magyar magánjog, az 1861. évi országbirói értekezlet által megállapított ideiglenes törvénykezési szabályok, az ezek által hatályban tartott jogszabályok, az 1867. év vagyis az alkotmány visszaállítása óta keletkezett törvények és rendeletek, végül a birói gyakorlat képezik a magánjog forrásait.

Czélszerűnek mutatkozik ezeknél fogva az alábbiakban a kevés számú újabb törvényes szabályok mellett, az ausztriai általános polgári törvénykönyv vonatkozó szakaszainak idézése és különösen a birósági joggyakorlatot feltüntető elvi jelentőségű birói határozatoknak közlése.

I. FEJEZET.

AZ ELMEBETEGEK CSELEKVÉSI KÉPESSÉGE ÁLTALÁBAN.

Az elmebetegek cselekvési képessége általában.

Általános törvényi rendelkezésünk annak meghatározására, hogy az elmebetegek bírnak-e jogi cselekvési képességgel, nincsen. A jogügyletek egyes nemei tekintetében megállapított törvényi rendelkezésekből s a kifejlődött birósági gyakorlatból az az általános szabály állítható fel, hogy az elmebetegség fenforgása a jogi cselekvési képességet mindennemű jogügylet tekintetében kizárja. Minden esetben bizonyítandó azonban, hogy az elmebetegség valóban fenforog és pedig a jogügylet létrejöttének időpontjában.

Világos időközökben, ú. n. lucidum intervallumban tehát bír az elmebeteg cselekvési képességgel. Ebben a tekintetben nem tesz különbséget az, vajjon az az egyén, kinek elmebetegsége megállapíttatott, gondnokság alatt áll-e, vagy nem. A különbség csak annyi, hogy az elmebetegség miatt gond-

nokság alatt nem álló egyént illetőleg az elmebetegség fenforgását, az elmebetegség miatt gondnokság alatt álló egyénnel szemben pedig a lucidum intervallumot kell bizonyítani. Nem tesz különbséget a cselekvési képességet illetőleg az elmebetegség neme sem; az elhatározó kérdés mindig az, bírt-e az egyén a jogügylet létesítésekor akaratának szabad elhatározási képességével vagy nem?

A fentmondott általános szabálytól való eltérések a jogügyletek egyes nemeit illetőleg alább nyernek ismertetést.

Jogi és cselekvési képesség megítélése Magyarországban nemzetközi jogi szempontból.

Felmerült esetben alkalma volt a m. kir. igazságügyministernek 46132/1893. I. M. sz. a. akképen nyilatkozni, hogy arra vonatkozó általános törvényünk, hogy nemzetközi magánjogi viszonyokban a felek jog- és cselekvési képessége milyen törvény szerint ítélendő meg, nincs. De vannak egyes törvényeink, a melyekben az az elv nyert alkalmazást, hogy magyar állampolgár jog- és cselekvésképessége mindig a magyar törvények szerint s viszont a külföldiek jog- és cselekvési képessége saját hazájuk törvényei szerint ítélendő meg. Ilyen az 1876. évi XXVII. t.-cz. 95. §-a, az 1877. évi XX. t.-cz. 61—64. §-a, az 1881. évi LX. t.-cz. 5. §-a. Ezt az elvet tekintette irányadónak az igaz-

ságügyminister rendszerint eddig is, s ez az elv nyert alkalmazást akkor, midőn az a kérdés merült fel, vajjon a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országoknak 1868. évi május hó 25-én kelt hitfelekezeti törvénye az ottan honossággal bíró s a szolgálat tekintetéből Magyarországban tartózkodó katonai személyekre is kiterjed-e vagy sem. Az akkori igazságügyministerrel egyetértve, ugyanis az akkori vallás- és közoktatásügyi minister 1881. szeptember 11-én 25503. sz. a. kelt körrendeletében minden hasonló esetre zsinórmértékül szolgáló elv gyanánt kijelentette, hogy Magyarországban az a szabály áll fenn: hogy a magyar állam területén tartózkodó idegeneknek személyállapota és jogképessége saját hazájának törvényei szerint ítélendő meg. (Ig. ü. k. III. 288. l.)

Ausztriai általános polgári törvénykönyv.

21. §. Azok, a kik . . . elmebeli fogyatkozás miatt ügyeikben maguk kellően eljárni nem képesek, a törvény különös oltalma alatt állanak. Ide tartoznak: . . . a dühöngők, őrültek és kábák, a kik eszök használatát vagy végkép elvesztették, vagy legalább cselekedeteik következményeit belátni nem képesek . . .

Ausztriai polg. törvénykönyv. Elmebeli fogyatkozásban szenvedők a törvény különös oltalma alatt állanak.

1494. §. Oly személyek ellen, kik lelki tehetségeik hiánya miatt jogaik igazgatására maguk nem képesek mint . . . őrültek és ká-

Elévülési idő számítása az elmebetegek ellenében.

bák ellen, az elbirtoklási vagy elévülési idő, ha csak a személyeknek törvényes képviselőik nincsenek, el nem kezdődhetik. A már elkezdődött elbirtoklási vagy elévülési idő foly ugyan, de soha előbb, mint két esztendő mulva az akadályok elhárítása után, be nem végezhető.

A kereskedelmi társaságok, ú. m. közkereseti, betéti társaság és a szövetkezet tagjai elleni keresetekre megállapitott elévülési idő a gondnokság alatt lévők ellen is hatályos.

1875: XXXVII. t.-cz. 124. §-a szerint a közkereseti társaságok tagjai elleni keresetek elévülésére megállapitott öt évi, a 146. §. szerint a betéti társasági tagok ellenében megállapitott öt évi és a 257. §. szerint a szövetkezeti tagok elleni keresetek elévülésére megállapitott egy évi elévülés a . . . gondnokság alatt lévők . . . ellen is hatályos.

A közforgalom tárgyát képező értékpapirok tekintetében megállapitott elévülési idő a gondnokság alatt álló személyek ellen is hatályos.

1881: XXXIII. t.-cz. 45. §. A jelen törvényben megállapitott, illetőleg fentartott elévülés . . . gondnokság alatt álló személyek ellen is hatályos.

37. §. Az állami értékpapirokban kifejezett tőkekövetelés a lejárat napjától számitandó húsz esztendő elteltével elévül. Ugyanezen idő alatt évül el a törvényhatósági és a magánértékpapirokban kifejezett tőkekövetelés is, a mennyiben egyes törvények kivételt nem tesznek.

Az 1872: XXII., az 1873: XXXIII. és az 1874: XIV. törvényczikkek alapján kiadott kötvények szövegében megállapitott 7, illetőleg 30 évi elévülési idő a jelen törvény által nem érintetik.

Jegyzet. Mind a három itt emlitett kötvény állami kölcsönről szól.

40. §. Szelvényeken alapuló követelés a lejárat napjától számítandó hat esztendő elteltével elévül. A jelen törvény által azon intézkedéseken, melyek bizonyos magánértékpapirok szelvényeire nézve rövidebb elévülési időt állapitanak meg, változás nem történik.

41. §. Az 1872: XXXII. t.-cz. alapján kiadott kötvények és az 1873: XXXIII. t.-cz., úgy az 1874: XIV. t.-cz. alapján kiadott kincstári utalványok szelvényei tekintetében meghatározott elévülési idő a jelen törvény által nem érintetik.

II. FEJEZET.

AZ ELMEBETEGEK

CSELEKVÉSI KÉPESSÉGE

A KÖTELMI JOG SZEMPONTJÁBÓL.

Szerződéskötési képesség.

Az elmebeteg szerződési képessége azonos annak általános jogi cselekvési képességével. A mennyiben bebizonyíttatik, hogy a szerződő fél a szerződés kötésekor elmebetegségben szenvedett, akár állandó, akár muló volt az elmezavar: a szerződés érvénytelen. Ilyen hatálylyal bír a gyengeelméjűségnek az a foka is, mely az akarat szabad elhatározását kizárja. A gondnokság alatt állók szerződési képessége tekintetében, *az 1877. évi XX. t.-cz.* ekkép rendelkezik:

A gondnokság alá helyezés hatálya a cselekvési képesség tekintetében.

1877. évi XX. t.-cz. 33. §. A gondnokság alá helyezést tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapban először való beiktatását követő naptól kezdve, a gondnokság alá helyezett gondnokának jóváhagyása nélkül magát le nem kötelezheti, jogokról le nem mondhat, de visszteherrel nem járó jogügylet által jogokat szerezhet és kötelezettségektől mentesülhet.

1885. évi VI. t.-cz. 7. §. Az elrendelt zárlat a hivatalos lapban egyszer haladéktalanul közzéteendő és a mennyiben utóbb a gondnokság alá helyezés jogerőre emelkedett ítélet által kimondatik: ennek a cselekvési képességre vonatkozólag az 1877. évi XX. t.-cz. 33. §-ában megállapított joghatálya a zárlat elrendelését tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapba először történt beiktatását követő naptól számíttatik. *Gondnoksági zárlat hatálya.*

1885. VI. t.-cz. 8. §. Az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §. *a)* pontjának eseteiben az, hogy a gondnokság alá helyezésnek vagy az elrendelt zárlatnak hírlapi első közzétételét követő nap előtt kötött jogügylet érvényesnek tekinthető-e vagy nem, az e részben fennálló anyagi jogszabályok értelmében ítélendő meg. *A hírlapi közzététel előtt kötött jogügylet érvényessége.*

A jelen szakasz intézkedése azzal indokoltatik, hogy magánjogi szabályaink értelmében valamely elmebeteg által kötött jogügylet, az elmebetegség bebizonyíthatása esetében érvényteleníthető akkor is, ha a gondnokság alá helyezés biróilag kimondva nincsen. (1885. VI. t.-cz. indokolásából.) *Jegyzet.*

A törvény 33. §-ának rendelkezéséből következtetve, a gondnokság alatt állónak cselekvő képessége minden esetben ugyanaz, akármi ok szolgált a gondnokság alá helyezésnek alapjául.

Sipőcz e tekintetben a következőket

mondja: (i. m. 116., 117. lap) «Ehhez képest elmebetegek, elmegyengék, siketnémák és tékozlók cselekvési képessége egészen egyforma lenne. Az őrültek, kiktől a világos időközökön kívül a cselekvési képességet minden jog megvonja, és kik, mint ilyenek, animus contrahendi hiányában még ajándék elfogadására sem képesek — ép úgy, mint a tékozlók — saját cselekvésük által jogokat szerezhetnének, tehát az őrültnek tett igéret az önjogú igérőt kötelezné. Viszont a tékozlónak vagy az elmegyengének személyére nézve is, ép úgy, mint az elmebetegnek, gondnoka rendelkezésének alávetve kellene lenni és mert magát sem a tékozló, sem az elmegyenge le nem kötelezheti, házasságra nem léphetne és szolgálatba nem állhatna, gondnokának beleegyezése nélkül.

Véleményem szerint a törvénynek a gondnokság alá helyezettek cselekvési képességére vonatkozó intézkedésének hatálya ki nem terjed a gondnokolt személyére és nem korlátozza a gondnokoltat a saját személye feletti rendelkezésben, a gondnokság alá helyezésnek czélja csupán az lévén, hogy a vagyon kezelésére és érdekei védelmére képtelen személynek egyrészről vagyona feletti szabad rendelkezése saját, esetleg más személyek érdekében is meggátoltassék, más-

részről értelmi tehetségének hiánya vagy korlátozottsága miatt joghátrányokat ne szenvedjen. Határozottan ki van az mondva a 28. §. *b)* pontjában és a tékozlás miatti gondnokság alá helyezés czélja épen csak a vagyon megmentésére irányul. Az elmebetegek és a magukat jelekkel megértetni nem tudó siketnémák gondnokság alá helyezése szintén a gondnokolt anyagi érdekei biztosítása érdekében történik; de hozzájárul még azon indok, hogy épen a személyes szabadság jogtalan korlátozásának meggátlása végett még vagyontalan és önfentartásra képtelen személy is valamely tébolydába csak azon esetben vétethetik fel véglegesen, ha elmebetegsége biróilag megállapíttatott (1876. évi XIV. t.-cz. 73. §-a.). A gondnokság alá helyezett gondnokának tiszte gondnokoltja vagyoni érdekei biztosításán kívül épen a gondnokolt személyes szabadsága védelmében és nem korlátozásában áll.

Ebből folyólag a gondnokolt tartózkodási helyét önmaga választhatja, kivévén, ha közérdekből abban korlátozandó (közveszélyes elmebeteg) vagy öntudatos akarattal nem bír; házasságra, szolgálatba léphet gondnoka beleegyezése nélkül, de házassági szerződést nem köthet, sem szerzeménye felett nem rendelkezhetik. Vagyona felett végrendelkez-

hetik, mert azzal már magának nem árthat. Magától értetik azonban, hogy a gondnokolt házassága vagy végrendelete csak azon esetben érvényes, ha ebbeli akarata nyilvánítására képes állapotban volt.

Gondnokság alatt álló a postatakarékpénztárba betevő lehet.

1885. IX. t.-cz. 14. §. (A postatakarékpénztárba) betevő lehet mindenki; . . . gondnokság alatt lévők is jogosítva vannak önállóan betéteket eszközölni, ugyanezek önállóan visszafizetéseket is felvehetnek, kivéve, ha törvényes képviselőik a postatakarékpénztárnál az ellen írásban tiltakoznak.

Ezen tilalom, a mennyiben időközben vissza nem vonatnék, a . . . gondnokság megszüntével szintén megszünik.

Ausztriai általános polgári törvénykönyv.

Ausztriai polg. törvénykönyv. Az elmebeteg szerződést nem köthet.

865. §. Ki eszének használatát nem bírja, ... nem képes igéretet tenni, vagy azt elfogadni. Ellenben más személyek, kik... gondnoktól függnek, csupán az ő javokra tett igéretet elfogadhatnak ugyan, de ha avval járó terhet vállalnak föl, vagy maguk igérnek valamit, a szerződés érvényessége rendszerint a képviselő vagy egyszersmind a biróság beleegyezésétől függ. Míg ezen beleegyezés elkövetkezik, a másik fél vissza nem léphet, de a nyilatkozásra illő határidőt kivánhat.

Joggyakorlat. Az orvosnak az elmezavarodottság felől kiadott bizonyitványa csak akkor bizonyiték, ha az abban foglaltak

A makói kir. törvényszék: Az alperes és a felperes néhai férje között a makói 201. sz. telekjegyzőkönyvben 6132. h. r. sz. a. foglalt szőlőre nézve kötött s 1868. évi június hó 21-én létrejött adásvételi szerződést

érvénytelennek nyilvánítja. Indokok: a felperes által bemutatott orvosi bizonyítvány, úgy a tanuk vallomásai igazolják, hogy alperes a szerződés kötésekor már elmezavarodott volt s így beszámítási képességgel nem bírván, az általa ezen állapotában kötött jogügylet semmis és érvénytelen, minélfogva az minden következményeivel együtt érvénytelennek kimondandó s az előbbi állapot helyreállítandó volt. *A budapesti kir. itélő tábla:* Az elsőbiróság ítéletét indokainál fogva helybenhagyja. *A kir. Curia,* mint legfőbb ítélőszék: Mindkét alsóbirósági ítéletnek az ügy érdemére vonatkozó része megváltoztatik, a felperes kereseti kérelmével elmozdíttatik.... Indokok: Felperes férje V. A. és alperes Sz. I. között a makói 201. sz. telekjegyzőkönyvben *A)* + *I)* sz. a. kortyogói szőlőre nézve 1868. évi június 21-én létrejött adásvételi szerződést érvénytelennek kimondani az alapon kéri, minthogy nevezett férje 1868. év tavaszán elméjében megzavarodván, a kérdéses ügylet jogérvényes megkötésére képességgel nem birt, annak igazolása tekintetéből a keresetlevélhez *A)* a. csatolt orvosi bizonyítványra és megnevezett több tanukra hivatkozván. Miután azonban az *A)* a. orvosi bizonyítvány szerint az azt kiállító orvos felperesnek férjét 1868. évi

az illető orvos közvetlen tapasztalatán alapulnak. Tanúknak az elmezavart tanusitó állítása oly körülmények és cselekmények előadása nélkül, melyekből az elmezavarra következtetés vonható, az illető egyén beszámítási képességét illetőleg bizonyítékul nem szolgál.

augusztus hó 26-án s igy a kérdéses szerződés megkötése után vette orvosi vizsgálat alá és véleményét a korábbi időre vonatkozólag nem saját érzéki tapasztalatára, hanem harmadik személyek bemondására alapitotta, az tehát birói figyelembe nem vehető, az ezen irányban kihallgatott tanuk kimondására pedig, habár azok V. A. elmezavarodottságáról tanuskodnak, sőt azok közül többen a zavarodottság kezdetét 1868. év tavaszára és igy a kérdéses szerződés megkötése előtti időre teszik, mégis tekintve, hogy azok sem azt, hogy V. A. elmezavara folytonos lett volna, nem állitják, sem pedig V. A.-nak oly cselekményeit, melyek után annak elmezavarodottságára alapos következtetést vonni lehetne, fel nem hoznak, bizonyitékot nem szolgáltatnak ama döntő körülményre nézve, miszerint V. A. beszámithatlan lelki állapotban volt, mely körülmény annál is inkább igazolandó lett volna, minthogy a szerződés megkötésénél tanukép jelenvolt I. S. kimondása szerint V. A. ez alkalommal ép elmével birt. (1872. deczember 10-én 9228/p. sz. a. Dt. r. f. VIII. k. 130. l.) (Lásd a következő esetet is.)

A szerződési képesség hiánya nemcsak akkor szolgál okul a szerződés

Pozsonyi kir. törvényszék: Felperest keresetével elutasitja. Mert felperes semmivel sem bizonyitotta, hogy gondnokoltja, J. Gy.

akkor, midőn G. M.-mel ingatlan birtoka iránt adásvevési szerződésre lépett, gondnokság alatt állott volna, annál kevésbbé, hogy a gondnokság az eladott fekvőségeket tartalmazó telekjegyzőkönyvben fel lett volna jegyezve. G. M. tehát nem volt korlátozva azokat jóhiszeműleg megvenni; de jelenben is a megyei árvaszék minden előrebocsátott vizsgálat nélkül rendelt G. M. egyoldalú kérelmére J. Gy. részére gondnokot, nehogy az addig is, míg gondnokság alá helyeztetésének szüksége bebizonyul, jogában kárt szenvedjen. De a jelen perben kihallgatott tanuk, eltekintve attól, hogy ők nem az iránt hallgattattak ki, mikép szükségét kimondják J. Gy. gondnokság alá helyezésének, nem nyilatkoztak oda, hogy J. Gy.-öt elmebetegnek tartanák, hanem csak gyengeelméjűnek s testi fogyatkozásai miatt munkára tehetetlennek. Az állítólagos csalárdság a szerződés kötésekor épen nincs bizonyítva, mert az e részben kihallgatott tanuk csak azt vallják, hogy előttük G. M. kijelentette, hogy J. Gy. birtokát csak azért vette meg, hogy részére megtarthassa; sőt a *D)* alatti levél egyenesen oda mutat, hogy alperes részéről csalárdság fenn nem forog, mert holtiglani eltartását ebben is igéri s magát erre is kötelezi. Ez oknál fogva felperesi kérésnek helyt adni

megsemmisitésére, ha az annak alapjául szolgáló fogyatkozás hatósági úton állapittatik meg, hanem akkor is, ha kétségtelen, hogy a másik szerződő félnek erről tudomással kelle birnia.

Az elmeállapotnak szakértők útján megvizsgálása hivatalból is elrendelhető.

nem lehetett. *Budapesti kir. itélő tábla:* Az elsőbiróság határozatát feloldotta s azt oda utasította, hogy ... szakértő orvosok közbenjöttével J. Gy. lelki állapotát vizsgálat alá vevén, ugyanazon szakértőket a tanuk előadásaira is figyelmeztetés mellett ez iránt is hallgassa meg és indokolt véleményüket iktassa jegyzőkönyvbe, hogy J. G.-nek jelenlegi állapotából és a tanuk előadásából okszerűleg következtethető-e, hogy J. Gy. már az *A)* a. szerződés megkötésekor, 1868. máj. 30. cselekménye horderejét megbirálni képes nem volt; s mindezek után a kifejlendőkhöz képest hozzon újabb ítéletet. Az így elrendelt póteljárás megtartatván, annak befejezte után *az elsőbiróság* a felperesi keresetnek helyt adva, az annak tárgyát képező szerződést személyi képesség hiányából érvénytelennek kimondotta és alperes részére eszközölt tulajdonjogi bekeblezést érvénytelennek kijelentvén, azt kitörültetni és J. Gy. mint tulajdonost újra bevezettetni rendelte. *Budapesti kir. itélő tábla:* Az elsőbiróság ítéletét helybenhagyja; mert a per adataiból, különösen a válasz mellett felmutatott *D)* a. alperesi levélből kitünőleg J. Gy.-öt alperes az *A)* a. szerződés létrejötte előtt is személyesen ismerte és így annak személyi képessége felől tudomást szerezni alkalma volt;

mert továbbá a per során kihallgatott tanuknak és szakértő orvosoknak eskü alatt tett vallomásai szerint J. Gy. oly egyénnek ismertetett fel, ki nemcsak a szerződés megkötésekor, de már gyermekkorától fogva oly lelki állapotban van, hogy cselekményeinek horderejét megbírálni nem képes: ennélfogva az *A)* a. szerződés személyi képesség hiányából annál inkább érvénytelennek nyilvánitandó volt, mert alperes nemcsak a fentebbi körülmény megczáfolására mi ellenbizonyítékot sem hozott fel, de saját jóhiszeműségét a szerződés valódisága, s az abban kitett vételi árnak valósággal megtörtént kifizetése által igazolni meg sem kisérlette. *Kir. Curia,* mint legfőbb ítélőszék: A másodbiróság ítéletét az elsőbiróság azon intézkedésének, mely szerint az alperes neve törlése után J. Gy. mint tulajdonos újra bevezettetni rendeltetett, elhagyásával, indokainál fogva helybenhagyja . . . (1875. június 28-án 33537. sz. a. Dt. r. f. XIV. k. 67. l.)

A férj, mint nejének — ki gondnokság alatt áll — megbizottja, az ő és neje közös tulajdonát képező földbirtokot a gondnok hallgatólagos beleegyezésével haszonbérbe adhatja.

Temesvári kir. járásbiróság: Elsőrendű alperes köteles a kereseti 90 frt kárt és költségösszeget . . . felperesnek megfizetni, a másodrendű alperes, mint szavatos elmarasztaltatik. Indokok: A bérleti jogviszony alperesileg beismertetvén, felperest az árvaszéki birtokátadás daczára is a kukoriczatermés

tulajdonosának tekinteni kellett és miután elsőrendű alperes ezen termést elvitte és az előleges birói szemlejegyzőkönyv szerint felperesnek ezen ténye által 60 frt kárt és 30 frt becslési költséget okozott: ennélfogva... marasztalni kellett. Azon alperesi kifogás, hogy másodrendű alperes neje a haszonbéri szerződéshez hozzá nem járult, birói figyelmen kívül hagyandó volt, mivel nevezett nő a haszonbéri szerződés kötésekor, 1881. febr. hóban még gondnokság alatt nem állott, a mennyiben a gondnokság csak 1881. júl. 30-án lett elrendelve, s így férje, másodrendű alperes törvényeink értelmében a nejével közös tulajdonul bírt ingatlanság haszonélvezete felett jogérvényesen rendelkezhetett, tehát az általa felperessel a . . . csókai földekre vonatkozólag kötött haszonbéri szerződés nejének birtokrészére is érvényes .... *Budapesti kir. itélő tábla:* Az elsőbiróság itélete megváltoztatik és elsőrendű alperes, mint közvetlen kötelezett, másodrendű alperes pedig mint szavatos csak 38 frt tőkét ..... kötelesek felperesnek megfizetni...... Indokok: A per adatai szerint azon birtokterület, melynek fele részéről elsőrendű alperes a kérdéses kukoriczatermést elhordatta, másodrendű alperes és annak neje tulajdonát képezi, ez utóbbi 1877. évben gondnokság alá he-

lyeztetvén, részére gondnokul elsőrendű alperes neveztetett ki s a gondnokolt ingatlanainak kezelésével megbizatott, sőt a kérdéses terület birtoklásába utóbb hatóságilag is bevezettetett: másodrendű alperes tehát, mint férj arra, hogy a gondnokság alá helyezés és a gondnok kirendelése után a nejét illető ingatlan jutalékot a gondnok és esetleg a gyámhatóság beleegyezése nélkül felperesnek bérbe adja, jogosítva nem volt, vagyis felperes a közte és másodrendű alperes közt létrejött szerződés által M. E. ingatlan jutalékának jogszerű és jóhiszemű birtoklására jogczímet nem szerezhetett s így törvényes jogczím nélkül használatából származtatott hátrányait elsőrendű alperessel azonban csak a szükséges és tényleges beruházások értékéig terjedőleg követelheti s illetve alperesek kártérítésre csak annyiban voltak kötelezhetők, a mennyiben elsőrendű alperes a felperes kárával gazdagodnék...... *Kir. Curia:* A másodbiróság ítélete megváltoztattatik és az elsőbiróság ítélete hagyatik helyben. Indokok: Habár az árvaszéki ügyiratok szerint M. E. mint elmebeteg még 1887. évben gondnokság alá helyeztetett, s így 1881. febr. hóban, midőn t. i. férje, a másodrendű alperes, a közös tulajdonukat képező szántóföldet egyszeri kukoriczavetés alá felperesnek bérbe-

adta, már gondnokság alatt állott, gondnokául pedig édesatyja M. A. elsőrendű alperes volt kirendelve; mindazonáltal az említett bérleti jogügylet érvénytelennek nem tekinthető, mert egyrészt bérbevevő felperest ezen jogügyletre nézve rosszhiszeműség egyáltalában nem terheli, másrészt pedig a perből kétségtelenül kitünik, hogy M. A. gondnok nevezett gondnokoltjának vagyonát a gondnokság elrendelése után is éveken át folytonosan férjének, másodrendű alperesnek kezelése alatt hagyta és utóbbitól a kezelést csakis 1881. aug. 12-én, vagyis már a kérdéses bérbeadás megtörténte és a földnek a bérlő által lett bemunkálása után vette át; addig tehát másodrendű alperes a nevezett nő vagyonának kezelésére maga a gondnok által meghatalmazottnak tekintendő.....(1884. febr. 27. 7440. sz. a. Dt. új f. VIII. k. 134. l.)

Az együgyűség hire — gondnokság alá helyezés nélkül — a cselekvési képességtől meg nem foszt, mihez képest az ily egyén által kiállitott engedmény érvényes mindaddig, mig annak erőszak, tévedés vagy csel útján való keletkezte be nem bizonyittatik.

Komáromi kir. törvényszék: Alperesek a Baráth Zsuzsanna után támasztott örökösödési igényükkel elutasíttatnak; alperesek tartoznak tűrni, hogy a Baráth Zsuzsanna javára bekeblezett követelés tulajdonjoga a felperes javára bekebeleztessék. Indokok: A per során kihallgatott összes felperesi, de az alperesi tanuk hit alatti vallomásával is beigazoltatott, hogy Baráth Zsuzsanna, habár beszédében a selypítés s akadozás- és hallá-

sában a nagyothallás által akadályozva s így hosszabb beszélgetésben gátolva is volt, mindazonáltal a hozzá intézett kérdésekre helyesen és teljesen értelmesen felelt s a rábízott teendőket helyesen teljesítette is, vagyis hogy elmebeli állapotában olyképen gyenge nem volt, hogy cselekedeteinek minéműségét felfogni képes nem lett volna, sőt különösen Katona Mihály, községi elöljáró abbeli vallomása, hogy egy ízben előtte megjelent Baráth Zsuzsanna s panaszt emelt Baráth Mihályné és gyermekei bántalmazásai végett s közbenjárását kérte, mi által a vele történt jogtalanságot felismerve, illetékes közeghez fordult orvoslásért — teljes hitelt érdemlőleg megerősíti Szatmáry József községi jegyző abbeli vallomását is, hogy néhai Baráth Zsuzsanna cselekedeteit megbirálni és azok helyes vagy helytelen voltát felfogni teljesen képes volt, a melyek által a felperesi kereset alapjául szolgáló s néhai Baráth Zsuzsanna által Etén, 1883. jún. 15-én az ott aláírt K. J. és K. I. tanuk hit alatti vallomása szerint a szabályszerű felolvasás és megmagyarázás s Baráth Zsuzsanna által kifejezett világos és határozott elfogadás után kiállított engedménynek úgy a bel- vagyis a kiállító beszámíthatósága és rendelkezési képessége és világos hozzájárulása, valamint külkellékek tekintetébeni he-

lyessége és törvényszerűsége begyőzetvén, felperesi keresetnek helyt adni és azt az itélet szerint megitélni kellett. Utólag felemlittetik, hogy az alperesileg az ellenirathoz csatolt 2. ·/. a. 1869. jan. 13-iki hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvben foglalt abbeli meghatározás, hogy Baráth Zsuzsanna együgyű helyett gyámja jelent meg, a per során kivett tanuvallomásokkal egészben megdöntöttnek találtatott, a mennyiben az ott érintett gyámság nem az együgyűség, de az 1874. XXIII. t.-czikket megelőző időre való tekintettel az akkor és még hajadonságban és igy kiskorúságban levőre vonatkozólag állván fenn, sem az ezen tárgyalást megelőző, sem utóbbi időben hivatalos vizsgálat s megállapitás az együgyűségre s ennek fokára nézve nem történt, s igy a selypesség és nehéz hallás miatt olynemű társalgási képességgel, mely a jobbmódú polgárságtól várható, nem biró, különben gyámság alatt álló egyénre az akkori viszonyok közt fontosság- vagy befolyással nem lévő egyszerű bemondás, hogy együgyű, nem zárja ki, hogy vagy az együgyűség oly csekély mérvű, hogy a gondnokság alá helyezést nem vonja maga után, vagy hogy az épen fenn sem forog, miként az a kivett tanuvallomásokkal valóban ki is mutattatott ..... *Budapesti kir. itélő tábla:*

Az elsőbiróság ítéletét helybenhagyja. Indokolás: Tekintve, hogy néhai Baráth Zsuzsanna magánjogi cselekvési képességében alakilag korlátozva nem volt, s hogy az együgyűség híre, melyben állott, még nem fosztotta meg cselekvési képességétől: a *B)* a. engedmény, melynek létrejötte az előttemező tanuk vallomásával bizonyíttatott, érvényesnek tekintendő mindaddig, míg annak erőszak, tévedés vagy csel útján való keletkezte be nem bizonyíttatik. E bizonyítás terhe alpereseket illette, a kik e részben bizonyítékokat nem szolgáltattak, de a *B)* a. érvénytelenítését nem is kérték, e részben viszonkeresetet nem is támasztottak. Ezeknél fogva a keresetnek hely adandó, illetőleg az elsőbiróság ítélete helybenhagyandó volt. (1886. okt. 12-én 51156/85. p. sz. a.)

Hagymáz folytán elődllott öntudatlan állapotban kötött szerződés érvénytelenítése.

Kecskeméti kir. törvényszék: A kereseti kérelemnek hely adatik. Indokok: Felperes a keresethez *A)* a. egyszerű másolatban csatolt, alperes által nem kifogásolt szerződés szerint a nagykőrösi 843., 7826., 1106., 10778. szám alatti telekjegyzőkönyvben foglalt ingatlan vagyonát alperesre 1300 forint becsárban a haszonélvezeti jog fentartásával tulajdonjogilag oly kötelezettség mellett ruházta át alperesekre, hogy azok őt életében rangjához illő ebéddel és vacsorával ellátni,

halála esetére pedig tisztességesen eltemettetni tartozzanak. Ezen telekkönyvi bekebelezés által is érvényesült vagyonátruházási szerződést felperes... azon alapon kivánja érvényteleníttetni, mert.... a szerződés létrejötte alkalmával a szabad akaratelhatározást kizáró lázas betegségben szenvedett és így nem bírt szerződési jogképességgel.......
Azon körülmény, hogy alperes a szerződés megkötése idejében beteg volt, a tanuk vallomásain kívül alperesek beismerésével is bizonyítva van. Dr. Sz. M. orvos, ki felperest 1884. decz. 11-én, tehát a szerződés aláírása után harmadnapra vette gyógykezelés alá, határozottan felismerte, hogy felperes akkor hagymázbetegségből lábbadozó félben volt, s kimerült állapotából ítélve, azt következtethette, hogy betegsége a súlyosabbak közé tartozott. Ugyanazon tanu, mint szakértő, azon véleményének adott kifejezést, hogy az önkívületi állapot a hagymáz súlyosabb nemeivel vele jár. A peres felek által kölcsönösen hivatkozott ezen tanu vallomásával lényegileg a felperes által hivatkozott többi tanu vallomása is megegyez s kiindulási alapul szolgál arra nézve, hogy a többi tanuk, különösen pedig a felperes lakásán közvetlenül a szerződés aláírását megelőzőleg jelenvolt R. R., G. D., B. I., tanuk által bizonyított

tények alapján, az 1868. évi LIV. t.-cz. 155. §-a szerinti közvetett bizonyítás útján megállapittassék, hogy felperes a szerződés létrejötte alkalmával öntudatos állapotban volt-e és bírt-e cselekvési jogképességgel? A felperesi tanuk közül K. P. és B. J. a szerződés megkötését megelőzőleg néhány nappal találkoztak felperessel s azon alkalommal nemcsak azt vették rajta észre, hogy beteg, hanem magaviseletét oly feltünőnek találták, mintha meg lett volna zavarodva; B. Gy. tanu a szerződés létrejötte előtt vagy után volt felperesnél s azt magánkívüli állapotban az ágyban fekve találta. Ezen tanuk vallomásával összefüggőleg R. K., G. D., B. I. felperesi tanuk, a kik felperes lakásán jelenvoltak s onnan csak azután távoztak el, a midőn elsőrendű alperes s a szerződést előttemezett tanuk a szerződés aláírása végett odajöttek, egybehangzólag azt adják elő, hogy felperes a mondott időben nemcsak beteg volt, hanem nem is volt eszméleténél, a mennyiben mindent össze-vissza beszélt. Ezen kifogástalan tanuk vallomása alapján, a kik felperes állapotát közvetlenül a szerződés meg- és aláírását megelőzőleg észlelték, azt kellett bizonyítottnak venni, hogy a felperes a szerződés létrejötte alkalmával önkívületi állapotban volt, mert a nevezett tanuk

által észlelt körülményekre fektetett azon jogszerű következtetés megfelel a gyógykezelő orvos vallomásának, valamint azon adatoknak is, melyek a többi felperesi tanu vallomásaiban foglaltatnak; továbbá, mert egyrészről az alperes által szolgáltatott ellenbizonyítékok több tekintetben aggályosoknak mutatkoznak. Eltekintve ugyanis attól, hogy az alperesi tanuk közül M. K. Zs., mint a felperessel perben álló egyén van érdekelve, a szerződést előttemezett G. M. és D. J. pedig annyiban szintén nem érdektelen tanuk, a mennyiben a jelenlétükben létrejött szerződés valódisága tekintetében esetleg büntetőjogi felelősséggel tartoznak, D. J. tanu vallomása azért is aggályosnak mutatkozik, mert azon kétségtelenül bebizonyított ténykörülményt is kétségbe vonja, hogy felperes a szerződés aláírása alkalmával beteg lett volna. N. M. vallomása pedig, tekintettel arra, hogy a nevezett nő tulajdonképen elsőrendű alperes szolgálatában állott, ezen viszonynál fogva nem mutatkozik kifogástalannak. A mi pedig az alperesek által bizonyítás tárgyává tett azon körülményt illeti, hogy felperes maga ajánlotta fel vagyonát s hogy a szerződés aláírása előtt többszörösen érintkeztek, s hogy felperesnek elegendő ideje volt a szerződés áttanulmányozására, mert

azt több, mint egy napig magánál tartotta, azért nem gyengíti meg a felperes által szolgáltatott adatokat, mert mindezen körülmények nem zárják ki azt, hogy felperes súlyos betegsége közben, mialatt láza a S. Z. és V. M. tanuk állítása szerint rendszerint élvezett szeszes italok által is fokozódott, sohasem bírt a kérdéses idő alatt cselekvésének oly biztos tudatával, hogy a kérdéses jogügylet horderejét tisztán felfoghatta volna, mely következtetés helyessége annál is inkább nyilvánvaló, mert maga azon levél, melyet felperes alperesekhez, mint «régen várt örököseihez» intézett, s a melyet, mint azok atyja írt alá, épen az alperesi tanuk által bizonyított tartalmánál fogva szintén azt mutatja, hogy a különben nem közönséges míveltséggel bíró felperes akkor is, a midőn azt írta, nem lehetett észtehetségének teljes birtokában. Ugyanazért, minthogy alpereseknek azt sem sikerült bebizonyítani, hogy felperes a kérdéses jogügyletet felgyógyulása után érvényesnek elismerte és fentartani kívánta volna, sőt azon körülmény, hogy az érvénytelenítés iránti keresetét 1885. febr. 4-én, tehát nem sokkal teljes felgyógyulása után már benyujtotta, épen az ellenkező feltevés helyességét bizonyítja. Ezen kir. törvényszék a felperes által hivatkozott tanuk

vallomásaival bizonyítottténykörülményekből vont okszerű következtetés által az alperesi tanuk ellentétes vallomásaival szemben is azt találta bizonyítottnak, hogy felperes akkor, a midőn közte és alperes között a kérdéses vagyonátruházási szerződés létrejött, nem volt öntudatának oly teljes birtokában, hogy az általa aláírt szerződés alapján rá nézve érvényes kötelezettség s viszont alperesre megfelelő jogok háromolhattak volna. Ezek szerint bizonyítva lévén a kérdéses jogügylet eredeti érvénytelensége, az annak alapján kieszközölt tulajdonjogi bekeblezések kitörlése el volt rendelendő. *Budapesti kir. itélő tábla:* Az elsőbiróság itéletét megváltoztatja és felperest keresetével elutasítja. Indokok: Felperes..... azt a kereseti állítását, hogy a közte és alperesek közt 1884. decz. 18-án megkötött szerződésnek létrejöttekor lázban feküdt, testi és lelki betegségénél fogva önkívületi állapotban volt és akaratnyilvánítási képességgel nem bírt, alperesek tagadásával szemben tanukkal kivánta bizonyítani. Azonban az ez irányban kihallgatott tanuk vallomása a dolog lényegére nézve perrendszerű bizonyítékot nem szolgáltatott. Mert dr. Sz. M., ki 1884. decz. 21-én, tehát a szerződés létrejötte után harmadnapon volt mint orvos felperesnél, ennek lábbadozó állapotából csak következteti, hogy

felperes súlyosabbszerű hagymázban szenvedett volt, de arról, hogy felperes még 1884. decz. 18-án is oly súlyos beteg volt, mikép a betegség őt ez időben önkívületi állapotba helyezte, a tanu határozott tudomással nem bír. G. D. tanunak vallomása alkalmas bizonyítékul szintén nem fogadható el, a mennyiben ez a tanu állítja ugyan, hogy felperes, ki 1884. decz. 18-áig még egészséges volt, ekkor beteggé lett, s állítja e tanu azt is, hogy aznap a délutáni órákban emez félrebeszélt, azt azonban, hogy ez a félrebeszélés önkívületi állapotnak lett volna eredménye s oly mérvű volt, hogy e miatt a felperes cselekvési képességének szabad használatában gátolva volt volna, a tanu vallomásából nem tűnik ki. Ugyanily tekintet alá esik (megnevezett) tanuk vallomása is, a mennyiben ugyanis Br. Gy. azt sem tudja, hogy mikor volt a felperesnél, Br. I. és G. D-né pedig a szerződés aláírása előtt volt ott, de a szerződés megbeszélése és aláírása előtt a felperes házától már mindkettő eltávozott volt. Végre K. P. és B. J. tanuk vallomása az 1884. évi decz. hó 9-én történtekre vonatkozván, a per lényegére befolyással nem lehet. Ezek szerint felperesnek nem sikerült ezekkel a tanukkal igazolni azt, hogy 1884. évi okt. 18-án hagymázban szenvedett és

hogy ennek folytán oly mérvű önkivületi állapotban volt, hogy e miatt a kötött jogügylet horderejét meg nem bírálhatta, s a szerződés tartalmát meg nem érthette. Egyébiránt pedig felperesnek ez időbeli szellemi állapota nem tanukkal, hanem szakértők útján volt volna megállapitandó, mi azonban már többé nem is lehetséges. Ellenben a per során hit alatt szintén kihallgatott és az *A)* alatti szerződést előttemező G. M. és D. J. tanuk egybehangzó vallomása által, valamint N. M. tanunak a most nevezett tanukéval egyező vallomása által teljesen bizonyítva van az a ténykörülmény, hogy felperes az 1884. évi decz. 18-án kelt szerződés kötésekor teljes eszméletnél, öntudatos lelki állapotban volt, hogy a szerződés tartalmát, miután az előtte felolvasva s megmagyarázva lőn, megértette, azt elfogadta és sajátkezűleg aláírta. Bizonyítva van továbbá az is, hogy a kérdéses szerződés a felek között történt előzetes megbeszélésnek és kölcsönös megállapodásnak az eredménye, sőt igazolva van, hogy felperes a megtámadott szerződést, midőn az neki aláírás végett átadatott, meggondolás és tanulmányozás végett magánál 34 óráig tartotta, mi által felperesnek a szerződés rögtönzésére vonatkozó kifogásai is egyenesen meg vannak czáfolva; végre

felperesnek a fentnevezett tanuk, jelesen G. M., és D. J. ellen tett ama kifogása, hogy eme tanuk annyiban érdekeltek, hogy és a mennyiben kötött szerződés valódisága tekintetében esetleg büntetőjogi felelősséggel tartoznak, mint nem a törvényen alapuló kifogás figyelembe nem jöhet. Ép oly kevéssé vétethetett figyelembe az N. M. ellen felhozott kifogás, mert a tanu úgy a felpereseknek, mint az alpereseknek egyaránt áll szolgálatában, s mert vallomásának valódisága iránt, miután ez az ügyleti tanuk vallomásával mindenben megegyez, kétség fenn nem forog. Ezekhez képest nemcsak hogy felperes kereseti állításait be nem bizonyította, hanem azok a per adatai által meg is vannak czáfolva. *Kir. Curia:* A másodbiróság ítélete megváltoztatik s az elsőbiróság ítélete hagyatik helyben indokaiból, de még azért is, mert az elsőbiróság által felhozott tanuvallomások által bizonyított körülményekből a perrendtartás 155. §-a értelmében okszerűen következtetni kell, hogy felperes az *A)* a. szerződés aláírásakor 1884. évi deczember 18-án nem bírt azzal a szellemi képességgel, hogy egy oly nagy horderejű jogügyletet, melyben nagyobb értékű egész vagyonának örök tulajdonul való eladása iránt intézkedik, a megkivántató komoly megfontolással meg-

köthessen és pedig annál kevésbbé, minthogy G. M. előttemező tanu is vallja, hogy felperes, mint beteges ember gyenge állapotban volt. (1888. november 6. 2160. sz. Dt. új. f. XXII. k. 89. l.)

A gondnokság alá helyezettnek a gondnok s a gyámhatóság jóváhagyása nélkül kötött kölcsönügyletei érvénytelenek. Ha azonban a kölcsön a gondnokolt nyilvánvaló szükségleteire adatott: az követelhető.

Budapesti VI. ker. kir. járásbiróság: A felperest keresetével elutasítja. Indokok: Felperes keresetében maga is azt adja elő, hogy az időben, mikor a kereseti összeget kölcsönözte alperesnek, ez . . . gondnokság alá volt helyezve; minthogy pedig gondnokság alatt álló terhes szerződést nem köthet és az ilyen reá vonatkozólag érvénytelen, felperest keresetével annál inkább elutasítani kellett, mert mivel sem igazolta, hogy a kölcsönvett összeget alperes valami szükségesre vagy hasznosra fordította volna.

Budapesti kir. ítélőtábla: A kir. járásbiróság ítéletét megváltoztatja s az alperest a kereseti összeg megfizetésére kötelezi. Indokok. Az alperes védelmét kifejezetten csakis arra a ténykörülményre állapítja, hogy abban az időben, a melyben a felperes az alperesnek a kölcsönt adta, az alperes . . . gondnokság alá volt helyezve és ez okból a közötte és a felperes között létesült terhes szerződés semmis. Minthogy az alperes a keresetnek állításait és a felperesnek a tárgyalás folyamán előterjesztett egyéb állításait és az

ezek bizonyitására felhozott tények és okiratok valódiságát nem tagadta, ezek valóknak tekintendők; ehhez képest, miután bizonyitottnak tekintendő az a körülmény, hogy a felperes nem tudta azt, hogy az alperes a kölcsönjogügylet megkötése alkalmával pazarlás miatt gondnokság alá volt helyezve, továbbá, hogy a felperes az alperesnek tényleg 100 frtot készpénzben kölcsönadott, a mely kölcsönösszeg törlesztésére az alperes 50 frtot tényleg visszafizetett, kétséget nem szenved, hogy felperes az alperes részéről abban, a tényekben meg nem felelő tévedésben tartatott, hogy az alperes önálló jogügyletek megkötésére a törvény által megkivánt képességgel bír és hogy az alperes a felperes részéről tényleg adott és csak részben visszafizetett 110 frt összeggel a felperes kárán gazdagodnék. Tekintve már most a fentebb kifejtetteket és azt, hogy a tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatolt, valódiság és tartalomra nézve nem kifogásolt okiratokkal bizonyitva van az a ténykörülmény is, hogy az alperes ellen elrendelt gondnokság már az 1879. évben megszüntettetett s igy alperes ez időszerint gondnokság alatt nem áll, továbbá, hogy az alperes, a keresetbe vett tőkeösszeg mennyisége s a kamat tekintetében kifogást nem tett, azért az alperes

marasztalandó volt. *Kir. Curia:* A másodbiróság itélete megváltoztatik s az elsőbiróság itélete hagyatik helyben. Indokok: Az 1877. évi XX. t.-cz. 33. §-a szerint a gondnokság alá helyezést tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapban először való beiktatását követő naptól kezdve a gondnokság alá helyezett a gondnok jóváhagyása nélkül magát le nem kötelezheti. Ebből, valamint az id. törvény 114. §-ának azon rendelkezéséből, hogy a gondnokság alatt lévőnek terhes jogügyletei, még ha a gondnok is hozzájárult volna, a gyámhatóság jóváhagyása nélkül érvénytelenek, az következik, hogy azon kölcsönügylet, melyet felperes az alperessel a gondnok, illetve gyámhatóság jóváhagyása nélkül akkor kötött, mikor az alperes már gondnokság alatt állott, szintén érvénytelen s hogy a felperes csak azon esetben követelhetné az állitólag kölcsönadott összeget, ha bebizonyitaná, hogy azt a gondnokoltnak nyilvánvaló szükségleteire adta; azonban a felperes e részben bizonyitékot nem szolgáltatott. Az a körülmény, hogy a gondnokság később megszüntettetett, minthogy ezzel a gondnokság tartama alatt kötött jogérvénytelen ügyletek, illetve a gondnokoltnak akkori ténye, joghatályt nem nyernek, a jelen perben nem ügydöntő; az a kérdés pedig, hogy

a felperes a jogügylet megkötésénél a gondnokságról bírt-e tudomással, vagy sem? a fent idézett törvényszakasz értelmében a kötelezettség fenn vagy fenn nem állására befolyással nem bír. Helyesen ítélt tehát az elsőbiróság, a midőn a felperest keresetével elutasította. (1890. deczember 30-án 1728. sz. a. Dt. új f. XXVIII. k. 159. l.)

A szerződés megkötésekor fennállott elmebetegség az ügyletet semmissé teszi. Elmebetegség megállapitása szakértői vélemény alapján tanuvallomásokkal szemben.

Budapesti kir. itélő-tábla:... A per során meghallgatott szakértők a teljesített vizsgálat alapján egyhangúlag azon szakvéleményüknek adtak kifejezést, hogy V. I., kinek cselekvési képességéről itt szó van, 1886. február 3-án, vagyis *A)* a. szerződés megkötése idejében, de már az ezt megelőző időben is teljes elmebetegségben szenvedett. Ezen szakvéleményt, mely a keresethez *F)* a. csatolt orvosszakértői véleményt kiegészíti, a kir. tábla arra nézve, hogy V. I. az *A)* a. szerződés megkötése idejében, mint elmebeteg cselekvési képességgel nem bírt, teljes bizonyítéknak vette, mert a fenforgó esetben oly tényről van szó, mely nem puszta érzéki észlelés, hanem csak bizonyos szakképzettség mellett és szaktudomány alapján állapítható meg. Elfogadta pedig a kir. tábla ezen szakvéleményt bizonyítéknak annál inkább, mert nincs elfogadható alap arra, hogy akár a vélemény alapját képező lelet a való-

ságnak meg nem felelne, akár, hogy az előzményekből levont következtetés a tudomány vagy a helyes gondolkodás szabályaiba ütköznék s elfogadta a kir. ítélőtábla ezen szakvéleményt bizonyítékul azon az alperes által bizonyított tények ellenében, hogy V. I. még 1886. márczius 12-én és április 14-én biróságok előtt személyesen tárgyalt és elmebetegségét sem családja, sem a biróság nem ismerték fel, mert ezen tények az elmebetegség már azon időbeni létezését ki nem zárják, a tanúk által bizonyított tények pedig a szakértők által levont következtetéssel ellentétben épen nem állanak. V. I. elmebetegsége tehát a szerződés kötése idejében bizonyítva lévén, az elsőbiróság a kérdésben forgó ügyletet helyesen mondotta ki érvénytelennek, illetve semmisnek. S miután ebből az előbbi állapot helyreállítása szükségkép következik: alperes az ingatlan visszabocsátására ugyan kötelezendő, de a dolog természete szerint csak azon felperes által is már keresetében körülirt feltétel alatt, hogy viszont alperesnek a fizetett vételár megtéríttessék. Ezen rendelkezés folytán az ügylet megkötése előtti állapot az által, hogy eladó az eladott dolgot, vevő pedig a vételárt visszanyeri, teljesen helyreállíttatván, azon kérelem, hogy alperes az időközben beszedett haszon meg-

térítésére köteleztessék, az ügylet érvénytelenítéséből és illetve az előbbi állapot helyreállításából szükségkép nem következik, mert az időközi haszon V. I. vagyonának alkatrészét nem képezte, hanem annak olyan gyümölcse, melyet alperes V. I. ténykedése folytán szedvén be, visszatéríteni csak azon esetben tartoznék, ha rosszhiszeműsége bizonyíttatott volna, a mi azonban nem történt. (1890. február 11-én 33375/89. p. sz. a.) *Kir. Curia:* Helybenhagyja. (1890. decz. 3-án 4053/p. 90. sz.)

A részegség csak akkor zárja ki a szerződéskötési képességet, ha annak következtében az öntudat és az akaratelhatározási képesség teljesen hiányzik.

A budapesti kir. itélő tábla: Az elsőbiróság itéletét helybenhagyja. Indokok: Felperes, ki az *A)* a. szerződés érvényességét azon az alapon támadja meg, hogy annak kötésekor akaratképessége hiányzott, az akaratképesség hiányát azzal törekedett kimutatni, hogy a szerződés kötésekor teljesen részeg volt. Való ugyan, hogy a szerződés létesülésének előfeltételét képezi a szerződők akaratának megegyezése s ebből folyólag akaratképessége is, való továbbá, hogy az akaratot az öntudat vezeti és teszi jogilag számbavehető akarattá; de másrészt maga a kisebb vagy nagyobbfokú ittasság az öntudatot s vele az akarati képességet nem feltétlenül s nem minden egyénnél zárja ki, ennek megállapításához oly körülmények igazolása szüksé-

ges, melyekből az öntudat és az akaratképesség teljes hiánya következtethető. Helyesen emelte ki tehát az elsőbiróság, hogy felperesi tanuknak abbeli nyilatkozatára, hogy felperes a szerződés kötése előtt sok szeszes italt ivott, a szerződés kötésekor pedig teljesen részeg volt, súlyt fektetni azért nem lehet, mert a tanuk nem említenek oly körülményeket, melyek az öntudat és akaratképesség hiányára biztos és alapos következtetést engednének. S. J. tanu emliti ugyan, hogy felperes az *A)* a. szerződés kötésekor egy 3000 frtos takarékpénztári könyvet akart alperesnek biztosíték nélkül odaadni, továbbá J. L. tanu mondja, hogy felperes a szerződés kötésekor kábultnak látszott, támolygott, a szerződés kötése utáni időben rosszul érezte magát, de eme csak egyes tanuk által felhozott körülmények tekintetbe már azért sem jöhetnek, mivel a tanuk vallomását felperes póteskűjével, ha állítása az öntudatlan állapotra nézve való, úgy sem egészithetné ki. Minthogy tehát felperes nem igazolta, hogy az *A)* a. szerződés kötésekor akaratelhatározási képessége hiányzott, az elsőbiróság keresetével helyesen utasította el. *A kir. Curia:* A másodbiróság ítélete indokaiból helybenhagyatik. (1892. febr. 11. 677. sz. a. Ü. L. 1891. 17. sz.)

Kir. Curia:.. Jólehet K. Miklós gondnokság alá helyezve volt, mindazonáltal, miután a felperes által neki jóhiszeműleg kiszolgáltatott árúczikkek mindennapi ruházási szükségleteinek fedezésére vonatkoznak és vagyoni állásához képest túlságosnak nem tekinthetők, alperesek, mint nevezett K. Miklós örökösei a bolti czikkek árának megfizetésére kötelezendők voltak. (1885. évi 430/p. sz. a. I. T. 1885. f. 86. l.)

A mindennapi ruházati czikkek megtérítésére a gondnokolt akkor is köteleztetik, ha azok megrendeléséhez a gondnok hozzá nem járult.

Az egri kir. járásbiróság: Alperes köteleztetik fentebbi minőségében a keresetbe vett 111 frt tőkét felperesnek megfizetni.

Gondnokság alatt álló személyek által tett adósságok behajtására törvényeink segédkezet nem nyujtanak.

Indokok: Alperes maga nem vonta kétségbe, de Frank Ferencz és Nyitrai Miksa tanuk vallomása által is beigazoltatott, hogy gondnokoltja részére az *A)* a. számlában említett árúk felperes által kiszolgáltattak. Habár a gondnokság alatt levők, mint nem önjogú személyek terhes szerződések kötésére nem képesek s az ily szerződések önmagukban érvénytelenek: ez nem terjedhet ki azon ügyletekre, melyek által részükre életük fentartásához vagy elsőrendű szükségletük fedezéséhez szükséges czikkek szolgáltattak ki. Tekintve pedig, miként a kereseti követelés oly czikkek árát képezi, melyek a kihallgatott közös szakértő véleménye szerint, tekintettel gondnokoltjának elfoglalt társadalmi állására,

annak öltözetéhez szükségesek voltak és fényűzési czikkeknek nem tekinthetők, alperes gondnokot ezen árúk értékének megfizetésére kötelezni kellett. *A budapesti kir. itélő tábla*: Az elsőbiróság ítéletét megváltoztatja, felperest keresetével elutasítja. Indokok: Felperes nyiltan elismeri, hogy a számlában foglalt czikkeket özv. Horváth Jánosné részére hitelbe szolgáltatta ki és hogy a megrendelés és kiszolgáltatás idejében a nevezett nő már gondnokság alatt állott; minthogy pedig jogi cselekvő képességgel nem biró, gondnokság alatt álló személyek által tett adósság behajtására törvényeink segédkezet nem nyújtanak, minthogy továbbá a megrendelt ruházati czikkek ára, tekintve, hogy eme czikkek három heti időtartam alatt rendeltettek és hogy azok részben vigalmi czélokra szolgáltak, úgy áruk magasságánál, mint rendeltetésük czéljánál fogva az elkerülhetetlenül szükséges czikkek közé nem sorolhatók és azok gondnokoltnak jövedelmével arányban sem állanak, annálfogva eme követelés birói úton érvényesíthető nem lévén, az elsőbiróság ítélete megváltoztatásával a felperest el kellett utasítani. *A m. kir. Curia:* A másodbiróság ítélete helybenhagyatik az abban felhozott indokok alapján és azért, mert felperes nem a feltétlenül szükséges

és özv. Horváth Jánosné által tényleg elhasznált tárgyak egyenértékének megtérítésére irányozta keresetét. (1894. november 16. 3315/94. p. sz. a.)

Ha a biztosító delirium tremensben történt megbetegedését a biztosítási ajánlatban elhallgatja: a biztosítási összeg megfizetésére a biztosító társulat nem kötelezhető. Két orvosnak ugyanazon kórállapot felől, habár különböző időben történt észlelet alapján tett összhangzó vallomása teljes bizonyitékot képez.

A budapesti kir. kereskedelmi- és váltótörvényszék: Alperest a kereseti 3000 frt tőke és járulékai megfizetésére kötelezi. *A budapesti kir. itélőtábla:* Az elsőbiróság itéletét helybenhagyja. Indokok: Alperes azon egyedüli kifogását, hogy felperes jogelődje W. E. a biztosító jogügylet megkötésének alapul szolgált . . . alá mellékelt nyilatkozatában a 7. és 13. pontra valótlanul nyilatkozott, nem bizonyította; mert V. J. orvosnak vallomásában arra nézve, hogy felperes jogelődje W. E. rezgkórban (delirium tremens) már a biztosítási szerződés megkötése előtt szenvedett, bizonyiték nem foglaltatik, ezt e szerint V. J. orvosnak magában álló tanúvallomása perrendszerűleg nem igazolja teljesen . . . *A magy. kir. Curia,* mint legfőbb itélőszék: Mindkét alsóbbirósági itélet megváltoztattatik s a felperes keresetével elutasíttatik. Indokok: Az *A)* a. biztosítási szerződés tartalma szerint, de az ügylet természeténél fogva is az életbiztosítási szerződés megkötésénél kiindulási alapul a biztosításra nézve jelentkezőnek egészségi állapota vétetik; annak kellő megállapíthatásánál pedig irányul a biztosításra

jelentkezőnek bemondása szolgálván, ebből folyólag az életbiztosítási szerződés érvényességére nemcsak az *A)* a. szerződés, de W. E. alperes jogelődjének 1. a. kötelező nyilatkozatából kitetszőleg is okvetlen megkívántatik, hogy a biztosításra jelentkezőnek bemondásai, különösen oly körülményekre nézve, melyek az illető életének lefolyására befolyást gyakorolhatnak, a valódi tényállásnak megfeleljenek. Miután tehát V. J. és D. J. eskü alatt kihallgatott orvosoknak saját tudományos szakmájuk körében, néhai W. E. ugyanazon kórállapota felett tett és így egymást kiegészítő vallomásai szerint felperesnek jogelődje W. E. 1876. évben a biztosítási ajánlatot közel megelőzött időben oly betegségen ment keresztül, mely rendszerint az élet tartamára befolyást gyakorol és felperes a ·/. illetőleg 7. a. tett és a biztosítási szerződés alapjául szolgált bemondásának 5., 7. és 8. pontjaiban ezen betegségről említést sem tesz, ez által pedig alperes biztosító társaságtól elvonatott a mód, W. E. egészségi állapotára nézve kellő meggyőződést szerezhetni, annálfogva az *A)* a. szerződést alperes biztosító társaság irányában érvényesen megkötöttnek elismerni nem lehetvén, felperes keresetével elutasitandó volt. (1877. márcz. 13. 1773. sz. a. Dt. r. f. XVIII. k. 24. l.)

Budapesti kir. kereskedelmi- és váltótörvényszék: Felperes keresetével elutasíttatik. Indokok: A ker. t. 475. §-a szerint, ha a biztosított az ügylet megkötésekor fontos körülményeket valótlanul ad elő, a biztosítónak, ha előtte az adatok vagy az előadás helytelensége tudva nem volt, jogában áll a szerződés érvényességét megtámadni. Biztosított N. J. pedig az 5. ·/.¦ a. 9. kérdésre azt felelte, hogy orvosi segélyt igénybe nem vett, holott a kihallgatott orvos tanúk igazolják, hogy 1875., 1876. és 1877. évben, tehát az 5. ·/. a. ajánlat tételét (1877. decz. 9-én) megelőzőleg többször gyógyították s s ezt maga felperes is a tanuvallomások feletti észrevételek során beismerte, azt pedig, hogy a biztosított ezen körülményt alperes megbízásából őt megvizsgáló orvosok előtt felfedezte s így alperes azon körülményről, melynek alapján a szerződést érvénytelennek tartja, tudomással bírt, bizonyítani meg sem kisérlette. Már pedig az, hogy a biztosított orvosi kezelés alatt állott, mindenesetre fontos s a biztosítás elvállalására befolyással biró körülmény, mint ezt a meghallgatott szakértők többségének véleménye is támogatja, ennek valótlan előadása tehát a szerződés érvénytelenségét vonja maga után; mert ha alperes tudomással bír arról, hogy

Ha a biztosított a biztosítási ajánlat megtételekor hozzá intézett kérdésre — a valósággal ellentétben — elhallgatja azt, hogy előbb orvosi gyógykezelés alatt állott: ez a körülmény — tekintet nélkül a betegség minőségére — a szerződés érvénytelenségét vonja maga után.

az ajánlattevő N. J. több ízben orvosi kezelés alatt állott, s az őt megvizsgáló orvosok figyelme a vizsgálat alkalmával ezen körülményre is felhivatik, nincs kizárva annak lehetősége — sőt ez a jelen esetben valószinű is — hogy az orvosi vizsgálat nem azon eredményt tüntette volna elő, melyet így előtüntetett, t. i. hogy N. J. a biztosításra ajánltatott s ennek folytán a szerződés vagy általában nem, vagy nem ugyanazon feltételek alatt jött volna létre. De csak a fent előadott alapon lehetett a 2. */.* a. valót érvénytelennek kimondani. . . . *Budapesti kir. itélőtábla:* A törvényszék ítéletét helybenhagyja. Indokok: Tekintve, hogy a meghallgatott szakértők többségének véleménye szerint oly egyének, kik a biztosítási ajánlat benyujtását megelőzőleg 2—3 éven belül betegségekben szenvedtek, ha ezt a biztosítási ajánlatban felfedezik, biztosításra rendszerint vagy épen nem, vagy csak magasabb díj mellett fogadtatnak el, ennélfogva az ajánlatban N. J. által elhallgatott betegségek oly fontos körülményeknek mutatkoznak, melyek a biztosítás elvállalására befolyással vannak, ilyenek elhallgatása pedig a ker. tv. 475. §-a szerint biztosítót a szerződés érvényének megtámadására feljogosítja.

A legfőbb itélőszék: Tekintve, hogy, mint

ez az elsőbirósági ítéletben kifejtetik, az, ha vajjon a biztosított orvosi gyógykezelés alatt állott-e, mindenesetre oly fontos körülmény, mely a biztosítás elvállalására befolyással lehetett és hogy ekként ezen körülmény elhallgatása vagy az ez iránt a biztosítotthoz intézett kérdésre adott valótlan felelet, már magában véve, eltekintve attól, hogy mily nemüek voltak azon betegségek, melyek miatt a biztosított orvosi gyógykezelés alatt állott, a szerződés érvénytelenségét maga után vonja, a kir. ítélőtábla ítélete az abban felhozott indokoknál fogva helybenhagyatik. (1881. április 37. 58/v. 81. sz. a. Dt. r. f. XXVII. k. 145. l.)

Az a kifogás, hogy a biztosított, mint elmezavart egyén a már hatályát vesztett szerződés ujbóli hatályba léptetésekor szabad elhatározási képességgel nem birt, még elmezavar igazolása esetében sem vehető figyelembe akkor, ha a szerződés megujítására a biztosított tette az ajánlatot.

Budapesti kir. kereskedelmi és váltó-törvényszék: Alperes köteles felperesnek 1000 frt tőkét megfizetni.... Indokok: A felek egybehangzó előterjesztése szerint az *A)* a. biztosítási szerződéssel megszabott és visszatérő időszakokban fizetni kötelezett biztosítási díjakat felperes 1884. nov. 15-én lefizetni elmulasztotta, minélfogva a szerződés a K. T. 505. §-ának 3. pontja értelmében 1885. deczember 15-én hatályát vesztette és csak úgy lépett ismét hatályba, hogy felperes a szerződési feltételek 7. §-ában biztosított jogánál fogva a hátralékos díjakat lefizette. A szerződés 7. §-a értelmében az ily módon

hatályt vesztett biztosítási szerződés újbóli hatályba lépte nemcsak a hátralékos biztosítási díjak lefizetésétől függ, hanem szükséges, hogy a biztosított egészségi állapota is változatlanul jó legyen. Alperes a szerződés érvénye ellen azon okból tesz kifogást, mert a biztosított a szerződés újbóli hatályba léptekor állítólag nem volt egészséges, hanem már 1884. év végén tébolyban szenvedett és a biztosítási szerződés a 12. §. alapján ezen okból és azért, mert a biztosított kicsapongó életet folytatott és iszákos volt, érvényét vesztette. Alperes az őt terhelő bizonyítási kötelezettségnél fogva ezen körülmények igazolására a 3. ·/. a. bizonyítványokat csatolta és az ezeket kiállító orvosokra hivatkozott, mint tanúkra; ezen tanuk azonban alperes állításait nem igazolták, mert dr. N. és dr. S. mitsem tudnak arról, hogy az elhalt biztosított már 1884. év végén, vagy a szerződés újbóli hatályba léptetése előtt tébolyodott lett volna, azt pedig határozottan állitják, hogy delirium tremensben nem szenvedett és nem ebben halt meg. Dr. M. pedig az 1885. évi április 19-ike előtti időre vonatkozólag a biztosított betegségi állapotának minőségét csak a rokonok és hozzátartozók által elmondott tünetekből következtette, saját tapasztalata vagy a biz-

tosított személyén eszközölt közvetlen észlelése alapján sem az elmezavart, sem a delirium tremenst nem bizonyította. A kihallgatott többi tanú pedig alperes állításainak igazolására szintén nem szolgáltatott bizonyítékot. Alperesnek a biztosított egészségi állapotára vonatkozó kifogása ezek szerint igazolást nem nyervén, az figyelembe nem vétethetett. Még az okból is kifogásolja alperes a szerződés érvényét, mert a biztosított, mint elmezavart egyén a szerződés újbóli hatályba léptetésekor szabad elhatározási képességgel nem bírt. Ezen kifogás azonban még elmezavar igazolása esetében sem volna figyelembe veendő, mert a 9/. a. levél szerint a szerződés megújítására felperes tette az ajánlatot, a K. T. 499. §-a értelmében pedig házastársak egymás életét feltétlenül biztosíthatják.... *A budapesti kir. itélő tábla:* A kir. ítélő tábla az elsőbiróság ítéletét helybenhagyja az abban felhozott indokok alapján és azért, mert a K. T. 507. §-a értelmében a felek kölcsönös jogaikat és kötelezettségeiket csak annyiban vannak jogosítva szerződésileg megállapitani, a mennyiben a K. T. II. rész 7. czím III. fejezete intézkedést nem tartalmaz, de a K. T. 505. §-a felsorolja azokat az eseteket, a melyekben az életbiztosítási szerződés hatályát veszti, ezek

között pedig a biztosított iszákossága, mint a szerződést hatálytalanító ok felemlítve nincs. A biztosítási szerződés 12. §. *d)* pontjának az az intézkedése tehát, hogy a biztosított iszákossága következtében a szerződés érvényét veszti, mint a K. T. 505. §-ával ellentétben álló intézkedés, a K. T. 507. §-a értelmében hatálylyal nem bír. *A kir. Curia:* A másodbiróság ítélete az abban felhozott és felhívott indokoknál fogva helybenhagyatik. (1888. augusztus 30-án 671. v. sz. P. T. XVII. k. 66. l.)

Szenvedő váltóképesség. *1876. évi XXVII. t.-cz. 1. §.* Szenvedő váltóképességgel bír mindenki, a ki terhes szerződéseket jogérvényesen köthet.

Jegyzet. A törvény e nem egészen szabatos kifejezése: «ki terhes szerződéseket jogérvényesen köthet», nyilván azt jelenti: «ki magát szerződések által lekötelezheti». A szenvedő váltóképesség tehát általában azonos az általános szerződési képességgel, melyet az 1877: XX. t.-cz.-ben, valamint az 1885: VI. t.-cz.-ben foglalt gyámsági törvény és a mennyiben e törvények változást nem állapitanak meg, a magyar magánjognak, illetve, a hol az ausztria polg. törvénykönyv van hatályban, ez utóbbinak szabályai szerint kell megítélni. Az általános szerződési képesség hiányzik a kiskorúakon és azokon kívül, kiknek kiskorú-

sága meghosszabbíttatott: a gondnokság alá helyezett nagykorúaknál és az őrülteknél, helyesebben elmebetegeknél. Ezek a személyek tehát szenvedő váltóképességgel nem bírnak, kivéve, ha az elmebeteg lucidum intervallum állapotában van.

A váltóképtelen személyek sem maguk kötelező erejű váltónyilatkozatokat ki nem állíthatnak, sem pedig másokat ilyenek kiállítására fel nem hatalmazhatnak. Nincs azonban kizárva, hogy helyettük szükségképi képviselőik, gondnokuk, ha különben arra feljogosítvák, váltókötelezettséget ne vállalhassanak. Ehhez a gyámhatóság általános felhatalmazása szükséges. (1877: XX. t-cz. 113. §.)

A váltókötelezettség elvállalásának akaratát végkép kizárják azok az akadályok, a melyek az akaratelhatározást lehetetlenné teszik. Ide tartoznak a mulólagos téboly, helyesebben bármely muló elmezavar és egyéb önkívületi állapotok. A részegség azonban csak abban az esetben, ha az öntudatot teljesen megszünteti. (L. Plósz: A magyar váltójog kézikönyve. Budapest, 1895. 87., 88., 154. l.)

Joggyakorlat. Az a körülmény, hogy a váltóadós a váltó aláírásakor — bár nem gondnokság alatt —

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék: Alperes tartozik a . . . váltó alapján, mint ezen váltó forgatójának, B. J.-nek gondnoka, a kereseti összeget felperesnek

elmebeteg volt, mint a szabad elhatározást gátló szerződési akadály, az erről tudomással nem biró jóhiszemű harmadik személy irányában is sikerrel érvényesithető.

megfizetni. Indokok: Alperes azon állításának beigazolása végett, hogy alperes a váltó kiállítása, illetve aláírásával lett ellátásakor már elmebeteg volt, hivatkozott tanúinak kihallgatása sem engedtethetett meg; mivel az, hogy alperes már a váltó aláírása idején gondnokság alá helyezve volt és ez hirlapilag is közzététetett, nem tanúkkal, hanem okmányszerűleg lett volna igazolandó; tekintve, hogy ... alperest kötelezni kellett.

Budapesti kir. itélőtábla: Tekintve, hogy az az állitott körülmény, hogy B. J. már a kereseti váltó kiállítása idején sem volt teljesen épelméjű, felperes tagadásával szemben, kire nézve alperes nem bizonyítja, hogy arról tudomása is lett volna, figyelembe egyáltalán nem vehető és így az erre nézve hivatkozott tanúk kihallgatása is helyesen mellőztetett, minthogy B. J. ekkor még gondnokság alá helyezve nem volt és így mindaddig, míg a gondnokság alá helyezés említett oka az erre illetékes közhatóság által hivatalosan megállapitva és az, illetőleg a gondnokság alá való helyezés ténye kihirdetve nem lett, B. terhes szerződéseket — a másik fél rosszhiszeműségének esetét kivéve — a minek jelen esetben bizonyítása meg sem kiséreltetett, jogérvényesen köthetett: a királyi itélőtábla az elsőbiróság itéletét

az itt felhozott . . . indoknál fogva helybenhagyja. *Kir. Curia:* A kir. ítélőtáblának ítélete helybenhagyatik, mert . . . a gondnokság alá helyezést megelőző elmebetegség, mint a szabad elhatározást gátló szerződési akadály, a szerződés megkötésekor arról a tudomással nem bírt jóhiszemű személyek irányában is kifogásként sikerrel érvényesíthető ugyan, a kifogást tevő gondnok azonban azt tartozott volna bizonyítani, hogy gondnokoltja az *A)* a. váltónak általa történt forgatása időpontjában szenvedett a szabad elhatározást kizáró elmezavarban, a gondnok által felhívott tanúkhoz intézett kérdőpontok azonban ennek bizonyítására nem alkalmasak, mivel alperes nem is állítja és a tanúkhoz intézett kérdésekkel bizonyítani sem szándékozik, hogy a tanúk a kereseti váltónak B. J. által lett forgatásánál jelenvoltak és B. J.-nek elmebeli állapotát azon időpontban is megfigyelték; maga az üres hátirat pedig kelettel ellátva nincs és így a tanúknak csak általánosságban tehető vallomása arra nézve, hogy B. J. a váltó továbbadásának időpontjában is beszámíthatlan állapotban volt, bizonyítékul nem szolgálhatna. (1890. márcz. 19.-én 1352. sz. a Dtár új f. XXVII. k. 1. l.)

A magy. kir. Curia: Mindkét alsóbírósági ítélet megváltoztatik, az 1884. július *A váltó elfogadásakor fennállott nagyfokú ittasság*

csak akkor érvényteleníti az elfogadást, ha azt az elfogadó bebizonyítja.

17-én kelt sommás végzés hatályában feltétlenül fentartatik és alperes, mint H.-Oklándon 1884. július 1-én 200 frtról kiállitott váltó elfogadója feltétlenül köteleztetik felperesnek 200 frt tőkét, annak 1884. július 1-étől járó 6 % kamatját megfizetni. Indokok: Alperes kifogásaiban a kereseti váltón látható elfogadói aláirásának valódiságát határozottan nem tagadta, mert azon ellenvetése, hogy ő 1884. évi sem június 1-én, sem július 1-én H.-Oklándon, hol a váltó kiállíttatott, nem volt és azon napokon ott váltót ki nem állított, az aláirás megtagadásának nem tekinthető, a mennyiben a váltó elfogadásának érvényessége nem feltételeztetik attól, hogy az a váltó kiállitásának helyén és napján eszközöltessék . . . A mi alperesnek azon ellenvetését illeti, hogy a váltó elfogadásakor, nagyfokú ittasság folytán beszámíthatlan állapotban volt és ezért elfogadói aláirása érvényes váltónyilatkozatot nem képezhet; tekintve, hogy a tárgyalás alkalmával az alperesi perbeszédben a váltóelfogadás ideje és körülményei és az akkor történtek egész részletesen és tüzetesen vannak előadva, a nélkül, hogy csak jelezve is volna, hogy alperes mindazok tudomását nem saját közvetlen tapasztalatából, hanem már ott jelen volt személyek előadásából meriti;

tekintve továbbá a váltón létező alperesi aláíráson mutatkozó szilárd kézvonást, mindezek már magukban véve kizárják azt, hogy alperes már akkoriban nem öntudatosan cselekedett volna, mely körülménynyel szemben az e részben felhívott és kihallgatott tanúknak vallomása figyelembe nem jöhet ... (1885. decz. 15-én 878/p. sz. a. Dt. u. f. XV. k. 43. l.)

Ausztriai általános polgári törvénykönyv.

Ausztriai polgári törvénykönyv. Elmebeteg kártérítési kötelezettsége.

1306. §. Azon kárt, melyet valaki vétkén kívül, vagy önkénytelen cselekvény által okozott, rendszerint nem tartozik megtériteni.

1307. §. De ha valaki önvétke által magát elmuló elmezavarodási állapotba hozta; az ebben okozott kár is az ő vétkének tulajdonítandó. Ugyanez áll egy harmadikról is, ki a károsítónál ezen állapotot önvétke által idézte elő.

1308. §. Ha őrültek, kábák, avagy gyermekek károsítnak meg valakit, ki arra valami vétke által maga szolgáltatott alkalmat, ez megtérítést nem követelhet.

1309. §. Ezen eseten kívül, a megtérítés őt azon személyektől illeti, a kiknek a kár, az ily személyekre nézve rájok bízott felvigyázat elmulasztása miatt tulajdonítható.

1310. §. Ha a károsodott ily módon megtérítést nem nyerhet, akkor azon körülmény fontolóra vételével, hogy a károsító, mind a mellett, hogy rendesen ép észszel

nem bír, a meghatározott esetben mégis nem terheltetik-e vétekkel; vagy hogy a károsodott, a károsító iránti kiméletből, a védelmet nem mulasztotta-e el? vagy végtére a károsító és a károsodott értékére tekintve, a biró az egész megtérítést, vagy legalább annak méltányos részét ítélje meg.

III. FEJEZET.

AZ ELMEBETEGSÉG A HÁZASSÁGI JOG SZEMPONTJÁBÓL.

Felekezeti házassági jogok.

Minthogy a házassági jogról szóló új törvény, az 1894. évi XXXI. t.-cz. még életbe nem lépett s ennek rendelkezései szerint az új törvény életbe lépte előtti időben kötött házasság érvénye a mai jog szerint bírálandó meg: nem lesz érdektelen a még hatályban álló hitfelekezeti házassági jogok vonatkozó szabályainak ismertetésére is kiterjeszkedni.

I. Az elmebetegség mint érvénytelenségi ok:

1. a katholikusoknál;

I. 1. *A római és görög katholikusok* házassági jogában a házassági beleegyezéshez szükséges szellemi erő hiánya, semmiségi ok. Elmebeteg által kötött házasság azonban érvényes, ha lucidum intervallumban köttetik, ha az elmebetegség rögeszmében nyilvánul, a mely a házasság czéljával semmi összefüggésben sem áll és peres eljárás folytán a házasságra püspöki engedély adatott. Ellenben állami törvényeink értelmé-

ben a kir. biróságok által megállapitott elmebetegség magában nem képez érvényességi akadályt.

2. a görög-keleti szerb egyházban; 2. A görög-keleti szerb egyházban, érvényes házasságra nem léphetnek az elmebetegek.

3. a görög-keleti román egyházban; 3. A görög-keleti román egyházban is érvényességi akadály a szellemi képesség hiánya.

4. a magyarországi protestánsoknál; 4. A magyarországi protestánsokra nézve a József-féle házassági nyiltparancs (1786. évi márczius 6-án) megállapitja, mint érvénytelenségi okot, az ép elme hiányát, ha csak világos pillanatai nincsenek, a melyekben az illető a házassági állapot jogait és kötelességeit átlátni képes. (24. §.)

5. az erdélyi ev. református egyházkerületben; 5. Az erdélyi ev. református egyházkerületben a válóügyekben való eljárásra, 1882. június 4-én megalkotott «Utasitás» 3. §-a szerint megsemmisitendők:

az eszelősség vagy részegség által öntudaton kivüli állapotban kötött házasságok (H. t. r. 159., 170. §-ok);

az olyan házasságok, melyek megkötésekor szivfogás, őrülési rohamok, titkos vagy ragadós betegségek eltitkoltattak. (H. t. r. 159., 160. §-ok).

6. az erdélyi ág. hitvallású evangelika egyházban; 6. Az erdélyi ág. hitvallású evangelika egyház «Eheordnung»-ja szerint érvénytelen-

ségi ok a tévedés, ha azt előre látni nem lehetett, de a házasság lényegét közvetlenül veszélyezteti, tehát: a tartós elmebaj. (9. §.)

7. az unitárius egyházi törvény szerint;

7. Az unitárius egyházi törvény szerint feltételesen érvénytelen a házasság, ha a felek házasságba való beleegyezésüket nem az előszabott módon nyilvánították (személyesen, kölcsönös, szabad akaratból folyó komoly, határozott és érthető beleegyezés).

8. a magyarországi izraelitáknál;

8. A magyarországi izraelitákra nézve az 1863. évi udvari cancelláriai rendelet 14. pontja általánosságban így rendelkezik: a törvényes rendszabályok megtartása nélkül kötött zsidó házasság érvénytelen. E törvényes rendszabályok a rokonságra, a kihirdetésre s az összeadás módjára vonatkoznak. Más érvénytelenségi okot a rendelet nem sorol fel.

9. az erdélyi és fiumei izraelitáknál.

9. Az erdélyi és fiumei izraelitákra az osztrák polgári törvénykönyv irányadó, a melynek 129. §-a értelmében a zsidó házasság, mely a törvényes szabályok figyelmen kívül hagyásával köttetett, érvénytelen. Még Ausztriában sem jutott a jogtudomány és a gyakorlat megállapodásra a tekintetben, hogy a polg. törvénykönyv alapján mikor kell az izraeliták közt kötött házasságot érvénytelennek tekinteni.

II. Az elmebetegség miatt felbontási ok:

II. 1. A házasság felbontását a görögkeleti szerb egyház megengedi, a midőn az

1. a görög-keleti szerb egyházban; egyik házastárs gyógyíthatlan elmebetegségbe esik, de csak bizonyos esetekben és a fenforgó körülmények figyelembe vételével.

2. a görög-keleti román egyházban; 2. A görög-keleti román egyház három egyházmegyéjében némileg eltérő e tekintetben a gyakorlat. Az egyik egyházmegyében ok a felbontásra az epileptikus vagy más gyógyíthatatlan elmebetegség, ha már az esküvő előtt létezett, de eltitkoltatott. Egy másik egyházmegyében bontó ok az epilepsia, eszelősség, őrültség, tébolyodottság, ha dühöngéssé fajul s ha mindezek már a házasság megkötése előtt léteztek, de eltitkoltattak. Egy más egyházmegyében pedig az epilepsia és tébolyodottság csak oly esetben képeznek házasság-felbontó indokot, ha bebizonyíttatik, hogy vádlott fél már házasságra lépése előtt szenvedett e bajokban s hogy ezek gyógyíthatatlanok.

3. az erdélyi ág.-evangelika egyházban; 3. Az erdélyi ágostai hitvallású evangelika egyház 1870. évi «Eheordnung»-ja felbontási oknak tekinti a legalább három év óta tartó elmebajt.

4. az unitáriusoknál; 4. Az unitarius egyházi törvény szerint felbontási ok az őrültség, ha egyik házastárs gyógyíthatatlan elmebetegségben szenved s ez valamely országos intézetben eszközölt három évi megfigyelés alapján az intézeti orvosok által igazoltatik. (91. §.)

5. protestánsoknál, magyarországi és fiumei izraelitáknál.

Ellenben a magyarországi protestánsok, az erdélyi ev. reformáta egyház, a magyarországi, úgyszintén az erdélyi és fiumei izraeliták házassági joga az elmebetegséget, mint felbontási okot nem ismeri, valamint a kánonjog sem, mely szerint az érvényesen megkötött és végrehajtott házasság egyáltalában felbonthatatlan. (A házassági jogról szóló törvényjavaslat indokolása. I. Általános indokolás. Budapest, 1893. 36—50. l.)

Miután a protestánsok házassági ügyeiben szabályul szolgáló József-féle nyiltparancs az elmebetegséget, mint válóokot nem említi, nincs semmi törvényes alapja annak, hogy a protestáns házasság elmebetegség okából felbontassék. «A reformátorok közül ugyan csak Luther említi a gyógyíthatatlan betegséget; Melanchton egyenesen ellene van, hogy e miatt a házasság felbontassék, de kétséget sem szenved, hogy a protestáns egyház álláspontjával, mely szerint «mindaz, a mi az életközösséget menthetetlenűl feldúlja, feldúlja a házasságot is», megegyezik, hogy a gyógyíthatatlan elmebetegség okul szolgáljon a házasság felbontására. A gyógyíthatatlan elmebetegség ugyanis szintén lehetetlenné teszi a házassági együttélést és a házasság czéljainak teljesítését és e tekintetben egyértelmű a természetes halállal. Vannak ese-

tek, midőn a méltányosság és az emberiesség oly meggyőző hévvel sürgetik egy ily megsemmisített házasság felbontását, hogy a biró ezen indokok előtt szemet nem húnyhat. Ha valakiről bizonyos, hogy gyógyíthatatlanul elmebeteg, hogy éltefogytáig tébolydába zárva kell tartani, ugyan miféle tekintetek szólanak a mellett, hogy ennek házassága fentartassék? és az egészséges, talán még élte tavaszán lévő hitvestárs esetleg egész életére megakadályoztassék abban, hogy új házasságra léphessen, családot alapíthasson és boldog lehessen. Azon érvelés, hogy az elmebetegség szerencsétlenség, mely úgy éri az egészséges felet, mint a beteget, melyet tehát az előbbi is békével tűrni tartozik, még nem győz meg bennünket arról, hogy miért kelljen a törvényhozónak a szerencsétlenséget a helyett, hogy azt kisebb körre szorítani igyekeznék, még szaporítani és önkénytelenül eszünkbe juttatja a hindu nő sorsát, ki a férjét ért szerencsétlenséget megosztandó, az elhalt férjjel együtt elevenen a máglyán meg lesz égetve. Igaz, hogy az elmebetegség gyógyíthatatlanságát meghatározni szerfelett bajos, de ha az hosszabb ideig tart és alaposan észleltetik, még sem lehetetlen. A törvény találhat utat és módot, a mely által könnyelmű és indokolatlan elválás ily esetek-

ben megakadályozható.» (Sztehlo Kornél: A házassági elválás joga Magyarországon. Budapest, 1890. 61., 62. l.)

Joggyakorlat.

Ha protestáns házasfelek válóperében a békéltetés az egyik házastárs elmebetegsége miatt lehetetlen, a békéltetés elmaradása a válókereset elutasítására indokul nem szolgál.

Szegedi kir. törvényszék: Felperest keresetével elutasítja. Indokok: Felperes ugyan a keresetlevél s annak mellékletei, főként pedig a beszerzett bűnügyi iratokkal igazolta, hogy neje ellenében az engesztelhetetlen gyűlölségre elegendő oka van, mindannak daczára felperest keresetével el kellett utasítani, mert az 1786. márczius 6-án kelt s a protestánsok házasságát szabályozó rendelet szerint a házassági kötelék felbontásának egyik lényeges feltétele az, hogy a házasfelek közt fenforgó viszály megszüntetése lelkészi és birói békéltetés által kiséreltessék meg. A jelen esetben a békéltetés meg nem kisérelhető, mert alperes a beszerzett hivatalos bizonyítvány szerint elmebeteg. Oly házasság pedig, melynél a békéltetés lehetetlen, fel sem bontható, ez okból felperest keresetével el kellett utasítani. *Budapesti kir. itélő tábla:* Az elsőbiróság ítéletét helybenhagyja. Indokok: Az elmebeteg alperesnek a beszámíthatatlan állapotban elkövetett ama ténye, hogy a felperes anyját megfojtotta, az engesztelhetetlen gyűlölet indokául el nem fogadható, de különben is az 1786. évi márczius 6-án kiadott nyiltparancs értelmében a protestáns felek közötti

házasságnak az idézett szabályzat 57. §-a értelmében való felbontását, a lelkészi és birói békéltetéseknek kell megelőzni, a jelen esetben azonban az alperes elmeállapotánál fogva a békéltetés meg nem kisérelhető.

Kir. Curia: Mindkét alsóbiróság ítéletének megváltoztatásával az O. M. és K. L. evangélikus református vallású házasfelek közt az 1882. decz. 22-én Bánfalván létrejött házasság felbontatik és az elválasztott feleknek az új házasságra lépés megengedtetik. Indokok: Az alsóbb biróságok által felhozott az a körülmény, hogy házasfelek között a lelkészi békéltetés meg nem történt, a felperes keresetének elutasítására nézve azért nem szolgált indokul, mert alperes a szándékos emberölés miatt teljesített bűnügyi vizsgálat folyama alatt elmebetegség miatt a budapesti orsz. tébolydába szállíttatván, a békéltetés előrebocsátása lehetetlenné vált. Tekintve pedig azt, hogy alperes a felperes édes anyját megfojtotta, jóllehet ezt a cselekményt beszámíthatlan állapotban követte el, az mégis alkalmas arra, hogy felperesben engesztelhetetlen gyűlölet és irtózat támadt, miután felperes a per folyama alatt válási szándékához állhatatosan ragaszkodott és felebbezéseiben is a házasság felbontását ismételve kérte, nincs remény, hogy felperest, ha

esetleg alperes betegségéből kigyógyulna is, édes anyjának halálát okozó nejével békére és egyetértésre bírni lehetne, alperes pedig, mint tébolyodott, személyesen nem hallgatható, a fenforgó rendkívüli körülmények között az 1786. márczius 6-án kibocsátott és az 1791. évi XXVI. t.-cz. által törvényerőre emelt utasítás 57. és 58. §-ai alapján, ezek hasonlatosságánál fogva a házasságot fel kellett bontani és a 60. §. alapján az új házasságra lépést megengedni. (1891. október 13-án 5890. sz. a. I. Sz. V. k. 511. l.)

Izraeliták válóperében a gondnok a házasságfelbontása kérdésében az elmebeteg házastárs helyett jogérvényesen nyilatkozhatván, az a körülmény, hogy a gondnokság megszüntetése iránti kereset megindíttatott, a válóperben való eljárás felfüggesztésére indokul nem szolgál.

Karczagi kir. törvényszék: Dr. L. F.-nek Dr. E. F., mint elmebetegségben lévő E. kinevezett gondnoka ellen házassági kötelék felbontása iránti perében végzett: Tekintve azt, miként az 1884. szeptember 15-én megtartott póttárgyalás alkalmával alperesi gondnok ·/. a. hivatalos felzettel igazolta azt, hogy leánya: Ernesztina gondnoksága megszüntetése iránti keresetét 5712/84. sz. a. megindította, minthogy pedig e körülmény a házassági kötelék megszüntetése iránti keresetre vonatkozólag oly előzetes kérdést képez, melynek jogérvényes eldöntése előtt az előbbiben határozni úgy sem lehet: ennélfogva a prdtts. 12. §-ának analogiájánál fogva e perbeni eljárás az 5712/84. sz. kereset jogérvényes eldöntéséig felfüggesztetik. *Budapesti*

kir. itélő tábla: A neheztelt végzést megváltoztatja s az elsőbiróságot utasítja, hogy az ügy érdemében határozzon. Indokok: A perben kifejtett tényállás szerint E. E. jelenleg is gondnokság alatt van. Azon körülmény, miszerint alperes időközben a gondnokság megszüntetése iránt eljárást tett folyamatba, a jelen válóperben való eljárás felfüggesztésére indokul azért nem szolgálhat, mert az 1877. évi XX. t.-cz. 87. §-a értelmében alperes mint gondnok gondnokoltja érdekeit képviseli, s így annak nevében a házasság felbontása iránt is jogérvényesen nyilatkozhatik. (1885. okt. 2-án 23624/85. sz. a.)

Elmebetegség izraelita házasságnál válási ok. Az elmebeteg házasfél helyett annak gondnoka köteles nyilatkozni.

Karczagi kir. törvényszék: A felperes által kiadni igért elbocsájtólevél jogérvényesnek tekintetik és a mennyiben az ki nem adatnék, vagy alperes által el nem fogadtatnék, azt a jelen itélet helyettesítendi, minek folytán dr. L. F. és E. E. közt 1882. okt. 22-én Temesvárott az izraelita vallás szertartásai szerint létrejött házasság felbontatik s mindkét félnek más házasságra léphetése megengedtetik. Indokok: Felperes az 1883. évi jan. 7-én felvett békéltetési jegyzőkönyvbe bemondott nyilatkozata szerint alperes neje részére a közöttük létező házasság felbontása czéljából a válólevelet bármikor kiadni igérkezett, a melynek elfogadása iránt illetékes-

ség ürügye alatt alperesi gondnok nyilatkozni vonakodott; azonban a vonakodása figyelembe nem jöhetett, mivel a felperes által *B) C) D)* alatti, részint teljes bizonyerejű, részint közhitelességű, nem kifogásolt okmányokkal kétségtelenül beigazoltatott, miszerint alperes neje oly elmebetegségben szenved, mely benne már a házasság megkötése előtt is létezett és a mely a gyermekekre is kihat, és a mely miatt az országos tébolyda igazgatóságának kezdeményezése folytán hivatalból, az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* pontja alapján, gondnokság alá helyeztetett és részére alperes édes atyja az árvaszék által gondnokul neveztetett ki. Minthogy pedig a hivatkozott törvény értelmében kinevezett gondnok annak 87. §-a rendelkezéséhez képest gondnokoltját minden peres és nem peres ügyekben, törvényadta hatalmánál fogva személyes ügyekben is képviseli s így az elválás iránti nyilatkozat megtételére is nemcsak jogosult, de a törvény parancsoló intézkedésénél fogva mindaddig, míg a gondnokság az 1877. évi XX. t.-cz. 56. §-ának 5. kikezdése alapján meg nem szüntettetik, kötelezve is van: ez okból elmebetegségben szenvedő alperesnő e czélbóli megidéztetésének szüksége fenn nem forgott s gondnokának nyilatkozata az elválásbai beleegyezés

megtagadásául volt tekintendő. Mindazonáltal a házasság felbontandó volt, mivel az 1885. évi nov. 2-án 15940. sz. a. legfelsőbb rendelet 22. §-ának végpontja értelmében a gyermekekre is kiható elmebetegség tartós és veszélylyel fenyegető testi sérvvel egyenlőnek tekinthető lévén, annak alapján a házasság feltétlenül felbontható volt, annyival is inkább, mivel e házasságból gyermek nem származott . . . másrészt pedig a házasság czélját és feladatát az ily betegségek nemcsak megrontják, de lehetetlenítik is. Nem jöhetett figyelembe ezek ellenében alperesnek azon kifogása, mintha elmebeli tehetségét teljesen visszanyerte volna, mivel az illetékességi kifogásához 1. sz. alatt csatolt bizonyítvány nem azt, hanem csak azt tartalmazza, miszerint alperesnőn az elmebetegség jelei nem mutatkoznak, a mi még annak lehetőségét és megujulását nem zárja ki; másrészt pedig alperes, ha gondnokoltjának időközben megváltozott egészségi állapotát maga is olyannak tartotta volna, hogy annak alapján a gondnokság tovább fenn nem tartható, az 1877. évi XX. t.-cz. 56. és 96. §-a értelmében bejelentés és a szükséges lépések megtétele iránti intézkedéseket igazolni nem mulasztotta volna el. *Budapesti kir. itélő tábla:* Az itéletnek a házasság felbontására

és az új házasságra lépésnek megengedésére vonatkozó rendelkezését oly változtatással, hogy felperes férj az elváló-levelet nejének E. E.-nek, illetve gondnokának az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt átadni; a nő, illetve gondnoka pedig azt elfogadni tartozik, a B. E. H. a. okiratokra, valamint az 1863. évi nov. 2-án 15940. sz. a. kelt udvari rendelet 22. §-ára alapított indokainál fogva és még azon indokból is helybenhagyja, mert a peres felek izraelita hitvallásuak ... *Kir. Curia:* A kir. táblának ítélete az abban felhozott indokokból helybenhagyatik. (1886. okt. 20-án 4766/86. p. sz.)

Az elmebetegség izraeliták házasságánál váló ok; a beleegyezés nyilvánitásra képtelen elmebeteg házasfél gondnokának beleegyezése hatályos.

Komáromi kir. törvényszék: A kir. törvényszék felperes F. Mórt. a Str. Malvinnel 1887. június 24-én Dunaföldváron az izraelita hitközség rabbija előtt kötött házasság felbontása iránti kérelmével elutasítja. Indokok. Felperes a házasság felbontását azon okból kéri, mert neje, kivel 1887. évi április 24-én egybekelt, négy hét múlva elmebetegségbe esett, 1887. évi június 3-án a Budapest-lipótmezei magy. kir. országos tébolydába felvétetett, s ezen intézet igazgatójának *H)* a. bizonyítványa szerint, mint tébolyodott, jelenleg is ott ápoltatván, felgyógyulása kétes. Ámbár Str. Malvin gondnoka, mint alperes, a házassági végelválásba beleegyezett; mind-

azonáltal tekintve, hogy az izraeliták házassági válópereire nézve érvényben fennálló 1863. nov. 2-án kelt 15940. sz. magy. kir. udv. kanczelláriai rendelet 24. §-a értelmében a házasság a felek kölcsönös szabad beleegyezésével felbontható ugyan, de a feleség elmebeteg lévén, szabad beleegyezés nyilvánítására képtelen s azt a gondnok beleegyezése nem pótolhatja; tekintve továbbá, hogy a rendelet 22. és 26. §-aiban meghatározott azon esetek, melyeknek alapján a házasság kölcsönös szabad beleegyezés hiányában is, ítéletileg felbontható lenne, fenn nem forognak; tekintve végül, hogy az egyik félnek a házasságkötés után bekövetkezett elmebetegsége, mint elválási ok, az idézett rendeletben felemlítve nincs: felperest keresetével elutasítani kellett.

Budapesti kir. ítélő tábla: Az elsőbiróság ítéletét megváltoztatja, a peres felek között a dunaföldvári izraelita hitközség rabbinatusa előtt 1887. április 24-én létrejött házassági köteléket felbontja s a felperesnek feltétlenül, alperesnek pedig felgyógyulása esetére megengedi, hogy a jelen ítélet jogerőre emelkedése után új házasságra léphessenek; ennélfogva köteles a felperes a jelen ítélet jogerőre emelkedésétől számítva tizenöt nap alatt a válólevelet az ó-gyallai rabbinatus közbenjöttével alperes, illetve törvényes kép-

viselőjének beadni, ez pedig köteles az említett okiratot elfogadni, mert különben a jelen ítélet fog a házassági kötelék felbontásának bizonyítékául szolgálni. Indokok: Felperes a közte és alperes, mint az izraelita vallást követő felek között létrejött házassági köteléket az alperesnek okirattal igazolt elmebetegsége miatt kéri felbontani. Tekintve, hogy a felperesi kérelem teljesítésébe az alperes részére az 1877. évi XX. t.-cz. 87. §-a értelmében kirendelt gondnok, mint az alperes törvényes képviselője is beleegyezett; tekintve továbbá, hogy a fentjelzett okból a házasság folytathatása különben is ki van zárva; és tekintve, hogy a felperes a törvényszerű békéltetési kisérletek után is megmaradt válási szándékánál: az elsőbirósági ítéletet megváltoztatni s a tarthatatlan házassági köteléket a 15940/63. sz. udv. kancz. rend. 24. és 25. §-ai alapján feloldani kellett.

Kir. Curia: A budapesti kir. ítélő táblának ítélete az abban felhozott okokból helybenhagyatik. (1889. évi június 13-án 4393. sz. P. T. XIX. k. 178. l.)

Az elmebetegség izraeliták házasságánál nem váló ok. A gondnok beleegyezése az elmebeteg házasfél hiányzó beleegye-

Komáromi kir. törvényszék: A kir. törvényszék dr. K. M. és H. T. között Pápán 1882. május 7-én létrejött és a pápai izraelita anyakönyvi kerületi házasok anyakönyvének 1. k. 90. lapján bejegyzett házassági kötést

zését nem pótolhatja.

felbontja s felperesnek ezen itélet jogerőre emelkedése után feltétlenül, alperesnőnek pedig elmebetegségéből felgyógyulása esetén az új házasságra lépést megengedi, miért is felperesnek jogában álland, az itélet jogerőre emelkedése után alperes részére a válólevelet gondnoka, dr. Sz. F. kezéhez kiadni, utóbbi pedig köteles leend azt elfogadni ellenkező esetben az itélet válólevél gyanánt tekintendő. Indokok: Minthogy dr. S. J. tanú és szakértő orvos vallomása, valamint a 10074/88. sz. a. érkezett tébolydaigazgatósági értesitéshez csatolt felvételi bizonyitvány határozottan megczáfolja felperesnek azon állitását, hogy neje már a házasság megkötésekor elmebajban szenvedett s ez okból érvényes házasságot nem köthetett volna, a házasság nyilván érvényesnek tekintendő. Alperes gondnoka a válólevél kiadásába és elfogadásába beleegyezett ugyan, tekintve azonban, hogy az 1863. évi nov. 2-án 15940. sz. a. kelt s az izraeliták házassági válópereit szabályozó udv. kanczelláriai rendelet 24. §-a szerint a házasság a felek kölcsönös beleegyezésével felbontható, de H. T. elmebeteg lévén, vele a békéltetés sem a rabbi, sem a biróság előtt megkisérelhető nem volt s így szabad beleegyezésről — a mit a gondnok nyilatkozata nem pótolhat — szó sem lehet; ez okból a

házasság felbontása iránti kérelem elbirálásának egyedül a kölcsönös beleegyezés elfogadható válóokot nem képezvén, megvizsgálandók a keresetben felhozott egyéb okok, a melyek a bizonyítási eljárás tárgyát képezték és oly tényekre vannak alapítva, a melyek a feleknek több mint négy évi együttélése ideje alatt, 1882. évi május 7-étől az 1886. év végéig előfordultak, mielőtt alperes elmebetegsége hitelt érdemlőleg megállapíttatott volna. Tekintve, hogy a *H)* a. hivatalos bizonyítvány szerint Boszniában együttélésük ideje alatt (1884—1886. években) alperesnő nagyfokú idegessége következtében embereket saját házaikban és utczán nyilvánosan szidalmazott s tettlegességre is vetemedett elannyira, hogy ezek miatt Konjaczából hatóságilag eltávolíttatott, a *K)* alattival pedig igazolva van, hogy 1886. évben felperes a neje által okozott botrányok miatt állomáshelyét engedély nélkül elhagyta s e miatt büntetve lett; tekintve, hogy az *F)* a. hivatalos bizonyítvány s az *L)* a. magánbizonyítvány szerint alperesnő Somorján is oly botrányokat okozott, hogy P. J. házigazda kénytelen volt hatósági segélyhez folyamodni: mindezen — habár alperes beteges lelki állapotából eredő — cselekmények és tények kétségtelenné teszik, hogy felperes, mint tiszti rangot viselő katonaorvos

évek során át ismételve oly keserítéseket szenvedett neje részéről, melyek alkalmasak voltak arra, hogy őt társadalmilag és tiszttársai előtt kisebbítsék és tiszti állásának megtartását is kétségessé tegyék; minélfogva figyelembe véve, hogy oly nyomós okok forognak fenn, a melyek az idézett rendelet 22. §-a értelmében a házassági kötés felbontására törvényes alapot szolgáltatnak, figyelembe véve továbbá, hogy alperes 1887. évi február 13. napja óta az országos tébolydában van és az igazgatóságnak 1889. évi 5130. sz. a. érkezett átiratából kitünik, «hogy állapota változatlan, gyógyulása igen kétes, de a legjobb esetben is felette hosszú lefolyású leend» következőleg a házassági együttélés vele nem folytatható, a házasságot felbontani s felperesnek feltétlenül, alperesnek pedig felgyógyulása esetére az új házasságkötést megengedni kellett. Az elváló levél kiadásának jogosultsága és elfogadásának kötelezettsége, mint az elválásnak az izraelita ritus szerint szükséges végrehajtása mondatott ki.

Budapesti kir. itélő tábla: Az elsőbiróság ítéletét helybenhagyja. Indokok: A 9105/88. sz. jegyzőkönyvhöz *H) J) K) L)* a. mellékelt okiratokból s a per egyéb adataiból kitünik, hogy alperes az idézett okiratokban em-

lített botrányokat már zavart lelki állapotban követte el és így eme cselekmények az alperes terhére beszámíthatók nem lévén, azok a felperes érzékeny keserítését sem állapítják meg, miért is emez okból a házassági kötelék felbontható nem volt; mindazonáltal a felperes kereseti kérelmének helyt adni kellett, mert az elmebetegségben szenvedő alperes részére kinevezett gondnok, mint az alperes törvényes képviselője a 9195/88. sz. jegyzőkönyvben határozottan kijelentette, hogy a házassági kötelék felbontására nézve «kölcsönös szabad beleegyezés jött létre»; továbbá: mert az alperes elmebetegsége folytán egyedül a felperessel eszközölt törvényszerű békéltetési kisérlet sikertelen maradt, ilyen körülmények között pedig az izraeliták között létező házasság az 1863. évi november 2-án 15940. sz. a. kelt udvari kanczelláriai rendelet 24. és 25. §-ai alapján felbontható. *A kir. Curia:* A per érdemére nézve mindkét alsóbb biróság ítéletének megváltoztatásával, felperes keresetével elutasíttatik. Indokok: Felperesnek azon előadását, hogy az alperes már a házasság megkötése alkalmával elmebetegségben szenvedett, az országos tébolydaigazgatóságának a 10074/88. sz. a. beiktatott értesítéséhez mellékelt orvosi bizonyítvány s különösen dr. S.

J. az 1889. évi 569. számnál fekvő vallomása megczáfolja. Jóllehet a *H)* a. bizonyítvány szerint az alperes Boszniában együttélésük ideje alatt nagyfokú idegességben szenvedett, idegeneket saját házaikban és nyilvánosan az utczán szidalmazott, sőt tettlegességre is vetemedett, mely cselekményeiért Konjacza községből eltávolíttatott, továbbá a *K)* a. szerint a felperest azért, hogy *I)* és *L)* alatt bizonyítványokból kitetszőleg alperes által Somorján okozott botrányok leplezése czéljából állomáshelyét engedély nélkül elhagyta, a hadtestparancsnokság megbüntette, mégis tekintettel arra, hogy az alperes mindezeket már zavart és beszámíthatlan lelki állapotban követte el, felperesnek ismételt keserítését meg nem állapíthatják; az pedig, hogy alperes a házasság tartama alatt megtébolyodott, felbontás indokául nem szolgálhat, az alperes gondnokának ama kijelentése, hogy a házasság felbontásába beleegyezett, figyelembe nem vétethetik, mert az alperes akkor, midőn felperes a rabbi előtt megjelent, már mint elmebeteg az országos tébolydában gyógykezeltetett, személyesen tehát nem nyilatkozhatván, képviseltjének beleegyezését a gondnok nem pótolhatja. Ily körülmények között az 1863. nov. 2-án 15940. sz. a. kelt, az izraeliták házassági ügyeiben követendő el-

járást szabályozó rendelet 22., 24. és 25. §-aiban felsorolt esetek egyike sem forogván fenn, felperest a házasság felbontására irányzott keresetével elutasítani kellett. (1890. január 24-én 235. sz. a. P. T. XIX. kötet 169. l.)

Az elmebetegség izraeliták házasságándl nem váló ok. A gondnok beleegyezése az elmebeteg házasfél hiányzó beleegyezését nem pótolja.

Nagyváradi kir. törvényszék: Az izraelita vallású R. H. és az izraelita vallású W. J. peres felek közt Nagyváradon 1882. évi nov. 1-én kötött házasságot felbontja és mindkét félnek megengedi az ítélet jogerőre emelkedése után új házasságra lépni; alperest kötelezi a válólevelet felperesnek az illető rabbi közbejöttével 15 nap alatt kiadni, felperes tartozik azt elfogadni, ellenesetre a házasság felbontásának bizonyítékául ezen ítélet szolgáland. Indokok: Perben álló házasfeleknek utolsó együttlakásuk Nagyváradon lévén, e kir. törvényszék illetősége megállapítandó volt. A kereset érdemében a felperes és alperesi gondnok közt a rabbi által három ízben és a biróság által ismételve is megkisérlett békéltetéseknek sikertelensége folytán és miután peres felek a két hónapra történt visszavezetés tartama alatt sem békültek ki, arra nézve, hogy e házastársakat valaha újólag békére és egyesülésre bírni lehessen, semmi remény nem lévén, a folyton fentartott kereseti kérelemhez képest,

melyhez alperes gondnoka is hozzájárult, a perrendtartás 36. §-a által fentartott 1863. évi 15940. sz. a. kiadott udvari rendelet 22. és 25. §-ai és a kifejlett törvényes gyakorlat értelmében a házasságot felbontani, a válólevél kiadása iránt intézkedni, az új házasságra lépést, a mely ellen törvényes akadály nem bizonyult be, mindkét peres félnek megszorítás nélkül megengedni kellett. Mert habár azon körülmény, hogy úgy felperes, mint az elmebetegség miatt jogerősen gondnokság alá helyezett alperes árvaszékileg kinevezett ügygondnoka alperes képviseletében a házasság felbontásába kölcsönösen beleegyeztek s a válólevelet kiadni s elfogadni késznek nyilatkoztak, a házasság felbontásának alapjául nem szolgálhat, azonban a beszerzett 8426/88. sz. iratok közt *A)* és *B)* a. csatolt orvosi bizonylatokból kitünőleg alperes oly mérvű tartós és átöröklő elmebetegségben szenved, hogy ez által a házasság czéljának elérésén kívül a felperes vagyona és a család jó erkölcse is veszélyeztetve van. *Kir. itélő tábla:* A törvényszék itéletét az 1863. évi nov. 2-án 15940/63. sz. a. kelt udvari kanczelláriai rendelet 25. §-ára alapított indok elhagyásával az alperes tartós és átöröklő elmebetegségéből vett és az idézett rendelet 22. §-ának megfelelő indok

alapján helybenhagyja. *Kir. Curia:* Mindkét alsóbb biróság ítéletének megváltoztatásával felperes a házasság felbontására irányzott keresetével elutasíttatik és a felek közt 1882. nov. 1-én az izraelita vallás szertartásai szerint kötött házasság továbbra is fentartatik. Indokok: Felperest keresetével azért kellett elutasítani, mert az alperesnek gyengeelméjűsége, mely miatt az alperes gondnokság alá helyeztetett, nem tekinthető az 1863. évi nov. 2-án 15940/63. sz. a. kibocsátott szabályrendelet 22. §-ában említett olyan tartós és ragályos sérvnek, mely az izraelita vallású felek közt létrejött házasság felbontását maga után vonhatná, ellenkezőleg, a mennyiben az alperes betegsége a házasság tartama alatt keletkezett, felperesnek, mint házastársnak kötelessége az alperest minden kitelhető módon ápolni és gyógyulását elősegíteni és mert a gondnoknak a házasság felbontására és a válólevél kiadására vonatkozó nyilatkozata az alperes szabad beleegyezését nem pótolhatja, végül mert az idézett szabályrendeletben foglalt, az izraelitáknak házasságának felbontására alapul szolgálható egyéb körülmény a per folyamán fel nem hozatott. (1890. november 25-én 9898/90. sz. a. Dt. Uj f. XXVIII. k. 80. l.)

Izraelita házasságnál a rabbi előtti beleegyezés csak az esetre szolgál indokul a házasságnak kölcsönös beleegyezés alapján felbontására, ha a beleegyezés a törvényszék előtt ismételtetik. Ha az utóbbi az egyik félnek időközben beállott elmebetegsége miatt lehetetlenné vált, az alapon a felbontás ki nem mondható.

Szegedi kir. törvényszék A dr. O. J. és Schl. M. alperes között kötött házasság felbontása iránti perben a Baján 1883. évi máj. 8-án a zsidó vallás szertartásai szerint létrejött házassági köteléket felbontja. A házasságból 1884. aug. 24-én született J. leánygyermeket a kir. törvényszék a felperesnek ítéli, ki a gyermek tartásáról és neveltetéséről gondoskodni köteles. Ha felperes ezen kötelezettségének eleget nem tehetne, a gyermek tartása és neveltetése az alperest fogja terhelni. Felperes köteles 15000 frtot a hódmezővásárhelyi árvaszéknél az alperes javára lefizetni. A kir. törvényszék az alperest viszonkeresete többi részével elutasítja. Indokok: A zsidó házasságok kötése, elválasztása és felbontása körüli eljárás tárgyában 1863. nov. 2-án kelt 15940. sz. udvari rendelvény 25. pontja szerint a zsidó vallás szerint kötött házasság felbontásához elegendő az, ha a házasfelek a rabbi előtt kölcsönösen kijelentik, hogy válni akarnak s az erről szóló bizonyítványt a kir. törvényszéknél bemutatják. A jelen esetben felperes a keresethez *D)* alatt csatolt bizonyítványnyal igazolta, hogy mind felperes, mind az időközben elmebeteggé lett alperes kölcsönös és szabad egyezéssel válni akarnak. Ez a bizonyítvány a házasság felbontására azért

elegendő, mert felperes az általa hivatkozott s hit alatt kihallgatott tanúk egybehangzó vallomásaival bizonyította, hogy 1. alperes ideges és ingerült magaviselete által férjét folyton bántalmazta; 2. felperes szüleit és rokonait megvetette, velük minden érintkezést a nélkül, hogy erre bárminő oka is lett volna, megszakított s hogy tüntetőleg távol maradt oly alkalmakkor, midőn ezt a zsidó vallás által követett szokás megkivánja (a férj atyjának halála, a férj nővérének lakodalma), mindezek a férj, mint fiú, mint családtag elkeseredését jogosan vonták maguk után; 3. alperes férjét hűtlenül elhagyta és hozzá többé vissza nem tért; 4. J. gyermeküket a leggondatlanabbul tartotta, sőt a gyermek életére és fejlődésére a legkártékonyabban ható módon folyton a szobában tartotta; 5. a férj vagyoni viszonyait nem tekintve, a nélkül, hogy erre szüksége lett volna, költséges fürdőkbe járt. Mindezek pedig a hivatkozott udvari rendelvény 22. p. szerint a házasfelek viszonyaihoz képest a férjre nézve felette érzékeny s ismételt keserítéseket képezvén, a válásra magukban is nemcsak elegendő okot képeznek, de minden reményt is kizárnak arra nézve, hogy a birói békéltetés, a mi különben ez idő szerint alperes elmebetegsége következtében már lehetetlen

is, eredményre vezethetett volna. Alperes a keresetlevélhez *G)* és *H)* a. csatolt okiratok szerint gondnokság alatt álló elmebeteg ugyan, minthogy azonban a fentebb elősorolt okok már elmebetegsége előtt fenforogtak, s minthogy felperesnek jogos kivánsága az, hogy az áldatlan viszony felbontassék, alperesnek később bekövetkezett elmebetegsége nem akadályozhatja azt, hogy a házasság felbontassék. A házastársak közül alperes elmebeteg lévén, ennek természetes következménye az, hogy a házassági viszonyból származott leánygyermeket az atyjának kellett odaitélni s őt első sorban kellett a gyermek tartására s neveltetésére kötelezni. A vagyoni kérdések a házasság felbontása alkalmával mindenesetre megoldandók lévén, az alperesi viszonkövetelés ez okból kell, hogy birálat tárgyát képezze. A hozomány, illetőleg alperes által 2. ·/. a. csatolt házassági szerződés, mint közokirat által, de felperes beismerésével bizonyítva van, hogy alperes 15,000 frt hozományt vitt férjéhez. Úgy a házassági szerződés, valamint a nőhozomány természetéből következik, hogy a férj a hozományt a házasság felbontása után a nőnek visszaadni köteles. A tartásdíj iránti keresetével elutasítandó volt alperes, mert a tárgyalás során kijelentette, hogy a házasság felbontásáig járó tar-

tásdíjat külön perrel fogja érvényesíteni; ezen világos kijelentésével szemben tehát ezen időre való tartásdij iránt határozni sem lehetett, különben is igazolást nyert a tárgyalás folyamán, hogy felperes neje tartásáról gondoskodik. *Szegedi kir. itélő tábla:* A kir. törvényszék ítéletét helybenhagyja azzal a kiegészítéssel, hogy feleknek az új házasságra léphetés megengedtetik. Indokok: A peres házasfelek a zsidó vallást követvén, minthogy az ezen hitfelekezethez tartozók válópereiben a házassági köteléket felbontó ítéletnek az új házasságra való léphetés megengedését, esetleg az új házasságra való léphetés megszüntetését is tartalmazni kell, annálfogva törvényes akadály nem forogván fenn e részben, az új házasságra való léphetés a peres feleknek megengedendő volt; ezzel a kiegészítéssel egyébként a kir. törvényszék ítélete indokainál fogva volt helybenhagyandó. *Kir. Curia:* Mindkét biróság ítéletének, a mennyiben a házasságot felbontották és a másodbiróság az új házasságra lépést is megengedte, megváltoztatásával felperes keresetével elutasíttatik, ehhez képest a házasság tartama alatt 1884. aug. 24-én született J. nevű kiskorú gyermek tartása és neveltetése iránt az 1877. évi XX. t-cz. 13. §-a értelmében teendő intézkedés tárgytalanná vált. Abban a részben

pedig, melyben az alsóbb biróságok az alperes hozománya s nőtartás iránt támasztott viszonkeresete felett érdemileg határoztak, mindkét biróság ítélete megsemmisíttetik. Indokok: Felperes keresetével azért volt elutasítandó, mert az a körülmény, hogy alperes 1887. aug. 4-én a békéltető rabbi előtt a válásba beleegyezett, tekintettel arra is, hogy ezután a házasfelek még 1887. nov. 13-áig együtt éltek, az 1863. nov. 2-án 15940. sz. a. kibocsátott szabályrendelet 18. §-a értelmében csak az esetre szolgálhatna indokul a házasságnak kölcsönös beleegyezés alapján felbontására, ha a beleegyezés a törvényszék előtt ismételtetett volna, ez azonban nem történt, minthogy alperesnek időközben történt elmebetegsége miatt csak 1890. jan. 9-én folyamatba tett perben, a birói békéltetés meg sem kiséreltethetett; mert az, hogy alperes ideges és ingerült magaviseletet tanusított, hogy férje szüleit és rokonait nem kedvelte, ezekkel minden érintkezést megszüntetett, tőlük távol maradt, mikor apósa 1883. decz. hónapban meghalt és később, mikor sógornője férjhez ment, zsidó szokás szerint a család gyász- és öröm-ünnepségeiben részt nem vett, továbbá, hogy leányuknak kellő gondját nem viselte, ezt szabad lég használata helyett szobában tartotta, az idézett szabály-

rendeletben említett keserítésre alkalmas tényeknek nem vétethetnek, minthogy érzelmeket senkire erőszakolni nem lehet, azt pedig felperes nem bizonyította, hogy irányában alperes bizalommal nem viseltetett és ha a gyermek gondozását illetőleg mulasztást tapasztalt, azt mint családfő pótolhatta, úgy a fürdőbe járást is akadályozhatta volna. De hűtlen elhagyás esete sem forog fenn, mert csak a közös háztartás szüntettetett meg, alperes más lakásba költözött, azonban a községből nem távozott; végül elmebetegség tartós és ragályos betegségnek nem tekintethetvén, az izraelita vallású felek közt létrejött házasságot fentartani kellett. Alperes hozomány és nőtartás iránt támasztott viszonkeresetére vonatkozólag az alsóbb biróságok ítéletét, az 1881. évi LIX. t.-cz. 39. §-a o. p. alapján azért kellett megsemmisíteni, mert a szabályrendelet 21. §-a szerint, ha az izraelita házasfelek közt valamely szerződésre vagy vagyon-elkülönzésre, avagy más követelésekre vonatkozólag a válóperben az egyezség nem sikerült, azok külön rendes perre utasítandók. (1891. november 3-án 7049/p. sz. a. Dt. XXXI. k. 75. l.)

Elmebetegség az izraelita házasságnál nem váló ok. Az ügygondnoknak

Beregszászi kir. törvényszék: V. I. és R. D. mindketten Mózes vallású házasfelek közt N. ungvári főrabbi előtt kötött házas-

a házasság felbontására vonatkozó nyilatkozata az elmebeteg házastárs beleegyezését nem pótolja. Az elmebetegség beálltát megelőzőleg a rabbi előtt nyilvánított beleegyezés a válás alapjául akkor sem szolgál, ha az a törvényszék előtt a beállott elmebetegség miatt nem ismételtethetik.

sági kötelék végképen felbontatik s az új házasságra lépés mindkét félnek megengedtetik. Indokok: Felperes a keresethez *A)* a. csatolt békéltetési bizonylattal igazolja azt, hogy alperes a felperessel kötött házasság felbontásába beleegyezett, sőt az ungvári rabbi által kiállított *C)* a. bizonylat szerint az elválás a mózesi törvények szerint már véglegesen meg is történt és felperes nyilatkozata szerint a válólevél is átadatott. Ámbár az egyik házastárs elmebetegsége a birói gyakorlat szerint a zsidó házasság felbontásának okául el nem fogadható, minthogy azonban a házasfelek kölcsönös beleegyezése esetén a házasság felbontásának helye van s az említett bizonyítékok szerint alperes még akkor, midőn elmebeteg nem volt, a házasság felbontásába beleegyezett s minthogy végre alperes a keresethez *E)* a. mellékelt okmány szerint elmebeteg lett: a házassági köteléket fel kellett bontani. *Kassai kir. itélő tábla*: Az elsőbiróság ítéletét megváltoztatja, a felperest keresetével elutasítja és a házasságot a felek között továbbra is hatályában fentartja. Indokok: Felperest keresetével el kellett utasítani, mert a zsidó házasságnál a válásba a rabbi előtt történt beleegyezés csak akkor szolgál alapul az elválasztásra, ha a beleegyezés a törvényszék előtt ismétel-

tetik; ez azonban nem eszközöltetett és tekintettel a keresethez *E)* a. csatolt angyalföldi m. kir. orsz. elmebeteg ápoldai igazgatóságnak átiratára, nem is eszközölhető, mert alperes, mint elmebeteg szabad akaratának nyilvánítására képességgel, ez idő szerint, nem bír; de el volt felperes keresetével még azért is utasítandó, mert a házasság tartama alatt a válóper folyamatba tételét megelőzően bekövetkezett elmebetegség nem tartozik az 1863. november 2-án 15940. sz. a. kibocsátott szabályrendelet 22. §-ában felsorolt okok közé, melyek szerint az izraelita vallás szerint kötött házasság felbontása ítélet által kimondathatnék, továbbá, mert az alperest képviselt ügygondnoknak a házasság felbontására vonatkozó nyilatkozata az általa képviselt alperesnek személyes beleegyezését nem pótolja, mihez képest az említett szabályrendelet 25. §-ában megszabott előfeltétel hiányában felperest a házasság felbontására irányzott keresetével el kellett utasítani. *Kir. Curia:* A másodbiróság ítélete felhozott indokai alapján helybenhagyatik. (1892. okt. 4-én 7828/p. sz. a. Dt. XXXIV. k. 173. l.)

Az elmebeteg felperes részére kirendelt gondnoknak az elváldsba beleegyező nyilatkozata

A kassai kir. törvényszék: F. J. felperes által S. F. alperes ellen házasság felbontása iránt folyamatba tett válóperben F. B., mint az időközben elmebetegségbe esett

az elmebeteg félnek személyes nyilatkozatát nem pótolhatja.

és gondnokság alá helyezett felperes részére gyámhatóságilag kinevezett gondnoknak beavatkozását s illetve a házasság felbontása tárgyában való végleges ítélet meghozatala iránti kérelmét elutasítja s az összes periratokat felperes személyes jelentkezéseig irattárba helyezni rendeli . . . *A kassai kir. itélő tábla:* Az elsőbiróság végzését helybenhagyja. Indokok: F. J. a házassági kötelék felbontását az 1889. évi október 25-én 6504. sz. a. engesztelhetetlen gyűlölet alapján kérte és az 1889. decz. 18-án megtartott birói békéltetéskor személyesen jelentette ki, hogy férjét gyűlöli és vele a házas életet folytatni nem akarja. Tekintve azonban, hogy F. J. felperes a kassai kir. törvényszéknek 1891. évi április 7-én 2592/91. sz. a. hozott ítéletével időközben beállott elmebetegsége miatt, még mielőtt a jelen per befejeztetett volna, gondnokság alá helyeztetett; s tekintve, hogy az ideiglenes ágy és asztaltól elválasztás határidejének eltelte után 1891. évi augusztus 11-ére kitűzött birói békéltetési határnapra felperes elmebetegsége miatt személyesen meg nem idéztethetett s e határnapon meg sem jelenhetett, kirendelt gondnokának az ő képviseletében kijelentett válási akarata pedig joghatálylyal nem bír, mert valamint a házasság jogérvényes létrejöttéhez az érdekelteknek személye-

sen kijelentett akarata szükséges, úgy a házasság felbontásához is az érdekelteknek, illetve érdekeltnek személyesen kijelentett és a per befejeztéig határozottan fentartott akarata alapján van helye; s tekintve, hogy ezek szerint a felperes részére kinevezett gondnok gondnokoltjának cselekményét saját akaratával nem pótolhatja, alperes pedig a maga részéről a válást nem kérte, sőt ellenkezőleg, az egész per folyamán azt határozottan ellenezte: az elsőbiróság helyesen határozott, midőn F. A. gondnoknak a házasság felbontása tárgyában való végleges itélet meghozatala iránt 1893. évi július 20-án 5620. sz. a. beadott kérvényét elutasította. *A m. kir. Curia:* A másodbiróság végzése helybenhagyatik felhozott indokai alapján . . . (1894. márczius 28-án 1799./b. sz. a. I. T. 1894. f.)

Ha az orvosok vallomásából kiderül, hogy a felek együttélése esetén az izgatás és ki nem elégités következtében a felperes nőn a hystericus rohamok ismét kiujulhatnak, akkor felperes a férjéhez való visszatérést jogosan tagadhatja meg.

A budapesti IV. ker. kir. járásbiróság: Felperes tartásdíja havonként előleges részletekben fizetendő 50 frtban megállapíttatik s köteles alperes 1886. okt. 1. napjától az itélet jogerőre emelkedéseig havonként 50 forint összeget egyszerre, azontúl pedig az esztergomi főszentszék előtt folyamatba tett válóper, illetve peres felek magánjogi viszonyai szabályozása czéljából a polgári biróság előtt folyamatba teendő perben hozott itélet jogerőre emelkedéseig minden hó 1-én 50 frtot

végrehajtás terhével a felperesnek megfizetni. Indokok: A kereseti előadás szerint peres felek 1885. okt. 14-én házasságra léptek, mely alperes nemi tehetetlenségénél fogva végrehajtva nem lett s felperes a közösülésre irányuló kisérletek s túlságos felizgattatás következtében idegbeteg lett. Egészsége a vízgyógymód használása mellett helyreállott, azonban a férjével való együttélés orvosi rendeletre hátrányos lévén, azt atyja tanácsára elhagyta s jelenleg is annál él. . . . Alperes tagadja, hogy férfikötelességének teljesítésére képtelen lenne, hogy a házasság elhálva nem lett s felperes felizgatások következtében lett idegbeteggé s tartásra igényt nem tarthat, mert házát indokolatlanul hagyta el . . . Minthogy a *C)* és *D)* alatt csatolt orvosi bizonyítvány, de azok valódiságára nézve kihallgatott szakértő orvosok nyilatkozata szerint is nincs kizárva annak lehetősége, hogy a felperesnél jelentkező hysterikus görcsrohamok a közösülésre irányuló felizgatások következtében állottak elő, jólehet abból az, hogy ezen felizgatások a nemi közösülés végrehajtása vagy végre nem hajtásából származnak-e, ki nem tűnik; tekintettel azonban arra, hogy a szakértő tanúk egybehangzó vallomása szerint a házastársak együttélése esetén felperesnél a hysterikus rohamok ismétlődhetnének s így

felperes újabb veszélynek volna kitéve; annak a házasság megszüntetésére irányuló intézkedését indokoltnak tekinteni s minthogy felperesnek férje háza elhagyására alapos oka volt, a feleséget mindaddig, míg a házassági kötelesség körüli vétkessége be nem bizonyíttatik, ilyet pedig alperes nem is állít, tartásdíj követelésére jogosult... Megerősíti azon körülményt, hogy felperesre a házasság folytatása hátránynyal jár, dr. Sch. A. tanú azon előadása is, hogy felperesen, kit férjhezmenetele előtt három éven át gyógykezelt, olyan tünetek, melyekből idegességére vagy hysterikus állapotára lehetett volna következtetni, nem mutatkoztak, míg a házasság megkötése után 6—7 hétre ezen tünetek, daczára nemzésre alkalmas szervezetének, jelentkeztek...

A budapesti kir. itélő tábla: Az elsőbiróság itéletét a tartásdíj összegének 30 frtra leszállításával helybenhagyja. Indokok: Tekintve, hogy a különélés okaira felhozott körülmények vizsgálása a jelen perben a tartásdíj ideiglenes jellegére való tekintettel helyt nem foglalhat, az elsőbiróság itélete indokaiból volt helybenhagyandó. *A kir. Curia:* A másodbiróság itélete helybenhagyatik indokaiból s annyival inkább, mert a per során kihallgatott orvosok vallomásából kiderül, hogy a felek együttélése esetén az izgatás és ki

nem elégítés következtében a felperesen a hysterikus rohamok ismét kiújulhatnak, ez okból felperes, hogy ezen veszélylyel járó betegségtől magát megóvja, a férjéhez való visszatérést jogosan megtagadhatta. (1889. május 31-én 3547/p. sz. alatt Ü. L. 24.)

Házassági jog az 1894. évi XXXI. t.-cz. szerint. Eljegyzésből eredő kártérítés.

1894. évi XXXI. t.-cz. 3. §. Az a jegyes, a ki az eljegyzéstől alapos ok nélkül visszalépett vagy a másik jegyesnek a visszalépésre alapos okot szolgáltatott, a másik jegyesnek és rokonainak a kötendő házasság czéljából tett kiadások erejéig kártérítéssel tartozik és köteles azt, a mit neki a másik jegyes vagy annak rokona a kötendő házasság okából ajándékozott, vagy az eljegyzés jeléül adott, természetben visszaadni, vagy ha ennek helye nem lehet, értékét gazdagodása erejéig megtériteni; a másik jegyes vagy annak rokona által a kötendő házasság okából részére tett ajándékozási igéret pedig hatályát veszti.

Az eljegyzéskor cselekvő képességében korlátolt jegyes kártérítéssel csak akkor tartozik, ha az eljegyzésbe törvényes képviselője beleegyezett.

Jegyzet.

A 128. §. határozza meg, hogy ki tekintendő cselekvő képességében korlátolt személynek.

Cselekvőképtelenség házassági bontó akadály.

6. §. Cselekvőképtelen személy (127. §.) nem köthet házasságot.

Cselekvőképtelen személyek.

127. §. A jelen törvény alkalmazásában cselekvőképtelenek alatt értendők . . .

b) a kik elmebetegség miatt, vagy egyéb

okból eszök használatától meg vannak fosztva, míg ezen állapotuk tart;

c) az 1877: XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* pontja alapján gondnokság alatt lévők;

d) a kiknek gondnokság alá helyezése az 1885. VI. t.-cz. 1. §-ához képest előzetesen el van rendelve;

e) azok, a kiknek kiskorúsága az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* pontjával egybeeső okból meg van hosszabbítva.

Jegyzet. A házassági bontó akadályok részint a házasságkötés lényeges kellékeinek hiányában állanak, részint oly tényeken és viszonyokon alapulnak, melyek magával a házasság lényegével, vagy erkölcsi természetével ellenkeznek. Ilyen akadály nemcsak a házasság létrejövetelét zárja ki, hanem annak fennállását is lehetetlenné teszi .... Minthogy a javaslat a bontó házassági akadályokat a házasságkötés lényeges előfeltételeinek hiányára és a házasság lényegével és erkölcsi természetével feltétlenül ellenkező tényekre vagy viszonyokra alapította, ezek alól — a fejletlen kor kivételével — felmentést nem engedett.

A házasságkötéshez a felek kölcsönös beleegyezése szükséges, mely a házasság természeténél fogva csak a házasulók önelhatározásán alapulhat. Oly esetekben, melyekben az önelhatározás az akaratképesség hiányánál

fogva ki van zárva, házasság sem jöhet létre. Ez az oka, hogy cselekvőképtelen személyek, mint a kiknek akaratelhatározása és akaratnyilvánítása joghatálylyal nem bír, házasságot nem köthetnek.

Hogy a javaslat az eszük használatától végképen vagy csak mulólag (holt részeg, alvó, lázas beteg, deliriumban lévő, öntudatát elvesztett haldokló stb.) megfosztott személyek házasságát, ha azt ily állapotban kötötték, érvényesnek el nem ismeri, nem szorul igazolásra. Oly cselekmény, mely nem valódi akaratelhatározás eredménye, nem bírhat joghatálylyal. Ezen szempontból kell megítélni a gondnokság alatt nem álló elmebeteg házasságát is. Az eszének használatától megfosztott elmebetegnek ily állapotban kötött házassága nem vezethető vissza oly akaratelhatározásra, melyet a törvény joghatály előidézésére alkalmasnak tekint. Ha ellenben a házasság oly időpontban köttetett, melyben az elmebetegség szünetelt, annak érvényére nem bírhat befolyással azon körülmény, hogy a házasfél a házasságkötést megelőzőleg elmebetegségben szenvedett s az később ismét visszatért. Igaz ugyan, hogy az elmebetegség gyakori öröklékenysége, valamint ama kétely, hogy az elmebeteg világos időközökben kórmentes lelki állapotban van-e, a mellett lát-

szanak szólni, hogy az elmebetegeknek világos időközökben sem engedtessék meg a házasságkötés; a törvényjavaslat azonban azért nem tette magáévá ezt a szigorúbb álláspontot, mert a tudomány és gyakorlat által még kellőleg fel nem derített véleményeket törvényes rendelkezések alapjául el nem fogadhatta, s nem talált elegendő okot arra, hogy a házasságkötés tekintetében eltérjen azon, a jogügyletek tekintetében általában elfogadott szabálytól, hogy érvényük a cselekvőképesség szempontjából is létrejövetelük időpontja szerint ítélendő meg. Másrészről nem hagyhatta figyelmen kívül, hogy a másik házasfél érdekeire nézve sok esetben sérelmes és épen azért méltánytalan volna, ha az ily házasság érvénye kizárólag a különben is bizonytalan ivadékokra való tekintetből ítéltetnék meg. Egyébként pedig az a körülmény, hogy az elmebeteg a házasságkötés idejében eszének használatában volt-e s ehhez képest cselekménye jogilag beszámítható-e, mindenkor orvosszakértői vélemény alapján lesz megállapitandó. Az elmebeteg által világos időközben kötött házasságot érvényesnek tekinti a külföldi törvényhozások túlnyomó többsége is. (Osztr. polg. törvénykönyv 48. §., porosz A. L. R.: I. 4. cz. 23—25., 28—30. §§.; II. 1. cz.

39. §., szász polgári törvénykönyv: 1592. §.; olasz polgári törvénykönyv: 61., 112. §§.; belga terv.: 142., 186. §§.; német jav.: 64. §. 2. bekezdése, 1231. §.. 1874. évi svájczi szöv. törv. 28. §.: 3. p.) A franczia joggyakorlat szerint vitás, vajjon az elmebetegnek világos időközben kötött házassága érvényes-e.

A törvényjavaslatnak most kifejtett álláspontja megfelel annak, melyet a javaslat a házasság felbontása kérdésében elfogadott, midőn a házasságot elmebetegség okából felbontani nem engedte. Ha az elmebeteg házasságánál a bajnak öröklékenysége volna a döntő szempont, akkor a törvényhozás nemcsak a világos időközökben kötött házasság érvényét nem ismerhetné el, hanem következetesen a házasság fennállása alatt keletkezett elmebetegséget is bontó okként kellene elfogadnia.

A javaslat mellőzte az elmebetegség nemeinek megkülönböztetését s a helyett ezen kifejezést: «elmebetegség» oly értelemben használja, hogy az minden kóros elmeállapotot magában foglal, a mely az ész használatát s tehát az akaratszabadságot kizárja. A rendes és kóros elmeállapot határának egyes felmerülő esetekben való megállapítása az orvosi tudomány feladatát képezi s ennek útmuta-

tása szerint kell a birónak is a felett dönteni, vajjon forgott-e fenn a cselekvőképtelenségnek a §. alá vonható esete.

Ezen szempontból kell megítélni az elmegyengék házasságát is. Ha az elmegyengeség a szellemi erők oly mérvű fogyatkozásában áll, hogy az ész használatát s ezzel az akaratszabadságot ép úgy befolyásolja, mint az őrültség vagy más kóros elmeállapot, az elmegyenge házassága is a jelen §. alá esik. Ellenkező esetben, ha az elmegyengeség a kóros elmeállapotok osztályába még nem sorozható, annak a házasság érvényére sem lehet befolyása. Az értelmi erő alacsonyabb foka magában véve még nem elegendő ok házassági akadály felállítására, mert eltekintve attól, hogy közérdekben is kivánatos lehet oly személyt, a ki csekélyebb értelmi képességeinél fogva ügyeit jól ellátni nem képes, házastársának gondos és odaadó vezetésére és felügyeletére bízni, ama körülmény nem zárja ki a cselekvőképességet s másrészt az értelmi képességek fokozatában alig volna lehetséges törvényhozásilag megjelölni azt a határt, a melynél a házasságkötések eltiltása kivánatos. Az sem lenne indokolt, hogy a törvény a gondnokság alatt álló elmegyenge házasságához a gondnoknak a beleegyezését kivánja meg. Gyámi törvényünk szerint az elme-gyenge

vagyoni érdekeinek oltalma végett helyeztetik gondnokság alá, mi által, bár cselekvőképességében korlátozást szenved, személye feletti rendelkezési jogát korántsem veszti el. E jogában őt a házasságkötés szempontjából korlátozni annál kevésbbé indokolt, mert nem tekintve azt, hogy a javaslat a korlátolt cselekvőképességet általában nem fogadta el a házasságkötő személyes képesség korlátozásának alapjául, a vagyonjogi oltalom végett elrendelt gondnokság magában véve nem tekinthető elegendő alapnak arra, hogy az elmegyenge házasságkötő képessége eltérőleg állapíttassék meg attól az esettől, midőn annak vagyontalansága miatt a gondnokság alá helyezés nem vált szükségessé. Ez esetben a vagyoni szempontoknak kellőleg nem igazolható befolyás engedtetnék a házasságkötés képességének szabályozására. Ehhez járul, hogy a házassági akadálynak ez esetben alig volna gyakorlati jelentősége; mert a gondnokság fennállása kizárólag azok akaratától függ, a kiknek kérelmére vagy érdekében elrendeltetett. (1877. XX. t.-cz. 28. §. *b)* 31., 56. §§.)

A róm. kath. egyházi jog az őrültté nyilvánított személyek házasságát a javaslat álláspontjának megfelelőleg itéli meg; a világi biróság gondnokság alá helyező határozatá-

val szemben azonban az ellenbizonyítást megengedi. Fennálló jogaink egyébként a gondnokság alá helyezett elmebeteg házasságáról külön nem rendelkeznek. A gondnokság alá helyezett elmebeteg házassága a javaslat szerint akkor is semmis, ha világos időközben köttetett. A legtöbb külföldi törvényhozás álláspontjával egyező ezen szabály indokát a gondnokság alá helyezés jogi hatályában találja, mely a cselekvőképességet közvetlenül és akként szünteti meg, hogy azontúl nem az elmebetegség tényleges állapota, hanem a birói kijelentés jogi ténye képezi a cselekvőképtelenség alapját. S miután ezen cselekvőképtelenség mindaddig tart, míg a gondnokság jogerős birói határozattal megszüntetve nincs, azt a házasságot sem lehet érvényesnek tekinteni, melyet a gondnokság alatt álló elmebeteg világos időközben, tehát a cselekvőképesség tényleges állapotában kötött. A gondnokság alá helyezés joghatályának kezdete és tartama tekintetében az arra vonatkozó szabályok irányadók. (L. a. II. fejezetet. A házassági jogról szóló törvényjavaslat indokolása. II. Különös indokolás.)

Kiskorú házasságához a törvényes képviselőjének, illetve a szülőnek beleegyezése szükséges.

8. §. Kiskorú nem köthet házasságot törvényes képviselőjének beleegyezése nélkül.

Húsz éven alóli kiskorú házasságához, ha törvényes képviselője nem a jogosult szülő,

szükséges még ennek beleegyezése, szülő nem létében pedig a gyámhatóság jóváhagyása...

Ha a törvényes képviselő vagy a szülő a beleegyezést nem adja meg, ezt a gyámhatóság beleegyezése pótolja.

Elmebeli fogyatkozásban szenvedő szülő e részben nem létezőnek tekintetik.

9. §. Beleegyezésre jogosult szülő az atya, ha atya nincs, vagy a gyermek törvénytelen, az anya...

Testi vagy elmebeli fogyatkozás ... által tartósan gátolt, vagy az atyai hatalomtól vagy a gyámságtól megfosztott szülőt, kivéve ha a megfosztás vagyonkezelés okából történt, nem létezőnek kell tekinteni.

Azt, hogy a szülő gátolva van, a gyámhatóság állapitja meg...

10. §. A gyámhatóság a kiskorú meghallgatása nélkül nem határoz és kizárólag annak érdekét tartja szem előtt.

Jegyzet.

Oly esetekben, midőn a jogosult szülő testi vagy elmebeli fogyatkozás, avagy távollét által tartósan, azaz előreláthatólag huzamosabb időn át gátolva van akaratának kijelentésében, a házasság halasztást nem tűrő természete nem engedi meg, hogy a gyermek addig várjon házasságával, míg ezen gátló körülmény megszünik. Sok esetben az a jogosult szülő egész életében fog tartani. A javaslat szerint az ilyen szülő nem létezőnek tekintetik s a beleegyezés azt illeti, a ki sorrendben utána következik. Ehhez hasonló rendelkezést hazai jogaink is tartalmaznak:

Eheordn. 4. §. (képviseletre való képtelenség); Bod: H. t. 32. §. (elmebetegség). Lényegileg egyez továbbá: az 1875. febr. 6. német birod. törv.; 29. §., német jav.: 1238. §.; 1874. decz. 24. svájczi szöv. törv.: 27. §., Code civil: 149. §.; olasz: 63. §.; hesseni jav.: II. 15. §.

A javaslat továbbá abból indul ki, hogy az egyszer megadott beleegyezés mindaddig hatályos, míg vissza nem vonatik s ennélfogva a beleegyezésre hivatott személyekben halál, atyai hatalomtól való megfosztás, a gyámságtól való elmozdítás, testi vagy elmebeli fogyatkozás stb. következtében időközben beálló változás a beleegyezés joghatályát meg nem szünteti, a nélkül, hogy a visszavonás azok részéről kizárva volna, a kik a beleegyező helyébe léptek.

Annak megállapitását, hogy a szülő valamely testi vagy elmebeli fogyatkozás vagy távollét miatt gátolva van-e akaratának kijelentésében, a javaslat eltérőleg a német javaslat 1238. §-ának és a legtöbb külföldi törvényhozásnak álláspontjától, nem bizza sem a kihirdetést elrendelő anyakönyvvezetőre, sem a házasságkötésnél közreműködő polgári tisztviselőre; annak a megállapitására a gyámhatóságot már csak azért is hivatottabbnak kell tekinteni, mert eljárásában na-

gyobb biztosítéka rejlik a szülői beleegyezés jogának, mely a javaslat szerint a házasság érvényének egyik kellékét képezi; ezen eljárás által egyszersmind elejét veszszük annak, hogy a házasságkötés után tegyék kérdés tárgyává, vajjon gátolva volt-e a szülő vagy sem akarata kijelentésében. A javaslat a házasság biztossága érdekében annak kimondását is szükségesnek tartotta, hogy az ily gyámhatósági megállapítás tévessége a házasság érvényére nincs befolyással. (A törvény indokolásából.)

A ki ellen az 1877. XX. t.-cz. 28. §. a) p. alapján gondnokság alá helyezési eljárás van folyamatban, annak tilos házasságot kötni.

14. §. Tilos házasságot kötni annak, a ki ellen elmebetegség vagy jelekkel megértést is gátló siketnémaság okából inditott gondnokság alá helyezési eljárás van folyamatban, ha

a) részére a gyámhatóság ideiglenes gondnokot rendelt; vagy

b) ellene a zárlat elrendeltetett; vagy

c) a gondnokság alá helyezés még nem jogerős ítélettel ki van mondva.

Az 1877. XX. t.-cz. 28. §. b) p. alapján gondnokság alá helyezettnek a gondnok beleegyezése nélkül tilos házasságot kötni.

15. §. Tilos házasságot kötni a gondnok beleegyezése nélkül annak, a ki mint gyengeelméjű vagy magát jelekkel megértetni tudó siketnéma gondnokság alatt áll.

A 8. §. utolsó bekezdése és a 10. §. megfelelően alkalmazandók.

Korábbi semmis házasság befolyása.

21. §. Tilos házasságot kötni, míg a korábbi semmis házasság meg nem szűnt vagy érvénytelenné nyilvánítva nincs.

134. §. A ki a jelen törvényben megszabott akadály vagy érvénytelenségi ok ellenére tudva köt házasságot, a mennyiben cselekménye súlyosabban büntetendő cselekményt nem képez, vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal és ezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. *Büntető határozatok.*

A javaslat értelmében nem köthet érvényes házasságot az, a ki ... elmebetegség okából jogerejű ítélettel gondnokság alá helyeztetett. Ebből a rendelkezésből az következnék, hogy az ily személyek, ha csak cselekvőképességük különben tényleg nem hiányzik, a gondnokság alá helyezésük iránt megindított eljárás alatt mindaddig, míg a gondnokság alá helyezés jogerejű ítélettel ki nem mondatott, szabadon köthetnek házasságot. Ezen következtetés helyessége iránt azonban abban az esetben, ha a gondnokság alá helyezési eljárás folyamán az 1885. évi VI. t.-cz. 5., 6. §-ai alapján zárlat rendeltetett el, kétség merülhet fel. mert ugyanezen törvény 7. §-a szerint ilyen esetben, ha a gondnokság alá helyezés jogerejűleg kimondatott, ennek a cselekvőképességre vonatkozó joghatálya azon naptól számíttatik, mely a zárlat elrendelését tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapba először történt beiktatására közvetlenül következik. Ha ezen hatályt a házasságkötésre is megfelelően alkalmazzuk, *Jegyzet.*

akkor a gondnokság alá helyezettet az ítélet visszaható ereje folytán már a zárlat tartama alatt is cselekvőképtelennek és házasságát semmisnek kellene tekinteni. Idáig a törvényjavaslat nem kivánt menni, mert habár nem is engedhette meg a házasságkötést annak, a ki ellen a gondnokság alá helyezés folyamán zárlat rendeltetett el, minthogy az ily házasságkötés az akaratképesség tekintetében a legkomolyabb aggályokat ébresztheti fel, mégis tekintettel arra, hogy a zárlat tartama alatt még bizonytalan, vajjon a gondnokság alá helyezés jogerejűleg ki fog-e mondatni s hogy az itt előtérbe léphető érdekek oltalmára az is elegendő, ha a törvény a házasságkötés szabadságát a zárlat tartamára felfüggeszti, a nélkül, hogy az annak daczára megkötött házasságot érvénytelennek nyilvánítaná, a javaslat kielégítőnek tartotta, hogy a gondnokság alá helyezendő ellen elrendelt zárlat csak mint tiltó akadály állapíttassék meg. A javaslat tiltó akadályt állapit meg arra az esetre is, ha a gondnokság alá helyező ítélet még nem jogerős, annak meghozatalától jogerőre emelkedéséig. A gondnokság alá helyező, bár nem jogerős ítélet nagyfokú valószinűségét állapítja meg annak, hogy gondnokság alá helyezési ok az illető egyénnél valóban fenforog, hogy tehát miatta a

gondnokság alá helyezés be fog következni. Ily körülmények között a házasságkötés megengedése nem volna igazolható. Messze vezetne és könnyen visszaéléseknek nyithatna azonban tért a fentebbi hatályt már a gondnokság alá helyezési eljárás megindításához fűzni. Ez okból a javaslat ezen tilalom felállítását a gondnokság alá helyezés törvényes okának ítélettel történt megállapításától tette függővé.

A házassági tiltó akadályok bizonyos érdekek oltalmára állíttatnak fel, melyek eléggé fontosak arra nézve, hogy a házasságkötést megengedhetetlenné tegyék s a tilalom áthágása büntetéssel is fenyíthető legyen, de még sem tekinthetők oly lényegeseknek, hogy az akadály ellenére megkötött házasság további fennállását a törvény meg ne engedhetné. A házasság megkötése által a legtöbb esetben meghiusul a tilalom czélja s a házassági együttélés folytán más fontosabb érdekek nyernek túlsúlyt, a melyekre tekintettel kívánatosabb a házasság fentartása annak megszüntetésénél. (A törvény indokolásából.)

40. §. Házasságkötésnél tanúkul csak oly egyének alkalmazhatók, a kik tizenhatodik évöket betöltötték és a házasságkötés cselekményét megérteni képesek. *Elmebetegek házasságkötésnél tanúk nem lehetnek.*

Cselekvőképtelen személy által kötött házasság semmis. Kivétel e szabály alól.

44. §. A 6. §. ellenére kötött házasság semmis.

Nem semmis a házasság, ha azt megszünése vagy érvénytelenné nyilvánítása előtt a cselekvőképtelen fél cselekvőképtelenségének megszünte után helybenhagyja.

Hogy az együttélés folytatása helybenhagyás-e, azt az eset körülményei szerint kell megitélni.

Hatálytalan a helybenhagyás, ha a házastársak között időközben a 11. §. *d)* 13., vagy a 12. §. akadálya keletkezett, még akkor is, ha ez utóbbi a helybenhagyás idején már megszünt.

A 7. és 8. §-ok alapján a házasság megtámadható akkor is, ha a 6. §-on alapuló semmiség elenyészett.

Jegyzet.

A 11. §. *d)* Nem köthet házasságot az egyik házastárs a másik házastársnak egyenes ágbeli vérrokonával, a házasság megszünése vagy érvénytelenné nyilvánítása után sem.

Nem tesz különbséget sem a származás törvényes vagy törvénytelen volta, sem az, hogy a testvéreknek mindkét szülője vagy csak az egyik közös.

13. §. Nem köthetnek egymással házasságot azok, a kik közül egyik a másikkal egyetértve, saját házastársának vagy a másik házastársának élete ellen tört.

12. §. Nem köthet új házasságot az, kinek

korábbi házassága meg nem szűnt vagy érvénytelenné nyilvánítva nincs.

46. §. A semmis házasságot megszűnése előtt csak akkor lehet semmisnek tekinteni, ha semmiségi perben annak lett nyilvánítva.

A semmis házasságot megszűnése vagy semmissé nyilvánítása után úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna.

Semmiségi per inditásra jogosultak.

47. §. Semmiségi per inditására jogosítva vannak: a házasfelek, a kir. ügyész és az, a ki kimutatja, hogy a házasság semmiségétől valamely jogi érdeke függ.

Ily per inditására jogosítva vannak különösen:

a) a korábbi házastárs a véle előbb kötött házasság okából, míg ez a házasság meg nem szűnt;

b) a későbbi házastárs, ha saját házasságának érvénye a korábbi házasság semmisségétől függ;

c) az, a ki a későbbi házasság érvényessége iránt jogilag érdekelve van.

Jegyzet.

I. Ugy a r. kath., mint a görög-keleti egyházi jog szerint a cselekvőképesség hiánya közjogi bontó akadályt képez. A Jos. patens és a Bod-féle «Házassági törvényrajz» nem határozza meg, hogy a cselekvőképtelen személy által kötött házasság érvénytelensége iránt ki indíthat pert; az 1882. évi erdélyi ev. ref. főtörvényszék «Utasítás» 14. §. semmiségi per inditására általában a házastársakat

jogositja fel. Az erdélyi ágost. ev. szászok joga sem tartalmaz e tekintetben kifejezett rendelkezést, de nem sorozza ezen akadályt a közjogi bontó akadályok közé sem. (Eheordn. 3., 44. §-ai.) Az unitáriusok egyházi törvénye szerint az elmetehetség hiánya vagy megzavarodása okából a házasságot, mint érvénytelent, csak a házasfelek támadhatják meg. (Unit. ehtv.: 7. §. *c)* pont, 65., 72. §-ok.)

II. A javaslat a cselekvőképtelen személy által kötött házasságot semmisnek nyilvánítja. Erre vezet első sorban annak megfontolása, hogy jogi szempontból a házasságkötés jogügyletet képez, minélfogva a házasságot is, más jogügylethez hasonlóan, semmisnek kell tekinteni, ha megkötése idejében a házasfelek egyike cselekvőképtelen volt. E mellett a házasság erkölcsi jellegének is csak az felel meg, ha a cselekvőképtelen személy házassága a semmiség elvei szerint itéltetik meg. A házastársaknak adott megtámadási jog magában véve nem védi meg kellőleg azon érdekeket, melyek főleg a gyermekkor, elmebetegség és gondnokság alá helyezés eseteiben a házassági akadály megállapitásában határozók voltak. De a közérdek is követeli, hogy ily házasságok, mint az intézmény czéljaival teljesen ellentétesek, hivatalból semmisittessenek meg; miért is csak oly szabályozás lehet

teljesen kielégítő, mely a közhatóságot és harmadik személyeket is feljogosítja a cselekvőképtelen házasságának megtámadására.

Jólehet ezen álláspont egyes ritka esetekben, mint p. o. ha az egyik fél a házasságkötéskor csak mulékonyan volt oly állapotban, mely akaratképességét kizárta, visszásnak tünik fel, mégis aggályokra annál kevésbé adhat okot, mert ezen §. második bekezdése megadja a házastársnak a lehetőséget arra, hogy házasságát, a mennyiben érdekeinek megfelel, helybenhagyás által érvényessé tegye.

A jelen §. második bekezdése kivételt állapít meg azon alapelv alól, melynél fogva a semmiség nem orvosolható s ezen kivétel úgy az akadály természete, mint gyakorlati szempontok által igazolt. Ha azon fél, ki a házasságkötéskor cselekvőképtelen volt, mielőtt házassága megszünt vagy érvénytelenné nyilvánittatott volna, cselekvőképességét visszanyerte, a közérdekben nem szükséges többé házasságának érvénytelenítése; sőt annak fentartását mindkét házastárs érdeke is kivánatossá teheti. Minthogy azonban a házasság a beleegyezés hiánya miatt kezdettől fogva semmis, annak fentartása eltérő rendelkezés hiányában csakis úgy volna lehetséges, ha a házastársak a törvényes formában beleegyezésüket újból kijelentenék, de a házasság még

akkor is csak a beleegyezés kölcsönös megújításának időpontjától kezdve volna érvényesnek tekinthető. Ez azonban szükségtelenül nehezítené meg a házasfelek helyzetét, a kik a házasságot fentartani kivánják. A czélnak jobban megfelel, ha a törvény lehetővé teszi, hogy a cselekvőképességét visszanyert fél a szóban forgó semmiségi okot a házasságnak utólagos helybenhagyásával, minden alakszerűség mellőzésével megszüntethesse, minek következménye az, hogy a cselekvőképtelenségen alapuló semmiség elenyészik. A helybenhagyásnak a házasságkötés idejére visszaható ereje van. A római kath. egyházi jog a beleegyezés kölcsönös megújítását kivánja ugyan, de annak szintén a kötés idejére visszaható erőt tulajdonit.

Ha a házastárs cselekvőképességének visszanyerése után a törvény csakis ezen házasfélnek adná meg a megtámadási jogot, ez által könnyen visszás helyzeteket teremtene: pl. ha az elmebetegségéből felépült házastárs a megtámadás megtétele előtt halna meg, házassága érvényesnek volna tekintendő, habár talán tudomással sem birt arról, hogy házassági kötelékben állott.

A javaslat a helybenhagyás formai kellékét nem határozza meg, miből önként következik, hogy az úgy kifejezetten, mint

hallgatag is történhetik oly tények által, melyekből a jóváhagyásra okszerűen lehet következtetni. A hallgatólagos jóváhagyás egyik esete a házassági együttélés folytatása is. A §. harmadik bekezdése szerint azt, hogy a házassági együttélés folytatása helybenhagyás-e, az eset körülményei szerint kell eldönteni. A javaslat e tekintetben nem követte azon törvényhozásokat, melyek csak bizonyos időn át folytatott házassági együttélésből engednek következtetést a helybenhagyásra (olasz polg. törvénykönyv: 112. §. [három havi együttélés]; belga törv.: 188. §. [egy havi együttélés]). Nem tekintve arra, hogy e határidő kezdetének megállapítása gyakorlati nehézséggel jár, a házasságszerű együttélés huzamosabb időtartama ezen következtetéshez sem nem szükséges, sem nem elegendő; e tekintetben az eset körülményei határozók. A javaslattal lényegileg egyez az osztrák polgári törvénykönyv 96. §-a és a német jav. 1251. §-ának álláspontja.

Némely törvényhozás álláspontja szerint ily házasság érvényessé válik az által is, hogy a semmiségi per a cselekvőképesség visszanyerésétől számított záros határidő alatt meg nem indíttatott. (V. ö. a szász polg. törvénykönyv: 1624. §. és a hesseni javaslat: II. 52. §-szal.) Miután oly házasság, mely a

beleegyezés hiánya miatt semmis, csak utólagos helybenhagyás által válhatott érvényessé, ezen álláspont csak akkor lenne elfogadható, ha a záros határidő elteltéből a helybenhagyásra okszerűen lehetne következtetni; ez azonban nem mindig áll, mert lehetséges, hogy a cselekvőképességét visszanyert házastárs tudomással nem bír házasságáról. Ehhez járul, hogy azon időpontnak megállapítása, mikor nyerte vissza valaki cselekvőképességét, nem kis gyakorlati nehézségekbe ütközik.

Minthogy a helybenhagyás czélja a cselekvőképtelenség okából semmis házasság fentartásának lehetővé tétele, önként érthető, hogy annak nem lehet helye, ha a házasság megszűnt vagy érvénytelenné nyilváníttatott. Ennek a javaslat álláspontjából azért sem adható hely, mert a semmis házasságot megszűnése vagy érvénytelenné nyilvánítása után úgy kell tekinteni, mintha meg sem köttetett volna. Ellenben nincs kizárva a semmiségi per folyama alatt.

Hatálytalan a helybenhagyás a §. negyedik bekezdése szerint, ha a felek között időközben a 11. §. *d)* — 13. vagy 12. §. akadálya keletkezett. Ez az eset akkor állhat elő, ha a jelen §. szerint semmis házasságban élő egyik házasfél, mielőtt ezen házassága

megszünt vagy érvénytelenné nyilvéníttatott volna, egy harmadik személylyel új házasságot kötött. Ha ezen harmadik személy a korábbi házasfél egyenes ágbeli vérrokona, a cselekvőképtelenség okából semmis házasságban élő házastársak között a sógorság akadálya keletkezik. Ha pedig az utóbbiak az új házastárs ellen a 13. §-ban említett cselekményt követik el, közöttük a 13. §. akadálya jön létre. A 12. §. akadálya akkor forog fenn, ha az új házasság nem semmis. Miután a helybenhagyásnak a korábbi házasság megkötésének idejére visszaható ereje van, magában véve azon körülmény, hogy a felek között a házasságkötés után házassági akadály támadt, nem gátolhatná, hogy a cselekvőképessé lett fél a korábbi házasságot helybenhagyásával érvényessé tegye. A javaslat azonban nem tartotta megegyeztethetőnek sem a helybenhagyás czéljával, sem azon szempontokkal, melyek az említett házassági akadályok felállításánál irányadók voltak, hogy helybenhagyás folytán érvényessé válhassék és fennállhasson oly házasság, mely az esetben, ha a törvény helybenhagyás helyett a házasságkötés ismétlését kivánná meg, a fenforgó akadályok miatt a helybenhagyás idejében érvényesen nem lenne megköthető. Ehhez járul, hogy ellenkező

álláspont mellett kettős házasságok keletkezéséhez maga a törvényhozó nyujtana segédkezet, mert a helybenhagyás előtt harmadik személylyel kötött s a 12. §. értelmében nem semmis új házasságot a helybenhagyás után semmisnek kellene nyilvánítani. Az ebből származható bonyodalmak csak úgy kerülhetők el, ha a törvény ez esetekben a korábbi semmis házasság helybenhagyásának joghatályt nem tulajdonít. Erre azon körülmény, hogy az új házasság a helybenhagyás idejekor már megszünt, annál kevésbbé lehet befolyással, mert a helybenhagyás hatályossága esetében az új házasságot megszünése daczára is semmisnek kellene tekinteni.

A helybenhagyás a cselekvőképessé vált fél részéről a házasság megkötésénél hiányzó beleegyezést pótolja, minélfogva ugyanazon kellékeknek kell megfelelnie, mint a házasságba való beleegyezésnek. A mennyiben ezen kellékek hiányoznak, a házasság a helybenhagyás daczára megtámadható. Ennélfogva a cselekvőképessé lett fél helybenhagyása a fejlett kor elérése előtt megszünteti ugyan a 6. §-ban foglalt semmiségi okot, de a mennyiben felmentést nem nyert, házasságának megtámadhatósága még fenmarad. A helybenhagyás magában véve, ha a házastárs teljes korát még el nem érte, nem szünteti meg

az e részben megkivánt kellékek hiányán alapuló megtámadhatóságot sem, s ez utóbbi önként érthetőleg akkor is fenforog, ha a beleegyezésre, illetőleg jóváhagyásra jogosultak a cselekvőképtelenség tartama alatt kötött házassághoz, még mielőtt a házastárs cselekvőképessé lett volna, hozzájárultak; mert e hozzájárulások hatálya feltételezi, hogy a kiskorú a házasságba beleegyezett, a mi pedig a cselekvőképtelenség esetében nem történhetett meg. (A törvény indokolásából.)

48. §. Cselekvési képességében korlátolt házastárs a semmiségi perben perképes. *Cselekvési képességében korlátolt házastárs a semmiségi perben perképes.*

Cselekvőképtelen házastársakra a törvényes képviselet szabályai alkalmazandók.

128. §. A jelen törvény értelmében korlátolt cselekvési képességűek alatt értendők: *Korlátolt cselekvőképességűek.*

b) azok, a kiknek a kiskorúsága az 1877: XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontjával egybeeső okból meg van hosszabbítva;

c) azon teljeskorúak, a kik az 1877: XX. t.-cz. 28. §-ának *b)* pontja alapján gondnokság alatt állanak.

49. §. A semmiségi pert csak addig lehet meginditani, míg a házasság meg nem szűnt. *A semmiségi per megindításának ideje.*

A cselekvőképességben korlátolt házastársnak a semmiségi perben perképessé nyilvánítása a házassági viszony legszemélyesebb természetében találja indokát. Minthogy a semmiségi per tárgyánál fogva e viszony fennállá- *Jegyzet.*

sát közvetlenül érinti, a dolog természetében rejlik, hogy annak alanyai úgy felperesi, mint alperesi minőségben csak maguk a házastársak saját személyükben lehetnek, mint a kik között maga a viszony fennáll. A perképesség a személyes pervitel jogát foglalván magában, a §. rendelkezéséből következik, hogy a semmiségi perben a cselekvőképességében korlátolt házastársra a törvényes képviselet szabályai nem alkalmazhatók. Azt, hogy ki tekintendő cselekvőképességében korlátoltnak, a javaslat 128. §-a határozza meg.

Megtámadható a házasság.

52. §. Megtámadható a házasság, melyet valamelyik házasfél a 8. §-ban megkivánt beleegyezés, illetőleg jóváhagyás nélkül kötött.

A gyámhatósági megállapítás tévessége — 9. §. 4. bekezdés — a házasság érvényére nincs befolyással.

Cselekvőképtelenség esetén a megtámadási határidő folyása szünetel.

60. §. Ha a házastárs a megtámadás megtételében . . . cselekvőképtelenség által gátolva van, míg ezen akadály tart, a határidő folyása szünetel.

Ezen rendelkezés megfelelően alkalmazandó, midőn az 58. §-ban említett törvényes képviselő vagy szülő a gyámhatóság értesítésében gátolva van.

A megtámadási jog a házastárs személyéhez kötött jog.

69. §. A házastárs házasságát csak maga támadhatja meg, a törvényes képviselőt e jog nem illeti.

Cselekvőképességében korlátolt házastárs a megtámadási perben perképes . . .

72. §. Semmiségi . . . perekben a biró a felek különélését a kir. ügyész indítványára vagy hivatalból is elrendelheti. *Semmiségi perekben a különélés elrendelhető.*

86. §. Cselekvőképességében korlátolt házastárs a házasság felbontása végett indított perben perképes. *Cselekvőképességében korlátolt házastárs a felbontási perben perképes.*

87. §. Elmebeteg házastárs nevében törvényes képviselője kérheti a gyámhatóság felhatalmazásával a házasság felbontását. *Elmebeteg házastárs nevében törvényes képviselője léphet fel.*

A gyámhatóság a felhatalmazást csak akkor adhatja meg, ha a házasság felbontását az elmebeteg házastárs nyilvánvaló érdeke követeli.

Nem lehet a törvényes képviseletet a semmiségi perben kizárni oly esetben, mikor a házastárs cselekvőképtelen. A házassági viszony legszemélyesebb jellege ugyanis a perképesség tekintetében a házastárs cselekvőképtelensége esetében háttérbe szorul, ha oly fontos és nyilvánvaló érdekei forognak szóban, melyek a cselekvőképtelen házastárs személyében feltétlen védelmet igényelnek; ily esetekben meg kell engedni, hogy a cselekvőképtelen házastárs nevében a semmiségi pert annak törvényes képviselője indíthassa meg. Ha a törvény ily esetben is kizárná a képviseletet, minthogy a házastársak semmis házasságukat a semmiség birói megállapítása előtt fel nem bonthatják, az következnék, hogy a cselekvőképtelen személy a semmis *Jegyzet.*

házasságban mindaddig élni volna kénytelen, míg vagy a semmiségi pert egy arra jogosult harmadik személy meg nem indítja, vagy míg ő maga cselekvőképessé nem lesz, mi sem jogi, sem méltányossági szempontokból nem volna indokolható. Azt, hogy kik tekintendők cselekvőképteleneknek, a 127. §-a határozza meg. A törvényes képviselet szabályai alkalmazandók a cselekvőképtelen házastársra akkor is, ha a másik házastárs, a kir. ügyész vagy jogilag érdekelt harmadik személy indítja a semmiségi pert, melybe tehát a cselekvőképtelen házastárs helyett annak törvényes képviselőjét kell beidézni. (A törvény indokolásából.)

Az elmebetegség nem ok a házasság felbontására.

Kiváló megfontolás tárgyát képezte annak eldöntése, vajjon a gyógyíthatatlan elmebetegség képezzen-e külön felbontási okot? Bár azok az okok, melyek a testi betegségnek a házasság felbontása szempontjából való figyelembevételét ellenzik, erejüket látszanak veszíteni akkor, midőn az egyik házastárs szellemi élete úgyszólván megsemmisült: mégis a javaslat következetesen azon álláspontjához, hogy a házasság felbontásának csak a házastársak vétkes, kötelességszegő magatartása esetében van helye, nem fogadta el az elmebetegséget felbontási okul. A javaslat a házasság erkölcsi természetével inkább

megegyezőnek tartotta, hogy a házastársak egymást szerencsétlenségükben el ne hagyják, sőt a kölcsönös segély és támogatás, a sors csapásaiban való osztozkodás eszméjének ereje és tartalma fokozottabb mértékben érvényesül az elmebeteg házastárssal szemben, mint testi betegségek esetében, melyek pedig válóokot szintén nem képeznek. Ezekhez járult még annak figyelembe vétele, hogy az elmebántalmak nagy változatosságánál és különböző átmeneti fokainál fogva felette nehéz biztosan felállítani azt a határt, melyen túl az elmebetegség nem gyógyítható, midőn az elmebeteg helyrehozhatlanul örökös szellemi halálban sínylik. Mert még azokban a törvényhozásokban is, melyek az elmebetegséget felbontási okul elfogadták, el van ismerve, hogy az az elmebaj, melynek gyógyíthatatlan volta nincs megállapítva, felbontási okot nem képezhet. A külföldi törvényhozások közül a porosz Landrecht szerint «Raserei und Wahnsinn» a házasság felbontását indokolják, ha ezen állapot egy évig tart és nincs remény a felgyógyulásra. A szász polgári törvénykönyv és az 1874-iki svájczi szövetségi törvény szerint a házasság felbontására jogosult az a házasfél, kinek házastársa három évig elmebeteg és gyógyíthatatlansága megállapíttatott. Ugyanezen álláspontot foglalja el a hazai

szász «Eheordnung» és az unitáriusok házassági törvénye, míg a görög-keleti egyházjog szerint, ha a dühöngő őrültség oly mérvű, hogy a házassági együttélés folytatása életveszélylyel jár s gyógyulás nem várható: a férj nejének elmebetegsége okából házasságának felbontását a betegség három évi fennállása után kérheti, míg a nő férje őrültsége miatt a házasságot csak öt év multán bonthatja fel. A többi törvényhozások azonban az elmebetegséget felbontó okul nem fogadták el. (A törvény indokolásából).

Nemzetközi magánjogi vonatkozások.

108. §. Külföldön kötött házasságok érvényességét a ... cselekvőképesség tekintetében mindegyik házastársra nézve kizárólag saját hazájának ... törvényei szerint kell megítélni ...

109. §. Ha magyar állampolgár férfi külföldi nővel akár külföldön, akár Magyarországon köt házasságot, a házasság érvényessége, a nő ... cselekvőképessége kivételével, a magyar törvény szerint ítélendő meg.

111. §. Magyarországon kötött házasságok esetében a jelen törvény 11., 12. és 13. §-ai a külföldiekre is alkalmazandók.

Egyebekben a 108. és 109. §-ok rendelkezései a külföldi házasulónak Magyarországon kötött házasságára is irányadók.

114. §. Magyar állampolgár házassági perében csak a magyar biróság ítélete hatályos.

115. §. A magyar állampolgárság elnye-

rése előtt létrejött oly tények alapján, melyek a házastársak korábbi joga szerint bontó . . . elválasztó okot képeznek, a magyar állampolgárságot nyert házastársaknak házasságát a magyar biróság felbonthatja, ha azon tények a jelen törvény szerint is bontó okul szolgálnak.

Ha az ágytól és asztaltól való elválasztást a külföldi biróság a magyar állampolgárság elnyerése előtt kimondotta, a magyar biróság felbonthatja a házasságot, ha az elválasztás oly tény miatt történt, melynek alapján a házasság a jelen törvény szerint is felbontható.

116. §. Külföldiek házassági perében a magyar biróság csak az esetben járhat el, ha ítélete hatályos abban az államban, a melynek a házasfelek polgárai.

117. §. A nő, ki Magyarország területén külföldivel kötött házasságát közvetlenül megelőző időben magyar állampolgár volt, férje ellen a magyar biróság előtt indíthat érvénytelenségi pert, ha férjét a házasság megkötése után külföldre nem követte . . .

119. §. Azon külföldinek házasságára, kinek állampolgársága meg nem állapitható, mindazon esetekben, melyekben a jelen törvény szerint a külföldi hazájának törvényei volnának irányadók, lakhelyének törvényeit kell alkalmazni.

120. §. Államszerződéseknek a házassági jogviszonyokra vonatkozó intézkedései akkor

is irányadók, ha a jelen törvény határozataitól eltérnek.

Jóhiszemű harmadik személyek az érvénytelen házasságban élőkkel kötött jogügyletek tekintetében.

133. §. Azon jóhiszemű harmadik személyek előnyére, a kik érvénytelen házasságban élő házastársakkal az érvénytelenné nyilvánításig jogügyletekbe bocsátkoztak, az érvénytelen házasság az érvényes házasság joghatályával bír.

Magyarország és magyar biróságok alatt értendő.

135. §. A jelen törvény alkalmazásánál Magyarország alatt ennek a törvénynek érvényességi területét, magyar biróság alatt pedig azon biróságokat kell érteni, a melyek a jelen törvény érvényességi területén birói hatóságot gyakorolnak.

Biráskodás.

136. §. A házassági ügyekben való biráskodás a kir. biróságok hatáskörébe tartozik.

137. §. A folyamatban levő házassági perek az illetékes kir. biróságokhoz átteendők.

Korábbi jogszabályok érvénye.

138. §. A jelen törvény hatálybalépte előtt kötött házasságok érvényessége a korábbi jogszabályok szerint ítélendő meg . . .

A törvény életbeléptetése Fiuméban.

146. §. A ministerium felhatalmaztatik, hogy a jelen törvényt Fiume városában és területén rendelettel hatályba léptesse.

Vonatkozások Horvát-Szlavonországokra.

147. §. Tekintettel az 1868. XXX. t.-cz. 1., 47., 48. és 59. §-ainak, valamint az 1879. L. t.-cz. 1. §-ának rendelkezésére és azok értelmében Magyarországban és Horvát-Szlavonországokban községi illetőséggel biró magyar állampolgárok házasságára nézve a következők rendeltetnek:

Magyarországon községi illetőséggel biró

magyar állampolgárnak Horvát-Szlavonországokban, mint Szent-István koronája alatt Magyarországgal egy és ugyanazon államközösséget képező területen kötött házasságára, továbbá Horvát-Szlavonországokban községi illetőséggel biró, mint ezen országok külön joga alatt álló magyar állampolgárnak Magyarország területén kötött házasságára a jelen törvény 108—111., 113., 115., 117., 118. §-aiban foglalt jogelvek megfelelően alkalmazandók.

A törvény hatályba lépte.

148. §. A jelen törvény a kihirdetés napjától számított egy év alatt lép hatályba.

A ministerium felhatalmaztatik, hogy a jelen törvényt ezen egy év eltelte előtt rendelettel hatályba léptethesse.

A törvény hatályba lépésének napján a házassági és eljegyzési ügyekre vonatkozó, fennálló jogszabályok hatályukat vesztik és helyükbe a jelen törvény határozatai lépnek.

Ausztriai általános poglári törvénykönyv.

Ausztriai polgári törvénykönyv.

48. §. Dühöngők, őrültek, kábák . . . érvényes házassági szerződés kötésére nem képesek.

Elmebetegek házasságot nem köthetnek.

49. §. . . . Oly teljeskorúak, kik bármi oknál fogva magukat érvényesen nem kötelezhetik, szintén nem képesek törvényes atyjuk beleegyezése nélkül, érvényes házasságra léphetni. Ha az atya már nem él, vagy képviseletre nem képes, a házasság érvényességére, a rendes képviselő nyilatkozása mellett a birói hatóság beleegyezése is megkivántatik.

Gondviselés alattiak elválása.

106. §. . . . Gondviselés alatti házastárs beleegyezhetik ugyan magától az (ideiglenes, ágy- és asztaltóli) elválásba; de a házastársak vagyona és a tartás, valamint a gyermekek ellátása iránti egyezséghez a törvényes képviselő és a gyámhatóság beleegyezése szükséges.

IV. FEJEZET.

AZ ELMEBETEGSÉG AZ ÖRÖKLÉSI JOG SZEMPONTJÁBÓL.

Végrendelkezési képesség.

Az elmebetegek s általában azok, a kik eszük használatával nem birnak, érvényes végrendeletet nem tehetnek, mert akaratuk szabad elhatározási képességét ez az állapotuk kizárja. Az elmebetegségnek, illetve a szabad akaratelhatározási képtelenségnek bizonyítása azt terheli, a ki ezt állítja s ennek alapján a végrendelet érvényességét megtámadja. A bizonyítás eszközeül főkép a szakértők véleménye szolgál, azonban tanuvallomások s a végrendelet alkotásának egyes körülményei is tekintetbe jöhetnek. Nem szükséges az elmebetegségnek bizonyítása, ha olyan egyén végrendeletének érvényessége forog kérdésben, a ki elmebetegség miatt gondnokság alatt áll, mert a gondnokság alá helyezést ez esetben már megelőzte az elmebetegség birói megállapítása. Ebben az esetben viszont az a fél, a ki a végrendelet érvényességét vitatja,

köteles bizonyítani azt, hogy a végrendelkező, habár elmebetegsége előzőleg már biróilag megállapíttatott, a végrendelkezés idejében ép elmebeli állapotban volt és akaratának szabad elhatározási képességével birt. A «lucidum intervallum»-ban alkotott végrendelet érvényes. Az elmebetegekkel egyenlő tekintet alá esnek a gyengeelméjűek, ha a gyengeelméjűség olyan fokú, hogy az akarat szabad elhatározási képességét kizárja.

A végrendelkezés érvényességének megbirálásánál mindig a végrendelkezés időpontja a határozó s azért olyan egyén által tett végrendelet, ki ennek alkotásakor érvényes végrendeletet nem tehetett, ha az érvénytelenségi ok elmulik, érvényessé nem válik; valamint másrészről, ha a végrendelkezésre képes egyén tett végrendeletet, ez oly körülmény miatt, mely ha a végrendelet alkotásakor fennállott volna, örökhagyó érvényes végrendeletet nem tehetett volna, ha ez a végrendelet alkotása után következett be, érvénytelenné nem válik. Ha tehát pl. az örökhagyó végrendelkezés után lett elmebeteg, végrendelete mégis érvényes marad; ellenben ha a végrendelkezéskor elmebeteg volt s utóbb meggyógyult, végrendelkezése nem válik érvényessé.

1876. évi XIV. t.-cz. 2. §. Végrendeleti tanúk nem lehetnek: *b)* .... kik eszük használatától meg vannak fosztva. *Végrendeleti tanúk.*

Az öröklési szerződéseket illetőleg általán véve a szerződések kötésére vonatkozó szabályok irányadók. Öröklési szerződéseket tehát csak oly személyek köthetnek, kiknek akaratszabadsága akadályozva nincs. Az elmebetegek vagy olyan gyengeelméjűek, kiknek szabad akaratelhatározási képességük nincs, öröklési szerződéseket nem köthetnek. *Öröklési szerződés.*

1874. évi XXXV. t.-cz. 69. §. A közjegyző, mielőtt a felekkel tárgyalásba bocsátkoznék, igyekezzék a lehetőségig meggyőződést szerezni a felek rendelkezési képességéről. Ha e tekintetben hiány vagy aggály mutatkoznék és a felek mégis sürgetik az okirat vagy tárgyalás felvételét: a felvételt nem tagadhatja meg; azonban a hiányról, illetőleg az aggályról az okiratban említést tenni köteles. *Közjegyző közreműködése a végintézkedés megtételénél.*

Ez a szabály nem csupán a végrendelet vagy öröklési szerződés készítésénél, hanem bárminemű okirat felvételénél közreműködő közjegyző irányában fennáll. *Jegyzet.*

Szeged sz. kir. város törvényszéke: Felperesek keresetükkel elutasíttatnak és a perköltség viselésére köteleztetnek ... Indokok: Minthogy a keresetlevélhez *A)* a. csatolt ... gyámi törvényszéki, úgy a *B)* a. kir. ítélő táblai végzések a hétszemélyes táblának *C)* alatt zárt végzése által megmásíttatván, T. A. *Joggyakorlat. Gondnokság alá nem helyezett gyengeelméjű egyén által alkotott végrendelet érvényes.*

állítólagos elmegyengesége tovább, s egy birói tag és két orvos közbenjöttével ismételten s kimerítőleg észleltetni rendeltetett s így a gyengeelméjűség megállapíthatása hiányában és okából T. A. gondnokság alá lett helyezése jogerőre nem emelkedett, minthogy T. A. később vizsgálat alá nem vétetvén, e tekintetben jogérvényes határozat nem is keletkezett s így gyengeelméjűnek a legfőbb biróság által ki sem mondatott; minthogy továbbá T. A. állítólagos gyengeelméjűsége alapjául felvett, dr. E. A. városi főorvos által kiadott s a perhez hivatalból becsatolt hagyatéki iratok közt létező orvosi véleménynyel, az alperesi részről 2. a. felmutatott orvosi bizonyítvány, mely dr. R. A., mint akkoriban Szeged városának másodorvosa s szintén hivatalos esküvel kötelezett tisztviselő által kiállított okmánynak tartalma lényegére nézve teljesen ellenkezvén, e két hivatalos szakértőnek száma és hitelessége egymás ellenében semmi különbséget sem tesz s így a főorvosi véleményben foglalt bizonylat lerontva van, e mellett pedig H. L. gyakorló orvosnak 3. sz. a. becsatolt szakértői bizonyítványa, úgy M. A., M. J., R. J., B. B., M. és T. J. tanúknak egybehangzó és esküvel erősített vallomása határozottan azt igazolja, hogy T. A. tiszta, épeszű ember lévén, rajta

a gyengeelméjűség tapasztalható nem volt; s minthogy végre a felperesek által *D)* a. beügyelt végrendelet, mint teljes hitelt érdemlő közokirat tartalma szerint is T. A. 1868. évi február 21. napján tett végrendelkezése alkalmával ép elmebeli tehetsegűnek találtatott s így az épelméjűsége mellett harczoló jogvédelem ellenében a gyengeelméjűségnek megállapíthatására nézve felperesek részéről jogszerű bizonyíték hiányában, T. A.-t biróilag gyengeelméjűnek ítélni, e miatt személyére nézve gondnokság alá helyezettnek tekinteni s ekkép a perrel megtámadott végrendeletet érvénytelennek kimondani nem lehetvén, felpereseket keresetükkel elutasitani . . . kellett. *A pesti kir. itélő tábla:* A városi törvényszék ítélete indokaiból s annálfogva is helybenhagyatik, mivel a 26165. sz. hétszemélyes táblai határozattal, az örökhagyó gyengeelméjűségének további nyomozása rendeltetvén el, ennek eszközléséig, mi azonban az örökhagyó közbejött halála miatt meg nem történhetett, az állítólagos gyengeelméjűség egyéb bizonyítékok hiányában biróilag megállapitottnak tekinthető nem volt.

A kir. Curia, mint legfőbb ítélőszék: A pesti kir. ítélő tábla ítélete, tekintve, hogy a kereset alapját képező ama felperesi állítás, mintha a végrendelkező T. A. a *D)* alatti

végrendelet alkotása alkalmával már előbb hozott jogerejű birói végzés folytán gyengeelméjűség miatt gondnokság alá helyezve lett volna, az e tekintetben becsatolt *C)* a. hétszemélyes táblai határozattal nem igazoltatott ezen és az abban foglalt indokokból helybenhagyatik. (1871. márcz. 23-án 4943/70. sz. a. Dt. r. f. IV. k. 174. l.)

Azon körülmény, hogy valaki szellemi tehetségeinek fogyatkozása miatt gondnokság alá helyeztetett, ha valóságos elmebetegsége meg nem állapitható, azt végrendelkezési jogától meg nem fosztja, s az ily egyén által tett végrendelet érvényesnek tekintendő.

Fehérmegye kir. törvényszéke előtt O. S. és társai, mint Sz. E. törvényes örökösei a végrendeleti örökösök ellen pert inditottak, melyben a végrendeletet és az annak alapján kiadott birtokbizonyitványt semmisnek kérték kimondatni; mert Sz. E. azon időben, midőn végrendelkezett, eszének használatától meg volt fosztva: ezen utóbbi körülmény beigazolására becsatolják XIV. a. K. S. egyik alperes, mint Sz. E. akkori gyámja által 1854. évben a törvényszékhez beadott folyamodványt, melyben a gyám előadja, hogy Sz. E. nyavalyatörésben szenved, melynek folytán: «az ifjú, ki előbb elmés vala, most elme- s emlékező tehetségében elgyöngült, nehezen gondolkozik, beszédje akadozott, midőn valakit figyelemmel hallgat, elbámészkodik», mely szellemi fogyatkozásainál fogva ügyeit önállóan vezetni képes nem lévén, a gyámság meghosszabbítását kérte. E kérelem folytán a törvényszék Sz. E.-t a megyei főorvos

által megvizsgáltatván, annak erről szóló bizonylata a perhez XV. a. van csatolva, melyben a kórtörténet s a tett tapasztalatok leirása után azon véleményét nyilatkoztatja ki a főorvos, hogy: «Sz. E. nyavalyatörős roham mentességekor sem képes elmebeli állapotjának a nyavalyatörős kórfolyam általi elfogultsága miatt ügyeit önállólag vezetni». Ez alapon a törvényszék 1854. évi január 30-án 322. sz. a. hozott végzésével a gyámság folytatását kimondotta. Sz. E. kórállapota ezen idő óta nemcsak nem javult, hanem valóságos őrüléssé válván, utóbb az őrültek házába vitetett és ugyanott meg is halt. A per tárgyalásának befejezte után az elsőbiróság a felperesi kérelemnek helyt adva, a végrendeletet és az annak alapján kiadott birtokbizonyítványt semmisnek és érvénytelennek kimondotta és a hagyatékot a törvényes örökösök közt felosztatni rendelte; mert Fehérmegye polgári törvényszéke K. S. gyám s I. r. alperes saját kérelmére Sz. E-t 1854. évben elért nagykorúsága daczára felgyógyulásáig és igy határozatlan időre gyámság alá helyezvén, hirlapilag közzétett végzése által hivatalosan állapitá meg Sz. E.-nek vagyona kezelésére vonatkozó képtelenségét és őt úgy személye, mint vagyonára nézve ismételten gyámság alá helyezvén, constatálta

annak elmebeli fogyatkozását, szellemi fejletlenségét, rendelkezési tehetetlenségét, lelki törpültségét, kábaságát; mert továbbá néhai Sz. E. előrebocsátott orvosi vizsgálat alapján fosztatván meg vagyonának, habár csak ideiglenes vezetésétől, ezen birói határozat alapját pedig elmebeli fogyatkozása képezvén, önként folyik, hogy az, ki vagyona vezetésére elegendő szellemi képességgel nem bír, ugyanaz a vagyona feletti végintézkedési tehetséggel, mihez az előbbinél több szellemi képesség, több ítélő tehetség kivántatik, még kevésbé bírhat; következésképen a fentebbi törvényszéki végzés által Sz. E. végrendelkezési képtelensége kétségbe nem vonható módon megállapíttatott. *A kir. ítélő tábla* az elsőbiróság ítéletét megváltoztatja s a felpereseket keresetükkel elutasítja. *A kir. Curia,* mint legfőbb ítélőszék: Tekintve, hogy Sz. E.-nek a XIV. és XV. a. leírt testi betegségében s elmegyengeségében az őrültségnek vagy kábaságnak azon állapotát, mely a végrendelkezési képességet eszmélet hiánya folytán kizárja, felismerni nem lehet és felperesek azt, hogy nevezett örökhagyó eszének használatát végrendelkezése előtt elvesztette volna, be nem győzték; tekintve továbbá, hogy habár a XV. a. orvosi jelentésben vázolt azon állapot, mely szerint a nyavalyatörte Sz.

E. betegesen működött, életműveit az ész és akarat okszerűleg kormányozni képes nem volt és ezen szellemi meggátoltsága miatt ő szakadatlan lélekéberséget igénylő ügyeit önállólag, kára nélkül, nem intézhette, elegendő alapot nyujtott is a gyámság fentartására, annak lehetőségét, hogy nevezett örökhagyó örököseinek és hagyományosainak kinevezésével halála esetére szabad és komoly akarattal intézkedjék, ama — bár beteges — testi s lelki állapot ki nem zárta; tekintve végre, hogy a XXIX. és XXX. alattiak a végrendelkezés utáni időre vonatkozván, felperesek örökhagyó végrendelkezési képtelenségének, illetőleg végrendelete érvénytelenségének legyőzésére XIV., V. és VI. alattiakon kívül más bizonyitékot fel nem hoztak, ezek alapján pedig, a fentebbiek szerint, örökhagyót végintézkedési jogától megfosztottnak kimondani s a törvény oltalma alá helyezett végakaratát érvénytelennek nyilvánítani nem lehetett, a kir. ítélő tábla neheztelt ítélete helybenhagyatik. (1872. évi jan. 24-én 72. p. sz. a. Dt. r. f. VI. k. 97. l.)

Ha a végrendeleti tanúk bizonyitják, hogy az örökhagyó a végrendelettételkor ép elmével végrendelkezett, ezen magára a

Soproni kir. törvényszék: Felpereseket keresetükkel elutasítja. Indokok: Felperesek az általuk felhívott, hit alatt kihallgatott tanukkal nemcsak hogy keresetlevelükbeli állításaikat be nem győzték, sőt J. Gy., L. I.,

döntő tényre vonatkozó positiv vallomás ellenében, nem vehetők figyelembe az oly bizonyitékok, melyek szerint végrendelkező a végrendelkezést megelőző napokban öntudatlan állapotban található.

B. M., M. M. és H. F. tanuk egybehangzó vallomásából kiderült, mikép néhai H. F. 1875. június 1-én, midőn az *A)* a. végrendeletet alkotá, ép észszel bírt s értelmesen beszélt, s hogy a végrendeletbe foglalt intézkedéseket minden nógatás vagy rábeszélés nélkül önként és saját akaratából nyilvánította, továbbá, hogy a kérdéses végrendelet előtte felolvastatott, azt helybenhagyta s megkeresztezte s végre, mikép a végrendelet ugyanaz alkalommal lett írva, s az együtt volt tanuk által aláírva s a benne előforduló igazítások is ugyanaz alkalommal a végrendeletet szerkesztett J. Gy. által az aláírás előtt történtek. Ezen öt tanú egybehangzó vallomása ellenében J. J. lövői körorvosnak azon ellentétes állítása, mikép néhai H. F. 1875. május 27-én, midőn ő ahhoz, ki akkor tüdőgyulladásban szenvedett, hivatott, korlátolt lelki állapotban volt, mint egyes tanúé, tekintetbe nem jöhet, annál inkább sem, mert nagyon valószinű, hogy a hagymáz, melyben H. F. akkor szenvedett, öt nap mulva, vagyis június 1-ig, annyira hanyatlott, mikép a lélek a belátó képességet visszanyerte . . .

Budapesti kir. itélő tábla: Az elsőbiróság ítéletét . . . helybenhagyja. Indokok: Z. J. orvosnak a felől tett tanúskodása által, hogy ő örökhagyót 1875. máj. 27-én öntudat

nélküli állapotban találta, nem bizonyíttatott azon körülmény, hogy örökhagyó a mondott évi június 1-én, az *A)* a. végrendelet alkotásakor a végintézkedési képességet kizáró elmeállapotban lett volna; a további tanúk vallomásai szerint pedig a végrendelet örökhagyó által ép elmével, külerőszak nélkül s a törvényes alakszerűség teljes megtartásával alkottatott, végre az abban előforduló igazítások is a végrendelkező tudtával, felolvasás előtt a tanúk jelenlétében tétettek, melyek folytán a végrendelet kül- vagy belkellékek hiányából érvénytelennek nyilvánítható nem volt... *A kir. Curia:* a kir. ítélő tábla ítéletét indokainál fogva helybenhagyja. (1879. máj. 20. 822. sz. a. Dt. r. f. XXV. k. 153. l.)

Soproni kir. törvényszék: Felperesek keresetükkel elutasíttatnak. A Küllőn 1881. jan. 29-én elhalt J. N-nek, az 1870. aug. 23-án, illetőleg azon évi szeptember 4-én kelt *B), C)* a. végrendelete és fiókvégrendelete semmiseknek nyilváníttatnak. Ugyanazon örökhagyónak 1877. szept. 31-én kelt *D)* a. végrendelete érvényesnek elismertetik . . . Indokok: Hogy a keresetileg érvényteleníttetni kért *D)* a. végrendelet megalkotója a Küllőn elhalt J. N. volt, a felperesek a per során nemcsak beismerték, de sőt határozottan állították. Hogy ezen végrendeletet a

Nem szakértő tanúk által felhozott az a körülmény, hogy a végrendelkezőnek már agg koránál fogva is, beszédmódjában és emlékező tehetségében némi fogyatkozás volt észlelhető, nem nyújt következtetést, még kevésbé bizonyítékot arra, hogy az örökhagyó állapota olyan volt, mely szerint az ész használatával s így cse-

lekvési képességgel nem bírt.

rendelkező az aláírt négy tanú együttes jelenlétében a saját akaratával egyezőnek nyilvánította, s azután sajátkezűleg a tanúkkal együtt aláírta, B. E., E. J. és P. A., a végrendelet alkotásánál közreműködött tanúk hit alatti vallomásával perrendszerűleg bebizonyíttatott. E szerint tehát, valamint a végrendelkezőnek személyazonossága, úgy a kérdéses végrendelet külkellékei tekintetében az 1876: XVI. t.-cz. 5. §-ában megírt formaságoknak megtartása kétséget kizárólag igazolva lévén, a jelen perben az egyedüli döntő kérdést annak elbirálása képezi, hogy bírt-e a végrendelkező a megtámadott végrendelete alkotásakor oly józan ép elmével, a melynél fogva vagyonáról öntudatosan rendelkezhetett? Öt (megnevezett) tanú csak annyit bizonyít, hogy a végrendelkező az 1877-ik évben nagyon szórakozott és feledékeny volt, de hogy a rendelkezést kizáró elmezavarban lett volna, nem tanusíthatják. Egyedül két tanú tett arra nézve határozott vallomást, hogy a nevezett már az 1877-ik évben annyira eltompult elméjű volt, hogy ennélfogva őt a vagyon feletti öntudatos rendelkezésre képesitettnek nem tartották. Minthogy azonban e szórakozottságból s az emlékező tehetségnek az aggkorral járó megfogyatkozásából a szellemi erőknek be-

számítást kizáró hiányát következtetni nem lehet s ilyenképen a felperesi állításokat a fentnevezettek közül csakis két számbavehető tanú támogatja, de ezekkel is szemben áll az alperesi részről felhívott P. J.-nak, az örökhagyó rendes orvosának, tehát illetékes szakértőnek, valamint három, állításuk szerint az örökhagyóval az 1877. évet megelőzött és követett időben gyakorta érintkezett tanúnak az a vallomása, hogy ők az örökhagyót egész haláláig teljes épelméjűnek ismerték, annak gyengeelméjűségre vagy elmezavarra mutató tetteit, nyilatkozatait sohasem tapasztalták. Minthogy tehát ezek szerint a felpereseknek azon kereseti állítása, hogy az örökhagyó a kérdéses végrendelet alkotásakor épelméjű nem volt s ez okból érvényes végrendeletet sem tehetett, nemcsak bizonyítatlanul maradt, de a túlnyomó számú alperesi tanúk vallomásával egyenesen megdöntetett, ugyanazért a felpereseket keresetükkel elutasítani, s tekintettel arra, hogy a végrendeleti öröklő jog megállapításánál az örökhagyónak legutolsó végrendelete az irányadó, a néhai N. J.-nek *B), C)* a. korábbi végintézkedéseit semmisnek nyilvánítani, az utóbbit pedig érvényesnek elismerni kellett. *Budapesti kir. itélő tábla:* A kir. törvényszék itélete indokolásánál fogva és még azért

is helybenhagyatik, mert felperesek a per folyama alatt azt, hogy J. N. a *D)* a. végrendelet alkotásánál, mint végrendelkező személyesen jelen volt, tagadásba nem vették és nem is állították, hogy elsőrendű alperes J. N. neve alatt más személyt állított volna az előttemező tanúk elé, miszerint elsőrendű alperes J. N.-t magával Sopronba felvitte s ott dr. P. A. volt ügyvéddel szövetkezvén. utóbbi által a *D)* a. végrendeletet szerkesztette, s így a személyazonosság a perben kétségbe nem vonatván, a felebbezés e részben figyelembe nem vehető; mert továbbá felperesnek a törvényes kellékekkel ellátott *D)* a. végrendelettel szemben annak érvénytelenségét bizonyítani tartoztak, azonban annak külkellékeire nézve bizonyítékot fel sem ajánlottak, az alperesi részről óvatosságból hivatolt tanúk pedig már azért sem esnek kifogás alá, mert a törvény azt, hogy az előttemező tanuk végrendelkezőt a végrendelet alkotása időpontjáig mióta kell, hogy ismerjék légyen, meg nem határozta, mert e tanúnak biróságon kívül tett állítólag ellentétes nyilatkozata a biróság előtt tett és esküvel megerősített tanúvallomását meg nem dönti és mert P. A. tanúvallomása, miután ezen tanú hamis tanúságért, vagy hamis esküért büntetve nem volt, a perrendtartás

191. §-a szerint kifogás alá nem vehető.... *Kir. Curia:* A másodbiróság ítélete indokaiból és még azért is helybenhagyatik, mert felperesek a *D)* a. végrendeletet az alapon, mintha az örökhagyó személyében csalás, vagy tévedés történt volna, meg sem támadták, következőleg azon tény, hogy az örökhagyó a végrendelettételnél személyesen jelen volt, ha nem nyilván, de hallgatag beismertnek tekintendő (1868. LIV. t.-cz. 158. és 159. §§.); továbbá, mert habár a felhívott és kihallgatott tanúk egy része bizonyságot tesz arról, hogy az örökhagyónak már aggkoránál fogva is beszédmódjában és emlékező tehetségében némi fogyatkozás észlelhető volt; ezen nem szakértő egyének által felhozott tényekből azt, hogy az örökhagyó állapota olyan volt, mely szerint az ész használatával s így cselekvési képességgel ne bírt volna, még biztosan következtetni sem, annál kevésbbé pedig közvetlenül bizonyítottnak venni nem lehet; végre mert P. A. végrendeleti tanúképessége ellen felhozott felperesi kifogás sem bír tartható alappal; minthogy az ünnepélyességi tanúk képessége nem az általános törvénykezési szabályok, hanem a végrendelet alaki kellékeiről rendelkező 1876. XVI. t.-cz. szerint bírálandó meg; ennek 2. §-a szerint pedig a nevezett tanú,

miután a megtámadott végrendelet keletkezte után lett csak jogerejűleg elítélve, a tanúzásból kizárva nincs . . . (1885. ápril 8. 8034/84. sz. a. Dt. új f. XI. k. 236. l.)

Bárgyúság miatt gondnokság alatt álló érvényes végrendeletet nem alkothat.

Nagyszebeni kir. törvényszék: A végrendelet érvénytelennek kimondatik és alperes köteles a kir. államkincstár örökjogát elismerni. Indokok: A Szebenmegye árvaszékétől beszerzett hagyatéki iratok által mindenekelőtt megállapíttatik azon körülmény, hogy G. J. 1843. évben született és 1877. júl. 14-én halt el; ezen hagyatéki iratok igazolják azt is, hogy S. B. G.-nek 1855. évben történt elhalálozása óta, a ki G. J.-nak nagyanyja volt, néhai G. J.-nak gyámja mindig B. S. alperes volt, a ki a gyámhatóságnak a gyámolt vagyonáról és jövedelméről évenként számadást tenni köteles volt. Ezen hivatalos és közokiratok által alperesnek azon állítása, hogy G. J. nem állott volna gyámság és gondnokság alatt és hogy örökhagyó s nem alperes, mint örökhagyónak a gondnoka kezelte volna vagyonát és hogy alperes nem tartozott volna számadást tenni az árvaszéknek az általa kezelt vagyon jövedelméről, teljesen meg van erőtlenítve. Azonténykörülmény, hogy alperes örökhagyó vagyonát még akkor is kezelte és arról az árvaszéknek számadást tenni köteleztetett, a midőn örökhagyó nagy-

korúságot ért el, tanusítja azt, hogy ő az osztrák polgári törvénykönyv 21. §-a értelmében elmefogyatkozásban szenvedett, azaz oly állapotban volt, melyben nem képes cselekedeteinek következményeit átlátni és ezen oknál fogva a gyámhatóság a gyámoltnak elmebeli fogyatkozása miatt a gyámság folytatását rendelte el, mit igazol az is, hogy alperes, mint örökhagyónak gondnoka, pénzbüntetés terhe alatt köteleztetett számadástételre a gyámhatóság által. Mindezeknél fogva G. J., mint a ki kábaság, bárgyúság miatt gondnokság alatt állott, végrendelet alkotására jogilag képtelen lévén, az általa alkotott végrendelet érvénytelennek volt kimondandó. De ezektől eltekintve G. J. elmeállapotára nézve kihallgatott tanúk egybehangzólag és majdnem ugyanazon kifejezéseket használva, azt vallották, miszerint örökhagyó G. J. bárgyú volt, a ki sohasem viselte magát úgy, a hogy józan eszű embertől várható, a ki daczára annak, hogy vagyona volt, rongyosan, meztelen testtel koldulni járt a faluban, a ki az utczán mint egy elmefogyott, röhögött, kaczagott; a kivel épeszű emberhez illően beszélni vagy értekezni nem lehetett; a tanúk továbbá azt is tanusítják, miszerint örökhágyó nem volt és nem lehetett olyan lelki állapotban, hogy józan észszel rendelkezni tudott

volna, minélfogva valamennyi tanú örökhagyót végrendelet alkotására képesnek nem tartotta. A tanúk vallomása alapján tehát örökhagyó végrendelet alkotására képtelen lévén, az általa alkotott végrendeletet az osztrák polgári törvénykönyv 566. §-a értelmében érvénytelennek kellett kimondani. *Marosvásárhelyi kir. itélő tábla:* Az elsőbiróság itéletét megváltoztatja s a felperest keresetével elutasítja. Indokok: Az elsőbiróság itéletét megváltoztatni s a felperest keresetével elutasítani kellett, mert a beszerzett gyámhatósági iratokból örökhagyónak a polgári törvénykönyv 273. §-a rendelete szerint őrültség vagy kábaság miatti gondnokság alá helyezése nem tünvén ki, felperes köteles lett volna bebizonyítani azt, hogy örökhagyó végakaratának nyilvánítása őrültségi vagy kábasági állapotban történt, ezt pedig a felperes által felhívott, különben sem szakértő tanúk, kik a végrendelet megtételekor jelen sem voltak, bebizonyítani képességgel nem bírnak. *Kir. Curia:* A másodbiróság ítélete megváltoztatik és az elsőbiróság ítélete hagyatik helyben indokaiból és még azért, mert azon körülmény, hogy az örökhagyó nagykorúsága elérése után is a tanúk vallomása szerint bárgyúság miatt tényleg gondnokság alatt állott, a gyámhatósági irományok és

különösen az alperes által teljesített gondnoki számadások beadása, nemkülönben az által is igazolva van, hogy örökhagyó nagykorúsága elérésével vagyonának saját kezelése végett leendő átadását nem követelte. Abból pedig, hogy örökhagyó nagykorúságának elértével is gondnokság alatt állott és vagyonát maga sohasem kezelte, alaposan következtethető, hogy elmebetegségben szenvedett, mely körülmény kizárja azt, hogy vagyonáról szabadon intézkedhetett volna. (1889. január 29. 6027. p. 88. sz. a. Dt. Új f. XXII. k. 217. l.)

Szemben a tanúknak és a szakértőknek ama vallomásával, hogy a végrendelkező elmebeteg és végrendelkezésre képtelen volt, a végrendelet érvényesnek mondandó ki, ha a végrendeletből és a végrendelet alkotásának körülményeiből az tűnik ki, hogy a végrendelkező a végrendelet alkotásakor ép elméjű volt.

Budapesti kir. törvényszék: A néhai ifj. báró Rudics József által Budapesten, 1883. évi ápril 17-én aláírt végrendelet érvénytelennek kimondatik; ellenben felperes azon kereseti kérelmével, hogy nevezett által Zomborban 1879. évi szeptember 15-én aláírt végrendelet is érvénytelennek mondassék ki, elutasíttatik. A Zomborban 1879. évi szept. 15-én kelt végrendelet érvényesnek és az örökhagyó után maradt összes hagyaték elöröklésére nézve szabályozónak mondatik ki. Ebből folyólag kimondatik még, hogy a szabadkai határban fekvő, örökhagyó által néhai atyja után örökölt és a szabadkai részleltárban 41., 55., 57—66. tételek alatt összeírt a szabadkai 100. sz. telekjegyzőkönyvben

Midőn a szakértők véleményükben annyit mondanak, hogy az örökhagyót

ép elméjűnek és végrendelkezésre képesnek nem találták, azokat a tüneteket azonban, a melyekből véleményüket következtetik, nem sorolják fel, e vélemény alapján a végrendelet érvénytelensége nem mondható ki.

5845. stb. h. r. sz. alatt és a szabadkai 3378. sz. telekjegyzőkönyvben 3721. h. r. sz. a. bejegyzett ingatlanok szabadkai külsőségek birói árverésen, minek tűrésére felperes köteleztetik, eladásának és a befolyandó vételárból a leltározott összes hagyatéki terhek, kivéve az almási részleltár 796. tétele alatt özv. ifj. báró Rudics Józsefné követelése czímén felvett 1002 frt 56 krnyi tehertételt, kifizettetvén, a netalán fenmaradó összeg az összes oldalrokonokat, ezek között felperest és alperesek közt lévőket is — de mindegyiket csak törzsenként, leszármazásuk íze szerinti arányban — felperest tehát 20/1680-ad részben illeti és felperes részére csakis az ekként reá eső aránylagos összeg itéltetik meg és illetve alperesek csakis eme tehermentes részösszegnek felperes részére annak idején és végrehajtás terhe mellett leendő kifizetésére, kiadására köteleztetnek. Kimondatik végül, hogy a néhai ifj. báró Rudics József egyéb összes hagyatéka az *F)* a. Zomborban, 1879. szept. 15-én kelt végrendelet és illetve ez alapon tokaji Nagy Lajos mint Görgey István kir. közjegyző helyettese előtt 1889. április 2-án 138/89. sz. a. létrejött osztályegyezség értelmében alpereseket, mint kizárólagos örökösöket és hagyományosokat illeti és az egyéb összes hagyaték részükre itéltetik meg. A

perköltségek kölcsönösen megszüntettetnek. Indokok: A kereset hiányossága tekintetében alperesek által felhozott kifogások — miután azok felperes részéről a 9025/8. sz. a. kérvényben — részben a per folyamán pótoltattak, az ok pedig, a mely miatt felperes örökhagyó végrendeleteit érvényteleníttetni kéri, a keresetben előadva van, figyelembe vehetők nem voltak. Az ügy érdemére nézve felperes néhai ifj. báró Rudics József mindkét végrendeletét a keresetében előadottak szerint elmebetegség miatt kéri érvényteleníttetni és egyszersmind örökhagyó hagyatékában a törvényes örökösödés rendje szerinti elöröklést kéri megállapíttatni. Kereseti kérelme azonban csakis a Budapesten, 1883. évi április 17-én kelt végrendeletre vonatkozólag volt teljesíthető, illetve érvénytelennek csakis ez utóbbi végrendelet volt kimondható. Mert az ezen perhez is csatolni rendelt előleges tanúkihallgatási jegyzőkönyvből, úgy az ezen per során felhívott és hit alatt kihallgatott tanúk, nevezetesen örökhagyó szolgálatában állott S. J., S. J., K. A., Sz. L. tanúk vallomásaiból megállapítható, miszerint ifj. báró Rudics József ezen végrendelet alkotása idején, sőt már ezt megelőzőleg is nagyfokú idegességben szenvedett, mit megerősít Tisza Kálmán, szintén hit

alatt kihallgatott tanú vallomása is. S. J., S. J., K. A., Sz. L. tanúk vallomásaiból megállapítható továbbá az is, hogy ifjabb báró Rudics József az 1883. ápr. 17-én kelt végrendelet aláirása idején oly magatartást tanusított, beszédje, tettei annyira rendellenesek s az egészséges gondolkozású emberekétől elütők voltak, hogy azokból elmebetegségét, ha nem is perrendszerűleg megállapítani, de következtetni lehet. A kezelő orvosok, dr. Korányi Frigyes és Meixner János, úgy a tanácskozásra meghívott dr. Schwartzer Ferencz tanúk örökhagyót előrehaladott hűdéses elmezavarban, tehát elmebetegségben szenvedőnek mondják. E kérdésben meghallgatott orvosszakértők pedig örökhagyónak betegségét egyhangúlag ugyanígy állapítják meg, annak kiemelésével, hogy ily betegeknél a szabad akarat-nyilvánítás, tehát a végrendelkezési képesség is hiányzik, sőt ki van zárva a lehetőség, hogy világos időközök (lucida intervalla) előfordulhassanak. Mindezeknél fogva, jólehet a végrendelet irásának szabatos erőteljessége és szövegének következetessége elmebetegségre nem vallanak, jólehet továbbá ezen végrendelet alkotásánál a törvényszerű alakiságok mindenben betartattak, az eljárt végrendeleti tanúk közül hit alatt kihallgatott Milassin Mihály és Garass Albert

örökhagyót ép észszel bírónak és végakarat nyilvánítására képesnek mondják is, a Budapesten 1883. évi ápr. 17-én kelt végrendeletet a tanúk vallomásai és az orvosszakértők véleménye alapján végrendelkezési képesség hiánya miatt érvénytelennek kimondani kellett. A Zomborban 1879. évi szept. 15-én kelt végrendelet érvénytelenítése iránt előterjesztett kereseti kérelmével azonban felperest elutasítani kellett, mert alperesek tagadása ellenében nemcsak nem bizonyítja, de legkisebb adatot sem hoz fel felperes keresetében arra nézve, mintha a végrendelkező már ezen végrendelet keletkezése idejében oly betegségben szenvedett volna, mely a végrendeleti alkotási képességet kizárja. Később válasziratában felhozott és az 1876. évi XVI. t.-cz. 8. és 9. §-aira alapitott kifogások pedig, nevezetesen a végrendeleten alkalmazott pecsétek egyike és a végrendeleti tanúk érdekeltsége tekintetében felhozottak, mint a perrend szerint nem kellő helyen és elkésetten alkalmazottak, tekintetbe nem vehetők. De különben is alperesek kérelme folytán e kérdésekben meghallgatott írásszakértők s tanúk előadása szerint mindezen felperesi kifogások megczáfolvák. Minthogy tehát a Zomborban 1879. szept. 15-én alkotott végrendelet érvényben lévőnek mon-

datott ki és a hagyaték elöröklésére ez a szabályozó: felperes azon kereseti kérelmével, miszerint a hagyatékban a törvényes oldalági örökösödés foglaljon helyet és illetve ez állapíttassék meg, elutasítandó volt. . . . Végül a mi alperesek azon kérelmét illeti, hogy mint a tanúvallomások és meghallgatott szakértők véleményei felett tett észrevételezéseikben előadták, az örökhagyó elmeállapotának tekintetében az orvosszakértők által adott vélemény felülvizsgálat végett az összes periratok kiadása mellett az 1890. évi XI. t.-cz. alapján szervezett igazságügyi orvosi tanácshoz áttétessék, alperes ezen kérelmének helyt adni nem lehetett, mivel az idézett törvényczikk alapján kibocsátott és 1890. júl. 22-én kelt 25926/90. sz. igazságügyministeri rendelet ötödik pontjában az iratok átküldésére és illetve felülvélemény bekivánására nézve előírt feltételek jelen esetben nincsenek meg, de különben is az idézett törvényczikk polgári perekben alkalmazást nem nyer. *Budapesti kir. ítélő tábla:* Az elsőbiróság ítéletét . . . helybenhagyja . . . Indokok: . . . Helybenhagyta a kir. ítélő tábla az elsőbiróság ítéletének I. az 1883. évi ápr. 17-én kelt végrendeletet érvénytelennek kimondó részét vonatkozó indokainál fogva és különösen azért, mert dr. Korányi Frigyes, dr. Meixner

János és dr. Schwartzer Ferencz orvosok, a kik közül az első az örökhagyót időszakonkint többször tanácskozmányilag, a második pedig, mint rendes házi orvos naponkint, esetleg több ízben is látogatta, dr. Schwartzer Ferencz pedig örökhagyó elmeállapotának megvizsgálása végett az előbb nevezettekkel 1882. évi szept. 11-én tartott orvosi tanácskozmányban résztvett, már ezen a napon megállapították, hogy az örökhagyó előrehaladott hűdéssel párosult butaságban szenved. Már pedig a szakértőkként meghallgatott e nembeli szaktekintélyek egybehangzó véleménye szerint: «e betegségnek különböző, de egymással összefolyó fokozatai vannak ugyan, de ha a betegség jelenléte már megállapitható, akkor olyan fokozata, melyben az elmebeli megfontolási képesség még megvan, nem létezik, sem olyan fokozata, melyben ezen megfontolási képesség csak koronkint szenvedne, hanem azon állapot, a midőn a megfontolási képesség hiánya teljes és állandóvá lesz: már akkor következik be, a mikor a betegségnek magának jelenléte konstatálható», mert továbbá Milassin Mihály és Garass Albert végrendeleti tanúk vallomásuk szerint az örökhagyót a végrendelet tételénél ép észszel bírónak és végakarata nyilvánítására képesnek nyilvánítják ugyan és

ugyanerre engednek következtetést a végrendelet szövege, irálya, írása, és aláírása is, mégis mindezek a végrendelet érvényessége mellett nem vehetők birói figyelembe a szakértők ama határozott véleményével szemben, hogy egy «olyan fokú elmebeteg, daczára a megfontolási képesség állandó és teljes hiányának, képes lehet akár papirról papirra, akár pedig diktálva úgy írni, sőt kivételesen fogalmazni is, a mint az a jelzett okiratokon látható, továbbá, hogy «báró Rudics József 1883. évi ápr. 17-én súlyos elmebetegség előrehaladott állapotában volt, intézkedéseiben és ténykedéseiben véletlen impulsusoknak volt kiszolgáltatva, a miből azonban nem következik az, hogy minden intézkedése okvetlenül a megfordítottja legyen a helyesnek, mert bár czéltudatlanul és egészséges initiativa nélkül és így a beszámíthatás teljes hiányában, tehet néha véletlenül oly intézkedéseket az ilyen beteg is, a minők épelméjű embernél teljes körültekintéssel és egészséges motivumokból fakadnak . . . továbbá, hogy báró Rudics József «daczára a fenforgott súlyos elmezavarnak, képes volt vagyona felett az alakiságok megtartása mellett és színleges megfontoltsággal rendelkezni», mégis «a végrendeletében foglalt intézkedéseit elmebajánál fogva meg nem fontolhatta

azért, mert betegségéből folyó butasága miatt az erre való képesség nála hiányzott» továbbá, mert nála «... az elmebeli megfontolás és képesség már ... 1882. évi szept. 11-én hiányzott és állandóvá lett olykép, hogy világos időköz (lucidum intervallum) fenforgása már 1882. évi szept. 11-én ki volt zárva annál is inkább, mert ezen bántalomnál lucidum intervallumról egyáltalában szó sem lehet»; továbbá, mert «... betegségének lefolyása is azt bizonyítja, hogy ő 1883. évi április hóban, tehát nyolcz hónapra rá szellemi butaságának még fokozottabb állapotában volt s habár az, hogy teljesen öntudatlan állapotban lett volna, ez időben meg nem állapítható, de annyi bizonyos, hogy jelzett elmebetegségénél fogva cselekedeteinek jelentőségét megítélni nem volt képes és így cselekedetei beszámítás alá nem jöhettek» s mert végre dr. Krafft-Ebing bárónak az alperesek részéről 1247/92. sz. alatti kérvényük, illetve a tanúvallomások és szakértői vélemények felett adott észrevételek kapcsán bemutatott eltérő szakvéleménye, mint nem a perben és kellő időben érvényesített, az ítélethozatalnál birói figyelembe vehető nem volt ... *Kir. Curia:* A kereset főtárgyára nézve mindkét alsóbiróság ítélete megváltoztattatik, a báró Rudics József által

1883. évi április 17-én alkotott végrendelet érvényesnek kimondatik, ennek folytán felperes keresetével elutasíttatik. Indokok: A Szemlér Mihály, Ágoston József és Turcsányi Mihály szakértők egybehangzó véleményével, továbbá Milassin Mihály és Garass Albert végrendeleti tanúk vallomásaival be van bizonyítva, hogy örökhagyó báró Rudics József 1883. évi ápr. 17. alkotott végrendeletét egész terjedelmében sajátkezűleg írta és írta alá. Ezen végrendelet olyan értelmesen van szerkesztve és szabatosan leírva, hogy az határozottan az örökhagyó épelméjűségét mutatja s felperes arra nézve, hogy az örökhagyó ezt a végrendeletet valakinek a befolyása alatt szerkesztette vagy írta volna le, a legkisebb bizonyítékot sem szolgáltatott. Továbbá Sz. L., az örökhagyó volt cselédje azt tanusította, hogy az örökhagyó ő vele a végrendelet tétele napján V. B.-t végrendelkezés czéljából és azzal az üzenettel hivatta magához, hogy még más valakit is vigyen magával; a V. B. által felkért Milassin Mihály és Garass Albert végrendeleti tanúk pedig azt tanusították, hogy az örökhagyó, midőn nála megjelentek, azzal a nyilatkozattal fogadta őket, hogy végrendeletet kiván tenni s az általa már előre elkészített végrendeletet előttük felmutatta, azt egész terjedelmében

általa sajátkezűleg írt végakaratának kijelentette, arra a keletet és a nevét sajátkezűleg aláírta s egyúttal a végrendeletre vezetendő záradék iránt Milassin Mihály egyik végrendeleti tanúval értekezett, a végrendelet kiállítása után pedig Milassin Mihály egyik végrendeleti tanút megbízta, hogy a végrendeletet közjegyzőnél téteményezze le s az erre vonatkozó megbízást a végrendelet borítékára sajátkezűleg reá vezette. Ugyanezen végrendeleti tanúk azt is tanusították, hogy ők a végrendelet kiállítása alkalmával körülbelül egy óráig tartózkodtak az örökhagyónál és az ez alatt az idő alatt velük folytonosan értelmesen beszélt s rajta az elmebajnak legkisebb jelét sem vették észre. Örökhagyónak a végrendelet megalkotására irányzott és a végrendelet minden kellékeit figyelembe vevő ezen cselekményei azt bizonyítják, hogy az örökhagyó 1883. évi ápr. 17-én kelt végrendeletét ép elmével és szabad akarattal alkotta meg. S hogy örökhagyó ebben az időben végrendelkezési képességgel bírt, ezt támogatja még az ellenirathoz 2. sz. alatt csatolt végrendelettervezet és az annak végére írt levél is, melyeket örökhagyó a fentebb említett végrendelet kelte előtt négy nappal egész terjedelmében sajátkezűleg írt és a melyek szintén ép elmére mutatnak.

Ezekkel a ténybeli bizonyítékokkal szemben a tanúk vallomásai és az orvosszakértők véleménye nem fogadhatók el oly nyomós bizonyítékoknak, hogy azok alapján az örökhagyó által 1883. évi ápr. 17-én alkotott végrendeletet végrendelkezési képesség hiányából érvénytelennek kimondani lehetne. Nem fogadhatók el nevezetesen azért, mert S. I., K. A., S. J., Sz. L. vallomásaiból csak annyi látszik bizonyosnak, hogy az örökhagyó a végrendelet tétele idejében nagyfokú idegességben és üldözési rögeszmében szenvedett, de nem látszik bizonyosnak az is, hogy az örökhagyó az eszének használatában nem volt. Dr. Korányi Frigyes és dr. Meixner János gyógykezelő orvosok az *A)* a. kérdések 6. pontjára és a NB. alatt kérdések *f)* pontjára (előleges kihallgatáskor) adott feleleteikben azt tanusították ugyan, hogy ők és dr. Schwartzer Ferencz az örökhagyót 1882. évi szeptember 11-én megvizsgálták és hogy akkor rajta az előrehaladó hűdéses butaságnak előző időszakát állapították meg és azokat a jelenségeket, melyekre ezen véleményüket alapították, fel is sorolták, a betegség későbbi állapotára nézve ellenben már általánosságban csak azt tanusították, hogy a betegség 1882. évi szept. 11-étől 1883. évi június 1-éig, a meddig ők az örökhagyót

gyógykezelték, fokozódott és hogy ezen időköz alatt tett látogatásaik alkalmával az örökhagyót épelméjűnek és végrendelkezésre képesnek nem találták, azokat a tüneteket ellenben, melyekből a betegség fokozódását és a végrendelkezési képtelenséget észlelték, egyáltalában meg nem említik és e miatt vallomásaik a betegség abban az időben való állapotának felismerésére, midőn a végrendelet kelt, adatokat nem szolgáltatnak. Azonfelül ezen tanúk vallomásai lényeges kérdésekre nézve egymással ellenmondásban vannak. Nevezetesen dr. Meixner János a *C)* a. kérdések 7. pontjára és az *L)* a. kérdések 8. pontjára adott feleleteiben azt tanusította, hogy ő és dr. Korányi Frigyes már az 1882. évi szept. 11-én foganatosított megvizsgálás alkalmával gyógyíthatatlannak állapították meg a betegséget; dr. Korányi Frigyes ellenben az *A)* a. kérdések hetedik pontjára és a *K)* a. kérdések nyolczadik pontjára adott feleleteiben a betegség gyógyíthatatlanságának megállapítását nem tanusította. Ugyancsak dr. Meixner János az *L)* a. kérdések 16. és 17. pontjaira adott feleleteiben azt tanusította, hogy az örökhagyó nejének kérelmére ő és dr. Korányi Frigyes az örökhagyót a végrendelet tétele napján megvizsgálták és végrendelkezésre képtelennek találták. Dr. Korányi Frigyes ellen-

ben az *A)* a. kérdések 12. és 13. pontjaira és a *K)* a. kérdések 13. és 14. pontjaira adott feleleteiben azt tanusította, hogy őt a végrendelkezési képtelenség megállapítása czéljából az örökhagyó megvizsgálására senki fel nem kérte, hanem csak dr. Meixner János, előbb nevezett tanú intézett hozzá egy alkalommal kérdést az örökhagyó végrendelkezési képessége felől, a mi arra mutat, hogy ez iránt dr. Meixner János maga sem volt egészen tisztában. Dr. Schwartzer Ferencz tanú pedig saját vallomása szerint az örökhagyót pusztán 1882. évi szept. 11-én és csak félóráig vizsgálta meg s az a vallomása, hogy az örökhagyón a hűdéses butaság ekkor már előrehaladott állapotban volt a dr. Korányi Frigyes és dr. Meixner János tanúk fentebb idézett azon vallomásával, hogy a betegségnek csak előző időszakát állapították meg, ellentétben van. Végre dr. Laufenauer Károly, dr. Oláh Gusztáv és dr. Takács Endre orvosszakértők az örökhagyót meg nem figyelték, és a nem saját észleleteiken alapuló azon véleményüket, hogy az örökhagyó 1883. évi ápr. 17-én súlyos elmebetegség oly előrehaladott állapotában volt, hogy végrendelkezési képességgel nem bírt, egyáltalában nem indokolták. A tanúk vallomásait és a szakértők véleményét tehát nem lehet olyan

döntő bizonyítéknak elfogadni, melynek alapján az 1883. évi ápr. 17-én alkotott és az épelméjűség minden attributumát magán viselő végrendeletet végrendelkezési képesség hiánya miatt érvénytelennek kimondani lehetne. Báró Rudics József most említett végrendeletében vagyonáról egészen másképp rendelkezvén, mint a hogy 1879. évi szept. 15-én intézkedett, ezen utóbbi végrendelet az 1883. évi ápr. 17-én kelt végrendelet érvényessége folytán hatálytalanná vált. . . . (1893. febr. 9. és 10-én 12375/92. sz. a.)

A gyámhatóság nincs hivatva arra, hogy a gondnokoltak javairól azok halála esetére rendelkezzék.

A debreczeni kir. törvényszék: Felperes keresetének részben hely adatik s az 1866. február 6-án H. Sz. elhalt néhai B. M. hagyatékához felperes öröklési joga $^1/_3$ részben alperesek ellenében megállapíttatik s elsőrendű alperes köteleztetik, a hagyatékhoz tartozó a hajdú-szoboszlói 3021. számú telekjegyzőkönyvben A + 1. 6410 (d. 6401.) helyrajzi szám alatt foglalt ingatlan $^1/_3$ részét 15 nap után elrendelendő, különbeni végrehajtás terhe alatt természetben felperes birtokába átbocsátani s ezenkívül a hagyatékhoz tartozó 122 frt 24 krban megállapított készpénznek $^1/_3$ részét, vagyis 40 frt 74 és $^2/_3$ krt, úgyszintén ezen összegnek az 1886. július 1-től számított 6 % kamatait, az ingatlan haszonvételre czímén évenként és holdanként 15 frtban megállapí-

tott összegnek egy harmad részét ugyancsak az 1886. július 1-től számítva felperesnek 15 nap után elrendelendő különbeni végrehajtás terhe mellett megfizetni. Indokok stb.

A budapesti kir. itélő tábla: A kir. itélő tábla felperest keresetével elutasítja. Indokok: A pernél *E) F)* alatt bemutatott okmányokból s a csatolt hagyatéki iratoknál levő 136/1880. számú árvaszéki végzésből s a felek előadásaiból nyilvánvaló, hogy néhai B. M. mint gyengeelméjű tényleg gondnokság alatt állott s készpénz vagyona is a Hajdú-Szoboszló város árvaszékének gyámpénztárában kezeltetett. Habár nevezett B. M. nem a biróság által az e végből előirt eljárás mellett helyeztetett gondnokság alá, tekintve, hogy ő a felhivott 1888. évi márczius 13-án 196. sz. a. kelt árvaszéki végzés hozatala után több évig élt s a gyámhatóságnak azon rendelkezése ellen, hogy őt gondnokság alatt állónak tekintette s vagyona felett rendelkezett, fel nem szólalt és semmi joglépést nem tett, okszerűen következik, hogy ő az árvaszéknek vonatkozó intézkedéseit magára nézve kötelezőknek és érvényeseknek elfogadta s ezt annál inkább tehette, mivel az 1877. évi XX. t.-cz. 31. §-a értelmében a gondnokság alá helyezést maga is kérhette volna. Ily körülmények között a gyámhatósági intéz-

kedések érvényét a birói gondnokság alá helyezés hiánya s a gyámhatóság eljárásának szabályszerűtlensége indokából felperes többé meg nem támadhatja s miután alperes B. S.-t a fent felhivott 196/1880. sz. árvaszéki végzésből kitetszőleg gondnokolt árvapénztárilag kezelt tőkéjének kamata s ingatlanának haszonélvezete s a mennyiben gondnokoltat túlélné, összes hagyatéka tulajdonul illette, ezen kötelező megállapodással szemben néhai B. M. hagyatékához másnak, mint elsőrendű alperesnek, a ki a megállapodás feltételeinek maga részéről eleget tett, jogos igénye nem lehet, miért is felperest keresetével egészben elutasítani kellett.

A m. kir. Curia: A budapesti kir. itélő táblának itélete megváltoztattatik és a kereset főtárgyára nézve az elsőbiróság itélete hagyatik helyben indokaiból és azért, mert Szoboszló város árvaszékének az a határozata, melylyel kimondatott, hogy B. M. vagyona akkor, ha őt az elsőrendű alperes túléli, ez utóbbit illesse tulajdonul, halálesetre szóló intézkedés jellegével bir; a gyámhatóság azonban nincs hivatva arra, hogy a gondnokoltak javairól azok halálának esetére rendelkezzék. (1889. deczember 20. 2976/p. sz. a. J. T. 1890. f. 29. l.)

Ausztriai polgári törvénykönyv. Érvénytelen végrendelet.

Ausztriai általános polgári törvénykönyv.

566. §. Ha bebizonyíttatik, hogy a (végakarat) nyilvánítás dühöngés, őrültség, kábaság . . . állapotában történt, úgy az érvénytelen.

Lucidum intervallum.

567. §. Ha az állíttatik, hogy az örökhagyó, ki eszének használatát elvesztette, a végrendelkezéskor teljes eszmélettel bírt; ezen állítás műértők, vagy felsőbbségi személyek által, kik az örökhagyónak elmeállapotát pontosan megvizsgálták, vagy más biztos bizonyítékok által kétségen kívül teendő.

A végrendelkezés időpontja határozó.

575. §. A jogérvényesen tett végrendelet később közbejött akadályok miatt érvényességét el nem vesztheti.

576. §. A kezdetben érvénytelen végrendeletet, az akadálynak utóbbi elhárítása érvényessé nem teszi. Ha ez esetben új intézkedés nem tétetik, a törvényes örökjog áll be.

Esztelenek nem lehetnek végrendeleti tanúk.

591. §. . . . az esztelenek . . . végrendeleteknél tanúk nem lehetnek.

Hitbizományi helyettesítés.

616. §. Az esztelen után tett hitbizományi helyettesítés (608., 609. §.) elveszti erejét, ha bebizonyíttatik, hogy ő végrendelkezésekor teljes eszmélettel bírt; vagy ha a biróság neki esze használatának visszanyerése tekintetéből a vagyon szabad kezelését megengedte; s a helyettesítés többé fel nem éled, habár visszaesés miatt ismét gondviselés alá rendeltetett s időközben végintézkedést nem tett is.

608. §. Az örökhagyó örökösét kötelezheti arra, hogy az átvett örökséget holta után, vagy más meghatározott esetekben,

egy második kinevezett örökösnek engedje át. Ezen rendelkezés hitbizományi helyettesítésnek mondatik . . .

609. §. A szülők gyermekeiknek, még azon esetben is, ha ezek végrendelkezésre nem képesek, csak a rájuk hagyott vagyonra nézve nevezhetnek örököst, vagy utóörököst.

——·——

V. FEJEZET.

AZ ELMEBETEGSÉG A TÖRVÉNYKEZÉSI RENDTARTÁSBAN.

1887. évi január 7-én 40.662/886. sz. a. kelt igazságügyministeri körrendelet.

A gondnokság alatt álló személyeket érdeklő perek megindításáról az árvaszék értesitendő.

Közigazgatási szempontból a ... gondnokság alatt álló személyek érdekeinek megóvása végett kivánatos, hogy az árvaszékek az ezen személyek által vagy ellen folyamatba tett perek megindításáról tudomást nyerjének és így a . . . gondnokokat, ha szükséges, szakvéleménynyel vagy útbaigazítással támogathassák.

Felhívom ennélfogva a (czímet) intézkedjék, hogy a vezetése alatt álló kir. biróság . . . . a gondnokság alatt lévő személyek által vagy ellen 1887. évi január hó 1-ső napjától folyamatba tett perek megindításáról átirat alakjában az 1877. XX. t.-cz. III. fejezete szerint illetékes árvaszéket, vagy pedig ha az illetékesség az iratokból ki nem tűnik, az említett személyek lakhelyének árvaszékét

értesítse, a mely, ha nem volna illetékes, gondoskodni fog, hogy a biróságnak ezen átirata az illetékes árvaszékhez eljusson.

Az eljárás kizárása.

R. e. 1868. LIV. t.-cz. 8. §. Az eljárás meg nem indíttathatik és ha már folyamatban van, azonnal megállítandó:

b) ha valamely félnek, ki önképviseletre jogosítva nincsen, törvényszerű képviselője mellőztetett.

S. e. 1893. XVIII. t.-cz. 27. §. Pergátló kifogások:

4. hogy a felek valamelyike önképviseletre nem jogosult, illetőleg, hogy törvényes képviselője mellőzve van, vagy nincs igazolva.

A biróság az ítélethozatal előtt, az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe tartozik venni a jelen §. 4. pontjában említett akadályokat.

(Lásd ezzel kapcsolatban az alább közölt 84. §-t és a gondnoksági ügyet tárgyazó I. czímben a gondnokok képviseleti jogát illetőleg előadottakat.)

Az eljárás félbeszakítása

R. e. 1868. LIV. t.-cz. 11. §. Ha az eljárás megindításakor vagy annak folyamában az tünnék ki, hogy valamely fél önképviseletre jogosítva nincsen: akkor az eljárás azonnal félbeszakasztatik s erről mind a felek, mind a törvényes képviselők értesíttetnek. Ez utóbbinak mindazonáltal a megelőző cselekmények jóváhagyása s az eljárás folytatása szabadságában áll.

S. e. 1893. XVIII. t.-cz. 8. §. Ha az eljárás megindításakor, vagy annak folyamában az tünnék ki, hogy valamelyik fél, a ki önképviseletre jogosítva nincs, törvényes képviselőjének mellőzésével lépett fel, vagy idéztetett perbe, a biróság erről az eljárás félbeszakításával mind a feleket, mind a törvényes képviselőt, utóbbit azzal értesíti, hogy jogában áll az egyidejűleg kitűzendő határidő alatt a megelőző perbeli cselekmények jóváhagyása mellett az eljárás folytatását kérni. Ugyanez az eljárás követendő akkor is, ha mint törvényes képviselő, olyan személy lépett fel, vagy idéztetett perbe, a ki az önképviseletre nem jogosított félnek nem törvényes képviselője.

Joggyakorlat. Ha a felperes a per folyama alatt elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztetett, de a perben ügyvéd által képviselve volt, ez a körülmény az eljárásnak a perrendtartás 11. §-a alapján félbeszakítására okul nem szolgál.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék: Tekintve, hogy a 2. a. becsatolt törvényszéki végzés szerint alperes E. I. a per folyama alatt elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztetett és gondnok kirendelése iránt az illetékes gyámhatóság, a fővárosi árvaszék, megkerestetett, tekintve továbbá, hogy ezen körülmény által alperesnek önképviseletre jogosultsága megszünt s így e pert saját személyében tovább nem folytathatja, minélfogva a további eljárás a perrendtartás 11. §-a értelmében addig, míg a kinevezendő gondnok beidézhető leend, félbeszakasztatik s a fővárosi árvaszék erről a kinevezendő gondnok értesítése végett, hivatkozással a buda-

pesti kir. törvényszék polgári osztályának folyó évi decz. 9-én 54.929. sz. a. kelt végzésére s utalással a hivatkozott szakaszban a gondnok részére fentartott jogkedvezményre, valamint a felek, értesíttetnek. *A m. kir. Curia,* mint semmítőszék: A fentebbi keletű és számú végzést ... megsemmisíti és az elsőbiróságot további törvényszerű eljárásra utasítja. Mert alperes perbeidéztetésekor gondnokság alatt nem állott és mint önjogú személy bízta meg a képviseletében megjelent és védekezett ügyvédet; azon körülmény tehát, hogy alperes a per folyama alatt őrültség miatt gondnokság alá helyeztetett, ez esetben, miután a perben jogosan kirendelt képviselője volt, a perrendtartás 11. §-a szerinti intézkedést, illetve az eljárás félbeszakítását maga után nem vonhatta, hanem tekintettel az 1874. évi XXXIV. t.-cz. 43. §-a hasonlatos esetbeli intézkedésére, a megbízott ügyvédnek nemcsak jogában állott, de kötelessége is volt megbízója érdekében mindaddig eljárni, míg az árvaszékileg kirendelt gondnok, kit az idézett törvény szerint szintén ügyvédi kötelessége értesíteni, gondnokoltja védelme iránt netalán másképen rendelkezik. E szerint a kir. törvényszék panasztevő felperes sérelmére szakasztván félbe a törvényszerűen inditott eljárást, e miatt ne-

heztelt határozata megsemmisitendő volt. (1877. febr. 7-én 1691. p. sz. a. Dt. r. f. XVII. k. 40. l.)

Biról illetőség.

R. e. S. e. 1868. LIV. t.-cz. 30. §. Személyes keresetekben a birói illetőséget, a mennyiben a kötelezettség teljesítésére bizonyos hely kikötve nincsen, rendszerint az alperesnek rendes lakhelye vagy állandó szállása szabályozza.

(L. az I. czímben a gondnoksági eljárási illetékesség tekintetében előadottakat is.)

A gondnokolt ellen inditott perbeli illetőséget nem a gondnokolt, hanem a gondnok lakhelye állapítja meg.

Kolozsvári kir. járásbiróság: Az illetőség ellen tett kifogásnak helyt ad; mert felperes keresetét alperes ellen, ki nem ezen járásbiróság területén lakik, állítólag itten létesült szóbeli egyezség alapján inditotta, miután azonban ezen egyezség bizonyítására tanúk mitsem vallottak, a kereset alperes személyes biróságához lett volna beadandó . . . Felperes semmiségi panasza következtében *a kir. Curia,* mint semmítőszék: A semmiségi panaszt elveti, mert . . . a gondnokság alá helyezettre nézve a perrendtartás 30. §-a szerinti illetőség megállapitásánál az őt képviselő gondnok lakhelye lévén mérvadó s ezen illetőségtől a perrendtartás 53. §-a *d)* pontja szerint a felek belenyugvásával sem engedtetvén eltérés, miután a gondnok nem lakik az eljáró biróság területén, az illetékes-

ség nem állapitható meg a lakhelyhez képest . . . (1875. márcz. 11. 2368. sz. a. Dt. r. f. XIII. k. 45. l.)

R. e. S. e. 1868. LIV. t.-cz. 53. §. Eltérésnek a rendes birói illetőségtől nincs helye: *Eltérésnek a rendes illetőségtől nincs helye.*

d) olyan perekben, melyeknél... gondnokság alatti személyek vannak érdekelve.

S. e. 1893. XVIII. t.-cz. 27. §. A biróság az ítélethozatal előtt, az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe tartozik venni az illetékesség hiányát azokban az esetekben, a melyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek nincs helye.

Kulai kir. járásbiróság: Illetékességét megállapitja s az alperest a kereseti tőke és jár. megfizetésére kötelezi. Alperes semmiségi panasza következtében *a m. kir. Curia,* mint semmitőszék, tekintve, hogy az adósnak utólag . . . gondnokság alá lett helyezése, felperesnek az *A)* a. kötelezvényen alapuló s abban kikötött biróválasztási jogára visszaható erővel nem bírhat, s hogy e szerint az eljáró biróság szabályszerűen mondotta ki magát illetékesnek, az alaptalan semmiségi panaszt elvetette. (1875. február 18-án 1006. sz. a. teljes ülési megállapodás. Dt. r. f. XIII. k. 29. l.) *Joggyakorlat. Az 1868. évi LIV. t.-cz. 53. §. d) pontja által nincs korlátozva a hitelező abban, hogy az adós irányában kikötött biróválasztási jogot a gondnokság alá helyezés után a gondnok ellen az illető követelés iránt indítandó keresetre nézve is igénybe vehesse.*

R. e. S. e. 1868. évi LIV. t.-cz. 84. §. *Képviselet.*

Olyan személyekért, a kik . . . gondnokság alatt állanak, a . . . gondnok idézendő.

S. e. 1893. évi XVIII. t.-cz. 7. §-ának 9. bekezdése: Személyesen megidézhetők a . . . gondnokság alatt lévők az általuk bérbe vett lakásnak vagy üzlethelyiségnek visszabocsátása iránt indított sommás perekben.

8. bekezdés . . . Gondnokság alatt lévők, a kik a per tárgyáról peren kívül rendelkezhetnek, mint felperesek törvényes képviselőjük mellőzésével személyesen felléphetnek.

Jegyzet. A sommás eljárási törvény e szabálya a dolog természetéből folyólag azokra vonatkozik, a kik nem elmebetegség, hanem más ok miatt állanak gondnokság alatt.

Elmebeli fogyatkozásban szenvedő tanúk meg nem eskethetők.

R. e. S. e. 1868. LIV. t.-cz. 204. §. A kihallgatás bevégeztével mindenik tanú . . . megeskettetik arra, hogy minden körülményre nézve, a mely iránt megkérdeztetett, legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallotta és semmit azokból, melyek a kérdésekre tartoznak, és a melyekről tudomása van, el nem hallgatott.

1893. XVIII. t.-cz. 91. §. A tanú megesketése mellőzendő:

1. ha kihallgatásakor . . . értelme fejletlenségénél vagy gyengeségénél fogva az eskü jelentőségéről kellő fogalma nincs;

2. ha elmebeli fogyatkozásánál fogva a valóságot meg nem tudhatta, vagy közölni nem képes.

Tanuságtétel megtagadható.

R. e. S. e. 1893. XVIII. t.-cz. 86. §. A tanúságtétel megtagadható:...

2. ha a kérdésre adandó felelet bűnvádi eljárás alapjául szolgálhatna a tanú... gondnoka vagy gondnokoltja ellen;

4. oly körülményekre nézve, a melyekre a tanú nem nyilatkozhatik a nélkül, hogy a hivatásával járó titoktartó kötelességet, különösen, mint... orvos vagy segéde meg ne sértse, a mennyiben a titoktartás kötelessége alól fel nem mentették.

A tanú a jelen §. eseteiben a kihallgatás előtt, vagy midőn a kérdéses viszony kiderül, figyelmeztetendő, hogy vallomásának megtagadására fel van jogosítva.

A megtagadás jogosultsága felől a perbiróság a felek meghallgatása után végzéssel határoz. A végzés ellen, mely a tanút vallomástételre kötelezi, a tanú halasztó hatályú felfolyamodással élhet.

Jegyzet.

Ez a szakasz az ügyvédekre és a közjegyzőkre nézve eddig is fennállott tanúskodási mentességet más személyekre, nevezetesen humanitási tekintetből az orvosokra és ezek segédjeire is kiterjeszti, a mennyiben hivatásukkal titoktartási kötelesség jár. Mikor tekinthető az fenforgónak, a törvény nem részletezi s ez ott, a hol különös törvényes intézkedés nem létezik, csak concrét birói megállapítás tárgyát képezheti.

Szakértők mint tanúk.

1893. XVIII. t.-cz. 94. §. utolsó bekezdés: Szakértő személyek, kik oly elmult

állapotokról s ténykörülményekről tanúskodnak, melyek észleléséhez szakértelem volt szükséges. tanúknak tekintetnek és reájuk a tanúkihallgatásra vonatkozó szabályok alkalmazandók.

Elmebeli fogyatkozásban szenvedők esküt nem tehetnek.

R. c. 1881. LIX. t-cz. 21. §. Az eskü meg nem engedhető azon félnek: . . .

b) a ki . . . elmebeli fogyatkozások miatt . . . arról, a mit esküvel kellene bizonyítania, saját érzékei által biztos tudomást nem szerezhetett . . .

Gondnok eskure kötelezése.

1868. évi LIV. t.-cz. 226. §. A . . . gondnokok olyan körülmények iránt, melyeket saját meggyőződésükből tudnak előadni, az általuk képviseltek ügyeiben akkor tehetnek esküt, ha ezt utóbbiak maguk letenni nem képesek.

S. e. 1893. évi XVIII. t.-cz. 95. §. 3. bekezdés... Belátása szerint ítéli meg a biróság. hogy . . . gondnokoltak pereiben a felet, vagy törvényes képviselőjét, illetőleg mind a kettőt . . . hallgassa-e ki eskü alatt.

Joggyakorlat. Elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett alperesnek főeskü nem kinálható, az gondnoka részéről el nem fogadható és vissza sem kinálható.

A nyitrai kir. járásbiróság: Ha felperes H. M. arra, hogy alperes az 1877. évben történt összeszámolás szerint neki 123 frt 40 krral faárúk vételára fejében adósa maradt, továbbá, hogy a keresetben érintett 8000 db zsindelyt és három db. deszkát alperes megrendelt és ezek részére 40 frt s illetve 2 frt 10 kr. ár mellett kiszolgáltattak, így alperes neki a kereseti 171 forint 50 krajczárral tartozik, a főhitet leteszi, köteles alperes a kereseti 171 forint 50 krajczárt megfizetni.

Indokok: Tekintettel azon ténykörülményre, hogy alperes tagadásával szemben felperes kereseti állításának beigazolására alperest a főhittel megkínálta, tekintettel továbbá arra, mikép alperes eme főhitet felperesnek visszakínálta s ez azt el is fogadta, ugyanazért az ítéletben körülírt döntő ténykörülményekre nézve felperesnek a perrendtartás 232. §-a alapján a főhitet megitélni s ennek le- vagy le nem tételétől függőleg ennek következményeit is megállapítani kellett . . .

A budapesti kir. itélö tábla: A kir. járásbiróság ítélete indokaiból helybenhagyatik. *A kir. Curia,* mint legfőbb ítélőszék: Mindkét alsóbiróság ítéletének megváltoztatásával felperes keresetével elutasíttatik. Indokok: Az elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett alperes részére kirendelt gondnok határozottan tagadván, hogy gondnokoltja a keresetben említett faneműeket felperestől vásárolta volna és hogy azok követelt árával tartoznék, felperes kereseti állításának bizonyítása végett főesküt tenni ajánlkozott. Tekintve azonban, hogy oly személynek, ki esküt nem tehet, mint jelen esetben, az elmebeteg alperesnek főeskü perrendszerűleg nem is kínálható, de ez a gondnokolt alperes nevében el sem fogadható s így vissza sem kínálható s minthogy alperesi gondnok a főesküt annak al-

kalmazása elleni tiltakozás mellett csupán óvással kínálta vissza: az ily módon visszakínált főeskü tehát felperesnek oda sem ítélhető; tekintve továbbá, hogy a perrendtartás 235. §-ának azon esete, melynél fogva felperesnek az általa letenni ajánlott főeskü megítéltethetnék, fenn nem forog, de különben is jelen perben oly körülmények fel sem hozattak, melyek az ily főeskü megítélését indokolhatnák; tekintve végre, hogy felperes a főeskün kívül más bizonyítási módot igénybe sem vett; mindezeknél fogva felperest az alperes tagadása ellenében be nem bizonyított keresetével elutasítani kellett. (1881. deczember 29. 11820/80. p. sz. a. Dt. u. f. I. k. 120. l.)

Az a kifogás, hogy a főeskűvel megkínált személy szellemi fogyatkozása miatt a főeskü letételére képtelen, nem vehető figyelembe, ha ő gondnokság alá helyezve nincs.

A nagykikindai kir. járásbiróság: Alperes köteles felperesnek 95 frt tőkét... megfizetni. Alperes beismerte, hogy ő a tulajdonosa a nagykikindai 4200. sz. telekjegyzőkönyvben foglalt ingatlanoknak, melyekre a kereseti tőke be van kebelezve, a mi különben a *B)* a. telekkönyvi kivonattal is igazoltatott. Azon alperesi kifogás, hogy a kereseti követelés ki van fizetve, tekintetbe vehető nem volt, mert alperes ezen állítását felperes tagadásával szemben nem igazolta. Az alperes által felperesnek kínált főeskü felperesnek megítélhető nem volt, mert felperes oly gyengeelméjű, hogy tőle esküt kivenni nem lehet. *A buda-*

pesti kir. itélő tábla: A neheztelt itélet megváltoztatása mellett a felperes keresetétől elmozdíttatik. Indokok: Mert alperes a kereseti követelés alapjául szolgáló kötvény valóságát nem tagadta, s az arra alapitott követelés összegét sem kifogásolta ugyan, azonban azt állitotta, hogy felperes ezen követelést elengedte; minthogy pedig felperes a tagadása folytán alperes által e részben kinált főesküt sem el nem fogadta, sem vissza nem kinálta, ezen állitás a perrendtartás 234. §-a alapján valónak veendő s felperes keresetétől elmozditandó volt; és pedig annyival inkább, mert a részéről az eskü letételének lehetetlenségére nézve előadott kifogás, mint törvényre nem alapitható, figyelmet nem érdemel. *A kir. Curia:* A budapesti kir. táblának itélete felhozott indokolásán felül még azért is helybenhagyatik, mert felperesnek abbeli kifogása, mely szerint az 1868. LIV. t.-cz. 235. §-a alapján alperesileg neki kinált főesküt állitólagos szellemi fogyatkozásánál fogva letenni, illetve elfogadni vonakodott, csak az esetben vétethetnék figyelembe, ha felperes szellemi fogyatkozás miatt gondnokság alatt állana és jelen per nem felperes által saját személyében, hanem gondnoki képviselet mellett indíttatott volna. (1886. január 21. 6947/85. sz. a. P. T. XI. k. 170. l.)

Ha alperes testi vagy lelki fogyatkozása miatt az eskü letételében akadályozva van, felperesnek a 235. §. alapján a főeskü megitélhető.

A budapesti kir. itélő tábla: Az első biróság itéletét megváltoztatja, a felperest keresetével feltétlenül elutasítja. Indokok: Az alperes tagadásával szemben a felperes azt a döntő körülményt, hogy az alperes vele az 1888. évi szeptember hó 30-án született H. T. születését megelőző 6—10 hónapos időközben nemileg közösült, az általa hivatkozott tanúkkal nem igazolta. Továbbá a felperes részéről a most jelzett döntő körülményre az alperesnek kinált és az által elfogadott főesküvel való bizonyitás nem volt alkalmazható, mert a főeskü mint perrendszerű bizonyiték csak oly egyénnek kinálható, a ki azt tényleg le is teheti és az eskü letételében testi vagy lelki fogyatkozása miatt nincs akadályozva. Minthogy a felperes a tárgyalás során az alperes képviselője által előadott azon tényt, hogy az alperes nem tanult siketnéma, beismerte: a főeskü általi bizonyitást, tekintettel az alperes azon testi fogyatkozására, hogy az esküt a biró után el nem mondhatja, sem pedig esetleges szakértő alkalmazásával a főeskü az alperestől kivehető nem volna, mellőzni, a felperest igazolatlan keresetével elutasitani kellett.

A m. kir. Curia: A másodbiróság itélete helybenhagyatik. Indokok: Az a körülmény, hogy alperes testi fogyatkozásánál

fogva esküt letenni képtelen, nem foszthatja meg ugyan felperest attól, hogy ő a főesküveli bizonyítást igénybe ne vehesse, következőleg miután az alperes úgy tekintendő, mint a ki eskütételre nem bocsátható, perrendszerű akadály nem forogna fenn az ellen, hogy felperesnek a perdöntő tényekre a perrendtartás 235. §-a alapján a főeskü megitéltessék. (1891. márcz. 20. 5610/1890. I. Sz. IV. k. 566. l.)

Ha a peres fél a részére megitélt eskü letételére készségét személyesen bejelentette, de annak letétele előtt elmebetegségbe esett, a perrendtartás 244. §-a nem alkalmazható mindaddig, mig hitelesen ki nem mutattatik, hogy az esküköteles fél állapota gyógyithatatlan, vagy hogy elhalt.

A nagykanizsai kir. járásbiróság: A felperes H. K. részére megitélt becslő eskü letettnek kimondatik. Indokok: Az eskü letettnek nyilvánítása ama jogi véleményen alapszik, hogy az, a kinek az eskü jogérvényesen odaitéltetett, azt, ha életben marad, valósággal le is tette volna. Felperes ugyan nem halt meg, hanem a 4605. sz. a. kérvényhez csatolt orvosi bizonyitvány szerint megőrült. Tekintve azonban, hogy az őrült észbeli fogyatkozása miatt egy tekintet alá esik a meghalt emberrel s igy a perrendtartás 244. §-a a hasonlatosságnál fogva az itélet meghozatala előtt vagy azután megőrült peres felekre is alkalmazandó; tekintve továbbá, hogy a 12561. sz. a. felvett jegyzőkönyv szerint felperes a neki megitélt becslő eskü letételéért nemcsak folyamodott, de annak kivétele végett a biróság előtt személyesen

meg is jelent s e szerint joggal vélelmezendő, hogy felperes a neki megítélt becslő esküt, ha meg nem őrül, le is tette volna, ennélfogva a felperes részére odaítélt esküt letettnek nyilvánitani annál is inkább kellett, mert alperesek felperes tagadásával szemben be nem bizonyították, hogy felperes már a per megindításakor s az esküre való jelentkezéskor is őrült volt és mert felperes az esküre való jelentkezéskor őrülthöz való magaviseletet nem tanusított. *A pécsi kir. itélő tábla:* A kir. járásbiróság végzését megváltoztatja, H. K.-nét az iránti kérelmével, hogy H. K. felperes részére odaítélt becslő eskü letettnek mondassék ki, ezúttal elutasítja. Indokok: A polgári perrendtartás 244. §-a csak a haláleset általi hitelesítésről, vagyis arról intézkedik, hogy ha a peres fél, kinek az eskü ítéltetett, időközben elhalt, minő körülmények fenforgása esetén tekinthető az eskü az elhalt által letettnek, ez esetben azonban H. K. felperes nem halt el, hanem elmebetegségbe esett, ennélfogva ez esetben a perrendtartás hivatkozott szakasza nem lévén alkalmazható, folyamodót kérelmével el kellett utasítani . . .

A kir. Curia: A kir. ítélő tábla végzését helybenhagyja. Indokok: Tekintve, hogy a mellékelt orvosi bizonyítvány szerint H. K.

felperes elmebetegség miatt gyógykezelés alatt áll és így nincs kizárva annak lehetősége, hogy felperes betegségéből kigyógyul, illetve, hogy elmebeli tehetségét ismét visszanyeri, ugyanazért mindaddig, míg hitelesen ki nem mutattatik, hogy felperes állapota gyógyíthatatlan, vagy hogy elhalt, folyamodó kérelmének helyt adni nem lehet. (1892. november 11. 10949/92. p. sz. a. Ü. L. 1892. f. 50. sz.)

Ha az esküre kötelezett fél elmebeteg lett, az eskütételi határidő a fél felgyógyulásáig elhalasztandó; az elmebetegség okából azonban az eskü a perrendtartás 244. §-ának hasonlatosságára letettnek nem nyilvánítható még akkor sem, ha az elmebetegség gyógyíthatatlan.

A szegedi kir. járásbiróság: Az 1891. évi május 13. napján 10.079. sz. a. hozott elsőbirósági ítélettel alperes részére megítélt főeskü kivételének alperes felgyógyulásáig elhalasztása s illetve az eskü letettnek nyilvánítása iránt előterjesztett kérelemnek hely nem adatik és W. A.-né szül. K. F., mint az elmebeteg W. A. gondnoka 10 frt költségnek 8 nap alatt végrehajtás terhe mellett felperes javára leendő megfizetésére köteleztetik. Indokok: Az a kérelem, hogy alperes részére megítélt főeskü kivétele alperes felgyógyulásáig elhalasztassék, ellenkezik a perrendtartás intézkedéseivel, mert a perrendtartás 240. §-ának 3. bekezdése betegség esetén csak azt engedi meg, hogy a fél az esküt egy birói tagból s egy tollvezetőből álló küldöttség előtt letehesse, az eskü kivételének elhalasztásáról azonban egyáltalában

nem intézkedik, az említett irányban előterjesztett kérelmet tehát ez alapon és azért is el kellett utasítani, mert a mennyiben az esküre kötelezett fél betegsége oly természetű, hogy annak tartama alatt az eskü letételére egyáltalában képtelen s a mennyiben a gyógyulás eshetősége, mint a jelen esetben is, valószinűleg csak évek multával állhat be, az ellenfelet nem lehet arra kötelezni, hogy a per kimenetelére egy bizonytalan s valószinűleg csak évek multával bekövetkezhető időpontig várakozzék. Ily körülmények között az eskü le nem tétele által alperesre háruló joghátrány egyedül az által lenne elhárítható, a mennyiben az eskü a perrendtartás 244. §-ának megfelelőleg a joghasonlatosságnál fogva letettnek kimondatnék. Ezt a hivatkozott §. intézkedése, mely egyedül a fél halála esetére engedi meg az eskü letettnek nyilvánítását, szószerinti értelemben kizárja ugyan, ez azonban nyilvánvalólag a törvénynek olyan hiánya, mely a törvényhozó elnézéséből származott. A törvényhozó szándoka ugyanis az idézett 244. §. megalkotásánál kétségtelenül oda irányult, hogy azon esetekben, midőn a megitélt eskü letétele a fél akaratán kívül eső körülmények következtében mindenkorra lehetetlenné válik, az ebből származó joghátrányok elháríttassanak s ha e

szakaszban ilyen esetként a törvényhozó kizárólag az esküre kötelezett fél halálát említette fel, ez nyilvánvalólag csak abban a téves feltevésben történhetett, hogy az eskü le nem tehetésének egyedüli esetét a fél halála képezi, mert alaposan fel nem tehető, hogy a törvényhozó az elmebetegeket, a kiket a gondnokság alá helyezéssel is minden joghátrány ellen megóvni iparkodott, joghátránynyal sújtsa ugyanazon esetből kifolyólag, melyben az elhunytak jogutódjait törvényes jogvédelem alapján hasonló joghátrány ellenében megvédelmezni törekedett. Mert az eskünek halál általi hitelesítésére is az a jogvédelem szolgáltat alapot, hogy ha az, kinek az eskü megítéltetett, életben marad, az esküt valóban le is tette volna; misem indokolja tehát azt, hogy az elmebetegek ezen jogkedvezménytől megfosztassanak akkor, midőn az elmebetegség természetéből folyólag is az vélelmezendő, hogy az elmebeteg eszének használatát többé vissza nem nyeri. Minthogy azonban a perrendtartás 244. §-ának 2. pontja értelmében az eskünek halál általi hitelesítése esetén is az eskü csak azon feltétel alatt tartathatik letettnek, ha a fél arra személyesen vagy e végre különösen meghatalmazott megbizottja által ajánlkozott s egyszersmind kijelölte azon ténykörülmé-

nyeket, melyekre meg akart esküdni, a jelen esetben pedig, midőn alperes a megítélt főeskü letételére személyesen nem jelentkezett, nem bizonyíttatott az a körülmény, hogy alperes a 12556/91. sz. a. az esküre való jelentkezés tárgyában beadott kérvényt benyujtó képviselőjét az esküre való jelentkezéssel az esküvel megerősítendő ténykörülmények megjelölése mellett különösen megbízta volna, az eskü letettnek kimondása iránt előterjesztett kérelmet is elutasítani s alperest, illetve gondnokát a felperesnek ezúttal okozott költségek megfizetésére kötelezni kellett. *A szegedi királyi itélő tábla:* Az elsőbiróság végzése akképen megváltoztatik, hogy alperes részére az eskületételi határidő kitűzése annak felgyógyulásáig elhalasztatik. Indokok: Az eskületételi határidőnek vétlen elmulasztása esetében az 1881. évi LIX. törvényczikk 61. §-a szerint a biróság az elmulasztott határidő helyett új határidőt adhat a vétlen mulasztónak, a miből következik, hogy a biróság az eskületételi határidőt előlegesen is elhalasztja addig, a míg az esküre jelentkező fél annak letevésében akadályozva van. Ebből kifolyóan és mert felperes maga is azt adta elő, hogy az esküre jelentkezett alperes ez idő szerint elmebeteg és az eskü letételére nem képes, az elsőbiróság végzésének megváltoztatásával,

alperes gondnoka ama kérelmének, hogy az eskületétel alperes felgyógyulásáig elhalasztassék, helyt adni kellett. Az eskületételi határidő kitűzése elhalasztatván, tárgytalanná lett az alperesi gondnok részéről másodsorban és esetlegesen előterjesztett az a kérelem, hogy az elmebeteggé lett alperes részére odaítélt főeskü letettnek nyilváníttassék, de különben is, minthogy az 1868. évi LIV. t.-czikk 244. §-a szerint az eskü letettnek kizárólag csak akkor mondható, ha az a peres fél, a kinek az eskü oda ítéltetett, meghalt s minthogy ez a jelen esetben be nem következett és minthogy az a körülmény, hogy az esküre jelentkezett fél elmebeteg lett, nem vonja maga után a fentidézett törvény alkalmazhatóságát és pedig azért nem, mert az idézett törvény az általános szabály alól kivételt állapit meg, ekként a legszorosabban magyarázandó, más esetre tehát és így az elmebetegségben lévő eskükötelezettre ki nem terjeszthető, mindezekből folyólag az eskü letettnek kimondása iránt tett kérelemnek ebből az okból sem lehetett helyt adni. *A királyi Curia:* A felfolyamodás hivatalból visszautasíttatik. Indokok: A másodbiróság csak az eskü kivételének elhalasztása iránt határozván, minthogy az 1881. é. LIX. t.-cz. 59. §-ában tüzetesen fel vannak sorolva azok

az esetek, melyekben a másodbiróság végzése ellen további jogosulatnak helye van, a másodbiróságnak fentidézett keletű és számú végzése azonban ezek közé nem sorozható, a felfolyamodást visszautasítani kellett. (1892. évi deczember 16-án 11280/p. sz. a. P. T. XXV. k. 138. l.)

Az elmebeteggé vált fél részére megitélt eskü a perrendtartás 244. §-ának analogiájára letettnek nem mondható ki.

A pécsi kir. itélő tábla: A kir. járásbiróság neheztelt végzését megváltoztatja és az újított felperesi ügyvédet azzal a kérelmével, hogy a jogerős elsőbirósági itélettel újított felperes részére megitélt főeskü ez utóbbinak gyógyíthatatlan elmebetegsége miatt letettnek mondassék ki, elutasítja. Indokok: Újított felperesi ügyvéd az alapon kéri az újított felperes részére megitélt esküt letettnek kimondani, mert újított felperes az itélet hozatala után gyógyíthatlan elmebetegségbe esvén, az eskü letételében végleg akadályozva van és mert ekként vele, mint szellemileg meghalttal szemben a perrendtartás 244. §-a alkalmazást nyerhet. Minthogy azonban az 1868. évi LIV. t.-cz. 244. §-a, mint kivételes törvényrendelkezés szoros magyarázatú és minthogy ezen szakasz szerint csakis halál esetében mondható ki letettnek azon eskü, mely az elhaltnak még életében megitélve lett; s minthogy az a körülmény, hogy az esküre jelentkezett fél elmebeteg lett, nem vonja

maga után az idézett törvény alkalmazhatóságát s így az elmebetegségben lévő eskükötelezettre nézve ezen törvény intézkedése ki sem terjeszthető: ugyanazért az elsőbiróság végzésének megváltoztatásával ujított felperesi ügyvéd kérelmével elutasítandó volt. ... *A kir. Curia:* A másodbiróság végzése indokolásánál fogva helybenhagyatik. (1894. évi deczember 14-én 10527. sz. a. Ü. L. XII. f. 1. sz.)

R. e. 1881. LIX. t.-cz. 39. §. Az elsőbirósági ítélet ellen semmiségi okul a következő alaki sérelmek szolgálnak: . . . *Semmiségi ok.*

c) ha azon esetekben, melyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincs, illetéktelen biró járt el;

i) ha önképviseletre nem jogosított . . . törvényes képviselőjének mellőzésével indított pert vagy idéztetett perbe s a hiba utólag helyre nem hozatott.

Ez alaki sérelmek hivatalból figyelembe veendők.

R. e. S. e. 1881. LIX. t.-cz. 50. §. A 39. §. *Semmiségi kereset.* *i)* pontjában foglalt alaki sérelem esetében az ítélet jogerőre emelkedése vagy birói egyesség kötése után . . . a törvényes képviselő, vagy az időközben önképviseleti jogosultságot nyert fél . . . az eljárás megsemmisítését semmiségi kereset útján követelheti.

Ezen kereset a per biróságához, az ítélet jogerőre emelkedésétől vagy az egyezség megkötésétől számított tíz év eltelte előtt

adandó be. De ha az ítélet vagy egyezség alapján ezen tíz évi határidő eltelte után foganatosíttatott a végrehajtás: a semmiségi kereset a végrehajtásról való értesítéstől számított 30 nap alatt még megindítható. . . .

Perujitás.

1868: LIV. t.-cz. 321. §. A ki azt véli, hogy ellenfelének vagy másoknak a büntetőtörvényekben tilalmazott cselekménye miatt lett pervesztessé s hogy ennélfogva az alapperben hozott ítéletet a bűnös cselekmény bebizonyítása által érvényteleníthetí: előlegesen a bűnvádi eljárás megindítását kérelmezze, a perújítást pedig csak azután, a mikor a bűnösség jogérvényes ítélet által kimondatott.

Joggyakorlat. Ha az alapperben nyertes fél az előzőleg megindított bűnperben beszámíthatóság hiányából felmentetett, de a hamis eskü tárgyi tényálladéka megállapíttatott, a perújításnak helyt kell adni.

A szepes-ófalui kir. járásbiróság: A perújító kereset elfogadtatik s ennek folytán az 1885. évi 319. számú keresettel folyamatba tett perben 1886. évi jan. hó 20-án 72. sz. a. hozott s eskütétel folytán feltétlenné vált jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett köteleztetik jelen újított perbeli alperes 106 frt 65 kr tőkét . . . ugyancsak nyolcz nap s végrehajtás alatt megfizetni . . . Indokok: A perújításnak az 1881. évi LIX. t.-cz. 73. §-a alapján helyt adni kellett, mert a jelen újított perbeli alperes ellen hamis eskü miatt folytatott büntető perben vádlott felmentetett ugyan, de csak azon alapon, hogy nemcsak a szándékosság, hanem a gondatlanság is, a bűnper körülményei szerint főképen alperes

tudatlansága okából kizártnak találtatott, vagyis daczára annak, hogy a bűnperben vádlottnak tettessége s a tárgyi tényállás, hogy ugyanis valótlan tényre esküt tett, teljesen beigazoltatott, vádlott csak azért mentetett fel, mert egyéni, illetve értelmi fogyatékosságában rejlő s büntethetőségét kizáró ok fenforgott, ily esetben pedig az 1881. évi LIX. t.-cz. 73. §-a a perújítást megengedni, illetve ezen szakasz rendelkezéséből okszerűen következtethető, hogy ily esetben a perujításnak helyt adni kell, mert az idézett szakaszban feltett esetekben a perújítás az előzetes eljárás nélkül is megengedtetvén, teljesen okszerűtlen volna a perújítást megtagadni akkor, a mikor a feltett esetek egyike fenforog s a különbséget csakis azon alakiság képezi, hogy úgy mint a jelen esetben, a bűnper folyamatba téve s ítélettel befejezve nem volt s mert ezen következtetést a 73. §-ban előbocsátott esetek meghatározására következő ezen rendelkezésből: «a per a büntető eljárás előzetes megindítása nélkül is megújítható», az «is» szónak nyelvtani jelentősége is támogatja. Az ügy érdemében pedig minthogy... *A kassai kir. itélő tábla:* Az elsőbiróság itéletének a perujítás kérdésére vonatkozó részét helybenhagyja. Indokok: Az elsőbiróságnak a perújítás megengedhetősé-

gének kérdésében hozott ítélete azért hagyatott helyben, mert újító felperes az 1868. évi LIV. t.-cz. 321. §-a ama rendelkezésének, mely szerint az, a ki azt véli, hogy ellenfelének büntető törvényben tilalmazott cselekménye miatt vált pervesztessé s hogy ennélfogva az alapperben hozott ítéletet a bűnös cselekmény bebizonyítása által érvényteleníthetí: előlegesen a bűnvádi eljárás megindítását kérelmezze, a perújítást pedig csak az után, a mikor a bűnösség jogérvényes ítélet által kimondatott, eleget tett; igaz ugyan, hogy a bűnperben hozott ítélet szerint vádlott alperes az ellene emelt hamis eskü vádja alól felmentetett, tekintve azonban, hogy annak indokai szerint kétségtelen, hogy vádlott a polgári perben megítélt esküt nem való körülményre tette le s a bűnperbeni felmentését nem is a tárgyi tényálladék, hanem csupán a cselekmény beszámíthatóságának hiánya eredményezte s ekként kétségtelen, hogy felperes az alapperben alperesnek büntető törvényben tilalmazott cselekménye miatt lett pervesztessé, annálfogva a perújítási kérelem az 1868. évi LIV. t.-cz. 321. §-a alapján, de azért is megáll, mert újító felperes oly bizonyítékokat is hozott fel, melyeket az alapperben nem használt; minélfogva a perújítás az 1881. évi LIX. t.-cz. 69. §-a második pontja

alapján is megengedendő . . . *Kir. Curia:* A kir. ítélő tábla ítélete az alapperbeli per és végrehajtási költségre vonatkozó részében megfelelő indokainál fogva helybenhagyatik. (1893. május 27-én, 1892. évi 7834. szám. P. T. XXVI. k. 145. l.)

Örökösödési eljárás.

Az 1894. évi XVI. t.-cz. hatálybaléptéig az örökösödési eljárást az 1868. LIV. t.-cz. 559—593. §-ai és az 1877. XX. t.-cz. 219—257. §-ai szabályozzák.

Ha az örökösök között . . . elmebetegek vagy általában olyan betegek vannak, a kik... gondnokság alatt állanak, az eljárás hivatalból folyik és pedig a gyámhatóság hatáskörében, a mely csak a tárgyalás befejeztével teszi át az ügyet az illetékes kir. járásbirósághoz.

Hatáskör megállapitása hagyatéki ügyben, ha a kiskorú örökös az eljárás közben nagykorúvá vált és ha az örökhagyó állitólag gyenge elméjű özvegyet hagyott hátra.

A kir. ministerium a Pakson 1885. évi szept. 25-én végrendelet hátrahagyása nélkül elhalt S. János hagyatéki ügyében, Tolna vármegye árvaszéke és a paksi kir. járásbiróság között felmerült hatásköri összeütközési esetet 1894. évi július hó 17. napján tartott tanácsában vizsgálat alá vevén, a következőleg határozott: A jelen ügyben az eljárás a biróság hatáskörébe tartozik. Okok: Néhai S. János hagyatéki ügyében Tolna vármegye árvaszéke 1893. évi decz. 1-én 19349. sz. a. hozott határozatával a hagyatéki iratokat további eljárás végett a paksi kir. járásbiróság-

hoz átküldötte abból az okból, mert a hagyatékban érdekelve volt kiskorú örökös S. János időközben nagykorúságát elérte. A most nevezett nagykorú örökös pedig a paksi kir. járásbirósághoz 1894. évi jan. 10-én 138. sz. a. beadott folyamodványában a hagyatéki eljárásnak folytatását kérelmezte. A paksi kir. járásbiróság 1894. évi febr. 28-án 867. sz. a. hozott végzésével, tekintettel arra, hogy az örökhagyónak özvegye, született T. Erzsébet gyengeelméjű s ennek özvegyi joga folytán a törvényen alapuló érdekei a hagyaték letárgyalása alkalmával az 1868. LIV. t.-cz. 560. §-ának *a)* pontja daczára megóva nem lettek és hogy a hagyaték állaga hivatalból kinyomozva nem lett, az iratokat illetékes eljárás végett Tolna vármegye árvaszékéhez visszaküldötte, a mely árvaszék azonban 1894. évi márczius 27-én 4396. sz. a. hozott végzésével az eljárásra magát ismét illetéktelennek jelentette ki; mert az örökhagyónak állítólag gyengeelméjű özvegye, mint örökös nincsen érdekelve s ennélfogva érdekei megóvása iránt intézkedésnek szüksége fenn nem forog. Az előadott tényállás alapján a jelen ügyben a további eljárást a biróság hatáskörébe kellett utalni, mert a hagyatéki ügyben örökösi minőségben érdekelt S. János nagykorúságát elérte; mert az özvegyi jog nem öröklési

jogczím s így az örökhagyónak állítólag gyengeelméjű özvegye — a ki különben gondnokság alá helyezve nincsen — a hagyatéki ügyben nem örökösi minőségben van érdekelve; mert ezek szerint az 1877. XX. t.-cz. 234. §-ának esete fenn nem forog és mert a nagykorúvá vált örökös a paksi kir. járásbirósághoz beadott fent érintett folyamodványában a hagyatéki eljárás folytatását kérelmezvén, az 1868. LIV. t.-cz. 560. §. *c)* pontja alapján birói eljárásnak van helye. (27766/1894. I. M. sz. Ig. K. III. k. 430. l.)

Az eljárás hivatalból indítandó meg.

1894. évi XVI. t.-cz. 2. §. Hivatalból indítandó meg az örökösödési eljárás: 1. ha az örökös, az utóörökös vagy a köteles részre jogosított ... az 1877. XX. t.-cz. 28. §-a alapján gondnokság alá van helyezve; ...

Haláleset-felvétel.

12. §. A haláleset felvételéhez tartozik azoknak a körülményeknek kinyomozása, melyek az örökösök és a legközelebbi rokonok ... netaláni elmebeli fogyatkozásuknak ... megállapítására vonatkoznak.

A hagyaték biztosítása.

14. §. Ha az örökhagyónak elhalálozása helyén sem házastársa, sem önjogú leszármazója, sem más közeli rokona vagy vagyonkezeléssel megbízott olyan alkalmazottja nincsen, a kinek kezeinél vagy felügyelete alatt a hagyatéki javakat meghagyni lehetne, a halálesetet felvevő hivatalos közeg addig is, míg a biróság intézkedik, a hagyatékot egy megbízható személynek, ha ... gondnokság

alatt álló személy van érdekelve, rendszerint a községi közgyámnak felügyelete alá helyezze. . .

A mennyiben a hagyatéki biróság intézkedése veszély nélkül be nem várható, a halálesetet felvevő közeg az eltarthatatlan ingóknak értékesítéséről is gondoskodik, ha . . . gondnokság alatt álló személy van érdekelve, a jelenlevő törvényes képviselővel, ilyennek jelen nem létében pedig a községi közgyámmal egyetértőleg.

15. §. Az elrejtés, eltitkolás vagy elidegenítés veszélyének kitett hagyatéki vagyontárgyak, a hagyatékra vonatkozó okiratok és a hagyaték állagának megállapítására vonatkozó egyéb iratok, habár az örökhagyó elhalálozásának helyén van olyan személy, a kinek felügyelete alatt a hagyatéki javak a 14. §. szerint különben meghagyhatók, az ezen szakaszban meghatározott módon zár alá veendők a következő esetekben:

1. ha az örökösök között . . . az 1877. XX. t.-cz. 28. §-a alapján gondnokság alá helyezett olyan személy van, a kinek törvényes képviselője nincs vagy van ugyan, de jelen nem léte miatt képviseltje érdekeinek megóvásáról nem gondoskodhatik;

2. ha a halálesetet felvevő hivatalos közeg tudomása szerint . . . az örökösök között olyan elmebeteg, siketnéma vagy gyengeelméjű van, a ki nincs ugyan gondnokság alá helyezve, de a ki az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának *a)* vagy *b)* pontja alapján gondnokság alá helyezendőnek mutatkozik;

3. ha az örökösök között olyan elmebeteg van, a kinek részére az 1877. XX. t.-cz. 258. §-a alapján ideiglenes gondnok van rendelve, de ez jelen nem léte miatt képviseltje érdekeinek megóvásáról nem gondoskodhatik . . .

Ezen esetekben, ha azok, kiknek érdekében a biztosítás szükségesnek mutatkozik, a hagyatéknak csupán egy részére vannak örökösként érdekelve, a biztosítási intézkedések a körülményekhez képest a hagyatéki vagyontárgyak megfelelő részére korlátolhatók.

Gondnok elhalálozása bejelentendő.

17. §. . . . A halálesetet felvevő hivatalos közeg . . . gondnoki tisztet viselő személy elhalálozásáról a felügyeleti jog gyakorlására hivatott hatóságot haladéktalanul értesíteni s ennek megtörténtét a halálesetfelvételi íven megjegyezni tartozik.

Haláleset felvétel megküldése.

20. §. Ha . . . gondnokság alatt álló személy is van érdekelve, a halálesetfelvétel egy példánya megküldendő a gyámhatóságnak.

A végrendelet megküldése.

34. §. . . . Ha a halálesetfelvétel adatai vagy a végrendelet tartalma szerint . . . gondnokság alatt álló személy van érdekelve, a járásbiróság a végrendelet hivatalos másolatát kihirdetés után megküldi a gyámhatóságnak . . .

Leltározás.

35. §. A hagyaték leltározása a 2. §. 1. pontja esetében hivatalból foganatosítandó.

36. §. Ha . . . az 1877. XX. t.-cz. 28. §-ának alapján gondnokság alá helyezett vagy gondnokság alá helyezendőnek mutatkozó elmebeteg, siketnéma vagy gyengeelméjű egyénre hagyomány háramlott: a leltározás

elrendelendő, ha a gyámhatóság a hagyomány biztosítására azt szükségesnek tartja és a hagyatéki biróságot megkeresi. A leltározás azonban mellőzendő, ha az örökösök kimutatják, hogy a hagyományt a gyámhatóság részéről elfogadott módon biztosították. Elrendelendő a gyámhatóság megkeresésére a leltározás akkor is, ha az 1877. XX. t.-cz. *a)* vagy *b)* pontja alapján gondnokság alá helyezendőnek mutatkozó . . . gondnokság alá nem helyezett személy, mint örökös, utóörökös vagy köteles részre jogosított van érdekelve.

37. §. A leltározást a községi jegyző, körjegyző, városokban az erre kirendelt közeg... a biróság megbizásából a kir. közjegyző teljesíti . . .

A 2. §. 1. pontjának esetében köteles a . . . közeg a leltározást . . . nyolcz nap alatt megkezdeni és lehető gyorsasággal befejezni.

39. §. A 2. §. 1. pontja esetében a leltározás a törvényes képviselő közbenjöttével, ilyennek nem létében a községi közgyám közbenjöttével foganatosítandó... A leltározásnál az érdekelt . . . gondnokság alatt álló személyek rokonai is jelen lehetnek.

46. §. A gondnokság alatt álló személyeknek megjelent rokonai kivánhatják, hogy a leltár felvételére vonatkozó előterjesztéseiket a leltárba röviden felvegyék.

47. §. A leltárt . . . a netán megjelent rokonok aláirják.

48. §. . . . Ha . . . gondnokság alatt álló személy, mint örökös, utóörökös vagy köteles részre jogosított van érdekelve; . . . a leltár másodpéldánya, illetőleg . . . hitelesített másolata megküldetik a gyámhatóságnak.

49. §. A 2. §. 1. pontja esetében a leltárral együtt beküldendők a közgyámmal egyetértőleg megállapított halaszthatatlan kiadások fedezésére nem szükséges készpénz, továbbá a kötvények, értékpapirok, ékszerek és drágaságok . . .

50. §. A hagyatéki biróság a 2. §. . . esetében . . . hagyatéki tárgyalást rendel. Ez alkalommal, a mennyiben . . . gondnokság alatt álló vagy gondnokság alá helyezendő személy . . . mutatkozik érdekeltnek, a biróság megkeresi a gyámhatóságot, hogy azoknak szabályszerű képviseletéről gondoskodjék s a képviselők nevéről és lakhelyéről a tárgyalással megbizott közjegyzőt sürgősen értesítse. *Hagyatéki tárgyalás.*

53. §. A hagyaték tárgyalására a kir. közjegyző tűzi ki a határnapot . . . Ha, mint örökös, köteles részre jogosított, utóörökös, hagyományos vagy utóhagyományos . . . gondnokság alatt álló, gondnokság alá helyezendő . . . van érdekelve: a hagyatéki tárgyalás határnapjáról a gyámhatóság . . . is értesitendő.

55. §. Ha csak a tárgyalás alkalmával tünnék ki, hogy valamely . . . gondnokság alatt álló személynek érdeke . . . a gondnoknak érdekével összeütközik és a gyámhatóság részére külön gondnokot nem ren-

delt: a tárgyalás vezetője — a gyámhatóság utólagos jóváhagyásától feltételezve — akár a közgyám, akár más alkalmas egyén személyében ügygondnokot rendel. Ugyanez a szabály alkalmazandó akkor is, ha több olyan . . . gondnokság alatt állónak érdeke ütközik össze egymással, a kiknek ugyanazon egy személy a törvényes képviselője.

A tárgyalás befejezése. *71.* §. Ha . . . gondnokság alatt álló személy van érdekelve: a kir. közjegyző (a hagyaték tárgyalásának befejezésével) az öszszes iratokat azon gyámhatósághoz teszi át, mely a . . . gondnokság alatt álló személyre nézve illetékes. . . A gyámhatóság az egység és a tárgyalás során létrejött megállapodások jóváhagyásának kérdésében határoz s az iratokat e határozattal kiegészítve az illetékes gyámhatóságnak küldi meg.

Átadás. *72.* §. . . . Ha a gyámhatóság az eljárást, illetőleg az egyezséget jóváhagyta: a biróság a hagyaték átadását tartalmazó végzést hoz.

75. §. Az átadó végzés, . . . ha gondnokság alatt álló személy van érdekelve, az egyezséget jóváhagyó számhatóságnak is kézbesitendő . . . s jogerőre emelkedéséről az illetékes gyámhatóság mindenesetre értesítendő.

Perreutasítás. *84.* §. Ha . . . a gyámhatóság az egyezséget jóvá nem hagyta: a hagyatéki biróság a perreutasítás kérdésében hoz határozatot.

A hagyaték értékesítése. *94.* §. Ha az örökhagyó tulajdonául bekebelezett valamely ingatlant az átadás előtt az érdekeltek magánkézből eladnak vagy más

módon elidegenítenek; a hagyatéki biróság... beleegyezhetik abba, hogy az ingatlant az örökhagyó nevéről közvetlenül a vevő tulajdonául bekebelezzék. A beleegyezés megadandó, ha . . . a mennyiben az említett szerződő felek között . . . gondnokság alatt állók is vannak, a gyámhatóság a ... gondnokság alatt állók képviselője által kötött jogügyletet jóváhagyta, avagy pedig a képviselő által meg nem adott hozzájárulást saját hozzájárulásával pótolta. . .

95. §. A hagyatéki biróság a hagyatékhoz tartozó vagyontárgyaknak árverés útján való eladását rendeli el: *a)* azokra a vagyontárgyakra, a melyeknek árverés útján való eladását az összes érdekeltek . . . és pedig, ha közöttük gondnokság alatt álló is van, a gyámhatóság hozzájárulásával kérik.

Az *a)* pont esetében a ... gondnokság alatt állók képviselőjének megtagadott hozzájárulását a gyámhatóság hozzájárulásával pótolhatja.

Jegyzet. A törvény hatályba lépésének időpontja.

E törvény hatálybaléptének napja az igazságügyminister meghatározására bizatott.

A gondnokoltak követelései a csődhitelezők első osztályába tartoznak.

1881. XVII. t.-cz. 60. §. A csődhitelezők első osztályába sorozandók: 4. a . . . gondnokoltak követelései a törvénynél fogva a gondnok kezelése alá tartozó vagyon tekintetében; kivéve, ha a követelés a vagyon kezelésétől számítandó két év alatt birói úton nem érvényesíttetett, vagy ha az eljárás a csődnyitás előtt abbanhagyatott.

III. CZÍM.

AZ

ELMEBETEGEK JOGVÉDELME

AZ ALKOTANDÓ

MAGYAR POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV SZEMPONTJÁBÓL.

Általános rész.

A cselekvési képesség hiányzik az elmebetegeknél.

Az általános magyar magánjogi törvénykönyv általános részének tervezete (1880) az elmebetegek cselekvési képességéről a következő rendelkezéseket tartalmazza:

107. §. Valamely személy cselekvési képessége csak azon esetben hiányozhatik vagy lehet korlátolva, ha a törvény világosan rendeli.

Teljesen hiányzik a cselekvési képesség . . . az elmebetegeknél.

Az 1883. évi január 17-én megtartott szaktanácskozmány alkalmával OBERSCHALL és BARTA kibővítendőnek vélték a §-t s felveendőnek azokat az eseteket, a melyekben a cselekvési képesség ideiglenesen ugyan, de

teljesen hiányzik, milyenek pl. a részegség, az elmezavar. Apáthy szintén a kibővítés mellett volt s a §-t megtoldani indítványozta ezen mondattal: «és azoknál, kik eszük használatával nem bírnak, míg ezen állapot tart». Az értekezlet a javaslat 107. §-át a következő toldással fogadta el: «és azoknál, kik eszük használatával nem bírnak, míg ezen állapot tart».

A javaslat *108.* §-át az értekezlet a következő módosított szövegezéssel fogadta el:

«A jogügylet semmis, ha az oly személytől ered, kinél a cselekvési képesség egyátalán vagy azon jogügyletre nézve hiányzik; ha pedig oly személytől ered, kinél a cselekvési képesség korlátolt, rendszerint megdönthető».

(Az átalános magyar magánjogi törvénykönyv tervezetének megvitatása céljából a kir. igazságügyministeriumban tartott értekezletek jegyzőkönyvei. A m. kir. igazságügyi minister megbizásából. Budapesten, 1883.)

Vétkesség.

153. §. Rendszerint nem terhelheti vétkesség azon személyeket, kiknél a cselekvési képesség teljesen hiányzik.

Kötelmi jog.

Az általános magánjogi törvénykönyv kötelmi jogról szóló részének tervezete (1882.) az elmebetegek tekintetében a következőképen rendelkezik.

Szerződési képesség.

38. §. ... Az elmebetegek és azok, kik eszük használatával nem bírnak, érvényes szerződést nem köthetnek. Az ilyen személyek által kötött szerződések semmisek.

39. §. ... Azok, a kik nem elmehiány, hanem más ok miatt gyámság vagy gondnokság alatt állanak, szerződést köthetnek, ha ez által jogokat szereznek, vagy kötelezettség alól feloldatnak. Ha a szerződés által kötelességet vállalnak, annak érvényességéhez törvényes képviselőjük beleegyezése szükséges.

Jegyzet.

A tervezet indokolásának vonatkozó része következőket mondja: A szerződések kellékei közt, a tételes törvények és a törvénytervezetek szerint, kivétel nélkül első helyen áll a személyek képessége, mely általában a jogügyleti képességel azonosnak tekintendő. ... A mi a 38. §-ban kijelölt személyeket illeti, azoknál minden európai magánjog szerint hiányzik a szerződési képesség; a mi a szóban lévő §. bővebb indokolását feleslegessé teszi. Daczára ennek, nem látszik feleslegesnek arra utalni, hogy a tervezet 38. §-a bizonyos tekintetben teljesebb az osztr. ptkv. 865. §-ánál, a mennyiben a szerződési képességet kifejezetten úgy az elmebetegektől, mint azoktól is megvonja, a kik eszük használatával nem bírnak, de elmebetegeknek nem tekinthetők. Az utóbbiak közé tartoznak kétségen kívül azok, a kik pl. részegség miatt

ideiglenes elmezavarban vannak és a kik ezen állapotban cselekvési képességgel nem bírván, érvényes szerződést nem is köthetnek.

183. §. A ki cselekvési képességgel nem bír, a cselekvése vagy mulasztása által okozott kárért nem felelős. De ha valaki magát vétkesen, öntudatlan állapotba helyezte, felelős azon károkért, melyeket ezen állapotában cselekvése vagy mulasztása által másnak okozott. *Kártérítési kötelezettség.*

185. §. A kik másra felügyelni tartoznak és e kötelességüket vétkesen elmulasztják, felelősek azon kárért, melyet a felügyeletük alá tartozó személy jogellenes, vagy ha cselekvési képességgel nem bírt, olyan cselekvénye által okozott, melyet a kellő felügyelet mellett el nem követhetett volna.

Az indokolás vonatkozó része következőképen szól: A kötelmek általában cselekvési képességet tételeznek fel; igen természetes tehát, hogy az, a ki cselekvési képesség hiányában szenved, a cselekvése vagy mulasztása által okozott kárért nem felelős; nem tévén e tekintetben különbséget az, hogy a cselekvési képesség hiánya állandó vagy csak ideiglenes volt; hogy az a kellő kor vagy a szükséges elmebeli tehetségek hiányából eredett. Ha azonban a cselekvési képesség hiánya ideiglenes jelleggel bír, mert pl. ideiglenes elmezavarból származik, a tervezet 183. §-a szerint különbség teendő ahhoz képest, hogy *Jegyzet.*

az ideiglenes elmezavar a tettesnek vétkessége nélkül vagy annak vétkessége által idéztetett elő. Az első esetben arra a fentebb érintett általános elv alkalmazandó; ellenben az utóbbi esetben az ideiglenes elmezavar mentségül nem szolgál és az, a ki magát ilyen állapotba helyezte, felelős lesz azon kárért, melyet ezen állapotában cselekvése vagy mulasztása által másnak okozott; mert reá teljes mértékben alkalmazható: qui est causa causae, est etiam causa causati. Ebből folyólag, ha valaki ájulás közben másnak személyében vagy vagyonában kárt okoz, felelősségre nem vonható; ellenben felelős lesz az, a ki öntudatosan, habár nem a károsításra irányuló szándékkal szeszes italok által magát olyan állapotba helyezi, melyben cselekvése vagy mulasztása következményeit belátni nem képes. Az egyik elv úgy, mint a másik, nemcsak a tételés törvények álláspontjának, hanem a természeti törvényeknek is teljesen megfelel; miért is átalában sem újnak, sem szokatlannak nem tekinthető.

A tervezet 185. §-a abból indul ki, hogy valaki másoknak kárt okozó cselekvényeiért csak akkor felelős, ha a kárt okozó cselekvény meggátlása kötelességében állott; vagyis, ha jogilag kötelezettnek tekinthető arra, hogy a károsítóra felügyeljen és e kötelességét vét-

kesen elmulasztja. Hogy a tervezet annak a meghatározásába, hogy kiket és milyen mértékben terhel a felügyeleti kötelesség, nem bocsátkozik, abban a körülményben találja indokolását, hogy e tekintetben a számba veendő és számba vehető viszonyok annyira különbözők lehetnek, hogy e részben a legáltalánosabb szabály sem volna alkalmas arra, hogy minden elképzelhető viszonyra nézve irányadóul szolgáljon. Ugyanazért elégnek látszott a felelősség elvét általában megállapítani azokra, a kik jogilag kötelezetteknek tekinthetők arra, hogy másokra felügyeljenek; a biró feladata lévén minden egyes esetben határozni a felett, hogy az illetőnél létezett-e oly viszony, mely azt a felügyeletre kötelezte. Az osztrák polg. tkv. 1308. és 1309. §-ai még ennyire sem terjednek ki, mert csak azokról intézkednek, a kik a gyermekekre, a kábákra vagy az őrültekre felügyelni tartoznak. Az 1314. §. pedig olyan specialitásokra vonatkozik, melyek vagy benne foglaltatnak az általános felelősségi kötelességben, tehát külön felsorolást szükségessé nem tesznek, vagy olyan körülményeknek tekinthetők, melyeknek felelősséget megállapító természete a magánjog körén kívül esik.

346. §. A kötelmi viszonyokból eredő követelések, ellenkező törvényes intézkedés *Elévülés.*

hiányában, húsz esztendő lefolyásával évülnek el.

347. §. Három esztendő lefolyásával évülnek el:

3. . . . a gyógyintézeteknek . . . az ellátásért és gyógyításért, valamint az ezekkel kapcsolatos kiadásokért járó követelései;

6. az orvosoknak . . . a látogatásokért járó követelései.

Jegyzet.

Az elévülési idő a . . . gondnokság alatt lévő személyek ellen is hatályos.

(Az általános magánjogi törvénykönyv tervezete, kötelmi jog. Általános rész. A m. királyi igazságügyministerium megbízásából Budapesten, 1882.)

A családi jogról és a gyámságról szóló törvénytervezetek (1892.) vonatkozó szakaszai:

Családi jog; gyámság.

Az önjogúság korlátozása és megszüntetése.

62. §. Az esztelen vagy eszeveszett önjogúsága birói határozattal elmebetegség miatt megszüntethető.

63. §. Birói határozattal korlátozható önjogúsága annak; . . .

2. a ki elmebeli hiba miatt . . . ügyeiről kellőleg nem gondoskodhatik.

64. §. Az önjogúság megszüntetése vagy korlátozása még a kiskorúság ideje alatt kimondható.

65. §. Ha az önjogúság megszüntetésének vagy korlátozásának oka elenyészett: birói határozattal az önjogúság megszünte-

tése vagy korlátozása érvényen kívül helyezendő.

66. §. A kinek önjogúsága birói határozattal megszüntettetett, míg e határozat jogérvénye meg nem szűnt: cselekvési képessége nincs és akaratnyilvánítása semmis.

67. §. Az a teljeskorú személy, a kinek önjogúsága birói határozattal korlátoztatott vagy felfüggesztetett: cselekvési képességére nézve — a mennyiben a törvény kivételt nem állapít meg — a hét éven felüli kiskorúval egyenlőnek tekintetik.

68. §. Az önjogúság felfüggesztését, korlátozását vagy megszüntetését kimondó határozatnak a cselekvési képességre nézve hatása a határozat kimondásának napjával kezdődik.

Ha az önjogúság korlátozására vagy megszüntetésére irányuló keresetet a biróság jogérvényesen elutasította, az önjogúság felfüggesztését kimondó birói határozat alapján, valamint ha a megszüntetést, korlátozást vagy felfüggesztést kimondó birói határozat felfolyamodás következtében megváltoztattatott: a megszüntetést, korlátozást, vagy felfüggesztést kimondó birói határozat alapján az illető időközbeli cselekményeinek érvényessége meg nem támadható.

Az önjogúság felfüggesztését, korlátozását vagy megszüntetését kimondó birói határozatnak érvényen kívül helyezése a kirendelt gyám vagy gondviselő cselekvényei érvényességére ki nem hat.

69. §. Teljeskorú személy gyámság alá *Gyámság.*

kerül: ha önjogúsága birói határozattal megszüntettetett.

Gondviselés.

77. §. Teljeskorú személy részére gondviselőt rendel az árvaszék:

1. ha önjogúsága birói határozattal korlátoztatott vagy felfüggesztetett;

2. ha valószinű, hogy önjogúságának megszüntetése szükséges, de a megszüntetés iránti eljárás a biróságnál még meg nem kezdetett, vagy ha megkezdetett, az önjogúság megszüntetése vagy felfüggesztése tárgyában a biróság még nem határozott.

A férj megtámadási joga a gyermek törvényessége tekintetében.

12. §. A férj életében csak a férj tagadhatja meg a gyermek törvényességét, az ... elmebetegség ideje alatt megtagadó joga nyugszik.

14. §. A kereset a gyermek születése után indítható meg ... félév alatt. A férj elmebetegsége esetén a határidő folyása megakad.

Az atyai hatalom nyugvása.

89. §. Az atyai hatalom nyugszik:

1. ha az atya ... elmebetegség miatt gondnokság alatt áll;

2. ha betegség ... okánál fogva előreláthatólag hosszabb ideig nem gondoskodhatik a gyermek személyéről vagy vagyonáról és ezt az árvaszék megállapítja.

Jegyzet.

A javaslat a mai jogunkban is lappangó azt a gondolatot, hogy az elmebajokban vagy a siketnémaság testi hibájában szenvedők nem mindannyian egyformán képtelenek ügyeik intézésére, szintén magáévá teszi, de a megkülönböztetés súlypontját épen arra helyezi,

hogy, *mert nem minden elmebeli vagy testbeli hiba egyformán teszi képtelenné az embert ügyei intézésére, az ily fogyatkozásokban szenvedőknek a jogaik gyakorlatától megfosztás útján nyujtotta jogsegélyt, a cselekvési képességük fokához képest kell nyujtani, azaz cselekvési jogosultságukat képességükhez kell szabni és pedig — minthogy az állam hivatását képezi, hogy tehetetlen polgárai oltalmazásáról* megfelelőleg *gondoskodjék,* — ha valaki *elmebeli vagy testi* hiba miatt oltalomra szorul, függetlenül attól; vajjon *kéri-e* azt önmaga vagy érdekében más. Mert ha a kérdéses hiba valóban olyan, mely miatt valaki ügyeiről kellőleg gondoskodni nem képes: akkor a gyámolítást tőle a törvény meg nem tagadhatja s nem hagyható önönmagára csak azért, mert be nem látta, hogy gyámolításra van szüksége; vagy, mert a gyámolítás indítványozására jogosítottak egyike sem törődik vele; ha pedig nem olyan, mások érdekei szempontjából jogai szabad gyakorlatában gátolni nem volna igazságos; az pedig, hogy alapos ok nélkül valaki a maga ügyei gondozásának terhét polgártársaira háríthassa, cselekvési képessége felett önmaga rendelkezhessék, ellenkeznék a honpolgári kötelességek egyenlő megosztásának elvével. A javaslat tehát a gyámi törvényt abban, hogy a lelki vagy testi fogyatkozás-

ban szenvedők hatósági oltalomban részesítése attól tétessék függővé, ha vajjon érdekökben azt valaki szorgalmazza-e, nem követi.

De szükségesnek tartja a javaslat, hogy a törvény azoknak, a kik valamely lelki vagy testi hiba miatt ügyeikről vagy épen nem, vagy nem kellőleg gondoskodhatnak, oly oltalmat nyújtson, a mennyire szükségük van, azaz oly jogok önálló gyakorlatától foszsza meg, a melyeket vagy nem képesek önnönmaguk gyakorolni, vagy gyakorlásukkal maguknak árthatnának.

A nem-szakértő is tapasztalhatja, de az elmegyógyítás tudománya sem vonja kétségbe, hogy valaki elmebeteg lehet és még sem teljesen képtelen jogai, érdekei, kötelességei felismerésére. Viszont vannak olyanok, a kik tulajdonkép nem elmebetegek és mégis értelmük fejletlensége vagy elgyengülése miatt ügyeik intézéséről gondoskodni képtelenek. Minden testi hiba sem teszi képtelenné az embert ügyei felől kellőleg gondoskodni. A születése óta vak vagy siketnéma bizonyára tehetetlenebb, mint az, a ki később, midőn már látás és hallás útján ismereteket szerzett, lett vakká vagy siketnémává; nagy a különbség továbbá az oktatásban nem részesült, meg oly siketnéma közt, a ki oktatás útján bizonyos ismeretekhez jutott.

E tapasztalat nyomán a német polg. törvénykönyv tervezete az elmebeli vagy testi fogyatkozásban szenvedő és e miatt jogsegélyben részesülő személyeket három csoportra osztja. Az első csoportba sorolja azokat, a kik az ész használatától megfosztottak, azaz elmebetegek. (29. §.) Ilyeneknek cselekvési képességük egyáltalán nincs, akaratnyilvánításuk semmis. (64. §.) Valaki elmebetegnek csak kiváló biztosítékokkal körülvett birói eljárás útján, birói ítélettel nyilvánítható; személye és vagyona gondozása gyámra bizatik. Ismét egészségesnek, illetve önjogúnak csak ugyanoly eljárás mellett nyilvánítható.

A másik csoportba sorolja a vakokat, a süketeket és a némákat. Ezeket egyszerűbb eljárás mellett a gyámhatóság helyezi gyámság alá, de csak saját kérelmükre, a nélkül és pedig hivatalból csak akkor, ha magukat megértetni nem képesek. Kérelmükre a gyámság felettük azonnal megszüntetendő. Cselekvési képességüket a gyámság alá helyezés csak korlátozza; hét éven felüli kiskorúakkép jogokat maguk is szerezhetnek. (71. §.)

A harmadik csoportba tartoznak oly teljeskorúak, a kiket testi vagy lelki állapotuk gátol, hogy vagyoni ügyeikről egészben vagy részben gondoskodhassanak. Ezek részére a gyámhatóság saját kérelmükre, a mennyiben

pedig magukat megértetni nem képesek, e nélkül is hivatalból bizonyos ügyeik intézésére gondviselőt (Pfleger) rendelhet, a minek azonban az illető cselekvési képességére egyátalán nincs befolyása, s kérelmére a gondviselés azonnal megzsüntetendő.

A javaslat a német tervezetet, bár első tekintetre helyesen okadatoltnak látszik, nem vélte követhetőnek, különösen abban a részben, hogy csak az eszök használatától megfosztottak önjogúságának elmebetegség miatt megszüntetését engedi meg, míg az eszök használatától meg nem fosztott, de lelki állapotuk zavara vagy gyengesége miatt tehetetleneknek a nélkül, hogy önjogúságukat is egyidejűleg korlátozná, csak gondozót rendel, ha ilyet maguk kérnek. Ennek ugyanis az a következménye, hogy minden elmezavarodott, a mennyiben állapota az elmebetegségből származik, önjogúságától megfosztható; viszont az, a ki az ész használatától ugyan nincs megfosztva, de testi hibák, betegség, az agyvelő fejlődésének elmaradottsága és nem az elme betegsége következtében nélkülözi az ügyei intézéséhez szükséges ismereteket, tapasztalatokat és ítélő képességet, valamint az akaratelhatározás kellő önállóságát, — milyen a gyengeelméjű számtalan értelmi fokozataival, kezdve a butákon és együgyűeken

egész a bárgyúkig és hülyékig, — ily jogsegélyre nem számíthat.

Minden elmebetegnek önjogúságától teljesen megfosztása azonban sem nem szükséges, sem nem czélirányos. Igaz ugyan, hogy az elmegyógyítás tudománya elmebetegeknek és pedig a legtöbb esetben igen komolyan betegnek tartja pl. a búskomor és hypochondricus kedély-betegeket; míg a nem szakértő gyakran «okosoknak» tartja. De azt is elismeri az elmegyógytudomány, hogy egyrészt nem minden elmebetegséget lehet könnyen felismerni, hogy nem ritkán többszöri és beható megfigyelés szükséges némely elmebetegség megállapíthatásához; másrészt gyakran késlelteti vagy meghiusítja a beteg gyógyulását, ha jogai gyakorlatától, különösen vagyona kezelésétől megfosztatik, mert ennek tudata majd felháborítja, majd lehangolja s elmebaja minőségéhez képest, betegsége ennek következtében vagy őrjöngésig vagy teljes apathiává fajul. Addig is azonban, míg az elmebetegség megállapíttatik, érdekében állhat a betegnek, hogy cselekvése szabadságában korlátoztassék; vagy ha nincs kétség felőle, de bajának súlyosbítása elkerülhető azzal, ha érdekei jelentékeny sérelme nélkül vagyona kezelésétől is meg nem fosztatik: az emberiesség megköveteli, hogy egyrészt azt, a kinek elme-

betegsége még kétes, jogai gyakorlatában legalább részben korlátozzuk, másrészt, hogy azt — a ki még nem vesztette el teljesen képességét ügyei intézésére s ha ettől megfosztjuk, többet ártunk, mint használunk vele neki magának: csak jogaiban korlátozzuk a szükséghez és czélszerűséghez képest.

Nem tekintve immár arra, hogy a jogbiztonság érdekében meg nem engedhető, hogy az, vajjon valaki, a szellemi működés tökéletlensége miatt, polgári jogai gyakorlatából kizárassék-e vagy sem, illetve abba visszahelyeztessék-e vagy sem? kizárólag az orvosi szakértők véleményétől függjön, hanem a birói tapasztalatnak és meggyőződésnek kell kiválóan döntő befolyást adni a kérdés eldöntésére, s így megeshetik, hogy az orvosi vélemény és birói meggyőződés, bár mindegyikük alapos, egymással összeütközésbe jönnek, a minek kiegyenlítéséről gondoskodni szükséges; az a tapasztalat, hogy lehet valaki már elmebeteg, bár eszét még teljesen el nem vesztette s így noha épelméjűnek látszik, maga és mások kárára cselekedhetik; viszont lehet valaki oly együgyű, — bár nem elmebeteg — hogy öntudatosan csak úgy nem képes cselekedni, mint a gyermek vagy elmebeteg: szükségkép arra vezet, hogy még az elmebetegek közt is különbséget tegyünk a

cselekvési képesség korlátozása tekintetében, s pedig akkép, hogy azok, a kiknek értelme teljesen hiányzik vagy elsötétült, vagyis a kik ha képesek is cselekedni, de nem öntudatosan, jogilag cselekvésre képteleneknek nyilváníttassanak, ellenben azok, a kiknek nem minden cselekedete tekinthető öntudatlannak, de jogaikról és érdekeikről kellőleg gondoskodni még sem képesek, jogaik gyakorlatában korlátoztassanak ugyan, de némely jogok gyakorlatában meghagyhatók is legyenek.

Ez alapon áll a franczia és olasz jog is (code civil art. 499., codice civile art. 324., 339.), ezt helyesli a tudomány is, magának a betegnek érdekében, főleg gyógyítható elmebetegség és elmegyengeség esetében. (Krafft-Ebing. Törvényszéki elmekórtan, fordította Schwartzer, kiadta Hornyánszky.)

Ily felosztás különösen szükséges oly czélból, hogy gondviselés alá kerüljön az, a kit a szakértő elmebetegnek tart, de nem a vélemény helyességében saját tapasztalata alapján kételkedő biró, úgy az is, a ki szakértők véleménye szerint nem elmebeteg, de a biró tapasztalata szerint az értelmiség oly alacsony fokán áll, hogy ügyeiről kellőleg nem gondoskodhatik. A javaslat ugyanis igazságosnak tartja, hogy minden oly elmebeli hiba miatt, melynek következtében valaki ügyeiről kellő-

leg nem gondoskodhatik, jogsegélyben részesíttessék gyám vagy gondviselő rendelése útján. Minthogy azonban a jogsegély jogsértés lenne, ha nincs szükség reá: ugyanazokat a biztosítékokat kivánja meg a valaki jogainak korlátozására irányuló eljárásra nézve, mint a jogaitól teljes megfosztása módjára nézve, t. i. a birói eljárást és ítéletet, de egyúttal a birói meggyőződés és szakértői vélemény közti esetleges ellentét kiegyenlítése czéljából a biróra bízva, hogy a jogsegély mely módját tartja alkalmazhatónak.

Azt a kérdést, hogy mikép határoztassék meg a lelki állapot, mely az önjogúság teljes megszüntetését vonja magával: a javaslat következőkép véli helyesen megoldani. A kinek nincs esze, azaz esztelen, mert agyveleje természetes kifejlődésében elmaradt (hülye), meg a ki eszét vesztette, azaz az eszeveszett, tehát a ki kétségtelenül elmebeteg és pedig oly fokban, hogy öntudatosan és józanul cselekedni már teljesen képtelen, az legyen önjogúságától teljesen megfosztható. A régibb codificatiók, osztrák, porosz, franczia polg. törvénykönyvek meghatározásai az elmegyógy-tudomány mai állása szerint már elavultak, tökéletlenek és ki nem merítők, s mint ilyenek, csak tévedésekre szolgálnak alkalmat. A német polg. törvénykönyv ter-

vezetének a szász polg. törvénykönyv meghatározásával megegyező formulája, hogy t. i. a ki az ész használatától megfosztott, annak önjogúsága elmebetegség miatt megszüntethető, a javaslat azért nem tartja elfogadhatónak, mert a német javaslat minden elmebeteget és mindazokat, a kik bármily okból ész nélkül szűkölködnek, tehát úgy a búskomorságban, hypochondriában, maniában szenvedőket, mint a hülyéket és butákat meghatározásával felölelni kivánta, nehogy a tulajdonképi elmegyengék miatt — a kiknek csak saját kérelmükre és annyiban nyujthat gyámolítást, hogy tanácsadót rendel melléjük, — az elmehibásak közül azok, a kiknek gyámolítása múlhatlanul szükséges saját maguk és mások érdekében, bár nem is elmebetegek, a kellő jogsegélytől elessenek. A gyámi törvény felosztása: elmebetegek és gyengeelméjűekre szintén nem tartható meg. Az «elmebeteg» kifejezése nagyon tág is, mert a hülyék nem mindig elmebetegek is.

A javaslat «az esztelen és eszeveszett» kifejezéseivel eléggé világosan kifejezni véli, hogy ezek alatt az értelem teljes hiányában vagy teljes elhomályosulásában szenvedők értendők. A rendellenes elmebeli állapotnak másik csoportjának jellemzéseül az szolgál, hogy állapotuk miatt ügyeikről kellőleg gon-

doskodni képesek ne legyenek, e miatt tehát, a mennyiben szükséges, ez ügyek intézését hatósági felügyelet alatt másra kell bízni. Míg tehát amazoknál a rendellenesség, t. i. az ész hiánya vagy elveszése már magában elég a jogok megvonására, emezeknél a rendellenesség egymagában nem elég ok erre, hanem olyannak kell lenni, hogy egyúttal ügyeikről gondoskodásra képtelenné tegye, — tehát függ ügyeik minőségétől is.

A mi különösen a testi fogyatkozásban szenvedőket illeti, a javaslat nem tartja szükségesnek megnevezni azokat a testi fogyatkozásokat, a melyek miatt tapasztalat szerint leggyakrabban válhatik valaki képtelenné ügyeinek intézésére. Többnyire a vakok, süketek és némák szorulnak mások gondviselésére. De valamint ezek nem mindegyike szorul arra, nem még a születésük vagy gyermekkoruk óta ilyenek sem, úgy előfordulhat, hogy a látás, hallás vagy a beszélőtehetség tökéletlensége kapcsolatban más testi bajjal, pl. bénasággal, hüdéssel vagy kapcsolatban értelmi korlátoltsággal, szükségessé teheti, hogy valaki gyámolításban részesíttessék. A javaslat ehhez képest oly testi fogyatkozás miatt, mely miatt valaki ügyeiről kellőleg gondoskodni nem képes, jogsegély nyujtását szintén megokoltnak találja.

A nyujtandó jogsegély mértékét, vagyis a jogok gyakorlata korlátozásának terjedelmét illető kérdés szoros kapcsolatban van azzal a kérdéssel, hogy mikép történjék valakinek jogaitól megfosztása vagy korlátozása?

A német polg. törvénykönyv tervezete szerint — kapcsolatban a német birodalmi perrendtartással, — elmebetegnek hivatalból nyomozó és eredményében jogorvoslatokkal megtámadható perszerű eljárás mellett csak az nyilvánitható, a ki az ész használatától megfosztott. Süketeket, némákat és vakokat ellenben maga a gyámhatóság helyez gyámság alá, bár oly hatással, hogy cselekvési képességük a gyámság alá helyezéssel szintén korlátoztatik. Jólehet a német tervezet értelmében a gyámhatóságnak az ok valóságáról szintén meg kell győződni, különösen pedig arról, képes-e magát az illető megértetni s ha igen, vajjon maga is kivánja-e gyámság alá helyezését, de maga az eljárás nem történik ama formai biztosítékok mellett, mint az elmebeteggé nyilvánítás. Ennek felesleges voltát a német tervezet azzal a körülménynyel véli megokolni, hogy a vakság, süketség és némaság könnyen felismerhető, s mert a gyámság elrendelése attól függ, ha vajjon az illető kivánja-e, ha pedig magát megértetni nem képes, hogy ez a körülmény

való-e, tehát egyszerű ténybeli körülmények valósága vagy valótlansága állapitandó meg, a hosszadalmas perszerű eljárás annál czéltalanabb, mert a gyámság alá helyezettnek kivánatára a gyámság felette azonnal megszüntetendő. Még kevésbbé van erre szükség a tervezet 1739. §-ban érintett esetekben, midőn t. i. csak gondviselő (Pfleger) rendeltetik, mert ilyen kirendelése épen nem hat ki az illető cselekvési képességére.

A javaslatnak ismételve kiemelt álláspontja azonban az lévén, hogy, — ha valaki valamely jelentékeny elme- vagy testbeli hiba miatt érdekei sérelme nélkül ügyeiről gondoskodni nem képes — gyámolításban részesítendő, szükség esetében akarata ellenére is, de joga is van hozzá, ha azonban valakinek nincs ily hibája, akkor nem lehet joga, hogy ügyei gondozását másra hárítsa és nem hivatása az államnak, hogy valakinek puszta, okadatolatlan kivánságára az ügyei vitelére való felügyeletet magára vállalja; a javaslat nem ismeri a gondviselés oly nemét, minőt a porosz gyámi törvény 90. §-a megállapit és a német polg. törvénykönyv tervezetének 1739. §-a tervez, hogy t. i. valakinek több vagy egyes ügyéről való gondoskodás czéljából saját kérelmére gondviselő legyen rendelhető, e mellett azonban cselekvési képes-

sége korláttalan maradjon, kivéve az elmebetegek személye és vagyona ideiglenes gondozását. A német tervezet ebbeli javaslatát azzal okolja meg, hogy már emberbaráti szempontból méltányos, hogy azok, a kik oly súlyos bajban szenvednek, hogy nem képesek ügyeiket intézni, az állam pártfogásában részesítse még akkor is, ha meghatalmazottat vallhatnának, mert nem ritkán tényleg nincsenek abban a helyzetben, hogy megbízható meghatalmazottat vallhassanak, a mennyiben nincs módjukban az azzal járó költségeket fedezni, vagy elviselni.

Ez okadatolás alapossága kétségbe nem vonható, s ezért a javaslat az állami gondviselés nyujtásának helyét látja minden oly esetben, midőn oly testi vagy lelki fogyatkozás forog fenn, mely miatt valaki ügyeit miattuk kormányozni nem képes. De ha így van, akkor meg kell az illetőnek nyugodnia, hogy míg a gondviselés nyujtatik, helyette a törvény által megjelölt hatáskörben gondviselője intézkedjék. A jogbiztonsággal nem is egyeztethető meg, hogy ugyanegy ügyben esetleg mind a kettő jogérvényesen intézkedhessék, illetve, mert a gondviselő tulajdonkép a gondviselés alatt állónak megbizottja, utóbbinak a cselekvése a gondviselőét esetleg érvénytelenítse. Különben a siketek, némák

és vakokra nézve a német tervezet ezt maga sem teszi, — az esetek szembeszökő hasonlósága ellenére, — hanem gyámság alá helyezi s cselekvési képességüket is korlátozza. (71. §.)

Mihelyt azonban elfoglaljuk azt az álláspontot, hogy a valamely testi vagy lelki fogyatkozás okából nyujtott jogsegély egyidejűleg maga után vonja a benne részesített jogai gyakorlatának megszüntetését vagy korlátozását is: okszerűen gondoskodni kell arról is, hogy valaki jogainak alapos ok nélkül való korlátozása lehetőleg meggátoltassék. Áll ugyan az, a mit a német tervezet megokolásul felhoz, hogy a süketség, vakság és némaság könnyen felismerhető, s sérelem lehetősége fenn nem foroghat, ha valaki saját kivánságára helyeztetik gyámság alá; mindazáltal, nem tekintve, hogy a javaslat kisebbfokú elmebeli fogyatkozás miatt is korlátozhatónak tartja valakinek önjogúságát, a korlátozás okául szolgálható testi fogyatkozásokat pedig nem részletezi, a javaslat mellőzhetőnek nem tartja, hogy valaki önjogúságának testi vagy lelki fogyatkozások miatti korlátozása is csak birói úton, a kellő alaki biztosítékkal körülvett eljárás mellett történhessék, mert, különösen ha elmebeli fogyatkozásról van szó vagy szinlelés forog fenn, csak a szigorúbb formákhoz kötött rendes

birói eljárás nyujt biztosítékot a tévedésből vagy más okokból keletkezhető jogsérelmek ellen. Ez a franczia és olasz jog és mai jogunk álláspontja is.

A jogok korlátozásának mértékét illetőleg a javaslat az önjogúságukban testi vagy lelki fogyatkozás miatt korlátozottakat cselekvési képességükre nézve egyenlőknek nyilvánítja a hét éven felüli kiskorúakkal, de oly módosítással, hogy személyükre nézve — bár ha szükséges, gondviselőjük ez irányban is gondoskodni hivatott — nem állanak gondviselőjük hatalma alatt. Ez elv egyik következménye, hogy házasságra léphetnek — ha egyéb akadály fenn nem forog — gondviselőjük beleegyezése nélkül, s vagyoni ügyeik intézésénél a gondviselő és az árvaszék részéről — a mennyiben lehetséges — véleményük felől megkérdezendők, vagyonuknak egészben vagy részben tényleges, de csak szorosabb értelemben vett kezelése, reájuk is bízható; halál esetére való rendelkezési jogukra az önjogúság korlátozása önmagában nincs befolyással. Jólehet azonban, hogy a javaslatnak az a gondolata, hogy az elmebeli vagy testi hibában szenvedők közt a cselekvési képesség tekintetében különbség teendő, a franczia és olasz jogéval megegyező; a cselekvési képesség mértékének megszabására

nézve nem tartotta utóbbiakat feltétlenül követhetőknek. A nevezett jogok szerint ugyanis a biró az oly testi vagy lelki fogyatkozásban szenvedő mellé, a kit ugyan cselekvési képességétől teljesen megfoszthatónak (interdit, interdetto) nem tart, de ügyeinek önálló intézésére sem tartja képesnek: jogtanácsost (conseil judicaire, curatore) rendelhet. Ennek a hatása az, hogy a jogtanácsos beleegyezése nélkül az illető egyén bizonyos fontosabb ügyeiben jogérvényesen nem intézkedhetik, vagyona kezelése azonban tőle el nem vonható. Ily szabályozás azonban a legtöbb esetben nem óvja meg a gondnokoltat tehetetlensége, vagy meggondolatlansága veszélyeitől. Nemcsak, hogy gyakran minőségénél fogva a vagyon csak okszerű gazdálkodás mellett tartható fenn értékcsökkenés nélkül; vagy pl. adósságokkal terhelt vagyon létében a gondnokolt meghiusíthatja a terhelési tilalmat, ha a jövedelmeket nem fordítja kötelezettségei teljesítésére; hanem, mert a jogtanácsos őt oly cselekvényekre, melyek a vagyon fentartása érdekében szükségesek volnának, — pl. terhek törlesztésére kölcsönt felvenni, veszélyeztetett követeléseket behajtani stb. — nem kényszerítheti: a gondnokolt tehetetlensége vagy közönye okadatolta mulasztásaival érdekeit ép úgy veszélyeztetheti, mint veszé-

lyeztetné akkor, ha a törvény által tiltott jogcselekvényeket jogtanácsosa beleegyezése nélkül önállóan tehetné meg.

Az önjogúságától biróilag megfosztott vagy abban csak korlátozott egyén gondviselőjének kiszemelését, illetve kirendelését és az ezekre való felügyeletet a gyámhatóságra bízza a javaslat, mert az oltalom czélja és módja lényegében ugyanaz, mint a kiskorúak oltalmáé.

Minthogy pedig azoknak, a kiknek önjogúsága megszüntettetett, nemcsak vagyonukra, hanem személyükre nézve is gondviselőre van szükségük, különösen pedig nem ritkán a maguk vagy mások biztonsága érdekében is reájuk gondosan felügyelni kell s így a róluk való gondoskodás lényegében ugyanoly körű, mint az árvák feletti: a javaslat egyezőleg a jogok legtöbbjével, de különösen régi jogunkkal (Hk. I. 55., 124.) az önjogúságuktól megfosztottakat, azaz az esztelenek és eszeveszetteket gyámság alá helyezi, míg azoknak a teljeskorúaknak, a kiknek önjogúsága korlátoztatott, gondviselőt (curator) rendel, s e részben mai jogunkat és az osztrák polg. törvénykönyvet követi, melyek azonban az elvi különbséget a gyám és gondnok közt abba helyezik, hogy rendszerint gyámot csak kiskorú kaphat s pedig azért, mert tiszte gyámoltja személyére is kiterjed,

míg gondnokot vagy teljeskorú vagy bizonyos ügyre nézve kiskorú is, mert főleg gyámoltja vagyoni ügyeiről való gondoskodás képezi feladatát. Hogy a javaslat a porosz gyámi törvény, a német polg. törvénykönyv tervezete s a fenn idézett német jogoktól eltérőleg, melyek a gyámolított cselekvési képessége korlátozása esetében is gyámot rendelnek s csak akkor gondviselőt (curator, Pfleger), ha a gondozó hatásköre csak különös ügyekre terjed ki, az önjogúságukban korlátozottak részére nem gyámot, hanem gondviselőt ajánl, annak oka az, hogy már ezzel is jelezve legyen, hogy a gondviselés alatt álló némi cselekvési képességgel bír és nem áll személyére nézve törvényes képviselője hatalma alatt.

A javaslat egyezőleg a német polg. törvénykönyv tervezetével, a valakinek önjogúságától megfosztását vagy abban korlátozását czélzó birói eljárás elveit, nem vélte magában a polg. törvénykönyvben rendezendőnek, mint pl. azt a code civil s némileg az olasz és a zürichi polg. törvénykönyvek teszik. Így pl. az olasz polg. törvénykönyv meghatározza, kinek van joga az önjogúság megszüntetését vagy az ok megszüntével visszaállítását kérni, hogy a családtanács véleménye és maga a beteg mindig meghallgatandó. (Art. 326., 327., 338.) Habár a személyes szabadság biz-

tosítása szempontjából kétségkívül fontos kérdés, hogy ki kezdeményezhesse az eljárást s hogy az mikép történjék, mégis, mert (pl. az olasz polg. törvénykönyv megállapította nagyon helyes elvek sem követhetők minden esetben), az eljárás minden jelentékenyebb elvét kivételeivel együtt fel kellene venni a polg. törvénykönyvbe, azaz az eljárás szabályai részben itt, részben a perrendtartásban volnának szétszórva, a mi tanácsos nem volna. Még két tulajdonkép szintén az eljárás körébe vágó kérdés említetlenül nem hagyható, mert egybefüggnek az anyagi joggal is.

Az első kérdés az, vajjon oly esetekben, midőn addig is, míg a biróság valakire nézve jogérvényesen kimondja önjogúsága megszüntetését és korlátozását, az illető személyéről és vagyonáról sürgősen gondoskodni kell, pl. elmebetegekről, vagy a czél meghiusítása nélkül az önjogúság korlátozása késedelmet nem szenvedhet, mint a tékozlóknál, nem volna-e czélszerű magát a gyámhatóságot ideiglenes intézkedésekre feljogosítani. Így a zürichi polgári törvénykönyv szerint — bár szerinte is valaki tékozlóvá jogérvényesen csak per útján birói ítélettel nyilvánítható (740. §.) — az elsőfokú gyámhatóság indítványára a másodfokú gyámhatóság a tékozlónak nyilvánítandó vagyonának leltározását és értéke-

sebb dolgai és okmányai zár alá vételét elrendelheti. (739. §.) Ebbeli határozata felebbezhetetlen, közhirré teendő, s hatása az, hogy a mennyiben az illető utóbb biróilag tékozlónak nyilváníttatik, az utóbbi cselekvényei jogérvényessége épúgy itélendő meg, mint a birói itélet jogerőre emelkedése utáni cselekvényei. A német polg. törvénykönyv tervezete (1737. §.) szerint is a gyámhatóság oly személyt, a kinek elmebeteggé vagy tékozlóvá nyilvánítása végett a biróságnál az eljárás megindíttatott, ideiglenes gyámság alá helyezhet. Az ideiglenes gyámság következtében az illető cselekvési képessége korlátoztatik s pedig a mennyiben a birói itélettel is jogérvényesen kimondatnék — oly hatással, mintha már biróilag mondatott volna ki, sőt ha az indítvány jogérvényesen elutasíttatott is, gyámja cselekvényei érvényessége e miatt kérdésessé nem tehetők. Az ideiglenes gyám jogai és kötelességei tehát a rendes gyáméival teljesen megegyeznek. A gyámi törvény értelmében az árvaszék ideiglenes gondnokot csak elmebetegek részére rendelhet és e gondnok hatásköre csak a gondnokolt személyi ügyeire és vagyonára való felügyeletre terjed ki, a gyámhatóság ebbeli intézkedése a gondnokolt cselekvési képességére sem gyakorol befolyást. (258., 259. §-ok.) De az 1885. évi VI. t.-cz.

5. §-a értelmében a biróság, melynél a gondnokság alá helyezés czéljából az eljárás megindult, a felek kérelmére, elmebetegekre nézve hivatalból is zárlatot rendelhet, ha a kérelem alapossága valószinűnek látszik. A zárlat következménye, hogy az illető cselekvési képessége felfüggesztetik s a gyámhatóság által kinevezendő zárgondnok ugyanoly jogkörrel intézi gondnokoltja ügyeit, mintha gondnokság alá helyezése már jogérvényre emelkedett volna. A javaslat a kérdést az érvényben lévő jogszabályok által helyesen megoldottnak látja. Különösen elmebetegekre nézve az ideiglenes gondnokság teljesen kielégítő, mert netáni cselekvényeik érvénytelenítése, ha az elmebetegség megállapíttatik, nehézségbe különben sem ütközik; rövid időre ideiglenes gondnokság útján érdekeik számbavehető sérelmet nem szenvedhetnek, sürgős esetben pedig kieszközölhető a birói zárlat vagy a javaslat terminologiája szerint az önjogúság felfüggesztése. Tékozlók ellenében ugyan a czél kiválóan okadatolja a sürgős eljárást, de viszont, figyelemmel arra, hogy a tékozlás megállapítása szövevényesebb bizonyításra szorul, mint valamely elme- vagy testbeli hibáé: a javaslat nem tartja mellőzhetőnek, hogy az ideiglenes intézkedést is a biróság mondja ki, mint a mely több biztosítékot

nyujt arra, hogy az önjogúság megszüntetését vagy korlátozását csak alapos okokból fogja elrendelni.

A másik kérdés, vajjon a kiskorúság meghosszabbításának intézménye fentartassék-e?

A kiskorúság meghosszabbításának intézményét a gyámi törvény, az osztrák polg. törvénykönyv (173. és 251. §-ok) nyomán honosította meg, habár azt régibb jogunk is annyiban ismerte, hogy a hülyékre és őrültekre kimondotta, hogy az apai hatalom vagy gyámság alól soha se szabadulnak, mint olyanok, a kik soha se válnak teljeskorúakká. A gyámi törvény szerint a kiskorúság meghosszabbítható, ha a kiskorú testi vagy lelki fogyatkozásai miatt teljes korra jutásával sem képes önmagát fentartani vagy ügyeiről kellőleg gondoskodni, vagy ha kiskorúságában magát tetemes adósságokba bonyolította, vagy oly kicsapongó életet folytat, mely miatt őt továbbra is atyai hatalom vagy gyámság alatt kell tartani. De ha a kiskorú elmebeteg vagy magát jelekkel megértetni nem tudó siketnéma: akkor teljes kora elértével kezdődő érvénynyel gondnokság alá is helyezhető. (1885. VI. t.-cz. 1. §.) A kiskorúság meghosszabbítása jogérvényesen csak birói ítélettel mondható ki, a gyámhatóság csak ideiglene-

sen felfüggesztheti a teljeskorúságához közeledőnek teljeskorúvá váltát.

Figyelmen kívül is hagyva, hogy a gyámi törvény szerint — a mennyiben a kiskorúság meghosszabbítása a 23-ik életév betöltése után csak akkor kérhető, ha az ok, mely a meghosszabbítást szükségessé teszi, a 23-ik életév betöltése után következett be — a gyermekkora óta süketnéma kiskorúságának meghosszabbítása 23-ik éve betöltésével már hiába kéretnék; figyelmen kívül hagyva, hogy bár a cselekvési képesség korlátozására nézve a kiskorúság meghosszabbítása a gondnokság alá helyezéssel egyenlő hatású, sőt következményeiben a szülőt kiskorú gyermeke vagyonára nézve megillető haszonélvezeti jogával szemben esetleg még súlyosabb, mégis helye van oly okokból is, melyek miatt teljeskorú, gondnokság alá nem helyezhető, nevezetesen vakság, bénaság, együgyűség, kicsapongó életmód, adósságcsinálás okából; s hogy elmebeteg kiskorúra nézve az indítványozótól függ, vajjon kiskorúsága hosszabbíttassék-e meg, vagy gondnokság alá helyeztessék-e, a javaslat a kiskorúság meghosszabbításának intézményét mint feleslegest, illetve a javaslat egyéb rendelkezéseivel össze nem egyeztethetőt, mellőzi.

Felesleges, mert ugyanaz a czél, — t. i.

hogy a teljeskor elérésének időpontja és a gondnokság alá helyezés időpontja közt ne legyen oly időköz, mely alatt a tékozlás vagy elmebeli vagy testi fogyatkozás miatt önjogúságától megfosztandó, vagy abban korlátozandónak cselekvési képessége szabad vagy kétes legyen — elérhető, ha a törvény megengedi, hogy még kiskorúsága idején kimondathassék reá nézve, hogy teljeskora elértével gyámság vagy gondviselés alatt kell állania. Elmebetegekre és magukat jelekkel megértetni nem tudó siketnémákra nézve ezt már a mai törvény megengedi. Nincs ok egyéb elmebeli vagy testi fogyatkozásra nézve más eljárást követni.

Főleg azonban a javaslat azért kivánja mellőzni, mert a kiskorúság meghosszabbítása a kiskorúságbeli jogviszony változatlan fentartását feltételezvén, (mert ha ugyanoly hatású jogkövetkezményeiben, mint a teljeskorú önjogúságának korlátozása, akkor éppenséggel felesleges és zavart idézhet elő) annak jogi helyzete, a ki teljeskora elérése után fosztatik meg részben vagy egészben cselekvési képességétől, más, mint azé, — bár teljeskorú — a kinek a kiskorúsága meghosszabbíttatott, tehát jogilag továbbra is kiskorú. Így az önjogúságának megszüntetése vagy korlátozása miatt gyámság vagy gondviselés alá

került egyénnek törvényes képviselője, bár a szülő is az, számolni köteles, s nem illeti meg vagyonára nézve a szülőt a haszonélvezet; gyámja vagy gondviselője lehet a házastársa is, sőt utóbbinak elsőbbsége van reá, házasságra lépéséhez nincs szükşége gondviselője beleegyezésére, vagyonát esetleg maga kezelheti, személyére nincs alávetve gondviselője hatalmának.

Ausztrián kívül másutt a kiskorúság meghosszabbításának intézménye csak még ott áll fenn, hol az atyai hatalom a teljeskor elérése után is fennáll mindaddig, míg a gyermek az atyai házból, azaz gondozás alól kikerül. Igy volt ez régi jogunkban az őrültekre nézve. Megokolható ott, hol valamely testi fogyatkozás, pl. süketnémaság fenforgása esetében az illetőnek cselekvési képessége mindaddig el nem ismertetik, míg biróilag meg nem állapíttatik, hogy a testi hiba ellenére ügyeiről gondoskodni képes. Más törvényhozások (olasz, franczia jog, német birodalmi perrendtartás, német polg. törvénykönyv tervezete) példája is az intézmény eltörlését javasolja.

(A magyar polgári törvénykönyvnek a gyámságot tárgyazó része tervezetének általános indokolása. Budapest, 1891.)

Öröklési jog.

Az 1887/92-iki országgyűlés.... elé terjesztett, az öröklési jogról szóló törvényjavaslat vonatkozó rendelkezései:

Végrendelkezési képesség.

118. §. Azok, a kik eszök használatától megfosztva vannak és az elmebetegek, ha e miatt gondnokság alá vannak helyezve, a gondnokság megszüntetéséig — érvényes végrendeletet nem tehetnek.

120. §. A végrendelkezőnek a végrendelet alkotásakor kell végrendelkezési képességgel bírni.

A képesség későbbi megszerzése a végrendeletet érvényessé és a képesség későbbi elvesztése a végrendeletet érvénytelenné nem teszi.

121. §. Végrendeletet mindenki csak önszemélyében tehet. Képviselő által tett végrendelet nem érvényes.

Végrendeleti tanúk.

134. §. Azok, a kik... eszük használatától megfosztva vannak, végrendeleti tanúk nem lehetnek.

Elmebeteg örökös után rendelt utóörökösnevezés.

224. §. Ha a végrendelkezéskor elmebeteg vagy eszének használatától megfosztott örökösnek örökségére vagy örökrészére rendelt az örökhagyó utóörököst: az utóörökösnevezés hatálytalanná válik, ha az örökös eszének használatát visszanyeri.

A végrendelet visszavonása.

242. §. Az, a ki végrendelkezési képességgel bír, végrendeletét bármikor visszavonhatja és ez által megszüntetheti.

Végrendeleti végrehajtók.

265. §. Azok, a kik.... gondnokság alatt állanak, végrendeleti végrehajtók nem lehetnek.

360. §. Azok, a kik teljes cselekvési képességgel nem bírnak, öröklési szerződés útján hagyatékukról gyámhatósági jóváhagyás mellett sem rendelkezhetnek. A kölcsönös öröklési szerződés, mint ilyen, egész tartalmára nézve érvénytelen akkor is, ha a szerződő felek egyike nem bír teljes cselekvési képességgel. *Öröklési szerződés.*

60. §. Az örökségről való lemondás tárgyában kötött szerződés érvényességéhez megkivántatik: *Lemondás az örökségről.*

a) hogy a szerződés kötésekor úgy az örökhagyó, mint a lemondó teljes cselekvési képességgel bírjon ....

utolsó bekezdés: Gondnokság alatt állók által kötött lemondási szerződés gyámhatósági jóváhagyás esetében sem érvényes.

380. §. ... gondnokság alatt állók helyett törvényes képviselőik vannak jogosítva az örökség elfogadása vagy visszautasítása tárgyában nyilatkozni; azonban csak a gyámhatóságnak hozzájárulásával utasíthatják vissza az örökséget. *Örökségelfogadási nyilatkozat.*

A 118. §. azon rendelkezése, hogy azok, a kik eszök használatától megfosztva vannak és az elmebetegek érvényes végrendeletet nem alkothatnak, annak képezi szükségszerű folyományát, hogy a nevezettek cselekvési képességgel nem bírnak. Az elmebetegekre nézve, a mennyiben e miatt gondnokság alá helyezve nincsenek, a cselekvési képesség az általános szabályok szerint lévén el- *Jegyzet. Végrendelkezési képesség.*

döntendő, az ilyen elmebetegek által világos perczeikben (lucidum intervallum) alkotott végrendeletet — a mennyiben a nevezetteknek ilyen állapota be van bizonyítva, — érvényesnek kell tekinteni. A bizonyítás módjára nézve a javaslat külön intézkedést nem tartalmaz. Czélszerűnek mutatkozik ebben a tekintetben a szász polg. törvénykönyv 2069. §-ának intézkedése, mely csupán akkor ad jogosultságot a biróság előtt végrendelkezni, ha a biróság törvényszéki orvosi vizsgálat alapján előlegesen meggyőződött arról, hogy az elmebetegnek világos időköze van. Az osztrák polg. törvénykönyv 567. §-a annak bizonyítását, hogy az elmebeteg végrendelkezéskor teljes eszmélettel birt, nemcsak oly műértők vagy felsőbbségi személyek által engedi utólagosan bizonyíttatni, a kik az örökhagyónak elmebeli állapotát pontosan megvizsgálták, hanem ezen utólagos bizonyításnál más biztos bizonyítékoknak is helyt ad. A javaslat e tekintetben csak annyit mond, hogy az elmebetegség miatt gondnokság alá nem helyezetteknél úgy az elmebetegségnek, mint a netaláni világos perczeknek ténykérdése esetről-esetre a concret bizonyítékok szerint ítélendő meg. Azokra nézve azonban, a kik elmebetegség miatt gondnokság alá vannak helyezve, a kikre nézve tehát az

elmebetegség jogerőre emelkedett, birói határozat által van megállapitva, a törvényjavaslat világosan rendeli, hogy mindaddig nem tehetnek érvényes végrendeletet, a míg a gondnokság megszüntetve nincsen. Ennélfogva a gondnokság alatt lévő elmebetegekre nézve a törvényjavaslat az osztrák polg. törvénykönyv 567. §-a és a szász polgári törvénykönyv 2069. §-ainak rendelkezésétől eltérve, a végrendelkezési jogot az úgynevezett világos perczekben sem adja meg. A világos perczek bizonyítása felette nehéz és bizonytalan, minélfogva azoknál, a kiknek elmebetegsége jogerőre emelkedett birói határozattal van megállapitva, sokkal kevesebb sérelem keletkezhetik abból, ha a végrendelkezési képesség feltétlen megvonása által a törvényes örökösödési rend emeltetik érvényre, mint ha tér nyittatik arra, hogy esetleg az örökhagyónak nem valódi akarata érvényesüljön.

A javaslat e rendelkezése a tervezet felett tartott igazságügyministeri szaktanácskozmányon élénk megvitatás tárgyát képezte. Oberschall előrebocsátja, hogy az általános részben kellett volna eldönteni azt a kérdést, vajjon az elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett egyének az úgynevezett világos időközökben birnak-e cselekvési ké-

pességgel akkor is, ha a gondnokság még megszüntetve nincs. De minthogy az ott nem történt, itt indítványozza a kérdés megoldását, és pedig az ausztriai ált. polg. törvénykönyv 567. §-ának példájára a javaslattól eltérő oly értelemben, hogy a gondnokolt, ha eszének használatát visszanyerte, a gondnokság megszüntetése előtt is cselekvésre képesnek tekintessék. A gondnokság megszüntetésének jogérvényes kimondása sok időt vesz igénybe s nem volna helyes, hogy ilyenkor a kigyógyult elmebeteg végrendelkezési szabadságától megfosztassék. Az indokolásban felhozott azon ellenvetéssel szemben, hogy a lucidum intervallum bizonyítása felette nehéz és bizonytalan, megjegyzi, hogy nem talál abban nagyobb nehézséget, mint a beállott elmezavar utólagos bizonyításában. Utal az ausztriai ált. polg. törvénykönyv alapján kifejlődött gyakorlatra, mely a lucidum intervallum bizonyítására nézve nem tüntet fel különös nehézségeket. TELESZKY ezen pont rendelkezését tartaná fenn, mert felette nehéznek, sőt majdnem lehetetlennek véli az általában elmebeteg végrendelkezőről ennek gyakran csak hosszú idő mulva bekövetkező halála után bebizonyítani, hogy ő évekkel ezelőtt a végrendelet alkotásakor eszének használatában volt. Ellenben az elmezavar

bebizonyítása sokkal könnyebb, mert ez az illető egyén egész magaviseletében, cselekvésének lánczolatában nyilvánul s ez által a vele érintkezőknek tudomására kell jönnie. De ha az értekezlet a lucidum intervallumban való végrendelkezési képesség megadását határozná el, akkor, hogy a bizonyítás nehézségei lehetőleg mellőztessenek, a szász polg. törvénykönyv 2069. §-át ajánlaná elfogadásra, melynél fogva az elmebeteg világos időközökben is csak akkor alkothat érvényes végrendeletet, ha folyamodására a hatóság őt előbb szakértő orvosok által megvizsgáltatta és a világos időközt ekkép megállapította. MANOILOVICS nem adna kiváltságot az egyik jogintézménynek a többi rovására, s ha az elmebeteg világos időközeiben szerződésképes, a mint hogy ettől meg nem fosztható, végrendelkezési képességgel is fel kell ruházni. Figyelmezteti az értekezletet különösen arra, hogy nálunk, ha az elmebeteg gondnokság alá helyeztetett, bár a gondnokság alá helyezés oka később elesik, a gondnokság megszüntetése nagyon sokszor nem eszközöltetik ki, mivel nincs, ki avval törődnék. Ezért OBERSCHALL indítványához járul. SZENTGYÖRGYI nem tartja elfogadhatónak, hogy a birói határozattal megállapított elmebetegség magánfelek egy-

szerű észlelése alapján megdöntessék, miért is első sorban a tervezetre, s ha ez nem fogadtatnék el, a szász polg. törvénykönyv 2069. §-ára szavaz. KÖVES azt a kérdést teszi, vajjon a szövegben előforduló azon kifejezés: «megszüntetés» akkép értelmezendő-e, hogy a gondnokság megszüntetését kimondó határozat az illetőnek kézbesíttessék vagy hirlapilag közzététessék, avagy elég, ha a megszüntetés a biróság által kimondatott. Felszólaló ez utóbbi értelmezés mellett fogadná el csak a pontot. HALMOSY és KOVÁCS OBERSCHALL indítványára, illetve az osztrák polg. törvénykönyv 567. §-ának elfogadására szavaznak. KÖVES és BARTA a szász polg. törvénykönyv említett §-át fogadják el. ZÁDOR első sorban a tervezethez, s ha ez nem fogadtatik el, az ausztriai ált. polg. törvénykönyv 567. §-ához járul. *Az értekezlet* e pontot oly módosítással fogadta el, hogy az elmebetegeknek akkor, ha világos perczeikben teljes eszméletnél vannak, a végrendelkezési képesség oly módon adandó meg, mint ezt az osztrák polg. törvénykönyv 567. §-a teszi. E §. a XIX. ülésen következőkép szövegeztetett: A végrendelkezési képességre a cselekvési képesség általános szabályai alkalmazandók. Ha az állíttatik, hogy az örökhagyó, ki eszének használatát elvesztette, a

végrendelkezéskor teljes eszmélettel bírt, ezen állítás szakértők által, kik az örökhagyónak elmeállapotát pontosan megvizsgálták, vagy más biztos bizonyítékok által kétségen kívül teendő. A szaktanácskozmánynak ez a megállapodása mindazonáltal a törvényjavaslatba nem vétetett fel.

Gyengeelméjűek mint végrendeleti tanúk.

A 134. §-nál OBERSCHALL felveti a kérdést: vajjon azokat, kik eszök használatától megfosztva ugyan nincsenek, de gyenge elméjűek, nem kellene-e kizárni a végrendeleti tanúskodásból. Az értekezleti tagok többsége tagadó értelemben nyilatkozik.

Elmebeteg után tett utóörökös-nevezés.

A 224. §-nak rendelkezése az osztrák polg. tvkv. 616. §-ának alapul vétele mellett lőn a törvényjavaslatba felvéve és pedig arra való tekintettel, mert ha csak az örökhagyó másként nem rendelkezik, feltehető, hogy elmebeteg vagy esze használatától megfosztott örökösének utóörököst csakis ezen elmebeli fogyatkozására való tekintettel rendelt. Hogy az egyszer hatályt vesztett ilyen utóörökösnevezés fel nem éled akkor, ha az örökös esze használatát, melyet előbb visszanyert, újabban elveszti, az a dolog természetéből következik, a nélkül, hogy ezt a törvényben külön kimondani kellene.

A tervezetben nem foglalt e szakasznak felvételét a szaktanácskozmányon HALMOSY

indítványozta az ausztriai polg. tvkv. 616. §-ának példájára, mely szerint az eszének használatától megfosztott örökösnek örökségére vagy örökrészére rendelt utóörökösnevezés hatályát veszti, ha az örökös eszének használatát visszanyeri. TELESZKY figyelmezteti az értekezletet, hogy az ausztriai polg. tvkv. 616. §-ának intézkedését az újabb magánjogi törvénykönyvek egyike sem recipiálta. A maga részéről nem fogadhatja el azon vélelmet, mely a szóban forgó szabálynak alapjául szolgál. Nézete szerint a végrendelkezőnek azon szándékát, hogy az utóörökös nevezés hatálytalanná váljék, ha az örökös eszének használatát visszanyeri, nem lehet vélelmezni és azon örökhagyó, ki így kíván rendelkezni, e szándékának határozott kifejezést adhat a végrendeletben. OBERSCHALL HALMOSY indítványa mellett szólal fel, mert az elmeháborodottnak az örökhagyó épen elmebetegsége miatt szokott utóörököst nevezni, abból indulván ki, hogy az örökös vagyonáról intézkedni képes nem lesz. Ezek után az értekezlet a fentmondott szakaszt felvette.

Öröklési szerződés. A 360. §. tekintetében az, hogy teljes cselekvési képességgel nem bíró egyének végrendelkezési képességgel ruháztassanak fel, nem mutatkozik aggályosnak azért, mert a

halálesetre szóló rendelkezés által az élők közti rendelkezési jogosultság egyáltalában nem érintetik; s mert végrendelet bármikor módosítható és megszüntethető. Az utóbb jelzett körülmény nem áll az egyoldalúlag meg nem változtatható öröklési szerződésekre: miért is itt a kellő megfontolás nélkül tett rendelkezés sérelmei orvosolhatók nem lévén, a teljes cselekvési képességnek érvényességi feltételül való kitűzése indokoltnak mutatkozik. A gyámhatósági jóváhagyás a teljes cselekvési képesség hiányának pótlására azért nem fogadtatott el, mert a gyámhatóságnak nem feladata az, hogy a gondnokolt vagyonának halála utáni sorsáról rendelkezzék; másfelől pedig a gyámhatósági jóváhagyás mellett megengedett rendelkezés érvényességének elismerés esetén tulajdonképen nem a jogosult egyén önszemélyében, hanem a gondnok s esetleg ezekkel vagy a gondnokolttal együtt a gyámhatóság lenne a rendelkező, a mi a személyhez kötött halálesetre szóló rendelkezési jogosultságnak e törvényjavaslatban elfogadott álláspontjával nem lenne összeegyeztethető. A teljes cselekvési·képesség csak a rendelkező szerződő társnál kivántatik, miért is kölcsönös részesítést nem tartalmazó öröklési szerződéseknél a csupán részesített szerződő félre nézve a szerződések

kötésére vonatkozó szabályok alkalmazandók. A kölcsönös részesítést tartalmazó öröklési szerződések intézkedései azonban elválaszthatatlan kapcsolatban állván egymással, ebből folyik az a rendelkezés, miszerint az ily kölcsönös öröklési szerződések egész tartalmukra nézve érvénytelenek, habár csak egyik szerződő fél nem bír cselekvési képességgel.

Lemondás az örökségről.

A 60. §-nak az a rendelkezése, hogy cselekvési képességgel nem bíró egyének nevében kötött lemondási szerződés joghatálylyal nem bír, annak méltatásán alapul, hogy a lemondást tárgyazó jogügylet nagyfontosságú következményeire való tekintettel nem mutatkozik czélszerűnek, hogy a törvényes képviselő azon jogosultsággal ruháztassék fel, miszerint a képviseltjére ily fontos jogügyletet, habár gyámhatósági jóváhagyás mellett, köthessen. Megegyezik egyébiránt ez az álláspont az 1877. XX. t.-cz. 113. §-ának rendelkezésével is. A 380. §-nak a gondnokság alatt álló örökösök örökösi nyilatkozatára vonatkozó rendelkezése ezen nem önjogú személyek jogos érdekei megvédésének gyámhatósági felügyelet alatt állásában s az örökség elfogadási nyilatkozat fontosságában találja indokolását. Itt a javaslat nem foglalja el azon szigorú álláspontot, mely az előleges lemondás korlátozására nézve elfogadtatott;

mert az örökségről való előleges lemondás az örökség állagának változandósága és bizonytalansága miatt nagyobb sérelemmel járhat a gondnokság alatt álló egyénre, mint egy már megnyilott s állagára nézve kipuhatolható örökségnek el nem fogadása; úgy hogy utóbbi tekintetben a felelős gyám kijelentésében és a gyámhatóság hozzájárulásában elegendő biztosíték található. A 60. §-nak az a rendelkezése, hogy gondnokság alatt állók semmi esetben sem köthetnek lemondási szerződést, CZORDÁNAK a szaktanácskozmányon tett inditványa folytán került a javaslatba. (Az öröklési jogról szóló törvényjavaslat és indokolása az 1887/92-iki országgyűlésre beterjesztett módosított szövegben. Budapest, 1887. Az általános magyar magánjogi törvénykönyv tervezetének megvitatása czéljából a kir. igazságügyministeriumban tartott értekezletek jegyzőkönyvei. Öröklési jog. A magy. kir. igazságügyminister megbizásából. Budapesten 1885.)

BETŰSOROS TÁRGYMUTATÓ.

(**tv.** = törvény, **tv. j.** = törvényjavaslat illetőleg törvénytervezet, **m. r.** = ministeri rendelet, **h. j. sz.** = felekezeti házasságjogi szabály, **j. gy.** = joggyakorlati eset, **c.** = casuistika.)

Adós irányában kikötött biróválasztási jogot, gondnokság alá helyezés után a gondnok ellen is igénybe veheti ugyanazon ügyben a hitelező (j. gy.) 395

Adósságnak, melyet gondnokság alatt álló személyek tettek, behajtására törvényeink segédkezet nem nyujtanak (j. gy.) 269

Aggkoránál fogva is fogyatkozás észleltetvén a végrendelkezőnek beszédmódjában és emlékező tehetségében, ha ez nem szakértő tanúk által hozatik fel, nem nyujt következtetést, még kevésbé bizonyítékot, hogy örökhagyó az ész használatával s így cselekvési képességgel nem birt (j. gy.) 363

Aggsági butaság (c.) 30

Ágostai erdélyi evang. egyházban, az elmebetegség mint házasságérvénytelenségi ok (h. j. sz.) 286

Ágostai erdélyi evang. egyházban, az elmebetegség mint házasságfelbontási ok (h. j. sz.) 288

Ajánlat esetén, melyet a szerződés megújítására a biztosított tett: az a kifogás, hogy a biztosított, mint elmezavart, a szerződés újból hatályba léptetésekor szabad elhatározási képességgel nem birt, még elmezavar igazolása esetében sem vehető figyelembe (j. gy.) 275

Akadály — házassági bontó — a cselekvő képtelenség (tv.) 320

Akadály — szerződési — a szabad elhatározásnál az a körülmény, hogy a váltóadós a váltó aláirásakor — bár nem állt gondnokság alatt — de elmebeteg volt és ez az erről tudomással nem biró jóhiszemű harmadik személy irányában is sikerrel érvényesíthető (j. gy.) . . . 280

Akaratelhatározási képesség és az öntudat teljes hiánya esetén zárja ki a részegség a szerződés-kötési képességet (j. gy.) 267

Alapot nem nélkülözött gondnoksági eljárás költségeinek viselésére a pervesztes nem köteleztetett (j. gy.) 127, 130

Alapperben nyertes fél beszámíthatóság hiánya miatt, ha felmentetett, de a hamis eskü tárgyi tényálladéka megállapíttatott, a perújításnak helyt kell adni (j. gy.) 412
Alaptalanul indítván meg az árvaszék a gondnoksági eljárást, a költségeket fizetni köteles (j. gy.) 225
Alaptalanul indítván meg a tiszti ügyész a gondnoksági eljárást, a költségeket fizetni köteles (j. gy.) 227
Alaptalanul kérelmező az összes költségekben elmarasztalható (gondnokság alá helyezés vagy megszüntetési ügyben) (tv.) 218
Alattvalónak, külföldi államénak, gondnokság alá helyezésére a magyar biróságok nem illetékesek (j. gy.) 85
Alkoholismusból eredt idült iszákossági elmezavar miatt gondnokság alá helyezettnél, ha állapota jobbult, de a szakértői vélemény a javulást, és az alkoholismus okozta őrültség tüneteinek elmaradását gondos felügyelettől teszi függővé: a gondnokság nem szüntethető meg (j. gy.) . . 208
Alkoholos elmezavar (c.) 32
Alkotásakor a végrendeletnek végrendelkező akkori épelméjűsége, ha magából a végrendeletből kitünik: az — szemben a tanúk és szakértők ama vallomásával, miszerint végrendelkező elmebeteg és végrendelkezésre képtelen volt — érvényesnek mondandó ki (a végrendelet) (j. gy.) 371
Állami gyógyintézeti közegek igénybe vétele elmebetegség megállapítására nem szükséges, ha az ügygondnok ezt kifejezetten nem kivánja (j. gy.) 140
Állami tébolydai igazgatósági átirat is bizonyítja a községi illetőséget (Illet. összeütk. eset.) (j. gy.) 82
Állampolgársága a gondnokság alá helyezendőnek vitássá tétetvén, annak megállapításáig gondnok kirendelése végett a magyar gyámhatóság megkeresendő (j. gy.) 87
Államszerződés, — gondnoksági — Szerbiával (tv.) 68
Állandó lakást a székesfővárosi kerületi elöljáró bizonyítványa bizonyítja (j. gy.) 79
Állapot — elmebeli — kiderítésénél a rokonok meghallgatandók (j. gy.) . 115
Állapot — az elmebeli — a gondnoksági ügyben orvosi szemle által kiderítendő s szükség esetén az orvosi vélemény felülvizsgálandó (j. gy.) 103
Állapot — elmebeli — az orvosi vélemény határozatlansága miatt három szakértő által ujólag megvizsgálandó (j. gy.) 128
Állapot, ha annyira javul is, hogy az elmebetegségnek semmi tünetei nem észlelhetők, de a szakértői vélemény a javulást és az alkoholismus okozta őrültség tüneteinek elmaradását attól teszi függővé, hogy a gondnokolt továbbra is gondos felügyelet alatt maradjon: a gondnokság meg nem szüntethető (j. gy.) 208
Állapot — a jelenlegi — lényeges körülmény a gondnokság alá helyezés kérdésének megoldásánál (j. gy.) 118

Állapota míg hitelesen ki nem mutattatik, hogy gyógyíthatatlan, az esküköteles félnek — a ki a részére megítélt eskü letételére készségét személyesen bejelentette, de annak letétele előtt elmebetegségbe esett — addig a perrendtartás 244. §-a nem alkalmazható (j. gy.) 403
Állítása a tanúnak, mely az elmezavart tanusítja, oly körülmények és cselekmények előadása nélkül, melyekből elmezavarra következtetés vonható: bizonyítékul nem szolgál (j. gy.) 243
Alperesnek, elmebetegség miatt gondnokság alá helyezettnek, főeskü nem kinálható, az gondnoka által el nem fogadható, sem vissza nem kinálható (j. gy.) 398
Alperes személyesen idézendő a gondnoksági tárgyalásra, ha gyengeelméjű; számára ügygondnok kirendelése előszabva nincs (j. gy.) 101
Alperes személyes idézésének elmulasztása semmiségi ok (j. gy.). . . . 102
Alperes testi vagy lelki fogyatkozás miatt az eskü letételében, ha akadályozva van: felperesnek a főeskü megítélhető (j. gy.) 402
Általános bevezetés (az elmebetegek jogi cselekvési képessége) 231
Analogiájára a perrendtartás 244. §-ának letettnek nem mondható ki az elmebeteggé vált fél részére megítélt eskü (j. gy.). 410
Árvaszék értesítendő a gondnokság alatt állókat érdeklő perek megindításáról (m. r.) 390
Árvaszék fizeti a költséget, ha a gondnoksági eljárást alaptalanul inditotta meg (j. gy.) 225
Árvaszék helyett a megyei hatóság köteles fizetni az alaptalan gondnoksági eljárás költségét (j. gy.) 226
Árvaszék nem kérheti gyengeelméjűnek gondnokság alá helyezését (j. gy.) 96
Árvaszék viseli a perköltséget mint megbizó, midőn határozatlan orvosi bizonyítvány alapján gyengeelméjű gondnokság alá helyezése iránt beadott keresetével a t. ügyész elutasíttatott (j. gy.) 98
Árvaszék viseli a perköltséget, ha hiányos orvosi bizonyítvány miatt alperes nem helyeztetik gondnokság alá (j. gy.) 126
Árvaszéki és birói hatáskörök megjelölése (m. r.) 73
Árvaszéki ügyész, gyám és ügygondnok, ha meg nem jelennek, a gondnoksági tárgyalás megtartandó és a tényállás hivatalból hozandó tisztába (j. gy.) 148
Árvaszéki ügyész kérheti értelmiséggel nem biró siketnémának gondnokság alá helyezését (j. gy.) 93
Átadás (hagyatéki) (tv.) 422
Átirat — állami tébolydai igazgatósági — is bizonyítja a községi illetőséget (illet. összeütk. eset) (j. gy.) 82
Átvétele a gondnokságnak (tv.) 165
Atyai hatalom nyugvása (tv. j.) 432

Bárgyúság miatt gondnokság alatt álló egyén, érvényes végrendeletet nem alkothat (j. gy.) 368
Bécsben lakó, budapesti illetőségű gondnokság alá helyezésére a budapesti törvényszék illetékes (j. gy.) 85
Befejezése a tárgyalásnak (hagyatéki) (tv.) 422
Befolyása, korábbi semmis házasságnak újabb házasság kötésére (tv.) . . 330
Behajtására gondnokság alatt álló személyek által tett adósságnak törvényeink segédkezet nem nyujtanak (j. gy.) 269
Bejelentendő a gondnok elhalálozása a haláleset felvételekor (tv.) . . . 419
Bejelentendő a gondnokság el nem vállalásának oka (tv.) 164
Bejelentése a gondnokság szükségességének (tv.) 65
Bejelentendők a magán-tébolydákba és kórházakba ideiglenesen felvett elmebetegek az illetékes bíróságnak azonnal (tv. m. r.). 3, 37
Bejelentendő a kereskedelemügyi ministernek a vámszedési jog engedélyese ellen elrendelt gondnokság (tv.) 154
Békéltetésnek az egyik házastárs elmebetegsége miatt elmaradása protestánsok válóperében a válókereset elutasítására indokul nem szolgál (j. gy.) 291
Beleegyezés házasság felbontásába, ha a rabbi előtt kölcsönösen kijelentetett, de a törvényszék előtt az egyik fél elmebeteggé létele miatt nem ismételhető: a felbontás ki nem mondható (j. gy.) 308, 314
Beleegyezése a gondnoknak a házasság felbontásába az elmebeteg izraelita házasfél beleegyezését nem pótolhatja (j. gy.) 299, 305, 314
Beleegyezése nélkül a gondnoknak tilos házasságot kötni az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *b)* p. alapján gondnokság alá helyezettnek (tv.) 330
Beleegyezés nyilvánítására képtelen elmebeteg izraelita házasfél gondnokának beleegyezése hatályos (j. gy.) 297
Beleegyezése a rokonoknak, mely esetekben pótolhatja a gyámhatósági jóváhagyást (tv.) 189
Beleegyezése, a törvényes képviselőnek, illetve a szülőnek — szükséges a kiskorú házasságához (tv.) 327
Beleegyező nyilatkozata az elválásba elmebeteg felperes gondnokának — az elmebeteg fél személyes nyilatkozatát nem pótolhatja (j. gy.). . . 315
Bélyegilletéki kötelezettség a gondnoksági eljárásban (m. r.) 229
Beszámíthatóság hiányából mentetvén fel a polgári perben nyertes fél, a bűnperben, ha a hamis eskü tárgyi tényálladéka megállapíttatott: a perújításnak helyt kell adni (j. gy.) 412
Beszédmódjában és emlékező tehetségében a végrendelkezőnek már aggkoránál fogva is némi fogyatkozás észlelhetése, ha nem szakértő tanúk által hozatik fel: nem nyujt következtetést, még kevésbé bizonyítékot arra, hogy örökhagyó az ész használatával s így cselekvési képességgel nem birt volna (j. gy.) 363

Bevezetés. (Az elmebetegek jogi cselekvési képességéhez) 231
Biráskodás (házassági) (tv.) 350
Biró által vezetendő a gondnoksági tárgyalás a sommás eljárás szabályai szerint s a tényállás hivatalból hozandó tisztába (j. gy.) 147
Biró, gondnokság alatt álló egyén, nem lehet (tv.) 61
Birói és árvaszéki hatáskörök megjelölése (m. r.) 73
Birói illetőség a gondnoksági eljárásban (tv.). 394
Birói és közigazgatási hatóságok közötti illetékességi összeütközés (tv.) . 81
Birói megállapítása az elmebetegségnek orosz alattvalók irányában (m. r.) 38
Biróilag elmebetegnek nyilvánított egyén ellen hivatalból indítandó meg a gondnokság alá helyezési eljárás a magán-elmegyógyintézet igazgatójának jelentése alapján (j. gy.) 139
Biróilag, ha nincsen megállapítva az ügyvédnek az elmebetegsége és az ügyvéd gondnokság alá helyezve nincsen: az ügyvédi kamarába való felvétel nem tagadható meg (j. gy.) 62
Biróra nézve korlátozás a gondnokság viselésében (tv.) 162
Biróság gondnoksági ügyben illetékes, nem a «locus originis», hanem a «locus domicilii». (Illet. összeütk. eset) (j. gy.) 83
Bíróságnak, az illetékesnek, a magántébolydákba és kórházakba felvett elmebeteg azonnal bejelentendő (tv. m. r.) 3, 37
Biróságok, bel- és külföldiek közötti illetékességi összeütközés (tv.) . . . 84
Biróságok, budapestiek, illetékesek országgyűlési képviselők irányában (j. gy.) 78
Biróságok. budapestiek, nem illetékesek országgyűlési képviselők irányában (j. gy.) 78
Biróságok, hazai, között illetékességi összeütközés (tv.) 80
Biróságok alatt a házassági törvényben mely biróságok értendők (tv.) . . 350
Biróságok, a magyarok, nem illetékesek külföldi állam alattvalójának gondnokság alá helyezésére (j. gy.) 85
Biróság személyes tapasztalata és a törv. orvos véleménye folytán a járásorvos ellenkező véleménye daczára: alperes nem helyeztetik gondnokság alá (j. gy.) 127
Birósági eljárás a gondnokság megszüntetése tárgyában 195
Birósági vagy ügyészségi joggyakornok gondnokság alatt álló egyén nem lehet (m. r.) 61
Bíróválasztási jogot, ha az az adós irányában kiköttetett, az adós gondnokság alá helyezése esetén a hitelező — ugyanazon ügyben — a gondnok ellen is igénybe veheti (j. gy.) 395
Bizonyítékul csak akkor tekinthető az orvos által elmebetegség felől kiadott bizonyítvány, ha az abban foglaltak az orvos közvetlen tapasztalatán alapulnak (j. gy.) 242
Bizonyítékok, melyek azt bizonyítják, hogy végrendelkező az előző napok-

ban öntudatlan állapotban volt, nem vehetők figyelembe, ha a végrendeleti tanúk bizonyítják, hogy örökhagyó a végrendelettételkor ép elmével végrendelkezett (j. gy.) 361
Bizonyítékot — sem következtetést nem nyujt arra, hogy örökhagyó az ész használatával s így cselekvési képességgel nem rendelkezett az, ha nem szakértő tanúk által felhozatik, hogy végrendelkezőnek — már agg koránál fogva is beszédében és emlékező tehetségében némi fogyatkozás volt észlelhető (j. gy.) 363
Bizonyíték, szakértői, költségeit felperes tartozik előlegezni (j. gy.) . . . 227
Bizonyítékot, teljest, képez: két orvosnak ugyanazon kórállapot felől, habár különböző időben történt észlelet alapján tett összhangzó vallomása (j. gy.) 271
Bizonyítványa a székes fővárosi ker. elöljáróságnak, bizonyítja az állandó lakást (j. gy.) 79
Bizonyítvány, elmebetegség felől kiadott orvosi, — csak akkor bizonyíték, ha az abban foglaltak az orvos közvetlen tapasztalatán alapulnak (j. gy.) 242
Bizonyítvány, orvosi, ha elmebetegség bizonyítására hiányos, alperes nem helyeztetik gondnokság alá (j. gy.) 126
Bizottsági tag, törvényhatósági, gondnokság alatt álló egyén nem lehet (tv.) 63
Biztosítása a hagyatéknak (tv.) 417
Biztosító, ha delirium tremensben történt megbetegedését a biztosítási ajánlatban elhallgatja: a biztosítási összeg kifizetésére a biztosító társulat nem kötelezhető (j. gy.) 271
Biztosított, ha a biztosítási ajánlat megtételekor a hozzá intézett kérdésre elhallgatja, hogy előbb gyógykezelés alatt állott: ez tekintet nélkül a betegség minőségére — a szerződés érvénytelenségét vonja maga után (j. gy.) 273
Biztosított, ha maga tette az ajánlatot a szerződés megújítására: még elmezavar igazolása esetében sem érvényesítheti azt a kifogást, hogy a biztosított mint elmezavart, a szerződés újból hatályba léptetésekor szabad elhatározási képességgel nem bírt (j. gy.) 275
Bontó házassági akadály a cselekvőképtelenség (tv.) 320
Budapesti biróságok, országgyűlési képviselő irányában illetékesek (j. gy.). 78
Budapesti biróságok, országgyűlési képviselő irányában nem illetékesek (j. gy.) 78
Budapesti illetőségű, Bécsben lakó magyar honos gondnokság alá helyezésére a budapesti törvényszék illetékes (j. gy.) 85
Budapesti kir. törvényszék illetékességét nem állapítja meg az országgyűlési felsőházi tagság (j. gy.) 78
Budapesti lakosnak tartandó a képviselőházi tag (j. gy.) 78
Búskomorság (c.) 11
Butaság, aggsági (c.) 30
Butaság, veleszületett (c.) 34

Bűnperben, ha a polgári perbeli nyertes fél beszámíthatóság hiányából felmentetett, de a hamis eskü tárgyi tényálladéka megállapíttatott, a perújításnak helyt kell adni (j. gy.) 412
Büntető határozatok a házassági jogban (tv.) 331

Családi jog; gyámság (tv. j.) 430
Családtanács B) czím (tv) . . . . , . . 190
Családtanács felállítása (tv.) 190
Családtanács felállításának közzététele, felebbezés, felelőssége, jogköre (tv.) 192
Családtanács feloszlatása (tv.) 193
Cselekvési képesség hiányzik az elmebetegeknél (tv. j.) 424
Cselekvési képesség megítélése Magyarországban nemzetközi jogi szempontból (m. r.) 234
Cselekvési képesség tekintetében a gondnokság alá helyezés hatálya (tv.) . 238
Cselekvési képessége az elmebetegeknek általában 233
Cselekvési képességében korlátolt házastárs a semmiségi perben perképes (tv.) 343
Cselekvési képtelenségét az örökhagyónak nem bizonyítja és nem is nyujt következtetést az, ha nem szakértő tanúk felhozzák, hogy végrendelkezőnek — már aggkoránál fogva is — beszédmódjában és emlékező tehetségében némi fogyatkozás volt észlelhető (j. gy.) 363
Cselekvési képességtől az együgyüség híre nem foszt meg; ily egyén által kiállított engedmény érvényes mindaddig, míg annak erőszak, tévedés vagy csel útján való keletkezése be nem bizonyíttatik (j. gy.). . . . 250
Cselekvőképességében korlátolt házastárs a felbontási perben perképes (tv.) 345
Cselekvőképességükben korlátoltak a házasságjogi törvényben (tv.) . . . 343
Cselekvőképtelen által kötött házasság semmis, kivétel e szabály alól (tv.) 334
Cselekvőképtelenség esetén a megtámadási határidő folyása szünetel a házassági jogban (tv) 344
Cselekvőképtelenség házassági bontó akadály, cselekvőképtelen személyek (tv.) 320
Csődhitelezők első osztályába tartoznak a gondnokoltak követelései (tv.) . 423

Delirium tremensben történt megbetegedését a biztosító, ha a biztosítási ajánlatban elhallgatja: a biztosítási összeg megfizetésére a biztosító társulat nem kötelezhető (j. gy.) 271
Díj a tiszti ügyész részére a gondnoksági eljárásban nem állapíttatik meg (j. gy.) 223
Díj a tiszti ügyészt székhelyen tett eljárásért nem illeti (m. r.) 219
Díj, ügygondnoki, a gondnokolt ellenében állapíttatik meg (j. gy.) . . . 128
Díj, ügygondnoki, az irodaátalányból előlegeztetik (j. gy.) 124
Díja az ügygondnoknak gondnokoltja ellenében állapíttatik meg és nem tartozik az irodaátalányból előlegezhető díjak közé (j. gy) 224

Díja és kiadása a tiszti ügyésznek nem előlegezhető az irodai átalányból (j. gy.) 225
Díjak és eljárási költségek előlegezése (m. r.) 217
Díjakat, orvosi vizsgálatiakat, előlegezni a magán-elmegyógyintézet igazgatója köteles, ha az ő jelentése alapján indíttatott meg az eljárás (j. gy.) 228
Diplomatiai úton leendő megállapításáig a gondnokság alá helyezendő vitás állampolgárságának, gondnok kirendelése végett a magyar gyámhatóság megkeresendő (j. gy.) 87
Dühösség (c) 12

Együgyüség híre a cselekvési képességtől meg nem foszt; ily egyén által kiállított engedmény érvényes, míg annak erőszak, tévedés vagy csel útján való keletkezése be nem bizonyíttatik (j. gy.) 250
Egyszerű kérelmére a gondnokoltnak a gondnokság megszüntetése kimondandó, ha az csakis annak kérelmére rendeltetett el (j. gy.) 214
Egyszerű kérelmére a gondnokoltnak elrendelt gondnokság megszüntetése esetén alkalmazandó a 47. §-bani kivételes eljárás (j. gy.) 214
Elbocsátása az elmebetegnek a gyógyintézetből (tv.) . . . . , 4
Életbeléptetése a házasságjogi törvénynek Fiuméban (tv.) 350
Elévülés (tv. j.) 429
Elévülési idő, mely a betéti és közkereseti társaság tagjai elleni keresetekre megállapíttatott, gondnokság alatt lévők ellen is hatályos (tv.) . . . 236
Elévülési idő, mely a kereskedelmi társaságok tagjai elleni keresetekre megállapíttatott, a gondnokság alatt lévők ellen is hatályos (tv.) 236
Elévülési idő, mely a közforgalmi értékpapirok tekintetében megállapíttatott, a gondnokság alatt levők ellen is hatályos (tv.) 236
Elévülési idő számítása az elmebetegek ellenében (tv.) 235
Elévülési idő a szövetkezet (kereskedelmi) tagja elleni keresetekre a gondnokság alatt levők ellen is hatályos (tv.) 236
Elfogadásakor a váltónak fennállott nagyfokú ittasság csak akkor érvényteleníti az elfogadást, ha azt az elfogadó bebizonyítja (j. gy.). . . . 281
Elfogadó, ha a váltó elfogadásánál fennállott nagyfokú ittasságot bebizonyítja: az érvényteleníti az elfogadást (j. gy.) 282
Elhalálozása a gondnoknak bejelentendő a halálesetet felvevő által (tv.) . 419
Elhalasztandó az esküttételi határidő a fél felgyógyulásáig, ha az esküre kötelezett elmebeteg lett; az elmebetegség okából azonban az eskü a perrendtartás 244. §-ának hasonlatosságára letettnek nem nyilvánítható akkor sem, ha az elmebetegség gyógyíthatatlan (j. gy.) 405
Eljárásnak — gondnoksági — előleges vizsgálat alapján felperes kérelme és tárgyalás nélkül történt beszüntetése semmiségi ok (j. gy.) . . . 103
Eljárás — peres — félbeszakítása a fél önképviseletre jogosulatlansága esetén (tv.) 391

Eljárás félbeszakítására okul nem szolgál, ha a felperes a per folyama alatt gondnokság alá helyeztetett, de a perben ügyvéd által képviselve volt (j. gy.) 392
Eljárás felfüggesztésére izraeliták válóperében az indokul nem szolgál, hogy a gondnokság megszüntetése iránti kereset megindíttatott (j. gy.) . . 293
Eljárás, gondnokság alá helyezési, a ki ellen az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* p. alapján van folyamatban, annak tilos házasságot kötni (tv.) . . 330
Eljárás, gondnokság alá helyezési, ha a 35. §. alapján hivatalból indítandó meg: t. ügyész keresete visszautasítandó, s ő kórházi jelentés kieszközlésére hivandó fel (j. gy.) 100
Eljárás, gondnokság alá helyezési. Illetékesség (m. r.) 74
Eljárás, gondnokság alá helyezési, közben a tébolydából javult állapotban elbocsátott alperes gondnokság alá nem helyezhető (j. gy.) 143
Eljárás, gondnokság alá helyezési, megindításának kérelmezésére jogosítottak (m. r.) 89
a) elmebetegség esetén 89
b) gyengeelméjűség esetén 89
Eljárás, gyámügyi, nagykorúak gondnoksága esetén (tv.). 69
Eljárás — örökösödési — hivatalból indítandó meg (tv.) 417
Eljárás — gondnoksági — hivatalból indítandó meg az intézeti igazgató jelentése alapján. *a)* Nagykorúaknál. *b)* Kiskorúaknál (m. r. tv.) . . . 135
Eljárás, hivatalból megindított, ha az illető az intézetből a gondnokság kimondása előtt távozik el, beszüntetendő. A 29. §-ban említettek joga érintetlen marad (j. gy.) 142
Eljárás, kivételes, a 47. §-ban szabályozott, csak a gondnokolt egyszerű kérelmére elrendelt gondnokság megszüntetése esetében alkalmazandó (j. gy.) 214
Eljárás — peres — kizárása a törvényes képviselő mellőzése esetén (tv.) 391
Eljárás menete, a gondnokság birói megszüntetésénél (m. r.) 211
Eljárás menetének szabályai a gondnokság alá helyezésnél (m. r.) . . . 144
Eljárásnak, mely gondnoksági ügyben magánfél kérelmére indíttatott, költsége az irodai átalányból nem előlegezhető (m. r.) 221
Eljárási költségek — ha a gondnokság elrendeltetett vagy megszüntettetett — a gondnokoltat terhelik (m. r.) 218
Eljárási költségek, a hivatalból vagy a t. ügyész kérelmére megindított gondnoksági eljárásban, az iroda-átalányból előlegezendők (m. r.) . . 218
Eljárási költségek és díjak a gondnoksági eljárásban (m. r.). 217
Eljárási költségeknek az irodai átalányból előlegezése körül követendő eljárás (m. r.) 221
Eljegyzésből eredő kártérítés (tv.). 320
Ellenkező határozatok a budapesti biróságok illetékessége ügyében országgyűlési képviselők irányában (j. gy.) 78

Ellenőrzési rendszer a magántébolydákban (tv.) 3
Elmarasztalható a gondnokság elrendelését vagy megszüntetését alaptalanul kérelmező, az összes eljárási költségekben (m. r.) 218
Elmeállapotnak szakértők útján megvizsgálása a polgári perben hivatalból is elrendelhető (j. gy.) 245
Elmebeli fogyatkozásban szenvedő szülő nem nyilváníthatja beleegyezését a kiskorú házasságába (tv.) 328
Elmebeli fogyatkozásban szenvedő tanúk meg nem eskethetők (tv.) . . . 396
Elmebeli fogyatkozásban szenvedő felek esküt nem tehetnek (tv.) . . . 398
Elmebeli fogyatkozásban szenvedők a törvény különös oltalma alatt állanak (tv.) 235
Elmebeteg felperes gondnokának az elválásba beleegyező nyilatkozata az elmebeteg fél személyes nyilatkozatát nem pótolhatja a válóperben (j. gy.) 315
Elmebeteggé válása esetén az esküköteles félnek az eskütételi határidő elhalasztandó a fél felgyógyulásáig; az elmebetegség okából azonban az eskü a perrendtartás 244. §-ának hasonlatosságára letettnek nem nyilvánítható akkor sem, ha az elmebetegség gyógyíthatatlan (j. gy.) . . 405
Elmebeteg házastárs helyett — izraeliták válóperében a házasság felbontása kérdésében a gondnok jogérvényesen nyilatkozhatván, az a körülmény, hogy a gondnokság megszüntetése iránti kereset megindíttatott, a válóperben való eljárás felfüggesztésére indokul nem szolgál (j. gy.) . . 293
Elmebeteg házastárs nevében törvényes képviselője léphet fel a házasság felbontása iránti keresettel (tv.) 345
Elmebeteg, ha magántébolydába ideiglenesen felvétetett, az illetékes bíróságnak azonnal bejelentendő (tv. m. r.) 3, 37
Elmebeteg kártérítési kötelezettsége (tv.) 283
Elmebeteg örökös után rendelt utóörökös-nevezés (tv. j.) 458
Elmebeteg részére kinevezett ideiglenes gondnok gondnoksága tartamáig gondnokoltja perbeli képviseletére is hivatottnak tekintendő (j. gy.) . . 70
Elmebeteg szerződést nem köthet (tv.) 242
Elmebeteg — ha volt a váltó aláírásakor a váltóadós: ez a körülmény, mint a szabad elhatározást gátló szerződési akadály, az erről tudomással nem biró jóhiszemű harmadik személy irányában is sikerrel érvényesíthető (j. gy.) 280
Elmebetegek cselekvési képessége általában 233
Elmebetegek cselekvési képessége a kötelmi jog szempontjából 238
Elmebetegek ellenében az elévülési idő számítása (tv.) 235
Elmebetegek házasságkötésnél tanúk nem lehetnek (tv.) 333
Elmebetegek házasságot nem köthetnek (tv.) 351
Elmebetegek jogi cselekvési képessége 231
Elmebetegek jogvédelme az alkotandó magyar polgári törvénykönyv szempontjából 424

Elmebetegeknél a cselekvési képesség hiányzik (tv. j.) 424
Elmebeteggé válása miatt az egyik izraelita házasfélnek, a rabbi előtt a házasság felbontása iránt tett kölcsönös beleegyezés a törvényszék előtt ismételhető nem lévén: a felbontás ki nem mondható (j. gy.) . . 308, 313
Elmebeteggé vált fél részére megítélt eskü a perrendtartás 244. §-ának analogiájára letettnek nem nyilvánítható (j. gy.) 410
Elmebetegnek az 1876. XIV. t.-cz. 73. §. alapján biróilag nyilvánított ellen hivatalból inditandó meg a gondnokság alá helyezési eljárás a magánelmegyógyintézet igazgatójának jelentése alapján (j. gy.) 139
Elmebetegnek — kit a tanúk és a szakértők végrendelkezésre képtelennek állítanak — végrendelete érvényesnek mondandó, ha abból az tünik ki, hogy végrendelkező annak alkotásakor épelméjű volt (j. gy.) . . . 371
Elmebetegnél a magát megértetni nem tudás nem képezi előfeltételét a gondnokság alá helyezésnek (j. gy.) 117
Elmebetegség birói megállapítása orosz alattvalóknál (m. r.) 38
Elmebetegség — ha az a szerződés megkötésekor fennállott — az ügyletet semmissé teszi (j. gy.) 265
Elmebetegség esetén a gondnokság alá helyezési eljárás megindításának kérelmezésére jogosítottak (m. r.) 89
Elmebetegség a házassági jog szempontjából 285
Elmebetegség izraelita házasságnál válási ok (j. gy.) 294
Elmebeteg házasfél helyett annak gondnoka köteles nyilatkozni és e nyilatkozat hatályos (j. gy.). 294, 297
Elmebetegség izraeliták házasságánál nem váló ok. A gondnok beleegyezése az elmebeteg házasfél beleegyezését nem pótolhatja (j. gy.) 299, 305, 313
Elmebetegség kizárólagos ismérvét nem képezi a magát megértetni nem tudás (j. gy.). 117
Elmebetegség megállapitása szakértői vélemény alapján tanúvallomásokkal szemben (j. gy.) 265
Elmebetegség megállapitására állami gyógyintézeti közegek igénybevétele nem szükséges, ha az ügygondnok ezt kifejezetten nem kivánja; a rokonok meghallgatandók. (j. gy.) 140
Elmebetegsége miatt az egyik házastársnak, protestáns házasfelek válóperében, ha a békéltetés lehetetlen, annak elmaradása a válókereset elutasítására okul nem szolgál (j. gy.) 291
Elmebetegség, mint felbontási ok (házassági) (h. j. sz.) 288
Elmebetegség miatt felperes, ha a per folyama alatt gondnokság alá helyeztetett, de a perben ügyvéd által képviselve volt, ez az eljárás félbeszakítására okul nem szolgál (j. gy.) 392
Elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett alperesnek főeskü nem kinálható, az gondnoka részéről el nem fogadható és vissza nem kinálható (j. gy.) 398

Elmebetegség mint érvénytelenségi ok a házassági jog szempontjából: (h. j. sz.) 285
1. A katholikusoknál 285
2 A görög keleti szerb egyházban . . . 286
3. A görög keleti román egyházban . . 286
4. A magyarországi protestánsoknál . . 286
5. Az erdélyi ev. ref. egyh. kerületében . 286
6. Az erdélyi ág. hitv. evang. egyházban 286
7. Az unitárius egyházi törvény szerint . 287
8. A magyarországi izraelitáknál . . . 287
9. Az erdélyi és fiumei izraelitáknál . . 287
Elmebetegség nem ok a házasság felbontására (tv.) 346
Elmebetegség okából az eskü a perrendtartás 244. §-ának hasonlatosságára letettnek nem nyilvánítható akkor sem, ha az elmebetegség gyógyíthatatlan, — ha az esküre kötelezett fél elmebeteggé lett: az eskütételi határidő annak felgyógyulásáig elhalasztandó (j. gy.) 405
Elmebetegség az öröklési jog szempontjából 353
Elmebetegség a törvénykezési rendtartásban. 390
Elmebetegsége, ha meg nem állapítható a szellemi tehetségének fogyatkozása miatt gondnokság alá helyezettnek: az általa tett végrendelet érvényesnek tekintendő (j. gy.) 358
Elmebetegségbe esett, peres fél, ha a részére megítélt eskü letételére készségét bejelentette is: a perrendtartás 244. §-a nem alkalmazható, míg hitelesen ki nem mutattatik, hogy ez esküköteles fél állapota gyógyíthatatlan (j. gy.) 403
Elmebetegségből kigyógyult ügyeinek önálló vezetésére képes (c) . . . 203
Elmebetegségből nem gyógyult ki (c) 204
Elmebetegséget bizonyító orvosi bizonyítvány hiányossága esetén, mert a betegség törvényszéki orvos által nem constatálható, tanúvallomások pedig a szakértők véleményét nem pótólhatják; alperes nem helyeztetik gondnokság alá. A perköltséget az árvaszék viseli (j. gy.) 126
Elmegyenge-e vagy elmebeteg az alperes, ennek megállapítása végett az orvosi vélemények felülvéleményezése elrendelendő (i. gy.) 133
Elmegyengeség — kisebbfokú — eseténél a gondnokság alá helyezés iránti kereset elutasítása (j. gy.) 120
Elmegyengeség megállapítására a testvérek által felhozott tények, az orvosi véleménynyel szemben alapot nem szolgáltatnak (j. gy.) 123
Elmegyengeség. Ügyeinek önálló vezetésére nem képes (c.) 109
Elmegyengeség. Ügyeinek önálló vezetésére képes (c) 113
Elmegyógyintézet igazgatójától pótnyilatkozat beszerzése rendeltetik el szemben az orsz. közegészségi tanács határozott véleményével (j. gy.) . . 132
Elmezavar alkoholos (c.) 32

Elmezavar miatt, — mely idült alkoholismusból eredt — elrendelt gondnokság alá helyezés nem szüntethető meg, habár az elmebetegségnek tünetei már nem észlelhetők, de a szakértői vélemény a javulást és az alkoholismusból eredő őrültség tüneteinek elmaradását további gondos felügyelettől teszi függővé (j. gy.) 208
Elmezavar nehézkóros (c.) 23
Elmezavar hysteriás (c) 25
Elmezavar hűdéses (c) 27, 29
Elmezavar igazolása esetében sem vehető figyelembe az a kifogás, hogy biztosított mint elmezavart egyén a szerződés újból hatályba léptetésekor szabad elhatározási képességgel nem bírt, ha a biztosított tette az ajánlatot a szerződés megújítására (j. gy.) 275
Elmezavarodottság felől kiadott orvosi bizonyítvány csak akkor bizonyíték, ha az az orvos közvetlen tapasztalatán alapult (j. gy.) 242
Elmezavart tanusító állítása tanúnak oly körülmények és cselekmények előadása nélkül, melyekből elmezavarra következ etés vonható — bizonyítékul nem szolgál (j. gy.) 243
Elmozdítás a gondnoki tiszttől (tv.) 165
Elnöke a családtanácsnak (tv.) 191
Előlegezendők az eljárási költségek az irodaátalányból a hivatalból vagy a t. ügyész kérelmére megindított gondnoksági ügyben (m. r.) . . . 218
Előlegezendő az eljárási költség az irodai átalányból, azonban magánfél kérésére indított gondnoksági eljárásban nem előlegezhető (m. r.) . . 221
Előlegezni felperes tartozik a szakértő bizonyíték költségeit (j. gy.) . . . 227
Előlegezni az orvosi vizsgálati díjakat a magán-elmegyógyintézet igazgatója köteles, ha az eljárás az ő jelentése alapján indíttatott meg (j. gy.) 228
Elrendelésére a gondnokság alá helyezésnek illetékes hatóságok (tv.) . . 57
Első osztályába tartoznak a csődhitelezőknek a gondnokoltak követelései (tv.) 423
Eltérésnek a rendes illetőségtől nincs helye a gondnokoltak ügyeiben (tv.) 395
Elutasítása a gondnokság alá helyezés iránti keresetnek kisebbfokú elmegyengeség eseténél (j. gy.) 120
Elutasítására a válókeresetnek, a békéltetésnek az egyik házastárs elmebetegsége miatt elmaradása protestánsok válóperében indokul nem szolgál (j. gy.) 291
Elválása, a gondviselés alattiaknak (tv.) 352
Emlékező tehetségében és beszédmódjában a végrendelkezőnek már agg koránál fogva is, némi fogyatkozás észleltetvén, ennek nem szakértő tanúk által felhozása nem nyujt következtetést, még kevésbbé bizonyítékot arra, hogy örökhagyó az ész használatával s így cselekvési képességgel nem bírt (j. gy.) 363
Engedmény, ha azt együgyűség hírében álló egyén állította ki, érvényes mindaddig, míg annak erőszak, tévedés vagy csel útján való keletkezte be nem bizonyíttatik (j. gy.) 250

Épelméjűnek és végrendelkezésre képesnek nem találván a szakértői vélemény az örökhagyót, ha ama tüneményeket, melyekből véleményét következteti, fel nem sorolja: e vélemény alapján a végrendelet érvénytelensége nem mondható ki (j. gy.) 371

Épelméjűsége a végrendelkezőnek a végrendelet alkotásakor magából a végrendeletből kitünőleg fennállván; szemben a tanúk és szakértők ama vallomásával, hogy az illető elmebeteg és végrendelkezésre képtelen volt, a végrendelet érvényesnek mondandó ki (j. gy.) 371

Ép elmével való végrendelkezést a végrendeleti tanúk bizonyítván: nem vehetők figyelembe az olyan bizonyítékok, melyek szerint végrendelkező a megelőző napokban öntudatlan állapotban találtatott (j. gy.) . 361

Erdélyi ev. reform. ev. ágostai egyházban házasság-felbontási ok az elmebetegség (h. j. sz.) 287, 288

Értékpapirok tekintetében megállapított elévülési idő a gondnokság alatt állók ellen is hatályos (tv.) 236

Értékesítése a hagyatéknak (tv.) 422

Értesítendő az árvaszék a gondnokság alatt állókat érdeklő perek megindításáról (m. r.) 390

Érvénye a korábbi jogszabályoknak a házassági jogban (tv.) 350

Érvényes az együgyűség hírében álló egyén által kiállított engedmény mindaddig, míg annak erőszak, tévedés vagy csel útján való keletkezte be nem bizonyíttatik (j. gy.) 250

Érvényes a gondnokság alá nem helyezett gyengeelméjű által alkotott végrendelet (j. gy.) 355

Érvényes a szellemi fogyatkozás miatt gondnokság alá helyezett által tett végrendelet, ha annak valóságos elmebetegsége meg nem állapítható (j. gy.) 358

Érvényes végrendeletet bárgyúság miatt gondnokság alatt levő egyén nem alkothat (j. gy.) 368

Érvényesíthető jóhiszemű harmadik személy irányában is az a kifogás, hogy a váltóadós a váltó aláirásakor elmebeteg volt: mert ez a körülmény a szabad elhatározást gátló szerződési akadály (j. gy.) 280

Érvényesnek mondandó ki a végrendelet, ha abból kitünik, hogy alkotásakor a végrendelkező épelméjű volt, bár a tanúk és szakértők a végrendelkezőt elmebeteg és végrendelkezésre képtelen egyénnek állítják (j. gy.) 371

Érvényessége a gondnokság alá helyezés hirlapi közzététele előtt kötött jogügyletnek (tv.) 239

Érvénytelen házasságban élőkkel kötött jogügyletek tekintetében jóhiszemű harmadik személyek irányában az érvénytelen házasság érvényes házasság joghatályával bír (tv.) 350

Érvénytelen a szerződés, ha a biztosított a biztosítási ajánlat megtételekor

hozzá intézett kérdésre elhallgatja, hogy előbb orvosi gyógykezelés alatt állott, tekintet nélkül a betegség minőségére (j. gy.) 273
Érvénytelen a végrendelet, ha azt elmebeteg tette (tv.) 388
Érvénytelenek a kölcsönügyletek, melyek gondnokság alá helyezett által a gondnok és a gyámhatóság jóváhagyása nélkül köttettek. Ha azonban a kölcsön a gondnokolt nyilvánvaló szükségletére adatott: az követelhető (j. gy.) 262
Érvénytelenítése, a hagymáz folytán öntudatlan állapotban kötött szerződésnek (j. gy.) 253
Érvényteleníti a váltó elfogadásánál fennállot nagyfokú ittasság az elfogadást, de csak akkor, ha azt az elfogadó bebizonyítja (j. gy.) 282
Érvénytelensége a végrendeletnek nem mondható ki oly szakértői vélemény alapján, mely örökhagyót épelméjűnek és végrendelkezésre képesnek nem találja ugyan, de a tüneteket, melyekből a véleményt következteti, fel nem sorolja (j. gy.) 371
Érvénytelenségi ok az elmebetegség a házassági jog szempontjából (tv.) 285, 287
Esetek, melyekben a gyámhatósági jóváhagyás a jogügylet érvényességének kelléke, az 1877. XX. t.-cz. 113. §-ában taxative vannak felsorolva (j. gy.) 179
Eskü — ha a fél, kinek részére megítéltetett, elmebeteggé vált — a perrendtartás 244. §-ának analogiájára letettnek nem mondható ki (j. gy.) 410
Eskü az elmebetegség okából a perrendtartás 244. §-ának hasonlatosságára letettnek nem nyilvánítható, még akkor sem, ha az esküköteles fél elmebetegsége gyógyíthatatlan — hanem az eskütételi határidő a felgyógyulásig elhalasztandó (j. gy.) 405
Eskü hamisságának tárgyi tényálladéka a bűnperben megállapíttatván — ha a polgári perben nyertes fél beszámíthatóság hiánya miatt fel is mentetett — a perujjításnak mégis helyt kell adni (j. gy) 412
Esküköteles fél az eskü letételére készségét személyesen bejelentvén, ha az eskü letétele előtt elmebetegségbe esett, a perrendtartás 244. §-a nem alkalmazható mindaddig, míg hitelesen ki nem mutattatik, hogy állapota gyógyíthatatlan, vagy pedig hogy elhalt (j. gy.) 403
Eskü letételében alperes testi vagy lelki fogyatkozás miatt akadályozva lévén: a felperesnek a főeskü megítélhető (j. gy.) 402
Eskü letételére készségét az esküköteles fél személyesen bejelentvén, ha az eskü letétele előtt elmebetegségbe esett, a perrendtartás 244. §-a nem alkalmazható mindaddig, míg hitelesen ki nem mutattatik, hogy esküköteles fél állapota gyógyíthatatlan, vagy hogy elhalt (j. gy.) . . . 403
Esküre kötelezése a gondnoknak a gondnokolt ügyeiben (tv.) 398
Esküre kötelezett fél elmebeteggé válása esetén az eskütételi határidő annak felgyógyulásáig elhalasztandó; az elmebetegség okából azonban az eskü a perrendtartás 244. §-ának hasonlatosságára letettnek nem nyilvánítható akkor sem, ha az elmebetegség gyógyíthatatlan (j. gy.) 405

Esküt elmebeli fogyatkozásban szenvedők nem tehetnek (tv.) 398
Ész használatának és így cselekvési képességnek hiányát nem bizonyítja a nem szakértő tanúk által felhozott az a körülmény, hogy végrendelkezőnek — már agg koránál fogva is — beszédmódjában és emlékező tehetségében némi fogyatkozás volt észlelhető (j. gy.) 363
Esztelenek nem lehetnek végrendeleti tanúk (tv.) 388
Evangelika ágostai erdélyi egyházban az elmebetegség mint házasság érvénytelenségi ok (h. j. sz.) 287
Evangelika ágostai erdélyi egyházban az elmebetegség mint házasság felbontási ok (h. j. sz.) 288
Evangelikus református erdélyi egyházban az elmebetegség mint házasság érvénytelenségi ok (h. j. sz.) 287
Ezredük fekvése állapítja meg a szolgálatban levő katonak lakhelyét (j. gy.) 78

Felállítása a családtanácsnak (tv.) 190
Felállítás közzététele (családtanács) (tv.) 192
Félbeszakítása a peres eljárásnak a fél önképviseletre jogosulatlansága okából (tv.) 391
Félbeszakítására a peres eljárásnak okul nem szolgál az, ha a felperes a per folyama alatt elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztetett, de a perben ügyvéd által képviselve volt (j. gy.) 392
Felbontása az izraelita házasságnak — a rabbi előtt tett kölcsönös beleegyezés alapján, ha annak a törvényszék előtt ismétlése az egyik házasfél elmebeteggé válása miatt lehetetlenné vált — ki nem mondható (j. gy.) 308, 314
Felbontására a házasságnak az elmebetegség nem ok (tv.) 346
Felbontási ok az elmebetegség a felekezeti házassági jogokban (h. j. sz.) . 288
Felbontási perben perképes a cselekvőképességében korlátolt házastárs is (tv.) 345
Felebbezés (a családtanács határozata ellen) (tv.) 192
Felekezeti házassági jogok 285
Félelmi érzés (állandó) miatt gondnokság alá helyezés kimondatott, daczára annak, hogy az alperes látszólag rendes feleleteket képes adni. (Melancholia?) (j. gy.) 124
Felelőssége a családtanácsnak (tv.) 192
Felelőssége a gondnoknak (tv.) 166
Felfüggesztendő hivatalától a törvényhatósági alkalmazott, ha gondnokság alá helyeztetett (tv.) 62
Felfüggesztés a közjegyzőségtől ideiglenesen kimondandó, ha a közjegyzőre vonatkozó gondnokság alá helyezési határozat nem jogérvényes (tv.) . 62
Felfüggesztésére az izraeliták válóperében való eljárásnak indokul nem szolgál az, hogy a gondnokság megszüntetése iránti kereset megindíttatott (j. gy.) 293

Feloldása az elsőbirósági itéletnek, az orsz. közegészségi tanács határozott véleménye daczára a gyógyintézeti igazgatótól pótvélemény bekivánása végett (j. gy.) 132
Feloszlatása, a családtanácsnak (tv.) 193
Felperes részére — ki elmebeteg — kirendelt gondnoknak az elválásba beleegyező nyilatkozata az elmebeteg felperes személyes nyilatkozatát nem pótolhatja (j. gy) 315
Felperes nő — ha rajta a hysterikus rohamok közösülésre izgatás és ki nem elégítés folytán — orvosi tanúvallomások szerint — kiújulhatnak: a férjéhez való visszatérést jogosan tagadhatja meg (j. gy.) 317
Felperes tartozik előlegezni a szakértői bizonyíték költségeit, ha a gondnoksági eljárás magánfél kérelmére indittatott meg (j. gy.) 227
Felperesnek a főeskü megítélhető, ha alperes az eskü letételében testi vagy lelki fogyatkozás miatt akadályozva van (j. gy.) 402
Felső bíróságoknál a gondnoksági ügyek a törvénykezési szünidő hatálya alól feltételesen kivétetnek (tv.) 215
Felsőházi tagság, a bpesti kir. törvényszék illetékességét nem állapítja meg (j. gy.) 78
Feltételeknek, melyek az 1885. évi VI. t.-cz. 4. §-ában foglaltatnak, fenforgása a gondnoksági eljárásnak az ügyész által kérelmezésére nézve csak a tárgyalás folyamán igazolandó (j. gy.) 99
Feltételesen kik viselhetnek gondnokságot? (tv.) 163
Felügyelet alatt maradástól függővé tett javulása a gondnokolt állapotának és elmaradása az alkoholismus okozta őrültségi tüneteknek a gondnokság megszüntetését akkor is kizárja, ha a gondnokolt állapota annyira javult, hogy elmebetegség tünetei rajta nem észlelhetők (j. gy.) . . . 208
Felül nem vizsgálandók hivatalból a gondnoksági ügyek (j. gy.) 149
Felülvélemény kikérendő az orvosi vélemények különbözősége esetén a gondnoksági eljárásban (j. gy.) 129
Felülvéleménye folytán az Orsz. Közegészségi Tanácsnak, az alperes gondnokság alá nem helyeztetett szemben az orvosi vélemények ellenkező tartalmával (j. gy.) 131
Felülvéleményezése az orvosi véleménynek elrendeltetett abban az irányban, hogy alperes elmegyenge-e vagy elmebeteg? (j. gy.) 133
Felülvizsgálata alperes elmebeli állapotának mellőztetett, mert a tébolydaigazgatói jelentés szakértői vélemény hatályával bír (j. gy.) 134
Felvétele a halálesetnek (tv.) 417
Felvétele a halálesetnek az illető hatósághoz megküldendő (tv.) 419
Felvétel, ideiglenes, a magántébolydába (tv.) 3
Felvétel, végleges, a magántébolydába (tv.) 3
Felvétele az ideiglenesen felvett elmebetegnek a magántébolyda igazgatója által az illetékes bíróságnak azonnal bejelentendő (tv.) (m. r.) . . . 3, 37

Fentartására a gondnokságnak testi nyomorékság és gyengeség indokul nem szolgálhat (j. gy.) 206
Férj megtámadási joga a gyermek törvényessége tekintetében (tv. j.) . . 432
Férj, mint gondnokság alatti nejének megbizottja, a közös tulajdonukat képező földbirtokot a gondnok hallgatólagos beleegyezésével haszonbérbe adhatja (j. gy.) 247
Férjéhez való visszatérést jogosan tagadhatja meg a nő, ha orvosi tanúvallomás szerint rajta a közösülésre izgatás és ki nem elégítés folytán a hysterikus rohamok kiújulhatnak (j. gy.) 317
Figyelembe nem vehető az a kifogás, hogy a főeskűvel megkinált szellemi fogyatkozása miatt a főeskü letételére képtelen, ha ő gondnokság alá helyezve nincs (j. gy) 400
Fiuméban a házasságjogi törvény életbeléptetése (tv.) 350
Fiumei izraelitáknál elmebetegség mint házasság érvénytelenségi ok (tv.) . 287
Fiumei izraelitáknál elmebetegség mint házasság felbontási ok (tv.) . . . 289
Fizetni az árvaszék helyett a megyei hatóság tartozik az alaptalanul inditott gondnoksági eljárás költségét (j. gy.) 226
Fogyatkozásban, elmebeliben, szenvedő szülő nem nyilváníthatja a kiskorú házasságába beleegyezését joghatálylyal (tv.) 328
Főeskü az elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett alperesnek nem kinálható, az gondnoka részéről el nem fogadható és vissza nem kinálható (j. gy.) 398
Főesküvel megkinált személynek szellemi fogyatkozása miatt a főeskü letételére képtelensége nem vehető figyelembe, ha ő gondnokság alá helyezve nincs (j. gy.) 400
Földbirtokot, ha az közös tulajdonból áll, a férj, mint gondnokság alatt levő nejének megbizottja, a gondnok hallgatólagos beleegyezésével haszonbérbe adhatja (j. gy.) 247
Főrendiházi tag gondnokság alá helyezése iránt hozott itélet a főrendiház elnökségével közlendő (m. r.) 151
Főrendiházi tagsági jog gyakorlata szünetel a gondnokság bizonyos eseteiben (tv.) 65
Fővárosi törvényhatósági bizottságnál gondnokság alatt álló, választó nem lehet (tv.) 64

Gondnok által az elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett alperes helyett a főeskü el nem fogadható és az vissza sem kinálható (j. gy.) 398
Gondnok beleegyezése az elmebeteg izraelita házas fél beleegyezését nem pótolhatja (j. gy.) 299, 305
Gondnok (Ügy-) beleegyezése az elmebeteg izraelita házas fél beleegyezését nem pótolhatja, (j. gy.) 313

Gondnok beleegyezése az elválásba hatályos a beleegyezés nyilvánítására képtelen elmebeteg izraelita házas fél helyett (j. gy.) 297
Gondnok ellen is igénybe veheti a hitelező az adós gondnokság alá helyezése után az adós irányában kikötött biróválasztási jogot (j. gy.) . . 395
Gondnok esküre kötelezése a gondnokolt helyett (tv.) 398
Gondnok felelőssége (tv.) 166
Gondnok hallgatólagos beleegyezésével haszonbérbe adhat a férj, mint gondnokság alatt álló nejének megbizottja, közös tulajdont képező földbirtokot (j. gy.) 247
Gondnok, ha ideiglenesen van is kinevezve, gondnokoltja perbeli képviseletére is hivatottnak tekintendő (j. gy.) 70
Gondnok az izraeliták válóperében az elmebeteg gondnokolt helyett a felbontás kérdésében jogérvényesen nyilatkozhatván, az, hogy a gondnokság megszüntetése iránti kereset megindíttatott, a válóperben való eljárás felfüggesztésére indokul nem szolgál (j. gy.) 293
Gondnok jóváhagyása nélkül kötött kölcsönügylet érvénytelen. Ha azonban a kölcsön a gondnokolt nyilvánvaló szükségére adatott: az követelhető (j. gy.) 262
Gondnok képviseli a gondnokság alattiakat a községi választásoknál (tv.) . 64
Gondnok költsége, melyet a gondnokolt érdekében tett, megtérítendő (tv.) 167
Gondnok köteles az elmebeteg izraelita házasfél helyett nyilatkozni az elválás kérdésében és nyilatkozata hatályos (j. gy.) 294
Gondnok közbenjöttével eszközlendő a leltározás a közjegyző gondnoksága esetén (tv.) 62
Gondnok lakhelye megállapítja a gondnokolt ellen indított perben az illetőséget (j. gy.) 394
Gondnoki jogok és kötelességek (tv.) 187
Gondnoki jutalom (tv.) 167
Gondnoki tiszt 159
Gondnoki tiszt megszünése (tv.) 165
Gondnoki tiszttől elmozdítás (tv.) 165
Gondnoknak az elválásba beleegyező nyilatkozata az elmebeteg fél személyes nyilatkozatát nem pótolhatja (j. gy.) 315
Gondnokok jogai és kötelességei 169
Gondnokolt ellen indított perben az illetőséget a gondnok lakhelye állapítja meg (j. gy.) 394
Gondnokolt érdekében a képviselhetési jogosultságot az illetékes gyámhatóság meghatalmazása állapítja meg (j. gy.) 172
Gondnokolt a mindennapi ruházati czikkek árának megtérítésére akkor is köteleztetik, ha a megrendeléshez a gondnok hozzá nem járult (j. gy.) 269
Gondnokoltak halála esetén javaikról rendelkezni a gyámhatóság nincs hivatva (j. gy.) 385

Gondnokoltak helyett azok gondnokai tagjai a községi képviselőtestületnek (tv.) 64
Gondnokoltak javára ingatlanok iránt kötött jogügyletek gyámhatósági jóváhagyás végett mindig bemutatandók (m. r.) 177
Gondnokoltak képviselete (tv.) 169
Gondnokoltak követelései a csődhitelezők első osztályába tartoznak (tv.) . 423
Gondnokoltak, vagyontalanok, ellátása (tv.) 68
Gondnokság alá az 1877. XX. t. cz. 28. §. *b*) pontja alapján helyezettnek a gondnok beleegyezése nélkül tilos házasságot kötni (tv.) 330
Gondnokság alá elmebetegség miatt helyezett alperesnek főeskü nem kinálható, az gondnoka által el nem fogadható és vissza sem kinálható (j. gy.) 398
Gondnokság alá elmebetegség miatt a per folyamán helyezett felperes a perben ügyvéd által képviselve lévén: gondnokság alá helyezése az eljárásnak félbeszakítására okul nem szolgál (j. gy.) 392
Gondnokság alá helyezendő egyén részére — vitás állampolgárságának diplomatiai úton leendő megállapításáig — a halasztást nem tűrő gondnoki teendők végzésére gondnok kirendelése végett a magyar gyámhatóság megkeresendő (j. gy.) 87
Gondnokság alá helyezés esetei (tv.) 43
Gondnokság alá helyezés állandó félelmi érzés miatt, daczára annak, hogy az alperes látszólag rendes feleleteket képes adni. (Melancholia?) (j. gy.) 124
Gondnokság alá helyezés előfeltételét nem képezi elmebetegnél a magát megértetni nem tudás (j. gy.) 117
Gondnokság alá helyezés elrendelésére illetékes hatóság és az annak kérésére hivatott személyek (tv.) 57
Gondnokság alá helyezés folytán — szellemi fogyatkozás miatt — megszünik a közjegyzői tiszt (tv.) 61
Gondnokság alá helyezés hatálya (tv.) 60
Gondnokság alá helyezés hatálya a cselekvési képesség tekintetében (tv.) . 236
Gondnokság alá helyezés, mely idült alkoholismusból eredt iszákossági elmezavar miatt rendeltetett el, nem szüntethető meg akkor, ha az állapot annyira javult ugyan, hogy az elmebetegség tünetei nem észlelhetők, de a szakértői vélemény a javulást és az alkoholismus okozta őrültség tüneteinek elmaradását további gondos felügyelettől teszi függővé (j. gy.) 208
Gondnokság alá helyezés iránti kereset elutasítása kisebbfoku elmegyengeség esetében (j. gy.) 120
Gondnokság alá helyezés kérdésénél lényeges körülmény a gondnokság alá helyezendő jelenlegi állapota (j. gy.) 118
Gondnokság alá helyezés kimondandó az országos tébolyda igazgatóságának jelentése alapján (m. r.) 136
Gondnokság alá helyezés közzététele és telekkönyvi feljegyzése (tv.) . . 65

Gondnokság alá helyezés miatt a törvényhatósági alkalmazott hivatalától felfüggesztendő (tv.) 63
Gondnokság alá helyezés saját kérelemre (tv.) 149
Gondnokság alá helyezés siketnémáknál (tv.) 56
Gondnokság alá helyezés tárgyában követendő birói eljárás 74
Gondnokság alá helyezést vagy megszüntetést alaptalanul kérelmező az összes költségekben elmarasztalható (m. r.) 218
Gondnokság alá helyezése után az adósnak az irányában kikötött biróválasztási jogot a hitelező igénybe veheti a gondnok ellen is (j. gy.) . 395
Gondnokság alá helyezésére, Bécsben lakó magyar honosnak, ha budapesti illetőségű, a budapesti törvényszék illetékes (j. gy.) 85
Gondnokság alá helyezésére, külföldi államok alattvalójának a magyar biróságok nem illetékesek (j. gy.) 85
Gondnokság alá helyezését értelmiséggel nem bíró siketnémának kérheti az árvaszéki ügyész (j. gy.) 93
Gondnokság alá helyezését gyengeelméjűnek az árvaszék nem kérheti (j. gy.) 96
Gondnokság alá helyezés iránt, gyengeelméjűség okából, határozatlan tartalmú orvosi bizonyítvány alapján beadott keresetével a t. ügyész elutasíttatván, a perköltséget a megbízó árvaszék viseli (j. gy.) . . . 98
Gondnokság alá helyezését gyengeelméjűnek sógora és testvére nem kérheti (j. gy.) 92
Gondnokság alá helyezését gyengeelméjűnek kérelmezni a t. ügyész nem jogosult s elutasíttatván, a perköltséget a megbízó hatóság viseli (j. gy.) 96
Gondnokság alá helyezését szülőjének a gyermek kérelmezheti (j. gy.) . 91
Gondnokság alá helyezhető alperes az 1877. XX. t.-cz. 28 §. *a)* p. alapján akkor is, ha a kereset a 28. §. *b)* p. alapján indíttatott meg (j. gy.) . 116
Gondnokság alá helyezési eljárás beszüntettetik, ha a gyermek felperes keresetét visszavonja, bár a tárgyalás folyamán alperes gyengeelméjűsége derül ki (j. gy.) 97
Gondnokság alá helyezési eljárás, ha a 35. §. alapján hivatalból inditandó meg: tiszti ügyész keresete visszautasítandó és kórházi jelentés követelendő (j. gy.) 100
Gondnokság alá helyezési eljárás hivatalból indítandó meg a magán-gyógyintézet igazgatójának jelentése alapján biróilag elmebetegnek nyilvánított egyén ellen (j. gy.) 139
Gondnokság alá helyezési eljárás birói illetékessége (m. r.). 74
Gondnokság alá helyezési eljárás az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* p. alapján lévén folyamatban, az alperesnek tilos házasságot kötni (tv.) 330
Gondnokság alá helyezési eljárás közben a tébolydából javult állapotban elbocsátott alperes gondnokság alá nem helyeztetik (j. gy.) 143

Gondnokság alá helyezési eljárás megindításának kérelmezésére jogosítottak (tv.) 89
a) elmebetegség esetén 89
b) gyengeelméjűség esetén 89
Gondnokság alá helyezési határozat, ha még nem jogerős, a közjegyzőre ideiglenes felfüggesztés mondandó ki (tv.) 62
Gondnokság alá helyezési határozat következtében — ha jogerőre emelkedett — a közjegyző elmozdítható (tv.) 62
Gondnokság alá helyezettnek a gondnok és a gyámhatóság jóváhagyása nélkül kötött kölcsönügyletei érvénytelenek. Ha azonban a kölcsön a gondnokolt nyilvánvaló szükségére adatott: az követelhető (j. gy.) . . 262
Gondnokság alá helyeztetik alperes, nagykorúságától számítandó joghatálylyal, az orsz. tébolyda igazgatóságának jelentése alapján (j. gy.) . . . 138
Gondnokság alá helyezés mellőzése hiányos orvosi bizonyítványok esetén, mert a tanúvallomások a szakértők véleményét nem pótolhatják; a perköltséget az árvaszék viseli (j. gy.) 126
Gondnokság alá helyezés mellőzése a törvényszéki orvos véleménye és a biróság személyes tapasztalatai alapján, a járásorvos véleménye ellenében (j. gy.) 127
Gondnokság alá helyezés mellőzése a szakértők véleménye és az orsz. közegészségi tanács felülvéleménye alapján (j. gy.) 131
Gondnokság alá nem helyezett elmebeteg ügyvédnek, ha elmebetegsége biróilag nincs megállapítva, az ügyvédi kamarába felvétele nem tagadható meg (j. gy.) 62
Gondnokság alá nem helyezett gyengeelméjű által alkotott végrendelet érvényes (j. gy.) 355
Gondnokság alá, szellemi tehetségeinek fogyatkozása miatt, helyezett egyén által — ha valóságos elmebetegsége meg nem állapítható — tett végrendelet érvényesnek tekintendő (j. gy.) 358
Gondnokság alatt álló nem lehet biró (tv.) 61
Gondnokság alatt álló nem lehet birósági vagy ügyészségi joggyakornok (m. r.) 61
Gondnokság alatt álló nem lehet a kir. ügyészség tagja (tv.) 61
Gondnokság alatt álló nem lehet kivándorlási ügynök (tv.) 65
Gondnokság alatt álló nem lehet közhivatalnok (tv.) 60
Gondnokság alatt álló nem lehet közjegyző, sem közjegyző-jelölt (tv.) . 61
Gondnokság alatt álló nem lehet országgyűlési képviselő, sem választó (tv.) 64
Gondnokság alatt álló nem lehet törvényhatósági bizottsági tag (tv.) . . 63
Gondnokság alatt álló nem lehet ügyvéd (tv.) 62
Gondnokság alatt álló nem választó a fővárosi törvényhatós. bizottságnál (tv.) 64
Gondnokság alatt álló a postatakarékpénztárba betevő lehet (tv.) 242

Gondnokság alatt álló személyek által tett adósságok behajtására törvényeink segédkezet nem nyujtanak (j. gy.) 269
Gondnokság alatt álló személyek ellen is hatályos a közforgalmú értékpapirok megállapított elévülési ideje (tv.) 236
Gondnokság alatt bárgyúság miatt álló érvényes végrendeletet nem alkothat (j. gy.) 368
Gondnokság alatt levők ellen is hatályos a kereskedelmi társaságok tagjai elleni keresetekre megállapított elévülési idő (tv.) 236
Gondnokság alatt nem álló személy irányában, ha a főeskűvel megkináltatik — az a kifogás, hogy szellemi fogyatkozás miatt a főeskű letételére képtelen — figyelembe nem vehető (j. gy.) 400
Gondnokság alatt állókat érdeklő perek megindításáról az árvaszék értesítendő (m. r) 390
Gondnokság átvétele (tv.) 165
Gondnokság bizonyos eseteiben szünetel a főrendiházi tagsági jog gyakorlata (tv.) 65
Gondnokság el nem vállalásának oka bejelentendő (tv.) 164
Gondnokság elrendelése a vámszedési jog engedélyese ellen a kereskedelemügyi ministernek bejelentendő (tv.) 154
Gondnokság esetei nagykorúaknál (tv.) 43
Gondnokság fentartására a testi nyomorékság és gyengeség indokul nem szolgálhat (j. gy.) 206
Gondnokság kimondása előtt az illető az intézetből javult állapotban eltávozván, a hivatalból megindított eljárás beszüntetendő (j. gy.) . . . 141
Gondnokság kiskorúaknál (tv.) 53
Gondnokság megszüntetése és az e tárgyban követendő birósági eljárás.
α) A gondnokság megszüntetése 194
β) A gondnokság megszüntetésénél követendő birósági eljárás . 195
Gondnokság megszüntetése iránt a gondnokolt részéről előterjesztett egyszerű kérelem esetében alkalmazandó a 47. §-ban szabályozott kivételes eljárás (j. gy.) 214
Gondnokság megszüntetése a gondnokolt egyszerű kérelmére kimondatott (j. gy.) 214
Gondnokság megszüntetése iránti kereset megindítása indokul nem szolgál a válóperben való eljárás felfüggesztésére az izraeliták válóperében (j. gy.) 293
Gondnokság megszüntetése tárgyában az eljárás menete (m. r.) 211
Gondnokság megszüntetésének kérésére jogosultak (m. r.) 195
Gondnokság megszüntetésére illetékes hatóság (tv.) 194
Gondnokság megszüntetését kérő gondnokolton elmezavar tünetei észleltetvén, a megszüntetési eljárás, mint tárgytalan abban hagyatott. Per-

költség viselésére gondnokolt helyett a gondnok saját személyében nem kötelezhető (j. gy.) 207
Gondnoksága esetén a nagykorúaknak gyámügyi eljárás (tv.) 69
Gondnokság nemzetközi vonatkozásai (tv.) 66
Gondnokság szükségességének bejelentése (tv.) 65
Gondnokság viselése polgári kötelesség (tv.) 163
Gondnokság viselésének korlátozása, birói és ügyészségi tagra nézve (tv.) 162
Gondnoksági államszerződés Szerbiával (tv.) 68
Gondnoksági eljárásban bélyegilletéki kötelezettség (m. r.) 229
Gondnoksági eljárásban felmerült költségek és díjak 218
Gondnoksági eljárásban semmiségi esetek (j. gy.) 91
Gondnoksági, gyámhatósági ügyekben ügyvédi meghatalmazások (m. r.) . 72
Gondnoksági ügy 43
Gondnoksági ügyek hivatalból felül nem vizsgálandók (j. gy.) 149
Gondnoksági ügyek soron kivül intézendők el és a felső biróságoknál a szünidő alól feltételesen kivétetnek (m. r.) 215
Gondnoksági zárlat (tv.) 156
Gondnoksági zárlat hatálya (tv.) 239
Gondnokságot feltételesen kik viselhetnek? (tv.) 163
Gondnokságot kik nem viselhetnek? (tv.) 161
Gondnokságot viselni kik nem tartoznak (tv) 163
Gondnokságra hivatott személyek (tv.) 159
Gondviselés (tv. j.) 432
Gondviselés alattiak elválása (tv.) 352
Görög keleti román és görög keleti szerb egyházban az elmebetegség mint házassági érvénytelenségi ok (h. j. sz.) 286
Görög keleti román és görög keleti szerb egyházban az elmebetegség mint felbontási ok (h. j. sz.) 288
Gyám, ügygondnok és az árvaszéki ügyész, habár meg nem jelennek, a gondnoksági tárgyalás mégis megtartandó s a tényállás hivatalból hozandó tisztába (j. gy.) 148
Gyámhatóság előtti ügyvédi képviselet (m. r.) 72
Gyámhatóság meghatalmazása állapítja meg a gondnokolt érdekében való képviselet jogosultságát (j. gy.) 172
Gyámhatóság jóváhagyása nélkül kötött kölcsönügylet érvénytelen. Ha azonban a kölcsön a gondnokolt nyilvánvaló szükségére adatott, ez követelhető (j. gy.) 262
Gyámhatóság, a magyar, megkeresendő gondnok kirendelése végett, a gondnokság alá helyezendő vitás állampolgárságának megállapításáig (j. gy.) 87
Gyámhatóság nincs hivatva a gondnokoltak javairól azok halála esetén rendelkezni (j. gy.) 385

Gyámhatósági gondnoksági ügyekben ügyvédi meghatalmazások (m. r.) . 72
Gyámhatósági jóváhagyás esetei (tv.) 176
Gyámhatósági jóváhagyást a rokonok beleegyezése mely esetekben pótolja (tv.) 189
Gyámhatósági jóváhagyás végett mindenkor bemutatandók a gondnokoltak javára ingatlanok iránt kötött jogügyletek (m. r.) 177
Gyámság a családi jogban (tv. j.) 430, 431
Gyámügyi eljárás nagykorúak gondnoksága esetén (tv.) 69
Gyengeelméjűsége esetén a hátrahagyott özvegynek, ha a kiskorú örökös a hagyatéki eljárás alatt nagykorúvá vált, a hagyatéki eljárás a biróság hatáskörébe tartozik (m. r.) 415
Gyengeelméjű — gondnokság alá nem helyezett — által alkotott végrendelet érvényes (j. gy.) 355
Gyengeelméjű számára ügygondnok kirendelése előszabva nincs; az személyesen idézendő (j. gy.) 101
Gyengeelméjűnek gondnokság alá helyezését az árvaszék nem kérheti (j. gy.) 96
Gyengeelméjűnek gondnokság alá helyezése iránt határozatlan orvosi bizonyítvány alapján beadott keresetével a t. ügyész elutasíttatván, a perköltséget a megbizó árvaszék viseli (j. gy.) 98
Gyengeelméjűnek gondnokság alá helyezése iránti keresetével a t. ügyész, mint nem jogosult kérelmező elutasíttatik és a perköltséget a megbizó hatóság viseli (j. gy.) 96
Gyengeelméjűnek sógora és testvére nincs jogosítva annak gondnokság alá helyezését kérelmezni (j. gy.) 92
Gyengeelméjűség esetén a gondnokság alá helyezési eljárás megindításának kérelmezésére jogosítottak (m. r.) 89
Gyengeelméjűség ha a tárgyalás során kiderül is, de felperes gyermek keresetét visszavonja: a gondnokság alá helyezési eljárás beszüntetendő (j. gy.) 97
Gyengeség és testi nyomorékság a gondnokság fentartására indokul nem szolgálhat (j. gy.) 206
Gyermek felperes, ha keresetét visszavonja, bár az alperes gyengeelméjűsége kiderült — az eljárás beszüntettetik (j. gy.) 97
Gyermek jogosult szülője gondnokság alá helyezését kérelmezni (j. gy.) . 91
Gyermek törvényessége tekintetében a férj megtámadási joga (tv. j.) . . 432

Hagyaték átadás (tv.) 422
Hagyaték biztosítása (tv.) 417
Hagyaték értékesítése (tv.) 422
Hagyatéki tárgyalás (tv.) 421
Hagyatéki tárgyalás befejezése (tv.) 422

Hagyatéki ügyben hatáskör megállapítása, ha a kiskorú örökös az eljárás alatt nagykorúvá vált, és ha a hátrahagyott özvegy állítólag gyengeelméjű (m. r.) 415
Hagyatéki ügyben perre utasítás (tv.) 422
Hagymáz folytán előállott öntudatlan állapotban kötött szerződés érvénytelenítése (j. gy.) 253
Halála esetén a gondnokoltnak javairól rendelkezni a gyámhatóság nincsen hivatva (j. gy.) 385
Haláleset felvétel (tv.) 417
Haláleset felvétel megküldése (tv.) 419
Hallucinatorikus zavarodottság (c.) 15
Hamis eskü tárgyi tényálladéka a bűnperben megállapíttatván bár a polgári perben nyertes fél, a bűnperben beszámíthatóság hiánya miatt felmentetett — a perújításnak helyt kell adni (j. gy.) 412
Harmadik személyek irányában, ha jóhiszemüek az érvénytelen házasságban élőkkel kötött jogügyletek tekintetében az érvénytelen házasság érvényes házasság joghatályával bír (tv.) 350
Harmadik személy irányában, ha jóhiszemű is: érvényesíthető az a kifogás, hogy a váltóadós — a váltó aláirásakor — elmebeteg volt, mert ez a körülmény a szabad elhatározást gátló szerződési akadály (j. gy.) . . 280
Haszonbérbe adhatja a férj — mint gondnokság alatt álló nejének megbizottja — a közös tulajdont képező földbirtokot a gondnok hallgatólagos beleegyezésével (j. gy.) 247
Hatalom (atyai) nyugvása (tv. j.) 432
Hatálya a gondnokság alá helyezésnek (tv.) 60
Hatálya a gondnoksági zárlatnak (tv.) 239
Hatályba lépése az örökösödési törvénynek 423
Hatályba lépte a házasságjogi törvénynek (tv.) 351
Határidő — mely az eskütételre tüzetett ki — elhalasztandó a fél felgyógyulásáig, ha az esküre kötelezett elmebeteg lett (j. gy.) 405
Határidő, mely a házasság megtámadására szabatott, szünetel a jogosult cselekvőképtelensége esetén (tv.) 344
Határozat következtében, melylyel a gondnokság alá helyezés jogerősen kimondatott, a közjegyző elmozdítható (tv.) 62
Határozat következtében, ha a határozat nem jogerős, ideiglenes felfüggesztés mondandó ki (tv.). 62
Határozatlan orvosi vélemény esetében a gondnokság alá helyezendő elmebeli állapota három szakértő által ujólag megvizsgálandó (j. gy.). . . 128
Határozatok, büntetők a házassági jogban (tv.) 330
Határozó a végrendelkezés időpontja a végrendelkezési képesség tekintetében (tv.) 388

Hatáskör megállapítása hagyatéki ügyben, ha a kiskorú örökös az eljárás alatt nagykorúvá vált és ha állítólag gyengeelméjű a hátrahagyott özvegy (m. r.) 415
Hatáskörök, birói és árvaszéki, megjelölése (m. r.) 73
Hatóság, mely a gondnokság alá helyezés elrendelésére illetékes (tv.) . . 57
Hatálya a gondnokság alá helyezésnek a cselekvési képesség tekintetében (tv.) 238
Hatóság, a megbizó, viseli a perköltséget, ha a t. ügyész, mint gyengeelméjűnek gondnokság alá helyezését kérelmezni nem jogosult, keresetével elutasíttatik (j. gy.) 96
Hatóság, illetékes gondnokság megszüntetésére (tv.) 194
Hatóságok — közigazgatási és birói — között illetékességi összeütközés (tv.) 81
Házasság, cselekvőképtelen által kötött semmis; kivétel e szabály alól (tv.) 334
Házasság felbontására az elmebetegség nem ok (tv.) 346
Házasság semmisségének befolyása a későbbi házasságra (tv.) 330
Házasságkötésnél tanúk nem lehetnek az elmebetegek (tv.) 333
Házasság, mely esetekben támadható meg? (tv.) 344
Házasságához a kiskorúnak a törvényes képviselőnek illetve a szülőnek beleegyezése szükséges (tv.) 327
Házasságban, mely érvénytelen, élőkkel kötött jogügyletek tekintetében: jóhiszemű harmadik személyek irányában az érvénytelen házasság érvényes házasság joghatályával bír (tv.) 350
Házasságbontó akadály a cselekvőképtelenség (tv.) 320
Házassági jog. 1894. évi XXXI. t.-cz. 320
Házassági jogok, felekezetiek 285
Házasságnál, mely izraelita felek közt áll fenn, az elmebetegség nem váló ok. A gondnok beleegyezése az elmebeteg fél beleegyezését nem pótolhatja (j. gy.) 299, 305
Házasságnál, mely izraelita felek közt áll fenn, az elmebetegség nem váló ok. Az ügygondnok beleegyezése az elmebeteg fél beleegyezését nem pótolhatja (j. gy.) 313
Házasságnál, mely izraelita felek közt áll fenn, az elmebetegség válási ok; az elmebeteg fél helyett gondnoka köteles nyilatkozni és nyilatkozata hatályos (j. gy.) 294, 297
Házasságnál, mely izraelita felek közt áll fenn, a rabbi előtti kölcsönös beleegyezés a házasság felbontásához csak akkor szolgál alapul, ha az a törvényszék előtt ismételtetik, ha ez az egyik fél elmebeteggé válása miatt lehetetlenné vált, a felbontás ki nem mondható (j. gy.) . . 308, 314
Házasságot elmebetegek nem köthetnek (tv.) 351
Házasságot kötni tilos annak, a ki ellen az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* pontja alapján a gondnokság alá helyezési eljárás folyamatban van. Ugyanazon

törvényszakasz *b)* pontja alapján gondnokság alá helyezettnek pedig a gondnok beleegyezése nélkül tilos házasságot kötni (tv) 330
Házastárs, ha cselekvőképességében korlátolt is, a felbontási perben perképes (tv.) 345
Házastárs, cselekvőképességében korlátolt, a semmiségi perben perképes (t.-cz.) 343
Házastárs nevében, ha az elmebeteg, törvényes képviselője léphet fel a házasság felbontása iránti keresettel (tv.) 345
Házastárs személyéhez kötött jog a házasság-megtámadási jog (tv.) . . . 344
Házi kezelése az ingatlannak (tv.) 176
Helyettesítés, hitbizományi az esztelen után (tv.) 388
Helyettesítése a tiszti ügyésznek a gondnoksági eljárásban (m. r.). . . . 222
Hiányzik a cselekvési képesség az elmebetegeknél (tv. j.) 424
Hirdetménynek — melylyel a gondnoksági határozat közzététetik — száz szót meghaladni nem szabad (m. r.) 223
Hirlapi közzététel alatt — melylyel a gondnokság közzététetett — kötött jogügylet érvényessége (tv.) 239
Hitbizományi helyettesítés (tv.). 388
Hitelező nincs korlátozva abban, hogy az adós irányában kikötött biróválasztási jogot — annak gondnokság alá helyezése után a gondnok ellen az illető keresetre nézve — is igénybe vehesse (j. gy.) 395
Hivatalból, a 35. §. alapján, megindítandó gondnokság alá helyezési eljárás esetén a t. ügyész keresete visszautasítandó és ő a kórházi jelentés kieszközlésére hivandó fel (j. gy.) 100
Hivatalból is elrendelhető polgári perben az elmeállapotnak szakértők útján megvizsgálása (j. gy.) 245
Hivatalától felfüggesztendő a törvényhatósági alkalmazott gondnokság alá helyezés miatt (tv.) 63
Hivatalból a gondnoksági ügyek felül nem vizsgalandók (j. gy.) 149
Hivatalból hozandó tisztába a gondnoksági tárgyalásnál a tényállás (j. gy.) 148
Hivatalból indítandó meg az öröklési eljárás, ha az örökös gondnokság alatt áll (tv.) 417
Hivatalból indítandó meg a gondnoksági eljárás az intézeti igazgató jelentése alapján *a)* Nagykorúaknál, *b)* Kiskorúaknál (m. r.) 135
Hivatalból indítandó meg a gondnokság alá helyezési eljárás a magánelmegyógyintézet igazgatójának jelentése alapján a biróilag elmebetegnek nyilvánított egyén ellen (j. gy.) 139
Hivatalból megindított eljárás közben a gondnokság kimondása előtt az illető az intézetből eltávozván, a további eljárás beszüntettetik. A 29. §-ban megnevezettek joga azonban érintetlen marad (j. gy.) 142
Horvát-Szlavonországokra vonatkozásai a házassági törvénynek (tv.) . . 350
Hüdéses elmezavar (c) 27, 29

Hysteriás elmezavar (c) 25
Hysterikus rohamok, ha izgatás és ki nem elégítés következtében, orvosi tanúvallomás szerint, a felperes nőn kiújulhatnak: a férjéhez való visszatérést a nő jogosan tagadhatja meg (j. gy.) 317

Ideiglenes felvétel az elmegyógyintézetbe (tv.) 3
Ideiglenesen felvett elmebeteg az illetékes bíróságnak azonnal bejelentendő (tv. m. r.) 337
Ideiglenesen kinevezett gondnok, gondnoksága tartamáig a gondnokolt elmebetegnek perbeli képviseletére is hivatottnak tekintendő (j. gy.) . 70
Ideje a házassági semmiségi per megindításának (tv.) 343
Idézendő a gyengeelméjű alperes személyesen a gondnoksági tárgyalásra; ügygondnok kirendelése mellőzendő (j. gy.) 101
Idézés, (személyes) elmulasztása ez esetben semmiségi ok (j. gy.) . . . 102
Időpontja határozó a végrendelkezésnek a végrendelkezési képesség tekintetében (tv.) 388
Időpontja az örökösödési eljárási törvény hatályba léptének (tv.) 423
Igazgató, (magán-elmegyógyintézeti) jelentése alapján a bíróilag elmebetegnek nyilvánított egyén ellen, hivatalból indítandó meg a gondnokság alá helyezési eljárás (j. gy.) 139
Igazgató (magán-elmegyógyintézeti) köteles előlegezni az orvosi vizsgálati díjakat, ha a gondnoksági eljárás az ő jelentése alapján indíttatott meg (j. gy.) . 228
Igazgató (intézeti) jelentés alapján hivatalból indítandó meg az eljárás. *a)* Nagykorúaknál. *b)* Kiskorúaknál (m. r.) (tv.) 135
Igazgatói, (intézeti) jelentés szakértői vélemény hatályával bír (m. r.) . . 136
Igazgatói, (tébolydai) jelentés szakértői vélemény hatályával bír (j. gy.) . 134
Igazgatóságnak, (orsz. tébolydai) jelentése alapján alperes nagykorúságától számítandó joghatálylyal gondnokság alá helyeztetik (j. gy.) 138
Igazgatóságnak, (orsz. tébolydai) jelentése alapján a gondnokság alá helyezés kimondandó (m. r.) 136
Igazgatóságával az elmegyógyintézetnek a gondnoksági ítélet közlendő (m. r.) 154
Illetékes bíróság gondnoksági ügyben nem a «locus originis» hanem a «locus domicilii» (j. gy.) 83
Illetékes a budapesti törvényszék, gondnokság alá helyezésére Bécsben lakó magyar honosnak, ha az budapesti illetőségű (j. gy.) 85
Illetékes hatóság a gondnokság alá helyezés elrendelésére (tv.) 57
Illetékes hatóság, gondnokság megszüntetésére (tv.) 194
Illetékesek a budapesti bíróságok, országgyűlési képviselők irányában (j. gy.) 78
Illetékesség, gondnokság alá helyezési eljárásnál (m. r.) 74
Illetékesség a gondnokság megszüntetése tárgyában követendő bírósági eljárásra (m. r.) 195

Illetékességét a budapesti kir. törvényszéknek, országgyűlési felsőházi tagság nem állapítja meg (j. gy.) 78
Illetékességet megállapítja a községben való rövidebb-hosszabb ideig való tartózkodás (j. gy.) 80
Illetékességet nem állapít meg az a hely, a hol valaki csak nappal tartózkodik (j. gy.) 77
Illetékességi összeütközés bel- és külföldi biróságok között (tv.) 84
Illetékességi összeütközés birói és közigazgatási hatóságok között (tv.). . 81
Illetékességi összeütközés hazai biróságok között (tv.). 80
Illetékességi összeütközésre vonatkozó eset (j. gy.) 81
Illetőség, (birói) a peres eljárásban (tv.) 394
Illetőséget a gondnokolt elleni perben a gondnok lakhelye állapítja meg (j. gy.) 394
Illetőséget, községit, az állami tébolydai igazgatói átirat is bizonyítja (j. gy.) 82
Illetőségtől, rendestől, eltérésnek nincs helye a gondnokoltakat érdeklő ügyekben (tv.) 395
Intervallum, lucidum (tv.) 388
Ingatlan házi kezelése (tv.) 176
Ingatlan vagyonkezelés (tv.) 175
Irodaátalányból előlegezendő eljárási költségek a gondnoksági eljárásban (m. r.) 218
Irodai átalányból a költségek előlegezése körül követendő eljárás (m. r.) . 221
Irodaátalányból munkadíj az ügygondnoknak meg nem fizethető (m. r.) . 223
Irodaátalányból az ügygondnoknak gondnokoltja ellenében megállapított díja nem előlegezhető (j. gy.) 224
A tiszti ügyész díja sem (j. gy.) 225
Ismérvét, az elmebetegségnek nem képezi kizárólagosan a magát megérteni nem tudás (j. gy.) 117
Iszákossági elmezavar miatt történt gondnokság alá helyezés nem szüntethető meg, habár az elmebetegségnek tünetei már nem észlelhetők, de a szakértői vélemény a javulást és az alkoholismus okozta őrültség tüneteinek elmaradását további gondos felügyelettől teszi függővé (j. gy.) 208
Itélet (gondnoksági ügyben) az elmegyógyintézet igazgatóságával közlendő (m. r.) 154
Itélet (főrendiházi tag gondnokság alá helyezését kimondó) a főrendiház elnökségével közlendő (m. r.) 151
Itélet (közigazgatási tisztviselők gondnokság alá helyezését kimondó) azok felsőbb hatóságával közlendő (m. r.) 151
Itélet közlése a gondnoksági eljárásban 150
Ittasság csak akkor érvényteleníti a váltóelfogadást, ha az elfogadó bebizonyítja, hogy az a váltó elfogadásakor fennállott és nagyfokú volt (j. gy.) 282
Izgatás és kinemelégítés következtében a hysterikus rohamok — orvosi

tanúvallomás szerint — felperes nőn ismét kiújulhatván: a férjhez való visszatérést felperes jogosan tagadhatja meg (j. gy.) 317
Izraelita házasságnál az elmebetegség nem válási ok. Az elmebeteg fél helyett gondnoka köteles nyilatkozni s nyilatkozata hatályos (j. gy.) 294, 297
Izraelita házasságnál a rabbi előtti kölcsönös beleegyezés csak akkor szolgál alapul a házasság felbontására, ha az a törvényszék előtt ismételtetik; ha az ismétlés az egyik fél elmebeteggé válása miatt lehetetlenné vált: a felbontás ki nem mondható (j. gy.) 308, 314
Izraeliták házasságánál az elmebetegség nem váló ok. A gondnok beleegyezése az elmebeteg fél beleegyezését nem pótolhatja (j. gy.) 299, 305, 313
Izraeliták válóperében a felbontás kérdésében a gondnok jogérvényesen nyilatkozhatván, az a körülmény, hogy a gondnokság megszüntetése iránti kereset megindíttatott: a válóperbeni eljárás felfüggesztésére indokul nem szolgál (j. gy.) 293
Izraelitáknál (magyarországi, erdélyi és fiumei) az elmebetegség mint házassági érvénytelenségi ok (h. j. sz.) 287
Izraelitáknál (magyarországi és fiumei) az elmebetegség mint házassági felbontási ok (h. j. sz.) 289

Javairól a gondnokoltaknak — azok halála esetén — rendelkezni a gyámhatóság nincsen hivatva (j. gy.) 385
Javult állapotban a tébolydából, a gondnokság alá helyezési eljárás közben elbocsátott alperes, gondnokság alá nem helyezhető (j. gy.) 143
Jegyzet. Az 1876. évi XIV. t.-cz. 71—73. §-aihoz 4
Jegyzet. Az atyai hatalom nyugvásához 432
Jegyzet. Bel- és külföldi biróságok közötti illetékességi összeütközéshez . 84
Jegyzet. Biró és ügyészségi tag mikor lehet gondnok? 162
Jegyzet. A családtanácshoz 193
Jegyzet. A cselekvési képtelenséghez 320
Jegyzet. Az elévüléshez 236, 430
Jegyzet. Az eljárás menetéhez, gondnokság megszüntetésénél 213
Jegyzet. Elmebeteg után tett utóörökös nevezéshez 465
Jegyzet. A gondnoki jutalomhoz 169
Jegyzet. A gondnokoltak képviseletéhez 170
Jegyzet. A gondnokság alá helyezési eljárás megindításának kérelmezhetéséhez 89
Jegyzet. A gondnokság eseteihez nagykorúaknál 43
Jegyzet. A gondnokság megszüntetéséhez 195
Jegyzet. A gondnokság iránti kérésre jogosultsághoz 196
Jegyzet. A gondnoksághoz kiskorúaknál 53
Jegyzet. A gondnokság nemzetközi vonatkozásához 66
Jegyzet. A gondnoksági zárlathoz 157

Jegyzet. A gondnokságra való hivatottsághoz 160
Jegyzet. A gyámhatósági jóváhagyáshoz 178
Jegyzet. Gyengeelméjűek mint végrendeleti tanúk 465
Jegyzet. Hazai biróságok illetékességi összeütközéséhez 80
Jegyzet. A házassági bontó akadályokhoz 321
Jegyzet. A házasság semmiségéhez 334
Jegyzet. A házassági törvényhez 331
Jegyzet. A hivatalból megindítandó gondnoksági eljáráshoz 136
Jegyzet. Az illetékességhez a gondnoksági eljárásban 75
Jegyzet. A kártérítési kötelezettséghez 427
Jegyzet. A képviselethez 396
Jegyzet. A képviselő-választási jogosultsághoz 64
Jegyzet. Kik a botrányos életüek ? 161
Jegyzet. Kiskorú házasságához beleegyezés adásra jogosult szülő elmebeli fogyatkozásához 328
Jegyzet. A kiskorúság meghosszabbításához 55
Jegyzet. Közjegyző közreműködéséhez az elmebetegek jogügyleteinél . . 355
Jegyzet. A közokiratok bizonyító erejét illetőleg 138
Jegyzet. A gondnokság közzététele előtt kötött jogügylet érvényességéhez 239
Jegyzet. Lemondás az örökségről 468
Jegyzet. Az önmaga ellen kért gondnokság alá helyezéshez 150
Jegyzet. Öröklési szerződés 466
Jegyzet. A semmiségi perben a cselekvő képességében korlátoltnak perképessé nyilvánításához 343
Jegyzet. A semmiségi perhez a házassági jogban 335
Jegyzet. A szakértői vélemény felülvizsgálatához 104
Jegyzet. A szakértők járandóságához 217
Jegyzet. A szenvedő váltóképességhez 278
Jegyzet. A szerződési képességhez 426
Jegyzet. A tanúságtétel megtagadhatásához 397
Jegyzet. A gondnokság telekkönyvi feljegyzéséhez 65
Jegyzet. Az öröklési eljárási törvény hatályba léptének időpontjához . . 423
Jegyzet. A törvényes képviselethez a házassági semmiségi perben . . . 345
Jegyzet. Az ügyvédi meghatalmazáshoz 73
Jegyzet. A vagyontalan kiskorúakra vonatkozólag 68
Jegyzet. Végrendelkezési képességhez 459
Jelenlegi állapota a gondnokság alá helyezendőnek lényeges körülmény a gondnokság alá helyezési kérdés megoldásánál (j. gy.) 118
Jelentés (intézeti igazgatói) alapján hivatalból indítandó meg az eljárás *a)* Nagykorúaknál, *b)* Kiskorúaknál (m. r.) 135
Jelentés (intézeti igazgatói) szakértői vélemény hatályával bír (m. r.) . . 136

Jelentés (kórházi) kieszközlésére hivandó fel a t. ügyész, keresete visszautasítása mellett, ha a gondnokság alá helyezési eljárás a 35. §. alapján hivatalból indítandó meg (j. gy.) 100
Jelentés (országos tébolyda igazgatósági) alapján alperes nagykorúságától számítandó joghatálylyal gondnokság alá helyeztetik (j. gy.) . . . 138
Jelentés (országos tébolydaigazgatósági alapján) a gondnokság alá helyezés kimondandó (m. r.) 136
Jelentés (magán-elmegyógyintézet igazgatói) alapján a biróilag elmebetegnek nyilvánított ellen hivatalból indítandó meg a gondnokság alá helyezési eljárás (j. gy.) 139
Jog a házasság megtámadására a házastárs személyéhez kötött jog (tv.) . 344
Jog, vámszedési, engedélyese ellen elrendelt gondnokság a kereskedelemügyi ministernek bejelentendő (tv.) 154
Joga a 29. §-ban említetteknek — az intézetből javultan eltávozás folytán beszüntetett gondnoksági eljárás esetén — érintetlen marad (j. gy.) . 142
Joga (megtámadási) a férjnek a gyermek törvényessége tekintetében (tv. j) 432
Jogai a rokonoknak a gondnokolt irányában (tv.) 188
Jogerős gondnokság alá helyezési határozat folytán a közjegyző elmozdítható (tv.) Ha a határozat nem jogerős: ideiglenes felfüggesztés mondandó ki (tv.) 62
Jogi és cselekvési képesség megítélése Magyarországban nemzetközi jogi szempontból (m. r.) 234
Jogköre a családtanácsnak (tv.) 192
Jogok (felekezeti házassági) 285
Jogok és kötelességek (gondnoki) (tv.) 187
Jogosan tagadhatja meg felperes nő a férjéhez való visszatérést, ha — orvosi tanuvallomás szerint — rajta izgatás és ki nem elégítés következtében a hysterikus rohamok ismét kiújulhatnak (j. gy.) 317
Jogosulatlanság okából a gondnoksági eljárás kérelmezésére visszautasítandó a keresetlevél (j. gy.) 91
Jogosult a gyermek, elmegyenge szülője gondnokság alá helyezésének kérelmezésére (j. gy.) 91
Jogosultak a gondnokság alá helyezési eljárás megindításának kérelmezésére (tv. m. r.) 89
a) elmebetegség esetén 89
b) gyengeelméjűség esetén 89
Jogosultak a házassági semmiségi pör indítására (tv.) 335
Jogosultságot a gondnokolt képviseletére az illetékes gyámhatóság felhatalmazása állapítja meg (j. gy.) 172
Jogszabályok, (korábbiak) érvénye a házassági jogban (tv.) 350
Jogügyletek érvényessége, melyek a gondnokság hirlapi közzététele előtt köttettek (tv.) 239

Jogügyletek, gondnokoltak javára ingatlanok iránt kötöttek, gyámhatósági jóváhagyás végett mindig bemutatandók (m. r.) 177
Jogügyletek tekintetében, melyeket jóhiszemű harmadik személyek érvénytelen házasságban élőkkel kötöttek, az érvénytelen házasság érvényes házasság joghatályával bír (tv.) 350
Jóhiszemü harmadik személyek által érvénytelen házasságban élőkkel kötött jogügyletek tekintetében az érvénytelen házasság érvényes hatályával bír (tv.) 350
Jóhiszemü harmadik személy irányában is — sikerrel érvényesíthető az a kifogás, hogy a váltóadós — a váltó aláirásakor — elmebeteg volt, mert ez a körülmény a szabad elhatározást gátló szerződési akadály (j. gy.) 280
Jóváhagyás, (gyámhatósági) esetei (tv.) 176
Jóváhagyás (gyámhatósági) végett mindenkor bemutatandók a gondnokoltak javára ingatlanok iránt kötött jogügyletek (m. r.) 177
Jóváhagyása nélkül a gondnoknak és a gyámhatóságnak kötött kölcsönügylete a gondnokság alá helyezettnek — érvénytelen. Ha azonban a kölcsön a gondnokolt nyilvánvaló szükségletére adatott: ez követelhető (j. gy.) 262
Jóváhagyást, (gyámhatósági) mely esetekben pótolja a rokonok beleegyezése? (tv.) 189
Jutalom, gondnoki (tv.) 167

Kártérítés, eljegyzésből eredő (tv.) 320
Kártérítési kötelezettség (tv. j.) 427
Kártérítési kötelezettsége az elmebetegnek (tv.) 283
Katholikusoknál, az elmebetegség mint házassági érvénytelenségi ok (tv. j. gy.) 285
Katonák, szolgálatban levők, lakhelyéül az a hely tekintendő, a hol ezredük fekszik (j. gy.) 78
Képesség a szerződéskötésre (tv. j.) 426
Képesség, szerződéskötési 238
Képesség a végrendelkezésre 353. 458
Képességet, (a szerződéskötésre) a részegség csak akkor zárja ki, ha annak következtében az öntudat és az akaratelhatározási képesség teljesen hiányzik (j. gy.) 267
Képtelennek a végrendelkezésre és elmebetegnek tanúk és szakértők által állított egyén végrendelete érvényes, ha magából a végrendeletből kitünik, hogy annak alkotásakor épelméjű volt a végrendelkező (j. gy.) 371
Képviselet a peres eljárásban (tv.) 395
Képviselet, ügyvédi, a gyámhatóság előtt (m. r.) 72
Képviselete, a gondnokoltnak (tv.) 169
Képviseletre (perbelire) is hivatottnak kell tekinteni az ideiglenesen kinevezett gondnokot gondnoksága tartamáig (j. gy.) 70

Képviseletét, a gondnokoltnak, az illetékes gyámhatóság meghatalmazása állapítja meg (j. gy.) 172
Képviselőházi tag budapesti lakos (j. gy.) 78
Képviselő (országgyűlési) irányában a budapesti biróságok illetékesek (j. gy.) 78
Ellenkező határozat 78
Képviselő (országgyűlési) vagy választó, gondnokság alatt álló nem lehet (tv.) 64
Képviselőtestületnek (községinek) gondnokoltak helyett azok gondnokai tagjai (tv.) 64
Képviselő (törvényes) léphet fel elmebeteg házastárs nevében a házasság felbontása iránt (tv.) 345
Képviselőnek, (törvényes) illetve a szülőnek beleegyezése szükséges a kiskorú házasságához (tv.) 327
Képviselve lévén a perben ügyvéd által a felperes, ha a per folyamán elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztetett is: ez az eljárásnak félbeszakítására okul nem szolgál (j. gy.) 392
Kérdésre a biztosítási ajánlat megtételekor, ha a biztosított elhallgatja, hogy előbb orvosi gyógykezelés alatt állott: ez — tekintet nélkül a betegség minőségére — a szerződés érvénytelenségét vonja maga után (j. gy.) . 273
Kérelmére a gondnokság alá helyezendőnek gondnokság alá helyezés kimondása (tv.). 149
Kérelmezésre jogosítottak, a gondnokság alá helyezési eljárás megindítása iránt (m. r.) 89
a) elmebetegség esetén 89
b) gyengeelméjűség esetén 89
Kérelmezheti a gyermek elmegyenge szülője gondnokság alá helyezését (j. gy.) 91
Kérelmező, ha alaptalanul kéri a gondnoksági eljárást, az összes költségekben elmarasztalható (m. r.) 219
Kérésére a gondnokság alá való helyezés elrendelésének hivatott személyek (tv.) 57
Kereset (gondnokság alá helyezés iránti) elutasítása kisebbfokú elmegyengeség eseténél (j. gy.) 120
Kereset, ha az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *b)* p. alapján indíttatott is: azért alperes a 28. §. *a)* p. alapján is helyezhető gondnokság alá (j. gy.) . 116
Kereset megindítása a gondnokság megszüntetése végett, — nem szolgál okul izraeliták válóperében arra, hogy — a válóperben való eljárás felfüggesztessék (j. gy.) 293
Kereset, semmiségi, a peres eljárásban (tv.) 411
Keresetét a felperes gyermek visszavonván, bár az alperes gyenge elméjűsége megállapíttatott — a gondnokság alá helyezési eljárás beszüntetendő (j. gy.). 97

Keresetekre, melyek a kereskedelmi társaságok tagjai ellen intéztetnek, — megállapított elévülési idő a gondnokság alatt levőkre is hatályos (tv.) 236
Keresetlevél gondnokság alá helyezési ügyben (m. r.) 90
Keresetlevél, gondnoksági ügyben csakis a kérelmezésre való jogosulatlanság okából utasítható vissza (j. gy.) 91
Keresetlevélben gondnoksági ügyben nem kivántatik az 1885. évi VI. t.-cz. 4 §-ában írt feltételek kimutatása (j. gy.) 99
Kereskedelmi ministernek bejelentendő a vámszedési jog engedélyese ellen elrendelt gondnokság (tv.) 154
Kereskedelmi társaságok — (közkereseti, betéti és szövetkezet) tagjai elleni keresetekre megállapított elévülési idő a gondnokság alatt levők ellen is hatályos (tv.) 236
Kérheti az árvaszéki ügyész értelmiséggel nem biró süket-némák gondnokság alá helyezését (j. gy.) 93
Kerületi elöljáróság (fő- és székvárosi) bizonyítványa bizonyítja az állandó lakást (j. gy.) 79
Kétely esetén a magán-elmegyógyintézetbe felvett egyének újabb vizsgálata rendelendő el (tv.) 4
Kezelése, (házi) ingatlannak (tv.) 176
Kezelése, ingatlan vagyonnak (tv.) 175
Kezelése, a vagyonnak (tv.) 174
Kiadásai és díja, a tiszti ügyésznek és az ügygondnoknak, az irodai átalányból nem előlegezhetők (j. gy.) 225
Kifogás, arra irányuló, hogy a biztosított, mint elmezavart egyén, a szerződés újból hatályba léptetésekor szabad elhatározási képességgel nem bírt, még elmezavar igazolása esetében sem vehető figyelembe, ha a szerződés megújítására a biztosított tette az ajánlatot (j. gy.) 275
Kifogás arra irányuló, hogy a főesküvel megkinált személy szellemi fogyatkozása miatt a főeskü letételére képtelen, nem vehető figyelembe, ha ő gondnokság alá helyezve nincs (j. gy.) 400
Kimutatása, az 1885. évi VI. t.-cz. 4. §-ában írt feltételeknek csak a gondnoksági tárgyalás folyamán kivántatik meg (j. gy.) 99
Ki nem elégítés és izgatás következtében — orvosi tanú-vallomás szerint — kiújulhatván a felperes nőn a hysterikus rohamok: férjéhez való visszatérését jogosan tagadhatja meg (j. gy.) 317
Kirendelése végett a gondnoknak, a gondnokság alá helyezendő vitás állampolgársága megállapításáig — a magyar gyámhatóság megkeresendő (j. gy.) 87
Kiskorúak gondnoksága (tv.) 53
Kiskorúak gondnoksága iránt, hivatalból megindítandó eljárás (tv.) . . . 135
Kiskorú házasságához törvényes képviselőjének, illetve a szülőnek beleegyezése szükséges (tv.) 327

Kiskorú örökös, ha nagykorúvá vált a hagyatéki eljárás alatt és ha a hátrahagyott özvegy állítólag gyengeelméjű — a hagyatéki ügyben biróság jár el (j. gy.) 415
Kiskorúság meghosszabbítása (tv.) 54
Kitűzése a tárgyalásnak, gondnokság alá helyezési ügyben (j. gy.) . . . 90
Kivándorlási ügynök, gondnokság alatt álló egyén nem lehet (tv.) . . . 65
Kivétel ama szabály alól, mely szerint: cselekvőképtelen egyén által kötött házasság semmis (tv.) 334
Kivételes eljárás (a 47. §-ban szabályozott) csak a 28. §. *b)* vagy *c)* alapján a gondnokolt egyszerű kérelmére elrendelt gondnokság megszüntetése esetén alkalmazandó (j. gy.) 214
Kizárása a peres eljárásnak (tv.) 391
Korábbi jogszabályok érvénye a házassági jogban (tv.) 350
Korábbi semmis házasság befolyása az új házasságra (tv.) 330
Kórházi jelentés kieszközlésére hivandó fel a t. ügyész keresete visszautasítása mellett, ha a gondnokság alá helyezési eljárás a 35. §. alapján hivatalból indítandó meg (j. gy.) 100
Korlátolt cselekvőképességűek a házassági jog szempontjából (tv.) . . . 343
Korlátolt cselekvőképességű házastárs a felbontási perben perképes (tv.) . 345
Korlátolt cselekvési képességű házastárs a semmiségi perben perképes (tv.) 343
Korlátozás a gondnokság viselésében, biróra és ügyészségi tagra nézve (tv.) 162
Korlátozása és megszüntetése az önjogúságnak (tv. j.) 430
Kölcsönügyletek, melyeket a gondnokság alá helyezett a gondnok és a gyámhatóság jóváhagyása nélkül kötött, érvénytelenek. Ha azonban a kölcsön a gondnokolt nyilvánvaló szükségletére adatott: az követelhető (j. gy.) 262
Költség, orvosi az iroda-átalányból előlegeztetik a gondnoksági eljárás egyes eseteiben (j. gy.) 124
Költsége, a gondnoknak (tv.) 167
Költségei, a gondnoksági eljárásnak, ha a megindítás nem minden alap nélkül történt — a pervesztes felperest nem terhelik (j. gy.) 128
Költségek és díjak a gondnoksági eljárásban (m. r.) 217
Költségek (eljárási) a gondnokokat terhelik (m. r.) 218
Költségek (eljárási) az iroda-átalányból előlegezendők (m. r.) 218
Költségekben, elmarasztalható az eljárást alaptalanul kérelmező (gondnokság alá helyezési vagy megszüntetési ügyben) (m. r.) 218
Költségeknek, (eljárási) az irodai átalányból előlegezése a magánfél kérelmére inditott eljárásban helyt nem foghat (m. r) 221
Költségeket (gondnoksági eljárásban) az árvaszék helyett a megyei hatóság tartozik fizetni (j. gy.) 226
Költségeket, (eljárási) az árvaszék fizeti, mert alaptalanul inditotta meg az eljárást (j. gy.) 225

Költségeket, (eljárási) a t. ügyész fizeti, mert alaptalanul indította meg az eljárást (j. gy.) 227
Költségeket, (szakértői) felperes tartozik előlegezni (j. gy.) 227
Kötelezettség, (bélyegilletéki) a gondnoksági eljárásban (m. r.) 229
Kötelezettsége, (kártérítési) az elmebetegeknek (tv. j.) 283, 427
Köteleztetik a gondnokolt a mindennapi ruházat árának megtérítésére akkor is, ha a megrendeléshez a gondnok hozzá nem járult (j. gy.) . . . 269
Kötelességei és jogai a gondnoknak (tv.) 187
Kötelmi jog (tv. j.) 425
Követelései a gondnokoltaknak a csődhitelezők első osztályába tartoznak (tv.) 423
Követelhető a gondnokoltnak nyilván való szükségletére adott kölcsön, ha a kölcsönügylet a gondnok és gyámhatóság jóváhagyása nélkül köttetett is (j. gy.) 262
Következtetést sem nyujt nem szakértők által felhozott az a körülmény, hogy végrendelkezőnek — már agg koránál fogva is — beszédmódjában és emlékező tehetségében némi fogyatkozás volt észlelhető arra, hogy örökhagyó az ész használatával s így cselekvési képességgel nem rendelkezett (j. gy.). 363
Közegek, (állami gyógyintézeti) igénybevétele elmebetegség megállapítására nem szükséges, ha az ügygondnok határozottan nem kívánja (j. gy.) . 140
Közhivatalnok, gondnokság alatt álló egyén nem lehet (tv.) 60
Közigazgatási hatóság és biróság közti illetékességi összeütközés (tv.) . . . 81
Közjegyzői állás megszünik szellemi fogyatkozás és gondnokság alá helyezés folytán (tv.) 61
Közjegyző, jogerős gondnokság alá helyezési határozat következtében elmozdítható (tv.) 62
Ha a határozat nem jogerős, ideiglenes felfüggesztés mondandó ki (tv.) 62
Közjegyző és közjegyzőjelölt gondnokság alatt álló egyén nem lehet (tv.) 61
Közjegyző közreműködése a végintézkedés megtételénél (tv.) 355
Közös tulajdont képező földbirtokot, a férj mint gondnokság alatt álló nejének megbizottja, a gondnok hallgatólagos beleegyezésével haszonbérbe adhat (j. gy.) 247
Közreműködése, a közjegyzőnek a végintézkedés megtételénél (tv.) . . . 355
Községben nem állandóan, de rövidebb-hosszabb ideig tartózkodás az illetékességet megállapítja (j. gy.). 80
Községi választásnál a gondnok képviseli a gondnokság alattiakat (tv.) . 64
Közvetlen tapasztalatokon alapuló orvosi bizonyítvány lehet csak bizonyíték (j. gy.) 243
Közzététele, a családtanács felállításának (tv.) 192
Közzététele, a gondnokság alá helyezésnek és telekkönyvi feljegyzése (tv.) 65
Közzététele, (hirlapi) előtt a gondnokságnak kötött jogügylet érvényessége (tv.) 239

Külföldi állam alattvalójának gondnokság alá helyezésére magyar biróságok nem illetékesek (j. gy.) 85
Különböző időben történt észleletük alapján tett vallomása két orvosnak egy és ugyanazon kórállapot felől: teljes bizonyítékot képez (j. gy.) . 271
Különcz magaviselete alperesnek adván a perre okot: a perköltséget alperes viseli, bár a gondnokság alá helyezési kereset elutasíttatott (j. gy.) . . 117
Különélés elrendelhető semmiségi perekben (tv.) 345

Lakhelye a gondnoknak megállapítja a gondnokolt ellen indított perbeli illetőséget (j. gy.) 394
Lakhelyeül a szolgálatban levő katonáknak az a hely tekintendő, a hol ezredük fekszik (j. gy.) 78
Lakást, (az állandót) a fő- és székvárosi ker. elöljáróság bizonyítványa bizonyítja (j. gy.) 79
Lelet, (orvosi) és vélemény (m. r.) 105
Leltározása a hagyatéknak (tv.) 419
Leltározás a közjegyző gondnokságánál a gondnok közbenjöttével eszközlendő (tv.) 62
Lemondás az örökségről (tv. j) 459
Lényeges körülmény a gondnokság alá helyezendőnek jelenlegi állapota a gondnokság alá helyezés kérdésénél (j. gy.) 118
«Locus originis» nem, hanem a «locus domicilii» határozza meg az illetékes gondnoksági biróságot (j. gy.) 83
Lucidum intervallum (tv.) 388

Magánfél kérésére indított eljárás költségei az irodai átalányból nem előlegezhetők (m. r.) 221
Magánjogi nemzetközi vonatkozásai a házassági jognak (tv.) 348
Magát megértetni nem tudás elmebetegnél nem képezi sem a gondnokság alá helyezés előfeltételét, sem a betegség kizárólagos ismérvét (j. gy.) 117
Magaviselete (különcz) az alperesnek adván okot a perre: a perköltséget alperes viseli, ha a gondnokság alá helyezési kereset elutasíttatott is (j. gy.) 117
Magyar biróságok nem illetékesek külföldi állam alattvalójának gondnokság alá helyezésére (j. gy.) 85
Magyar gyámhatóság, megkeresendő gondnok kirendelése végett halasztást nem tűrő gondnoki teendők végzésére addig, míg a gondnokság alá helyezendő egyén vitás állampolgársága diplomatiai úton megállapíttatik (j. gy.) 87
Magyarország és magyar biróságok a házassági jogban (tv.) 350

Magyarországban nemzetközi jogi szempontból megítélése a jogi és cselekvési képességnek (m. r.) 234
Magyarországi izraelitáknál az elmebetegség mint házasság-érvénytelenségi ok (h. j. sz.) 287
Magyarországi izraelitáknál az elmebetegség mint házasság-felbontási ok (h. j. sz.) 289
Magyarországi protestánsoknál az elmebetegség mint házassági érvénytelenségi ok (h. j. sz.) 286
Megállapítása (birói) az elmebetegségnek orosz alattvalóknál (m. r.) . . 38
Megállapítása az elmebetegségnek szakértői vélemény alapján tanúvallomásokkal szemben polgári perben (j. gy.) 265
Megállapítja az illetőséget a gondnoksági eljárásban a községben való rövidebb-hosszabb ideig tartózkodás is (j. gy.) 80
Megbizottjaképen gondnokság alatt álló nejének — a férj, közös tulajdonukat képező földbirtokot — a gondnok hallgatólagos beleegyezésével haszonbérbe adhat (j. gy.) 247
Megfigyelési rendszer állami tébolydáknál 3
Megfizetésére a biztosítási összegnek, a biztosító társulat nem kötelezhető, ha a biztosító delirium tremensben történt megbetegedését a biztosítási ajánlatban elhallgatja (j. gy.) 271
Meghatalmazás (illetékes gyámhatósági) állapítja meg a jogosultságot, gondnokolt képviseletére és az érdekébeni perelhetésre (j. gy.) 172
Meghatalmazások ügyvédi, gyámhatósági, gondnoksági ügyekben (m. r.) . 72
Meghosszabbítása a kiskorúságnak (tv.) 54
Megindítási idő a semmiségi pert illetőleg (tv.) 343
Megítélése a jogi és cselekvési képességnek Magyarországban nemzetközi jogi szempontból (m. r.) 234
Megküldése a haláleset-felvételnek (tv.) 419
Megküldése a végrendeletnek (tv.) 419
Meg nem eskethetők az elmebeli fogyatkozásban szenvedő tanúk (tv.) . . 396
Megsemmisítésére a szerződésnek elég okul szolgál, ha a szerződési képesség hiányának alapjául szolgáló fogyatkozásról a másik szerződő félnek kétségtelenül tudomással kellett birnia (j. gy.) 245
Megszűnése a gondnoki tisztnek (tv.) 165
Megszüntetésnek (gondnokság) kérésére jogosultak (tv.) 195
Megszüntetése esetén a gondnokságnak a gondnokolt egyszerű kérelmére alkalmazandó csak a 47. §-ban szabályozott kivételes eljárás (j. gy.) . 214
Megszüntetése a gondnokságnak a gondnokolt egyszerű kérelmére kimondatott (j. gy.) 214
Megszüntetése czéljából a gondnokságnak megindított eljárás tárgytalanná válván, — a kérelmező gondnokolton mutatkozó elmezavarodási tünetek

miatt — az eljárás abbanhagyatott. Perköltség viselésére a gondnokolt helyett gondnok saját személyében nem kötelezhető (j. gy.) 207
Megszüntetése az önjoguságnak (tv. j.) 430
Megszüntetésére, a gondnokságnak, illetékes hatóság (tv.) 194
Megtagadható a tanuságtétel (tv.) 397
Megtámadási határidő folyása szünetel cselekvőképtelenség esetén a házassági jogban (tv.) 344
Megtámadási joga a férjnek a gyermek törvényessége tekintetében (tv. j.) 432
Megtámadási jog a házastárs személyéhez kötött jog (tv.) 344
Megtámadható a házasság (tv.) 344
Megtérítésére a mindennapi ruházati czikkek árának a gondnokolt akkor is köteleztetik, ha a megrendeléshez a gondnok hozzá nem járult (j. gy.) 269
Megvizsgálása az elmeállapotnak szakértők útján — hivatalból is elrendelhető a polgári perben (j. gy.) 245
Megyei hatóság köteles fizetni a költségeket az árvaszék helyett, ha a t. ügyész a gondnoksági keresettel elutasíttatott (j. gy.) 226
Módja a szakértői megvizsgálásnak (j. gy.) 129
Munkadíj az ügygondnok részére az irodaátalányból nem fizethető (m. r.) 223

Nagykorúak gondnoksága esetén, gyámügyi eljárás (tv.) 69
Nagykorúaknál, gondnokság esetei (tv.) 43
Nagykorúaknál hivatalból megindítandó gondnoksági eljárás (m. r.) . . 135
Nagykorúvá válván a hagyatéki eljárás alatt a kiskorú örökös, a hátrahagyott özvegy pedig állítólag gyengeelméjű, ily hagyatéki ügyben az eljárás birói hatáskörbe tartozik (m. r.) 415
Nappali (és nem egyszersmind éjjeli, tehát állandó) tartózkodás nem állapít meg illetékességet (j. gy.) 77
Nehézkóros elmezavar (c.) 23
Nem létezőnek tekintendő a kiskorú házasságába beleegyezés tekintetében, az elmebeli fogyatkozásban szenvedő szülő (tv.) 328
Nemzetközi jogi szempontból megítélése Magyarországban a jogi és cselekvési képességnek (m. r.) 234
Nemzetközi magánjogi vonatkozásai a házassági jognak (tv.) 348
Nemzetközi vonatkozásai a gondnokságnak (tv.) 66
Nő, (felperes) jogosan tagadhatja meg a férjéhez való visszatérést, ha — orvosi tanúvallomás szerint — rajta izgatás és ki nem elégítés következtében a hysterikus rohamok kiújulhatnak (j. gy.) 317
Nyilatkozat örökség elfogadására (tv. j.) 459
Nyilatkozata, (az elválásba beleegyező) az elmebeteg felperes gondnokának az elmebeteg fél személyes nyilatkozatát nem pótolhatja (j. gy.) . . 315

Nyilatkozata az ügygondnoknak, izraelita házasság felbontására vonatkozólag az elmebeteg házastárs beleegyezését nem pótolja (j. gy.) 314
Nyilatkozni az elmebeteg izraelita házasfél helyett annak gondnoka köteles (j. gy.) 294
Nyilvánvaló szükségletére a gondnokoltnak adott kölcsön követelhető, ha a kölcsönügylet a gondnok és a gyámhatóság jóváhagyása nélkül köttetett is (j. gy.) 262
Nyomorékság (testi) és gyengeség a gondnokság fentartására indokul nem szolgálhat (j. gy.) 206
Nyugvása az atyai hatalomnak (tv. j.) 432

Ok a semmiségre alaki sérelem a peres eljárásban (tv.) 411
Oltalma (különös) alatt a törvénynek állanak az elmebeli fogyatkozásban szenvedők (tv.) 235
Orosz alattvalóknál az elmebetegségnek birói megállapítása (m. r.) . . . 38
Országgyűlési felsőházi tagság a budapesti kir. törvényszék illetékességét nem állapítja meg (j. gy.) 78
Országgyűlési képviselő irányában a budapesti biróságok illetékesek. Ellenkező határozat (j. gy.) 78
Országos közegészségi tanács felülvéleménye daczára alperes gondnokság alá nem helyeztetett (j. gy.) 130
Országos közegészségi tanács határozott véleménye daczára az első birósági ítélet feloldatván, az intézeti igazgatótól pótvélemény beszerzése rendeltetett el (j. gy.) 132
Országos tébolyda igazgatóságának jelentése alapján alperes nagykorúsága idejétől számítandó joghatálylyal gondnokság alá helyeztetik (j. gy.) . 138
Országos tébolyda igazgatóságának jelentése alapján a gondnokság alá helyezés kimondandó (m. r.) 136
Orvosi (járási) vélemény daczára, a törv. orvos véleménye és a törvényszék személyes tapasztalatai folytán alperes nem helyeztetik gondnokság alá (j. gy.) 127
Orvosi bizonyítvány, az elmebetegség bizonyítására hiányos lévén, a törvényszéki orvos pedig a betegséget nem constatálhatván, alperes nem helyeztetik gondnokság alá (j. gy.) 126
Orvosi lelet és vélemény 105
Orvosi szakértői véleménynyel szemben, testvérek által felhozott tények az elmegyengeség megállapítására alapot nem szolgáltatnak (j. gy.) . 123
Orvosi szemle (j. gy.) 101
Orvosi szemle által derítendő ki az elmebeli állapot a gondnoksági eljárásban és az orvosi vélemény szükség esetén felülvizsgálandó (m. r.). 103
Orvosi szemle általi kiderítésénél az elmebeli állapotnak a rokonok is meghallgatandók (j. gy.) 115

Orvosi vélemények felülvéleményezése elrendeltetik annak megállapítása végett, hogy alperes gyengeelméjű-e vagy elmebeteg (j. gy.) 133
Orvosi vizsgálati díjat előlegezni köteles a magánelmegyógyintézet igazgatója, ha az ő jelentése alapján indíttatott meg az eljárás (j. gy.) . . 228
Orvosnak elmezavarodottság felől kiadott bizonyítványa csak akkor bizonyíték, ha az abban foglaltak az orvos közvetlen tapasztalatán alapulnak (j. gy.) 243
Orvosnak (kettőnek) ugyanazon kórállapot felől különböző időben történt észlelet alapján tett összhangzó vallomása teljes bizonyítékot képez (j. gy.) 271
Orvosok vallomása szerint a felperes nőn izgatás és ki nem elégítés következtében a hysterikus rohamok kiújulhatván, férjéhez való visszatérését jogosan tagadhatja meg (j. gy.) 317
Önálló vezetésére ügyeinek képes. Elmegyengeség (c.) 113
Önálló vezetésére ügyeinek nem képes. Elmegyengeség (c.) 109
Önjogúság, korlátozása és megszüntetése (tv. j.) 430
Öntudat és az akaratképesség teljes hiánya részegség következtében kizárja a szerződéskötési képességet (j. gy.) 267
Öntudatlan állapotban, mely hagymáz folytán állott be, — kötött szerződés érvénytelenítése (j. gy.) 253
Öntudatlan állapotot, mely a végrendelkezést megelőző napokban állott fenn, tanusító bizonyítékok nem vehetők figyelembe, ha a végrendeleti tanúk bizonyítják, hogy örökhagyó a végrendelettételkor ép elmével végrendelkezett (j. gy.) 361
Örökhagyót épelméjűnek és végrendelkezésre képesnek nem nyilvánító szakértői vélemény ama tünetek felsorolása nélkül, melyekből a véleményt a szakértők következtetik, a végrendelet érvénytelenségének kimondására alapul nem szolgál (j gy.) 371
Öröklési jog (tv. j.). 458
Öröklési jog szempontjából (az elmebetegség) 353
Öröklési szerződés (tv. j.) 459
Örökös (kiskorú) a hagyatéki eljárás közben nagykorúvá válván, ha az örökhagyó özvegye állítólag gyengeelméjű is, ily hagyatéki ügybeni eljárás birói hatáskörbe tartozik (m. r.) 415
Örökösödési eljárás (tv.) 415
Örökségelfogadási nyilatkozat (tv. j.) 459
Örökségről lemondás (tv. j.) 459
Őrültség, alkoholismus okozta tüneteinek elmaradása javult állapotú gondnokoltnál — a szakértői vélemény szerint — további gondos felügyelettől tétetvén függővé, a gondnokság meg nem szüntethető (j. gy.) . 208
Összeütközés (illetékességi), bel- és külföldi biróságok között (tv.) . . . 84
Összeütközés (illetékességi), birói és közigazgatási hatóságok között (tv.) . 81

Összeütközés (illetékességi), hazai biróságok között (tv.) 80
Összeütközésre (illetékességi), vonatkozó eset (j. gy.) 81
Összhangzó vallomása két orvosnak ugyanazon kórállapot felől, habár különböző időben történt észleletek alapján tétetik is. teljes bizonyítékot képez (j. gy.) 271
Özvegy, ha állitólag gyengeelméjű, a kiskorú örökös pedig a hagyatéki eljárás közben nagykoruvá vált, ily esetben a hagyatéki eljárás birói hatáskörbe tartozik (m. r.) 415

Pénzbirság a gondnokság igazolatlan el nem fogadása miatt (tv.) . . . 165
Per, (házassági, semmiségi) inditására jogosultak (tv.) 335
Per, (házassági, semmiségi) megindításának ideje (tv.) 343
Perbeli illetőséget, a gondnokolt ellen inditott perben, a gondnok lakhelye állapitja meg (j. gy.) 394
Perbeli képviseletére is a gondnokoltnak hivatottnak kell tekinteni az elmebeteg részére ideiglenesen kinevezett gondnokot is a gondnoksága tartamáig (j. gy.) 70
Perek. (a gondnokság alatt állókat érdeklő) megindításáról az árvaszék értesitendő (m. r.) 390
Perekben, (házassági, semmiségi) a különélés elrendelhető (tv.) 345
Perelhetőségi jogosultságot a gondnok részére, a gondnokolt érdekében az illetékes gyámhatóság meghatalmazása állapit meg (j. gy.) 172
Peres fél a részére megitélt eskü letételére készségét személyesen bejelentvén, ha az eskü letétele előtt elmebetegségbe esett, a perrendtartás 144. §-a nem alkalmazható mindaddig, mig hitelesen ki nem mutattatik, hogy az esküköteles fél állapota gyógyíthatatlan, vagy hogy ő elhalt (j. gy.) 403
Per folyama alatt felperes elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztetvén, ha a perben ügyvéd által képviselve volt, a gondnokság a peres eljárásnak félbeszakitására okul nem szolgál (j. gy.) 392
Perképes a felbontási perben a cselekvőképességében korlátolt házastárs (tv.) 345
Perképes a semmiségi perben a cselekvési képességében korlátolt házastárs (tv.) 343
Perköltség viselésére a gondnok saját személyében nem kötelezhető, midőn a gondnokság megszüntetését a gondnokolt kérte, azonban a rajta mutatkozó elmezavar tünetei miatt az eljárás mint tárgytalan beszüntettetett (j. gy.) 207
Perköltséget alperes viseli, ha különcz magaviselete adott a perre okot, bár gondnokság alá nem helyeztetett (j. gy.) 117
Perköltséget az árvaszék viseli, midőn az orvosi bizonyítvány hiányossága okából alperes nem helyeztetik gondnokság alá (j. gy.) 126

Perköltséget a megbizó árvaszék viseli, midőn határozatlan tartalmú orvosi bizonyítvány alapján gyengeelméjű egyén gondnokság alá helyezése iránt beadott keresetével a t. ügyész elutasíttatott (j. gy.) 98
Perköltséget a megbizó hatóság viseli, ha gyengeelméjűnek gondnokság alá helyezését az arra nem jogosult t. ügyész kérelmezvén, elutasíttatik (j. gy) 96
Perköltséget, mivel az elutasított kereset nem volt merőben alaptalan, az alperes viseli (j. gy.) 131
Perrendtartás, 244. §-ának analogiájára letettnek nem nyilvánítható az elmebeteggé vált fél részére megítélt eskü (j. gy.) 410
Perrendtartás, 244. §-ának hasonlatosságára letettnek nem nyilvánítható elmebetegség okából az eskü akkor sem, ha az elmebetegség gyógyíthatatlan (j. gy.) 405
Perrendtartás, 244. §-a nem alkalmazható mindaddig, míg hitelesen ki nem mutattatik, hogy az elmebetegségbe esett esküköteles fél állapota gyógyíthatatlan, bár a részére megítélt eskü letételére kézségét személyesen be is jelentette (j. gy.) 403
Perreutasítás hagyatéki ügyben (tv.) 422
Perújításnak helyt kell adni, ha az alapperben nyertes fél a bűnperben beszámíthatóság hiánya miatt felmentetett ugyan, de a hamis eskü tárgyi tényálladéka megállapíttatott (j. gy.). 412
Pervesztes felperes a gondnoksági eljárás költségeinek fedezésére nem köteleztetett, mert az eljárás megindítása nem minden alap nélkül történt (j. gy.) 127
Polgári kötelesség a gondnokság viselése (tv.) 163
Postatakarékpénztári betevő lehet a gondnokság alatt álló egyén is (tv.) . 242
Pótnyilatkozat beszerzésére (az illető elmegyógyintézet igazgatójától) utasíttatik az eljáró törvényszék az elsőbirósági ítéletnek az orsz. közegészségi tanács határozott véleménye daczára feloldása mellett (j. gy.) 132
Protestánsok válóperében a békéltetés az egyik házastárs elmebetegsége miatt lehetetlenné válván: annak elmaradása a válókereset elutasítására indokul nem szolgál (j. gy.) 291
Protestánsoknál (magyarországi) elmebetegség mint házassági érvénytelenségi ok (h. j. sz) 286
Protestánsoknál (magyarországi) elmebetegség mint házassági felbontási ok (h. j. sz.) 289

Rabbi előtt tett kölcsönös beleegyezés az izraelita házasság felbontásába, ha az egyik házasfél elmebeteggé válása miatt a törvényszék előtt nem ismételhető: a felbontás kimondására alapul nem szolgál (j. gy.) . 308, 314
Református evang. erd. egyházkerületben az elmebetegség mint házasságérvénytelenségi ok (h. j. sz.) 286

Rendelet a gondnoksági eljárás költségeinek az irodaátalányból előlegezése tárgyában (m. r.) 221
Rendelkezni a gondnokoltak halála esetén azok javairól a gyámhatóság nincsen hivatva (j. gy.) 385
Rendes illetőségtől eltérésnek nincs helye gondnokoltat érdeklő ügyekben (tv.) 395
Rendszer (ellenőrzési) (tv.) 3
Rendszer (megfigyelési) (tv.) 3
Részegség csak akkor zárja ki a szerződéskötési képességet, ha annak következtében az öntudat és az akaratelhatározási képesség teljesen hiányzik (j. gy.) 267
Rokonok beleegyezése mely esetekben pótolja a gyámhatósági jóváhagyást? (tv.) 189
Rokonok jogai a gondnokolt ügyeinél (tv.) 188
Rokonok közreműködése a gondnokolt ügyeinek elintézésénél 188
Rokonok meghallgatandók, az elmebeli állapot orvosi kiderítésekor (j. gy.) 115
Rokonok meghallgatandók az elmebetegség megállapításánál (j. gy.) . . 140
Rokonok meghallgatása a gondnoksági eljárásban (j. gy.) 132
Rokonokról 188
Román, görög keleti egyházban az elmebetegség mint házassági érvénytelenségi ok (h. j. sz.) 286
Román, görög keleti egyházban az elmebetegség mint házassági felbontási ok (h. j. sz.) 288
Ruházati czikkek árának megtérítésére a gondnokolt akkor is köteleztetik, ha a megrendeléshez a gondnok hozzá nem járult (j. gy.) 269

Saját kérelemre gondnokság alá helyezés (m. r.) 149
Segédkezet. gondnokság alatt álló személyek által tett adósság behajtásához törvényeink nem nyujtanak (j. gy.) 269
Siketnémának, ki értelmiséggel nem bír, gondnokság alá helyezését kérheti az árvaszéki ügyész (j. gy.) 93
Siketnémák gondnokság alá helyezése (tv.) 56
Semmis a cselekvőképtelen által kötött házasság kivétel a szabály alól (tv.) 334
Semmis korábbi házasság befolyása az új házasság érvényességére (tv.) . 330
Semmiségi esetek a gondnoksági eljárásban (j. gy.) 91
Semmiségi kereset (tv.) 411
Semmiségi okul szolgáló alaki sérelmek a peres eljárásban (tv.) 411
Semmiségi ok, a gyengeelméjű alperes személyes idézésének elmulasztása a gondnoksági eljárásban (j. gy.) 102
Semmiségi ok: az eljárásnak előleges vizsgálat alapján beszüntetése (j. gy.) 103
Semmiségi per indítására jogosultak a házassági jogban (tv.) 335

Semmiségi per megindításának ideje a házassági jogban (tv.) 343
Semmiségi perben perképes a cselekvés képességében korlátolt házastárs (tv.) 343
Semmiségi perekben a különélés elrendelhető (tv.) 345
Semmissé teszi az ügyletet, a szerződés megkötésekor fennállott elmebetegség (j. gy.) 265
Sógor nincs jogosítva sógorának gyengeelméjűség miatt gondnokság alá helyezését kérelmezni (j. gy.) 92
Sommás eljárás szabályai szerint biró által vezetendő a gondnoksági tárgyalás és a tényállás hivatalból hozandó tisztába (j. gy.) 148
Soronkívül intézendők el a gondnoksági ügyek (m. r.) 215
Szabályai a gondnoksági eljárás menetének (m. r.) 144
Szakértő bizonyíték költségeit a felperes tartozik előlegezni (j. gy.) . . . 227
Szakértő, három, által vizsgálandó meg újból az elmebeli állapot, az orvosi vélemény határozatlansága esetén (j. gy.) 128
Szakértői megvizsgálás módja (j. gy.) 129
Szakértői vélemény alapján, megállapítása az elmebetegségnek — tanúvallomásokkal szemben (j. gy) 265
Szakértői vélemény hatálya (tv.) 104
Szakértői vélemény hatályával bír az elmegyógyintézeti igazgató jelentése (m. r.) 136
Szakértői vélemény hatályával bír a tébolydaigazgatói jelentés (j. gy.) . 134
Szakértői vélemény a javulást és az alkoholismus okozta őrültség tüneteinek elmaradását — a javult állapotu gondnokoltnak — további gondos felügyelet alatt tartásától tévén függővé, a gondnokság meg nem szüntethető (j. gy.) 208
Szakértők mint tanúk (tv.) 397
Szakértők útján megvizsgálása az elmeállapotnak a polgári perben hivatalból is elrendelhető (j. gy.) 245
Szakértők véleménye és az országos közegészségi tanács felülvéleménye daczára alperes gondnokság alá nem helyeztetik (j. gy.) 130
Szakértők véleménye — mely örökhagyót épelméjűnek és végrendelkezésre képesnek nem találja, de a tüneteket, melyekből a véleményt következtetik, fel nem sorolja — a végrendelet érvénytelenségének kimondására alapul nem szolgál (j. gy.) 371
Szakértőknek és tanúknak ama vallomásával szemben, hogy a végrendelkező elmebeteg és végrendelkezésre képtelen volt, ha magából a végrendeletből az tűnik ki, hogy annak alkotásakor a végrendelkező épelméjű volt: a végrendelet érvényesnek mondandó ki (j. gy.) 371
Szakértőkül kik nem alkalmazhatók? (tv) 104
Számadás (gondnoki) (tv.) 181
Székhelyen tett eljárásért gondnoksági ügyben a tiszti ügyészt díj nem illeti (m. r.) 219

Szellemi fogyatkozás és gondnokság alá helyezés folytán megszünik a közjegyzői tiszt (tv.) 61
Szellemi fogyatkozás miatt a megkinált személynek a főeskü letételére képtelensége — mint kifogás — nem vehető figyelembe, ha ő gondnokság alá helyezve nincs (j. gy.) 400
Szellemi tehetségeinek fogyatkozása miatt gondnokság alá helyezett egyén által tett végrendelet érvényesnek tekintendő, ha valóságos elmebetegsége meg nem állapítható (j. gy.) 358
Szemben a tanúk és szakértők ama vallomásával, hogy a végrendelkező elmebeteg és végrendelkezésre képtelen volt, érvényesnek mondandó ki a végrendelet, ha magából a végrendeletből az tünik ki, hogy annak alkotásakor a végrendelkező épelméjű volt (j. gy.) 371
Személyéhez, a házastársnak kötött jog a házasság megtámadásának joga (tv.) 344
Személyek, a gondnokságra hivatottak (tv.) 159
Személyes nyilatkozatát az elmebeteg félnek, gondnokának az elválásba beleegyező nyilatkozata nem pótolhatja (j. gy.) 315
Személyesen idézendő a gyengeelméjű alperes a gondnoksági tárgyalásra; számára ügygondnok kirendelése előszabva nincsen (j. gy.) 101
Szemle, orvosi (m. r.) 101
Szemle, (orvosi) által deritendő ki a gondnoksági eljárásban az elmebeli állapot (m. r.) 103
Szenvedő váltóképesség (tv.) 278
Szerbiával kötött gondnoksági államszerződés (tv.) 68
Szerb görög keleti egyházban az elmebetegség mint házassági érvénytelenségi ok (h. j. sz.) 286
Szerb görög keleti egyházban az elmebetegség mint házassági felbontási ok (h. j. sz.) 288
Szerződés érvénytelenítése, a mely szerződés hagymáz folytán előállott öntudatlan állapotban köttetett (j. gy.) 253
Szerződés érvénytelenségét vonja maga után, ha a biztositott a biztositási ajánlat megtételekor hozzá intézett kérdésre elhallgatja, hogy előbb orvosi gyógykezelés alatt állott, tekintet nélkül a betegség minőségére (j. gy.) 273
Szerződés megkötésekor fennállott elmebetegség az ügyletet semmissé teszi (j. gy.) 265
S erződés, öröklési 355, 459
Szerződés (biztositási) ujbóli hatályba léptetésekor az a kifogás, hogy a biztositott szabad elhatározási képességgel nem birt, még elmezavar igazolása esetében sem vehető figyelembe, ha a szerződés megujitására a biztositott tette az ajánlatot (j. gy.) 275
Szerződési képesség 238, 426

Szerződési képesség hiánya akkor is ok a szerződés megsemmisítésére, ha a fogyatkozásról a másik szerződő félnek kétségtelen tudomással kellett bírnia (j. gy.) 244
Szerződéskötési képességet a részegség csak akkor zárja ki, ha annak következtében az öntudat és az akaratelhatározási képesség teljesen hiányzik (j. gy.) 267
Szerződést gátló akadály az a körülmény, hogy a váltóadós — a váltó aláirásakor — elmebeteg volt és ez az erről tudomással nem biró jóhiszemü harmadik személy irányában is sikerrel alkalmazható kifogást képez (j. gy.) 280
Szerződést nem köthet az elmebeteg (tv.) 242
Szerződő másik félnek, ha kétségtelen tudomással kellett birni a fogyatkozásról, mely a szerződésképesség hiányát okozta, az a körülmény elég ok a szerződés megsemmisítésére (j. gy.) 244
Szolgálatban levő katonák lakhelyeül az a hely tekintendő, a hol ezredük fekszik (j. gy.) 78
Szülő, ha elmebeli fogyatkozásban szenved — nemlétezőnek tekintendő a kiskorú házasságába beleegyezést illetőleg (tv.) 328
Szülője gondnokság alá helyezésének kérelmezésére a gyermek jogosult (j. gy.) 91
Szülőnek, illetve a törvényes képviselőnek beleegyezése szükséges a kiskorú házassághoz (tv.) 327
Szünetel a házasság-megtámadási határidő folyása cselekvőképtelenség esetén (tv.) 344
Szünidő (törvénykezési) hatálya alól feltételesen kivétetnek a felső biróságoknál a gondnoksági ügyek (tv.) 215

Tagjai, a családtanácsnak (tv.) 191
Tanúk, ha elmebeli fogyatkozásban szenvednek, meg nem eskethetők (tv.) 396
Tanúk házasságkötésnél az elmebetegek nem lehetnek (tv.) 333
Tanúk és szakértők ama vallomásával szemben, miszerint a végrendelkező elmebeteg és végrendelkezésre képtelen volt a végrendelet érvényesnek mondandó ki, ha a végrendeletből az tünik ki, hogy annak alkotásakor a végrendelkező épelméjű volt (j. gy.) 371
Tanúk — nem szakértők — által felhozott az a körülmény, hogy a végrendelkezőnek beszédmódjában és emlékező tehetségében már agg koránál fogva is némi fogyatkozás volt észlelhető, nem nyujt következtetést, még kevésbé bizonyítékot arra, hogy az örökhagyó az ész használatával s így cselekvési képességgel nem birt (j. gy.) 363
Tanúknak tekintendő szakértők (tv.) 397
Tanúk (végrendeleti), (tv.), (tv. j.) 355, 458
Tanúk (végrendeleti) esztelenek nem lehetnek (tv.) 388

Tanúk (végrendeleti), ha bizonyítják, hogy az örökhagyó a végrendelettételkor ép elmével végrendelkezett, nem vehetők figyelembe oly bizonyítékok, melyek szerint a végrendelkező az előző napokban öntudatlan állapotban találtatott (j. gy.) 361
Tanúknak az elmezavart tanusító állítása oly körülmények és cselekmények előadása nélkül, melyekből elmezavarra következtetés vonható, bizonyítékul nem szolgál (j. gy.) 243
Tanúságtétel megtagadható (tv.) 397
Tanúvallomás szakértői véleményt nem pótolhat (j. gy.) 126
Tanúvallomásokkal szemben szakértői vélemény alapján való megállapítása az elmebetegségnek (j. gy.) 265
Tárgyalás folyamán kivántatik csak a kimutatása az 1885. évi VI. t.-czikk 4. §-ában írt feltételeknek a gondnoksági eljárásban (j. gy.) 99
Tárgyalás (hagyatéki) (tv.) 421
Tárgyalás (hagyatéki) befejezése (tv.) 422
Tárgyalás kitűzése gondnokság alá helyezési ügyben (m. r.) 90
Tárgyalás megtartandó és a tényállás hivatalból hozandó tisztaba, ha az ügygondnok, a gyám és az árvaszéki ügyész nem is jelennek meg a gondnoksági tárgyaláson (j. gy.) 148
Tárgyalás gondnoksági ügyben a sommás eljárás szabályai szerint biró által vezetendő s a tényállás hivatalból hozandó tisztába (j. gy.) . . 147
Tárgyi tényálladéka a hamis esküespeciallynek, ha a bűnperben megállapíttatott — bár a polgári perben nyertes fél beszámíthatóság hiánya miatt fel is mentetett — a perújításnak mégis helyt kell adni (j. gy.) 412
Tárgytalan a gondnokság megszüntetése iránti eljárás és abban hagyandó, ha az annak megindítását kérő gondnokolt a kórházból elmezavar tünetei közt bocsáttatott el. A perköltség viselésére a gondnok saját személyében nem kötelezhető (j. gy.) 207
Tapasztalaton, (közvetlen) alapuló orvosi bizonyítvány lehet csak bizonyíték (j. gy.) 243
Tartózkodás, (rövidebb-hosszabb ideig) a községben megállapítja a birói illetékességet (j. gy.) 80
Tartózkodási hely (csak nappali) illetőséget nem állapít meg (j. gy.) . . 77
Taxative vannak az 1877. XX. t.-cz. 113. §-ában a gyámhatósági jóváhagyás esetei felsorolva (j. gy.) 179
Tébolydaigazgatói jelentés szakértői vélemény hatályával birván, alperes elmebeli állapotának felülvizsgálata mellőztetett (j. gy.) 134
Tébolyda, (országos) igazgatóságának jelentése alapján a gondnokság alá helyezés kimondandó (m. r.) 136
Tébolyda, (országos) igazgatóságának jelentése alapján alperes nagykorúságától számitandó joghatálylyal gondnokság alá helyeztetett (j. gy.) 138

Tébolydai igazgatósági (állami) átirat is bizonyítja a községi illetőséget (j. gy.) 82
Tébolyodottság (c) 19
Telekkönyvi feljegyzése és közzététele a gondnokság alá helyezés elrendelésének (tv.) 65
Tényálladéka (tárgyi) a hamis esküeek a bűnperben megállapíttatván — bár polgári perben nyertes fél beszámíthatóság hiánya miatt fel is mentetett — a perújításnak mégis helyt kell adni (j. gy.) 412
Tényállás gondnoksági eljárásban hivatalból hozandó tisztába (j. gy.) . . 148
Testvér nincsen jogosítva testvérének gyengeelméjűség miatt gondnokság alá helyezését kérelmezni (j. gy.) 92
Testvérek által felhozott tények, orvosszakértői véleménynyel szemben, az elmegyengeség megállapítására alapot nem szolgáltatnak (j. gy.) . . . 123
Tilos házasságot kötni annak, a ki ellen a gondnokság alá helyezési eljárás az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a*) p. alapján van folyamatban, továbbá a gondnok beleegyezése nélkül annak, a ki ugyanazon törvényszakasz *b*) pontja alapján gondnokság alá helyeztetett (tv.) 330
Tiszti ügyész díja és kiadásai az irodaátalányból nem előlegezhetők (j. gy.) 225
Tiszti ügyész fizeti a gondnoksági eljárás költségét, ha az eljárást alaptalanul indította meg (j. gy.) 227
Tiszti ügyész helyettesítése a gondnoksági eljárásban (m. r.) 222
Tiszti ügyész részére díj nem állapíttatik meg (j. gy.) 223
Tiszti ügyészt székhelyen tett eljárásért díj nem illeti (m. r.) 219
Tisztviselő, (közigazgatási) gondnokság alá helyezése iránt hozott ítélet annak felsőbb hatóságával közlendő (m. r.) 151
Tompaság (c.) 17
Törvény, (házasságjogi) életbeléptetése Fiuméban (tv.) 350
Törvény, (gyámsági: 1877. évi XX.) 113. §-ában felsorolt esetek nem példaképen, hanem taxative vannak felsorolva (j. gy.) 179
Törvény, (házasságjogi) hatályba lépte (tv.) 351
Törvény, (örökösödési eljárási) hatályba lépésének időpontja (tv.) . . . 423
Törvény különös oltalma alatt állanak az elmebeli fogyatkozásban szenvedők (tv.) 235
Törvény, (1877. XX. 28. §. *a*) pont) alapján a ki ellen gondnokság alá helyezési eljárás van folyamatban, annak tilos házasságot kötni (tv.) . 330
Törvény (1877. XX. 28. §. *b*) p.) alapján gondnokság alá helyezettnek a gondnok beleegyezése nélkül tilos házasságot kötni (tv.) 330
Törvényeink segédkezet nem nyujtanak a gondnokság alatt álló személyek által tett adósságok behajtására (j. gy.) 269
Törvényessége tekintetében a gyermeknek a férj megtámadási joga (tv. j.) 432
Törvényhatósági alkalmazott, gondnokság alá helyezés miatt hivatalától felfüggesztendő (tv.) 63

Törvényhatósági bizottsági tag, gondnokság alatt álló egyén nem lehet (tv.) 63
Törvényhatósági bizottságnál, (fővárosinál) gondnokság allatt álló egyén választó nem lehet (tv.) 64
Törvényszék, (a budapesti) illetékes, gondnokság alá helyezésére Bécsben lakó magyar honosnak, ha az budapesti illetőségű (j. gy.) 85
Törvényszék, (az eljáró) utasíttatott az illető elmegyógyintézet igazgatójától pótnyilatkozat beszerzésére, az elsőbiróság ítéletének az országos közegészségi tanács határozott véleménye daczára feloldása mellett (j. gy.) 132
Törvényszék előtti ismétlése a rabbi előtt izraelita házasság felbontása iránt tett kölcsönös beleegyezésnek az egyik házasfél elmebeteggé válása miatt lehetetlen lévén: a felbontás a beleegyezés alapján ki nem mondható (j. gy.) 308, 314
Tüneteknek, melyekből a szakértők az örökhagyó épelméjűségének hiányát és végrendelkezésre képtelenségét következtetik, felsorolása nélkül a puszta vélemény alapján a végrendelet érvénytelensége nem mondható ki (j. gy.) 371

Unitárius egyházi törvény szerint az elmebetegség mint házasságérvénytelenségi ok (h. j. sz.) 287
Unitárius egyházi törvény szerint az elmebetegség mint házasságfelbontási ok (h. j. sz.) 288
Utóörökös nevezés, elmebeteg örökös után (tv. j.) 458
Ügyész, (tiszti) gyengeelméjű egyénnek gondnokság alá helyezését kérelmezni nem jogosult. Keresete elutasíttatván, a perköltséget a megbizó hatóság viseli (j. gy.) 96
Ügyész, (tiszti) határozatlan orvosi bizonyítvány alapján gyengeelméjű gondnokság alá helyezése iránt beadott keresetével elutasíttatván, a perköltséget a megbizó árvaszék viseli (j. gy.) 98
Ügyész, (tiszti) keresete visszautasítandó, s ő a kórházi jelentés kieszközlésére hivandó fel, ha a gondnokság alá helyezési eljárás a 35. §. alapján hivatalból indítandó meg (j. gy.) 100
Ügyészség, (királyi) tagja, ügyészségi joggyakornok gondnokság alatt álló egyén nem lehet (tv.), (m. r.) 61
Ügyészségi tagra nézve korlátozás a gondnokság viselésében (tv.) . . . 162
Ügygondnok díjának a gondnokolt ellenében megállapítása (j. gy.) . . . 128
Ügygondnok, rendelendő az 1877. XX. t.-cz. 28. §. *a)* p. alapján gondnokság alá helyezendő részére (m. r.) 191
Ügygondnoknak, gyámnak és árvaszéki ügyésznek a tárgyalásról elmaradása esetében is megtartandó a tárgyalás és a tényállás hivatalból hozandó tisztába (j. gy.) 148

Ügygondnok ha kifejezetten nem kívánja, állami gyógyintézeti közegek igénybevétele elmebetegség megállapítására nem szükséges (j. gy.) . . 140
Ügygondnok kirendelése gyengeelméjű alperes számára a gondnoksági eljárásban előszabva nincsen (j. gy.) 101
Ügygondnoknak díja a gondnokolt ellenében állapíttatik meg, az irodaátalányból nem előlegezhető (j. gy.) 224
Ügygondnoknak kiadása a gondnokolt ellenében állapíttatik meg, az iroda-átalányból nem előlegezhető (j. gy.). 225
Ügygondnoknak az irodai átalányból munkadíj nem fizethető (m. r.) . . 222
Ügygondnoknak az izraelita házasság felbontására vonatkozó nyilatkozata az elmebeteg házastárs beleegyezését nem pótolhatja (j. gy.) 314
Ügynök, (kivándorlási) gondnokság alatt álló egyén nem lehet (tv.) . . 65
Ügyvéd által a perben képviselve lévén, a per folyama alatt elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett felperes: a gondnokság alá helyezés a peres eljárásnak felfüggesztésére okul nem szolgál (j. gy.) 392
Ügyvéd, gondnokság alatt álló egyén nem lehet (tv.) 62
Ügyvédi kamarába való felvétele elmebeteg ügyvédnek nem tagadható meg akkor, ha az elmebetegség bíróilag megállapítva és az ügyvéd gondnokság alá helyezve nincsen (j. gy.) 62
Ügyvédi képviselet a gyámhatóság előtt (m. r.). 72
Ügyvédi meghatalmazások gyámhatósági gondnoksági ügyekben (m. r.) . 72
Ügyvédnek, elmebetegnek az ügyvédi kamarába való felvétele nem tagadható meg akkor, ha az elmebetegség bíróilag megállapítva és az ügyvéd gondnokság alá helyezve nincsen (j. gy.) 62

Vagyon, ingatlan kezelése (tv.) 175
Vagyonkezelés (tv.). 174
Vagyontalan gondnokoltak (tv.) 68
Vámszedési jog engedélyese ellen elrendelt gondnokság a kereskedelmi ministernek bejelentendő (tv.) 154
Válásba beleegyező nyilatkozata az elmebeteg felperes gondnokának az elmebeteg személyes nyilatkozatát nem pótolhatja (j. gy.) 315
Válási ok az izraeliták házasságánál az elmebetegség (j. gy.) 294, 297
(Ellentétes határozatok) . . . . —
Választásnál, (községi) a gondnok képviseli a gondnokság alattiakat (tv.). 64
Választó a fővárosi törvényhatósági bizottságnál s az országgyűlési képviselőválasztásnál, gondnokság alatt álló egyén nem lehet (tv.) . . . 64
Vallomása, két orvosnak ugyanazon kórállapot felől, habár különböző időben történt észlelet alapján egybehangzóan téve, teljes bizonyítékot képez (j. gy.) 271
Válókereset elutasítására indokul nem szolgál a protestánsoknál a békéltetésnek az egyik fél elmebetegsége miatti elmaradása (j. gy.) 291

Váló okul nem szolgál izraeliták házasságánál az elmebetegség (j. gy.) 299, 305
(Ellentétes határozatok) (j. gy.) 313
Válóperében, izraelitáknak a gondnok a felbontás kérdésében az elmebeteg helyett jogérvényesen nyilatkozhatván, az, hogy a gondnokság megszüntetése iránti kereset megindíttatott, a válóperben való eljárás felfüggesztésére indokul nem szolgál (j. gy.) . . . . - 293
Váló perében protestáns házasfeleknek, ha a békéltetés az egyik fél elmebetegsége miatt lehetetlen, annak elmaradása a válókereset elutasítására indokul nem szolgál (j. gy.) 291
Váltóadós — a váltó aláirásakor, bár nem gondnokság alatt, de elmebeteg lévén, ez a körülmény, mint a szabad elhatározást gátló szerződési akadály, az erről tudomással nem biró jóhiszemű harmadik személy irányában is sikerrel érvényesíthető kifogást képez (j. gy.) 279
Váltó elfogadásakor fennállott nagyfokú ittasság csak akkor érvényteleníti az elfogadást, ha azt az elfogadó bebizonyítja (j. gy.) 282
Váltóképesség, szenvedő (tv.) 278
Veleszületett butaság (c) 34
Végintézkedés megtételénél közjegyző közreműködése (tv.) 355
Végleges felvétel az állami és a magántébolydába (tv.) 3
Végrehajtók (végrendeleti) (tv. j.) 458
Végrendelet érvényesnek mondandó ki a tanúk és szakértők ama vallomásával szemben, hogy végrendelkező elmebeteg és végrendelkezésre képtelen volt, ha magából a végrendeletből kitünik az, hogy annak alkotásakor a végrendelkező épelméjű volt (j. gy.) 371
Végrendelet érvényesnek tekintendő, ha azt szellemi tehetségeinek fogyatkozása miatt gondnokság alá helyezett egyén tette, de valóságos elmebetegsége meg nem állapítható (j. gy.) 358
Végrendelet érvénytelen (tv.) 388
Végrendelet érvénytelensége nem mondható ki, olyan szakértői vélemény alapján, mely örökhagyót épelméjűnek és végrendelkezésre képesnek nem találja, de a tüneteket, melyekből a véleményt következteti, fel nem sorolja (j. gy) 371
Végrendelet, melyet gondnokság alá nem helyezett gyengeelméjű egyén alkotott, érvényes (j. gy.) 355
Végrendelet megküldése (tv.) 419
Végrendelet visszavonása (tv. j.) 458
Végrendeletet, érvényest nem alkothat, a bárgyúság miatt gondnokság alatt álló egyén (j. gy.) 368
Végrendeleti tanúk (tv.), (tv. j.) 355, 458
Végrendeleti tanúk esztelenek nem lehetnek (tv.) 388
Végrendeleti végrehajtók (tv. j.) 458

Végrendelettételkor a végrendeleti tanúk bizonyítása szerint az örökhagyó ép elmével végrendelkezvén, nem vehetők figyelembe olyan bizonyítékok, melyek szerint végrendelkező az előző napokban öntudatlan állapotban találtatott (j. gy.) 361
Végrendelkezés időpontja határozó a végrendelkezési képesség tekintetében (tv.) 388
Végrendelkezési képesség (tv. j.) 353, 458
Végrendelkezőnek beszédmódjában és emlékező tehetségében agg koránál fogva is némi fogyatkozás észlelhetése nem szakértő tanúk által felhozva, nem nyujt következtetést, még kevésbé bizonyítékot arra, hogy az örökhagyó az ész használatával s így cselekvési képességgel nem bírt (j. gy.) 363
Végrendelkezőnek a végrendelet alkotásakori épelméjűsége magából a végrendeletből kitűnvén: ez a körülmény szemben a tanúk és szakértők ama vallomásával, hogy a végrendelkező elmebeteg és végrendelkezésre képtelen volt — a végrendelet érvényességét megállapítja (j. gy.) . . 371
Végrendelkezőt a szakértők véleménye, épelméjűnek és végrendelkezésre képesnek nem találván ez a vélemény ama tüneteknek, melyekből a vélemény következik felsorolása nélkül a végrendelet érvénytelenségének kimondására alapul nem szolgálhat (j. gy.) 371
Véleménykülönbség esetén — szakértők véleményénél — kikérendő a felülvélemény (j. gy.). 129
Vélemény és lelet orvosi (1877. XX. t.-cz. 28. §. *a*) p.) (m. r.) 105
Véleménye daczára az országos közegészségi tanácsnak az elsőbirósági ítélet feloldásával a gyógyintézet igazgatójától pótnyilatkozat beszerzése rendeltetik el (j. gy.) 132
Vélemény, (szakértői) alapján való megállapítása az elmebetegségnek — tanúvallomásokkal szemben (j. gy.) 265
Vélemény, (szakértői) alapján, mely örökhagyót nem épelméjűnek és végrendelkezésre nem képesnek találja, de a tüneteket, melyből a véleményt következteti, fel nem sorolja — a végrendelet érvénytelensége nem mondható ki (j. gy.) 371
Vélemény (szakértői) ha a gondnokolt javulását és az alkoholismus okozta őrültség tüneteinek kimaradását a további gondos felügyelettől teszi függővé, a gondnokság megszüntetésére alapul nem szolgálhat (j. gy.) 208
Vélemény, (szakértői) hatálya (tv.) 104
Vélemény, (szakértői) hatályával bír az intézeti igazgató jelentése (m. r.). 136
Vélemény, (szakértői) hatályával bír a tébolydai igazgató jelentése (j. gy.) 134
Vélemény, (szakértői) és az orsz. közegészségi tanács felülvéleménye alapján alperes gondnokság alá nem helyeztetik (j. gy.) 130

Vélemény, (az orvosi) szükség esetén felülvizsgálandó a gondnoksági eljárásban (j. gy.) 103
Vélemény, (orvosi) határozatlansága miatt az elmebeli állapot három szakértő által újólag megvizsgálandó (j. gy.) 128
Vélemények, (orvosi) felülvéleményezésének elrendelése, annak megállapítása végett, hogy alperes elmegyenge-e vagy elmebeteg? (j. gy.) . 133
Véleménynyel, (orvos szakértői) szemben, a testvérek által felhozott tények, elmegyengeség megállapítására alapot nem szolgáltatnak (j. gy.) . . . 123
Vétkesség nem terheli a cselekvőképteleneket (tv. j.) 425
Visszatérését férjéhez a felperes nő jogosan tagadhatja meg, ha — orvosi tanúvallomás szerint — rajta izgatás és ki nem elégítés következtében a hysterikus rohamok kiújulhatnak (j. gy.) 317
Visszautasítását a keresetlevélnek gondnoksági eljárásban csak a kérelmezésre való jogosulatlanság okozhatja (j. gy.) 91
Visszavonása a végrendeletnek (tv. j). 458
Visszavonván a felperes gyermek a keresetét, habár az alperes gyengeelméjűsége kiderittetett; a gondnokság alá helyezési eljárás beszüntetendő (j. gy.) 97
Vitássá tett állampolgárságnak diplomatiai megállapításáig a gondnokság alá helyezendő részére gondnok kirendelése végett a magyar gyámhatóság megkeresendő (j. gy.). 87
Vizsgálat, (előleges) alapján való beszüntetése az eljárásnak felperesi kérelem és tárgyalás nélkül: semmiségi ok (j. gy.). 103
Vizsgálat, (újabb) kétely esetén az elmegyógyintézetbe felvett egyén tekintetében (tv.) 4
Vizsgálati díjakat, (orvosi) előlegezni köteles a magán-elmegyógyintézet igazgatója, ha az eljárás az ő jelentése alapján indíttatott meg (j. gy.) 228
Vonatkozások Horvát-Szlavonországra a házasságjog szempontjából (tv.) 350

Zavarodottság (hallucinatorikus) (c.) 15
Zárlat, (gondnoksági) (tv.) 156
Zárlat, (gondnoksági) hatálya (tv.) 239

A KÖZÖLT TÖRVÉNYSZAKASZOK MUTATÓJA.

A §-ok száma	Lapszám
1868. LIV. t.-cz. 8., 11.	391
» » » 30.	74, 394
» » » 31.	74
» » » 32.	75
» » » 34.	83
» » » 53., 84	395
» » » 165.	138
» » » 167., 168.	73
» » » 204.	396
» » » 217	104
» » » 218.	217
» » » 226.	398
» » » 321.	412
1869. IV. t.-cz. 6.	61
» » » 13.	162
» » » 25.	81, 84
1871. XXXIII. t.-cz. 15.	61
» » » 16.	162
1872. XXXVI. t.-cz. 24	64
1874. XXXIII. t.-cz. 10, 13.	64
» XXXIV. t.-cz. 3.	62
» XXXV. t.-cz. 33., 35.	61
» » » 37.	62
» » » 69.	355
1875. III. t.-cz. 1.	69
» XXXVII. t.-cz. 124.	236
1876. VI. t.-cz. 1.	153
» » » 42.	154
» XIV. t.-cz. 71., 72.	4, 5
» » » 73.	3
» » » 74., 76.	4

A §-ok száma	Lapszám
1876. XVI. t.-cz. 2.	355
» XXVII. t.-cz. 1	278
1877. XX. t.-cz. 8., 9.	54
» » » 28.	43, 51, 53
» » » 30., 31.	57
» » » 33.	51, 65, 238
» » » 40, 41.	159
» » » 42.	65, 159
» » » 43.	161
» » » 44.	162
» » » 45., 46., 47., 48., 49.	163
» » » 50., 51, 52.	164
» » » 53., 55.	165
» » » 56	194. 195
» » » 57.	165
» » » 60. 61., 62., 63., 65.	66
» » » 66., 68.	165
» » » 69., 70, 71, 72. 73, 74	166
» » » 75, 76, 77, 78., 79, 80.	167
» » » 81., 82., 83., 84.	168
» » » 85, 87., 88.	169
» » » 89.	170
» » » 98, 99, 100., 101., 102.	174
» » » 103., 104., 105., 106. 107., 108.	175
» » » 109, 110, 111.	176

A §-ok száma	Lapszám
1877. XX. t.-cz. 112.	68
» » » 113.	176
» » » 114.	178
» » » 115., 116., 117.	181
» » » 118., 119., 120., 121., 122.	182
» » » 123, 124, 125.	183
» » » 126, 127., 128, 129	184
» » » 130., 121.	185
» » » 132, 133. 134, 135., 136.	186
» » » 137., 139, 140.	187
» » » 142.	188
» » » 143., 144., 145, 146.,147.,148.	189
» » » 149, 150., 152	190
» » » 153, 154, 155., 156.,157,158. 159.	191
» » » 160., 161., 162., 163.,164,165. 166, 167.	192
» » » 168.	193
» » » 258., 259., 260.	69
» » » 261.	70
1878. V. t.-cz. 55.	161
» » » 59.	162
» » » 76.	44
1879. L. t.-cz. 24.	178
1880. XXXVII. t.-cz. 25.	161
1881. XVII t.-cz. 60.	423
» XXI. t.-cz. 45	154
» XXXIII t.-cz. 37.	236
» » » 40., 41.	237
» » » 45.	236
» XXXVIII t.-cz. 4.	65
» XLI. t.-cz. 55.	179
» LIX. t.-cz. 7.	80
» » » 21.	398
1881. LIX. t.-cz. 39, 50	411
1882. XX. t.-cz. 1.	153
» XXXIII. t.-cz. 8.	68
1883. I. t.-cz. 1	60
1885. VI. t.-cz. 3.	194
» » » 5, 6.	156
» » » 7.	135, 156, 239
» » » 8.	157, 239
» » » 9.	157
» VII. t.-cz. 3., 4.	57
» » » 11.	65, 151
» IX. t.-cz. 14.	242
» XI. t.-cz. 1.	53
1886. VII. t.-cz. 1., 2.	61
» » » 16., 46, 47.	62
» XXI t.-cz. 23.	63
» XXII. t.-cz. 6., 7.	77
» » » 32., 38.	64
» » » 145.	69
» XXIII. t.-cz. 17.	63
» XXIX. t.-cz. 14.	65
1887. XXX. t.-cz. 5.	216
1890. I. t.-cz. 96.	154
1893. XVIII. t.-cz. 7.	396
» » » 8.	392
» » » 27.	391, 395
» » » 86.	104, 397
» » » 91.	396
» » » 94.	104, 397
» » » 95.	398
1894. XVI. t.-cz. 2., 12., 14.	417
» » » 15.	418
» » » 17., 20., 34., 35., 36.	419
» » » 37., 39.,46., 47.	420
» » » 48, 49., 50., 53. 55.	421
» » » 71.,72., 75, 84. 94.	422
» » » 95.	423

A §-ok száma	Lapszám
1894. XXXI. t.-cz. 3., 6.	320
» » » 8.	327
» » » 9., 10.	328
» » » 11., 12., 13.	334
» » » 14., 15., 21.	330
» » » 40.	333
» » » 44	334
» » » 46., 47.	335
» » » 48., 49.	343
» » » 52., 60., 69.	344
» » » 72., 86., 87.	345
» » » 108., 109., 111., 114., 115.	348
» » » 116., 117., 119., 120.	349
» » » 127	320
» » » 128.	343
» » » 133	350
» » » 134.	331
» » » 135., 136., 137., 138., 146., 147	350

A §-ok száma	Lapszám
1894. XXXI. t.-cz. 148.	351
Ausztriai ált. polg. törvénykönyv 21. 47.	235
» » » » 48., 49.	351
» » » » 106.	352
» » » » 129.	287
» » » » 173. 251.	50
» » » » 269.	47
» » » » 270.	50
» » » » 273.	47
» » » » 566, 567. 575., 576 591.	—
» » » » 608.	388
» » » » 609.	389
» » » » 616.	388
» » » » 865.	47, 242
» » » 1306., 1307. 1308., 1309. 1310.	283
» » » 1494.	235

A KÖZÖLT MINISTERI RENDELETEK MUTATÓJA.

1. IGAZSÁGÜGYMINISTERI RENDELETEK.

			Lapszám
1872.	évi	39.037.	38
1874.	»	16.080.	136
1879.	»	33.786	219
1881.	»	3.263. 10., 11. §§.	145
»	»	» 12., 13., 14. §§.	146
»	»	» 15., 16. §§.	147
»	»	» 18. §.	196
»	»	» 26. §.	211
»	»	» 28. §.	74
»	»	» 29., 30. §§.	89
»	»	» 31, 32. §§.	90
»	»	» 33. §.	91
»	»	» 34. §.	103
»	»	» 35. §.	135
»	»	» 36., 37. §§.	136
»	»	» 38. §.	144
»	»	» 39. §.	149
»	»	» 40. §.	150
»	»	» 41., 42. §§.	195
»	»	» 43. §.	196
»	»	» 44., 45. §§	211
»	»	» 46., 47. §§.	212
»	»	» 48, 49. §§.	213
»	»	» 50. §.	214
»	»	» 52. §.	217
»	»	» 53., 54., 55. §§.	218
1884.	évi	51 583.	221
1886.	»	9.372.	151
»	»	25.313.	151
»	»	40.662.	390
1890.	évi	36.802.	154
1891.	»	4.192. 1. §.	61
»	»	4.291. (bir. ügyviteli szab.) 30. §.	77
»	»	» (bir. ügyviteli szab.) 159. §.	215
»	»	» (bir. ügyviteli szab.) 344. §.	216
1893.	évi	46.132.	234
1894.	»	11.110.	72
»	»	» 27.766.	417

2. BELÜGYMINISTERI RENDELETEK.

1877.	évi	20.194.	37
1879	»	51.836.	220
1881.	»	58.759.	177
1884.	»	61.060.	222

3. BEL- ÉS IGAZSÁGÜGYMINISTERI RENDELET.

1872. évi 3.091. 73

5. PÉNZÜGYMINISTERI RENDELET.

1880. évi 20.701. 229

5. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISTERI RENDELET.

1881. évi 25.503. 235

A KÖZÖLT FELSŐBIRÓSÁGI VÉGHATÁROZATOK IKTATÓI SZÁMAINAK MUTATÓJA.

1. KIR. CURIA.

Iktatói szám	Lapszám
1869. évi 710. semmítőszéki	77
» » 4999. »	78
1870. » 4943.	355
1872. » 72.	358
» » 9228.	242
1875. » 1006. semmítőszéki	395
» » 2368. »	394
» » 33537.	247
1876. » 12380. semmítőszéki	78
1877. » 1691. »	394
» » 1773.	271
1879. » 822.	361
» » 938.	181
1880. » 11820.	398
» » 13578.	72
1881. » 58/v.	273
1882. » 3685.	174
» » 4013.	81
1883. » 8732	118
1884. » 7440.	250
» » 8034.	363
1885. » 430.	269
» » 878/v.	281
» » 6804.	93
» » 6947.	400
1886. » 4766.	294
» » 6801.	83
1887. » 1639.	127
1887. évi 4939	93
» » 5155.	132
» » 6285.	99
» » 6413.	224
1888. » 671/v.	275
» » 2160.	253
» » 6027.	368
» » 6637.	87
1889. » 2976.	385
» » 3547.	317
» » 4393.	297
» » 5708.	123
» » 8769.	78
1890. » 235.	299
» » 1352.	279
» » 1728.	262
» » 2396.	224
» » 4053.	265
» » 5610.	402
» » 8251.	229
» » 9898.	305
1891. » 479.	83
» » 5890.	291
» » 7049.	308
1892. » 480.	79
» » 677.	267
» » 7828.	313
» » 7834.	412

Iktatói szám	Lapszám	Iktatói szám	Lapszám
1892. évi 10949.	403	1894. évi 1799.	315
» » 11280.	405	» » 3298.	211
» » 12375.	371	» » 3315.	260
1893. » 928.	143	» » 3736.	63
» » 7851.	96	» » 10527.	410

2. BUDAPESTI KIR. ÍTÉLŐTÁBLA.

Iktatói szám	Lapszám	Iktatói szám	Lapszám
1883. évi 32781.	135	1888. évi 26474.	89
1884 » 38338.	93	1889 » 6530.	139
1885. » 16226.	93	» » 11185.	128
» » 16663.	149	» » 14377.	149
» » 16664	149	» » 22134.	120
» » 23624.	294	» » 43319	92
» » 51156.	253	» » 50696.	215
1886. » 28873.	97	» » 56485.	98
» » 29439.	101	1890. » 3896.	140
» » 33267.	100	» » 7035.	132
» » 37811.	129	» » 8388.	228
» » 53642.	214	» » 13127.	229
1887. » 320.	144	» » 13226.	229
» » 4355.	225	» » 13347.	229
» » 5690.	125	» » 28058.	124
» » 13993	117	» » 29247.	141
» » 15327.	96	» » 32559.	116
» » 17865.	80	» » 40417.	103
» » 18261.	130	» » 44211.	102
» » 51653. . . .	102, 116	» » 49762.	103
1888. » 5580.	207	» » 52932.	80
» » 8908.	226	» » 54709.	93
» » 11184	225	» » 55065.	134
» » 16029.	226	1891. » 169.	133
» » 18312.	144	» » 21625.	227
» » 19126.	148	1893. » 13363.	208

TARTALOM.

Lap

I. rész: Az elmebetegség birói megállapítása 1
II. rész: Az elmebetegek magánjogi védelme 41
I. czím: Gondnoksági ügy 43
1. fejezet: A gondnokság alá helyezés és az e tárgyban követendő birósági eljárás. 43
2. fejezet: A gondnoki tiszt. 159
3. fejezet: A rokonok közreműködése a gondnokolt ügyeinek elintézésénél. 188
4. fejezet: A gondnokság megszüntetése és az e tárgyban követendő birósági eljárás 194
5. fejezet: A gondnoksági eljárásban felmerült költségek és díjak. . . . 217
II. czím: Az elmebetegek jogi cselekvési képessége 231
Általános bevezetés 231
1. fejezet: Az elmebetegek cselekvési képessége általában. 233
2. fejezet: Az elmebetegek cselekvési képessége a kötelmi jog szempontjából. 238
3. fejezet: Az elmebetegség a házassági jog szempontjából. 285
4. fejezet: Az elmebetegség az öröklési jog szempontjából 353
5. fejezet: Az elmebetegség a törvénykezési rendtartásban 390
III. czím: Az elmebetegek jogvédelme az alkotandó magyar polgári törvénykönyv szempontjából 424
Betűsoros tárgymutató 471
A közölt törvényszakaszok mutatója 527
A közölt ministeri rendeletek mutatója 530
A közölt felsőbirósági véghatározatok iktatói számainak mutatója. . . . 531
Tartalom 533
Rövidítések magyarázata 534
Értelemzavaró sajtóhibák 535

RÖVIDÍTÉSEK MAGYARÁZATA.

Dt. r. f. = Döntvénytár; régi folyam.
Dt. u. f. = Döntvénytár; új folyam. (Kiadja a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztősége.)
Igü. K. = Igazságügyi Közlöny. (Kiadja a m. kir. igazságügyministerium.)
J. Sz. = Jogi Szemle. (Szerkeszti dr. Márkus Dezső.)
J. T. vagy Joges. T. = Jogesetek Tára, a «Jog» melléklete. (Szerkeszti dr. Stiller Mór.)
P. T. = Polgári Törvénykezés. A «Büntető Jog Tára» melléklapja. (Szerkeszti Németh Péter.)
R. e. = Rendes eljárás a peres eljárásban.
S. e. = Sommás eljárás a peres eljárásban.
Ü. L. = Ügyvédek Lapja. (Szerkeszti dr. Wolf Vilmos.)

ÉRTELEMZAVARÓ SAJTÓHIBÁK.

53.	lap	7.	sor	XI. t.-cz. helyett olvasandó *VI. t.-cz.*		
65.	»	15.	»	42. §. elé teendő *1877. XX. t.-cz.*		
»	»	26.	»	33. §. »	» » »	
96.	»	9.	»	IV. t.-cz. helyett olvasandó *VI. t.-cz.*		
125.	»	15.	»	1833.	» »	*1877.*
152.	»	22.	»	§-a a	» »	*§-a és a*
153.	»	7.	»	valamint vagy szavak közé teendő *nyugdíjazott*		
154.	»	25.	»	44. §. elé teendő *1877. XX. t.-cz.*		
190.	»	28.	»	gondnokoltra helyett olvasandó *gondnokolt*		
211.	»	17.	»	1891. helyett olvasandó *1894.*		
219.	»	5.	»	17-én elé teendő *deczember hó*		
224.	»	24.	»	3963/81. helyett olvasandó *3263/81.*		
225.	»	4.	»	1877.	» »	*1887.*
317.	»	18.	»	1799/b.	» »	*1799/p.*
319.	»	5.	»	feleséget	» »	*feleség*
355.	»	1.	»	XIV.	» »	*XVI.*
407.	»	12. és 15	sor	jogvédelem helyett olvasandó *jogvélelem*		
410.	»	2.	sor	jogosulatok helyett olvasandó *jogorvoslatok*		
422.	»	19.	»	egység	» »	*egyezség*
»	»	25.	»	számhatóságnak helyett olvasandó *gyámhatóságnak*		
445.	»	5.	»	azok helyett olvasandó *azokat.*		

